

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Сновської міської ради
(40 сесія 8 скликання)

від 28 лютого 2025 р. № 1-40/VIII

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ

Сновської міської територіальної громади

на період до 2027 року

Сновська міська територіальна громада
Чернігівська область

Стратегія розроблена в межах
Програми USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

Листопад 2024

Цей документ став можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Фонду розвитку місцевої демократії ім. Єжи Регульського і не обов'язково відображає точку зору USAID чи уряду Сполучених Штатів.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)
СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегія розроблена в межах
Програми USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)
стратегічною командою, що складається із лідерів і представників місцевої громади.

Роботу стратегічної команди координували експерти
Фонду розвитку місцевої демократії ім. Єжи Регульського (Польща)
- Роберт Жарковські, Володимир Бойко

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

ЗМІСТ

Вступ	6
Розділ 1. Аналітична частина	12
Історичний розвиток територіальної громади	12
Загальна інформація та географічне розташування громади	17
Порівняльна характеристика Сновської та інших подібних громад	178
Природно-ресурсний потенціал	189
Характеристики населення та трудових ресурсів	37
Інфраструктура	53
Економічний розвиток	814
Фінансовий стан та бюджет громади	88
Управління громадою, питання безпеки, громадські об'єднання та медіа	901
Результати опитування мешканців громади	94
Розділ 2. SWOT-аналіз	103
Розділ 3. Сценарії розвитку Сновської міської територіальної громади	111
Розділ 4. Стратегічне бачення розвитку громади	118
Розділ 5. Стратегічні, оперативні цілі та завдання розвитку територіальної громади	120
5.1. «Дерево цілей» Стратегії розвитку Сновської міської територіальної громади	120
5.2. Узгодженість Стратегії з державними та регіональними стратегічними документами	1465
Розділ 6. Проведення моніторингу, оцінювання реалізації Стратегії та управління ризиками	1532

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1.1 Памятки архітектури на території Сновської громади	14
Таблиця 1.2 Характеристика Сновської громади	17
Таблиця 1.3 Порівняльні характеристики Сновської та подібних громад	19
Таблиця 1.4 Сновська територіальна громада: геоморфологічне районування	20
Таблиця 1.5 Структура земельного фонду Сновської громади в розрізі категорій земель	22
Таблиця 1.6 Найбільші землекористувачі Сновської громади	23
Таблиця 1.7 Перелік об'єктів ПЗФ на території Сновської територіальної громади	25
Таблиця 1.8 Річки на території Сновської територіальної громади	31
Таблиця 1.9 Штучні водні об'єкти на території Сновської громади	32
Таблиця 1.10 Динаміка викидів забруднюючих речовин до атмосферного повітря від стаціонарних джерел забруднення, тон	34
Таблиця 1.11 Щільність викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення (тон на км кв.)	34
Таблиця 1.12 Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю до атмосферного повітря стаціонарними джерелами забруднення за видами забруднюючих речовин у 2020 р., тон ...	34

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року**

Таблиця 1.13 Динаміка природного та міграційного приросту населення в Сновській громаді (на кінець відповідного року)	37
Таблиця 1.14 Чисельність мешканців та мешканок населених пунктів Сновської громади	37
Таблиця 1.15 Статеві-вікова структура населення Сновської громади за даними НСЗУ	41
Таблиця 1.16 Статеві-вікова структура населення Сновської громади за даними міської ради	41
Таблиця 1.17 Освітня мережа Сновської територіальної громади	53
Таблиця 1.18 Мережа дошкільних навчальних закладів Сновської територіальної громади, 2023 р.	54
Таблиця 1.19 Характеристика мережі закладів загальної середньої освіти Сновської територіальної громади, 2023–2024 н.р.	55
Таблиця 1.20 Дані щодо учнів комунальних ЗЗСО – фактичні значення	56
Таблиця 1.21 Дані щодо учнів комунальних ЗЗСО – зміни за роками	57
Таблиця 1.22 Стан поширеності (хворобливості) та смертності населення Сновської громади (на 100 тис. населення)	64
Таблиця 1.23 Характеристики системи життєзабезпечення Сновської громади	72
Таблиця 1.24 Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин основними водокористувачами-забруднювачами поверхневих водних об'єктів	733
Таблиця 1.25 Утворення відходів I – IV класів на території Чернігівської області та Сновського району району, тон	77
Таблиця 1.26 Перелік обласних автомобільних доріг загального користування місцевого значення	78
Таблиця 1.27 Галузева структура зареєстрованих в Сновській громаді юридичних осіб	85
Таблиця 1.28 Найбільші підприємства Сновської громади за обсягами сплати податків до місцевого бюджету, 2023 р.	85
Таблиця 1.29 Найбільші (10) сільськогосподарські підприємства Сновської громади за обсягами сплати податків до місцевого бюджету, 2023 р.	856
Таблиця 1.30 Земельні ділянки	87
Таблиця 1.31 Бюджетоутворюючі податкові надходження Сновської громади (за загальним фондом)	88
Таблиця 1.32 Бюджетні видатки Сновської громади (за загальним фондом)	89
Таблиця 1.33 Індекс податкоспроможності Сновської громади за роками	90
Таблиця 1.34 Громадські організації Сновської громади (на 01.01.2024)	92
Таблиця 2.1 SWOT-аналіз Сновської громади	103
Таблиця 5.1 Взаємозв'язок та ієрархія стратегічних та оперативних цілей та завдань	1223
Таблиця 5.1 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності	125
Таблиця 5.2 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини	127
Таблиця 5.4 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації	129
Таблиця 5.5 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.4. Краще управління з використанням цифровізації	130

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року**

Таблиця 5.6 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.1. Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників.....	132
Таблиця 5.7 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади.....	134
Таблиця 5.8 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.3. Створення в громаді туристичного середовища та його популяризація.....	136
Таблиця 5.9 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.1. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами.....	137
Таблиця 5.10 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.2. Забезпечення мешканців громади якісною питною водою та послугами з водовідведення.....	139
Таблиця 5.11. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.3. Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ.....	140
Таблиця 5.12 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді.....	141
Таблиця 5.13 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії.....	143
Таблиця 5.14 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 4.3. Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів.....	144
Таблиця 5.15 Порівняння Стратегії сталого розвитку Чернігівської області та Стратегії розвитку Сновської міської територіальної громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей.....	147
Таблиця 5.16 Порівняння ДСРР-2027 та Стратегії розвитку Сновської міської територіальної громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей.....	150
Таблиця 6.1 Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Сновської територіальної громади на період до 2027 року	1565

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ

Рисунок 1.1 Колишній клуб залізничників	12
Рисунок 1.2 Сновська громада на карті Чернігівської області	17
Рисунок 1.3 Сновська громада на карті Чернігівської області.....	18
Рисунок 1.4 Структура ґрунтів на теренах Сновської громади.....	21
Рисунок 1.5 Смарагдова мережа на території Сновської громади	30
Рисунок 1.6 Гідрографічне та водогосподарське районування басейну р. Десна	31
Рисунок 1.7 Стативно-вікова піраміда населення Сновської громади (крок – один рік)	40
Рисунок 1.8 Загальні результати ЗНО за Сновським районом, 2021 р.....	55
Рисунок 1.9 Дороги на території Сновської громади	80
Рисунок 1.10 Галузева структура зареєстрованих в Сновській громаді юридичних осіб	85
Рисунок 1.11 Бюджетоутворюючі податкові надходження Сновської громади (за загальним фондом)	89
Рисунок 1.12 Бюджетні видатки Сновської громади (за загальним фондом)	90
Рисунок 5.1 "Піраміда" стратегії	121
Рисунок 5.2 Матриця цілей Сновської територіальної громади.....	1222

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Вступ

Стратегія розвитку Сновської міської територіальної громади – прогнозний та програмний документ стратегічного планування місцевого рівня, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку територіальної громади та розробляється на період реалізації Державної стратегії регіонального розвитку, відповідної регіональної стратегії розвитку до 2027 року. Здійснюється вона шляхом розробки та виконання Плану заходів із реалізації (далі – ПЗР) на чотири роки (2024–2027 рр.).

Стратегія розвитку Сновської громади покликана об'єднати зусилля усіх зацікавлених сторін – місцевих мешканців, підприємців, влади, громадськості – для забезпечення місцевого економічного та соціального поступу через використання стратегічних переваг громади.

Стратегія розвитку Сновської міської територіальної громади на період до 2027 року (далі – Стратегія) розроблена відповідно до законів України «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про стратегічну екологічну оцінку». Під час її розробки враховані положення низки нормативно-правових актів, а саме: постанови Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 931 «Порядок розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів», Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, що затверджені наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265.

Для створення Стратегії Сновської громади використаний інтегрований підхід, який передбачає поєднання секторальної (галузевої), територіальної (просторової) та управлінської складових. Враховувалися також екологічна складова (з огляду на її нинішній стан та існуючі загрози), гендерний підхід (зокрема, щодо бюджетування), інтереси людей з особливими потребами. Враховані п'ятнадцять із сімнадцяти Цілей сталого розвитку ООН 2015–2030 рр. (тобто всі за виключенням подолання голоду та збереження морських екосистем – через їх відсутність).

Стратегія Сновської громади визначає стратегічне бачення її розвитку, стратегічні та оперативні цілі, завдання для її економічного і соціального розвитку, індикатори (показники) їх досягнення.

Стратегія узгоджується з стратегічними і оперативними цілями стратегічних документів державного та регіонального рівня: Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695) та Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року. Зазначений документ затверджений рішенням двадцять першої сесії Чернігівської обласної ради VII скликання від 18.12.2019 № 4-21/VII в редакції рішення двадцять п'ятої сесії обласної ради сьомого скликання 28.10.2020 № 43-25/VII.

Стратегія Сновської громади визначає стратегічне бачення її розвитку, стратегічні та оперативні цілі, індикатори (показники) їх досягнення, завдання для її сталого економічного і соціального розвитку. Вона ґрунтується на результатах SWOT-аналізу, проведеного робочою групою та враховує залежності, виявлені під час дослідження SWOT-матриці.

Структура Стратегії Сновської громади поєднує вимоги до державної та обласної стратегій з вимогами до середньострокових програм соціально-економічного розвитку. Відповідно, вона складається зі вступу, соціально-економічного аналізу, стратегічного бачення цілей розвитку, основних завдань, моніторингу (включно з індикаторами) та механізму

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

внесення змін. Розглядаються фінансові джерела реалізації завдань Стратегії. Крім того, зроблено аналіз ступеня узгодженості Стратегії Сновської громади з відповідним обласним документами.

Розробка Стратегії здійснювалася з дотриманням таких принципів:

- об'єктивності – використовувалися (за можливістю) дані органів державної статистики, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та реальні індикатори (показники), які можливо оцінити;
- обґрунтованості та доцільності – документ розроблявся на основі чітко визначених цілей розвитку та економічно обґрунтованих завдань і проєктів, що сприяють їх досягненню із використанням світового досвіду у сфері програмування економічного і соціального розвитку;
- відкритості та прозорості – громадськості та підприємцям було забезпечено безперешкодний доступ до засідань робочої групи, вони залучалися до розробки цілей та завдань Стратегії, інформувалися про досягнуті результати для планування власної діяльності;
- недискримінації та рівного доступу – під час розробки Стратегії дотримувалися права та враховувалися інтереси різних суб'єктів об'єднаної територіальної громади, в тому числі господарювання всіх форм власності;
- ефективності – визначення та забезпечення функціонування механізму досягнення цілей, виконання завдань, реалізації проєктних ідей у встановлені терміни;
- історичної спадкоємності – враховувалися та використовувалися позитивні надбання попереднього розвитку громад;
- етнокультурного розвитку – відродження етнічної самосвідомості та збереження духовної і матеріальної культури етнокультурних груп, що проживають на теренах громади, сприяння їх розвитку;
- сталого розвитку – забезпечення розвитку громади для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь.

У процесі підготовки в рамках проєкту DOBRE Стратегії розвитку Сновської територіальної громади на 2024–2027 роки застосовано методику Партисипативної Моделі Стратегічного Планування Фонду Розвитку Місцевої Демократії (FRDL), що на практиці означало проведення процесу згідно з такими принципами:

- залучення до роботи над стратегічним документом широкого представництва місцевого середовища (представників різних установ, громадських організацій, фермерів, місцевих лідерів);
- діяльність із перспективи сталого розвитку – аналітичні дослідження та рішення, які ухвалювалися під час розробки Стратегії, охоплювали три сфери: економічну, соціальну й екологічну; це означає, що враховувалися умови, пов'язані з кожною із зазначених сфер (але не у кожному випадку вони мають бути однаково важливими);
- підготовку соціально-економічного аналізу громади, який базується на аналізі поточної ситуації (аналіз фінансових даних, демографічних, про ринок праці та економіку, екологічних аспектів, стану інфраструктури);
- проведення опитування мешканців – про якість життя, стану економіки, надання публічних послуг у громаді;

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

- перевірку напрацьованих рішень під час громадських консультацій;
- тісну співпрацю під час роботи над документом між зацікавленими сторонами (громадянами та інституціями), працівниками органу місцевого самоврядування, залученим експертом.

Бачення розвитку громади, напрацьоване у зазначений спосіб, спирається на цінності, які висловлюються та шануються мешканцями громади. Воно відображає їхні прагнення та містить в узагальненому варіанті основні напрями (сфери) майбутнього розвитку територіальної громади. У свою чергу вони виявлені з усього комплексу проблем, порушених під час засідань робочої групи, аналізу потреб зацікавлених сторін, наступних консультацій.

Таким чином, Стратегія дає відповіді на ключові питання, що стоять перед громадою: збереження її середовища, підвищення ступеня комфортності, формування безпечного простору для життя та ведення бізнесу, стимулювання громадянської та підприємницької активності, розвиток власних продуктивних сил, урізноманітнення їх форм, модернізація інфраструктури, розширення пропозиції робочих місць.

Сновська міська рада своїм рішенням від 27.06.2024 № 3-33/VIII «Про початок розроблення проекту Стратегії розвитку Сновської міської територіальної громади на період 2024 – 2027 рр.» дала старт новому процесу стратегічного планування. Для його організації планування та розробки Стратегії розвитку Сновської міської територіальної громади розпорядженням Сновського міського голови від 09 липня 2024 № 105 «Про створення робочої групи з розробки стратегії розвитку Сновської міської територіальної громади Корюківського району Чернігівської області на 2024 – 2027 рр. та плану заходів із її реалізації» було затверджено Положення про Робочу групу з розробки Стратегії розвитку Сновської громади, Плану заходів із її реалізації, проведення їх стратегічної екологічної оцінки, а також склад робочої групи під керівництвом міського голови Олександра Медведьова:

№	ПІБ учасника робочої групи	Посада
	<i>Голова робочої групи:</i>	
1.	Медведьов Олександр Олександрович	Сновський міський голова
	<i>Заступник голови робочої групи:</i>	
2.	Авдієвська Наталія Володимирівна	Секретар міської ради
	<i>Секретар робочої групи:</i>	
3.	Матчана Світлана Михайлівна	Головний спеціаліст відділу економічного розвитку та інвестицій
	<i>Члени робочої групи:</i>	
4.	Єфименко Марія В'ячеславівна	Перший заступник міського голови
5.	Карпенко Володимир Миколайович	Керуючий справами (секретар) виконавчого комітету
6.	Мундурс Ірина Миколаївна	Начальник відділу економічного розвитку та інвестицій, депутат міської ради (Чернігівська обласна партійна організація Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина»)
7.	Гукун Ганна Мар'янівна	Заступник начальника відділу економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради
8.	Мартиненко Лариса Вікторівна	Начальник відділу організаційної роботи, інформаційного забезпечення та зв'язків з громадськістю, голова ГО «Українське покоління»
9.	Терещенко Лілія Олександрівна	Начальник відділу «Центр надання адміністративних послуг», депутат Сновської міської ради

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

№	ПІБ учасника робочої групи	Посада
		(Чернігівська обласна організація політичної партії «Слуга народу»)
10.	Савченко Ліна Георгіївна	Начальник фінансового відділу Сновської міської ради
11.	Мірошніченко Лариса Олександрівна	В.о. начальника управління освіти, сім'ї, молоді та спорту
12.	Добненко Наталія Михайлівна	Начальник відділу культури і туризму Сновської міської ради, депутат Сновської міської ради (Чернігівська обласна партійна організація політичної партії «Рідний дім»)
13.	Дубина Лариса Олексіївна	Директор Сновського вищого професійного училища лісового господарства, депутат міської ради (Чернігівська обласна партійна організація політичної партії «Рідний дім»)
14.	Якубовська Ірина Володимирівна	Медичний директор КНП «Сновська центральна районна лікарня», депутат міської ради (Чернігівська обласна партійна організація політичної партії «Рідний дім»)
15.	Хоменко Світлана Миколаївна	Директор КУ «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)»
16.	Аліфіренко Антон Леонідович	Фізична особа - підприємець, голова ГО «Лампа»
17.	Анищенко Сергій Валентинович	Фізична особа - підприємець, депутат міської ради (Чернігівська обласна організація політичної партії «За майбутнє»)
18.	Закружний Олександр Олексійович	Фізична особа – підприємець
19.	Довбиш Ольга Федорівна	Фізична особа – підприємець, учитель Сновського ліцею №1, голова громадського об'єднання «Майстри Сновщини», ФОП
20.	Єрмоленко Ірина Володимирівна	Голова молодіжної ради
21.	Мося Денис Ігорович	Член молодіжної ради
22.	Мірошніченко Алла Федорівна	Голова Ради ветеранів
23.	Добродій Борис Олександрович	староста Великощимельського старостинського округу
24.	Апришко Андрій Володимирович	староста Гірського старостинського округу
25.	Недвиг Олена Миколаївна	староста Кучинівського старостинського округу
26.	Анищенко Олена Іванівна	староста Новоборовицького старостинського округу
27.	Деркач Марія Федорівна	староста Петрівського старостинського округу
28.	Мірошніченко Юрій Олександрович	староста Рогізківського старостинського округу
29.	Дворник Наталія Йосипівна	староста Смяцького старостинського округу
30.	Мороз	староста Сновського старостинського округу

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

№	ПІБ учасника робочої групи	Посада
	Марія Іванівна	
31.	Шевардіна Алла Анатоліївна	староста Староборовицького старостинського округу
32.	Шмаровоз Микола Петрович	староста Староруднянського старостинського округу
33.	Кривошей Людмила Олексіївна	староста Суничненського старостинського округу
34.	Бондаренко Анатолій Миколайович	староста Тихоновичського старостинського округу
35.	Артюшенко Олександр Анатолійович	староста Тур'янського старостинського округу
36.	Безручко Лариса Іванівна	староста Хотуницького старостинського округу
37.	Скотаренко Наталія Валеріївна	директор Сновського центру дитячої та юнацької творчості
38.	Сіренька Лариса Петрівна	директор Сновської дитячої музичної школи ім. Н.Г. Рахліна
39.	Недвіга Валентина Василівна	Начальник відділу земельних відносин та агропромислового розвитку
40.	Гладченко Вікторія Михайлівна	Головний спеціаліст відділу житлово-комунального господарства, архітектури, містобудування та транспорту
41.	Вільчинський Ярослав Олегович	В. о. заступника начальника СП відділу поліції № 2 Корюківського районного відділу поліції
42.	Миргородський Андрій Петрович	Завідуючий сектором сім'ї, молоді та спорту Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту.

До процесу формування бачення та визначення пріоритетів розвитку громади були долучені представники органів місцевого самоврядування, підприємці, освітяни, медики, представники медіа, громадські активісти. Частина – в складі робочої групи, частина долучалися періодично як представники зацікавлених сторін:

№	ПІБ	Посада
1.	Аквілов Євгеній	Член молодіжної ради
2.	Хуторянський Єгор	Член молодіжної ради
3.	Візитів Адріана	Член молодіжної рада
4.	Ларченко Андрій	Староста Займищанського старостинського округу
5.	Близнюк Наталія	Головний спеціаліст відділу організаційної роботи, інформаційного забезпечення та зв'язків з громадськістю

Спільними зусиллями робочої групи та залученого експерта було здійснено аналіз соціального-економічного стану Сновської міської територіальної громади та проблем її розвитку, SWOT – аналіз, визначення сценаріїв розвитку громади, формування дерева стратегічних та оперативних цілей, завдань, проєктних ідей, що спрямовані на їхнє виконання.

Стратегія Сновської громади орієнтована на потреби бізнесу та громадськості виявлених, під час проведення діалогової зустрічі в липні 2024 р. Процес розробки та впровадження Стратегії – публічний. З цією метою через офіційний веб-сайт Сновської міської ради та групи в соціальних мережах було повідомлено про початок роботи над проєктом Стратегії, визначено терміни та форми подання пропозицій до нього від зацікавлених сторін,

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

проведено відкриті засідання Робочої групи з розробки Стратегії, оприлюднено на офіційному веб-сайті сільської ради проекти Стратегії та Плану заходів з її реалізації, організовано їх громадське обговорення.

Процес розробки Стратегії розвитку громади був побудований з урахуванням принципів рівності, інклюзивності та відкритості до потреб усіх мешканців і мешканок громади. Весь процес був адаптований таким чином, щоб забезпечити участь різних соціальних груп, незалежно від віку, життєвих обставин чи стану здоров'я, забезпечити участь людей похилого віку, людей з інвалідністю та людей, які можуть потребувати додаткової підтримки для доступу до інформації та висловлення своїх думок. Ми прагнемо забезпечити, щоб кожен мав можливість висловити свою думку та активно долучитися до формування Стратегії розвитку громади.

Отже, Стратегія розвитку Сновської міської територіальної громади на період до 2027 року – документ, що враховує спільні інтереси та бачення поступового розвитку громади, та зорієнтований на забезпечення економічного розвитку громади, покращення рівня життя її мешканців та захисту навколишнього природного середовища.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Розділ 1. Аналітична частина

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Територія нинішньої Сновської громади – історична частина Чернігово-Сіверщини від князівської доби. Залишки городищ знаходили біля сіл Старі Боровичі, Тихоновичі, Хрінівка, Гірськ. Та їх розвиток був перерваний – до козацької доби.

Адміністративний центр громади, місто Сновськ, виник як хутір Коржівка у другій половині XIX ст.

Рисунок 1.1 Колишній клуб залізничників

Найімовірніше, назва пішла від слова корж – тобто відруб, хутір – тут утворилося робітниче поселення під час будівництва Лібаво-Роменської залізниці. Первісно населений пункт належав до Великошчмельської волості Городнянського повіту Чернігівської губернії. У 1873 р. почала працювати залізнична станція Сновськ та локомотивне депо. Вони мали вирішальний вплив, адже потребували значного числа кваліфікованих інженерних працівників та робітників. Серед перших домінували поляки, вимушені переїхати сюди через тиск царського уряду. Залізничні робітники – це євреї, українці, білоруси, росіяни. Вище середнього чисельність людей праці, що вимагала гарної освіти, сприяла створенню в Сновську атмосфери своєрідного інтелектуального осередку. Саме місто було досить чітко розділено залізницею на єврейську частину (половина населення) та україно-білорусько-російську. Однак залізниця та депо міцно поєднувало обидві частини – спільні робітничі дружини не допускали погромів, наприкінці 1917 р. Сновська рада робітничих та солдатських депутатів відмовилася допомагати червоногвардійським загонам в їх боротьбі проти Української Центральної ради. Сновськ відомий як батьківщина командира Червоної армії Микола Щорса (син машиніста локомотива, білорус за походженням). Втім він був вбитий своїми через підозри в «українському націоналізмі» та ймовірний намір перейти на сторону Директорії УНР.

У 1923 р. Сновськ стає центром району, 1935 р. перейменовано на місто Щорс (стару назву повернуто у 2016 році). Трагічні події періоду II світової війни у Сновську, що пов'язані з єврейською громадою міста, зображені у романі Анатолія Рибаківа «Важкий пісок».

Сновськ – батьківщина відомих діячів культури: «Моцарта диригування» – диригента Натана Григоровича Рахліна, класика американського абстракціонізму Джулса Оліцкі (Jules Olitski), а також дисидента-одинака Леоніда Тереховича (с. Кучинівка).

Сновська територіальна громада була створена у 2016 р. Це була перша в області громада повністю створена на базі району. В основі була ідея максимального збереження існуючих управлінських структур із наступною заміною необхідних ланок. Вирішальний аргумент – крім Сновська іншого центру тяжіння немає. Зрештою всі 24 сільські ради та Сновська міська рада дали відповідну згоду.

Перші вибори відбулися 18.12.2016, у січні наступного року вона перейшла на прямі міжбюджетні відносини. Тоді до складу Сновської міської ради увійшло 57 населених пунктів, на базі колишніх сільських рад було утворено 24 старостинські округи з адміністративним центром у м.Сновськ. Наступні урядові рішення та місцеві вибори 25.10.2021 жодним чином не вплинули на межі громади. Рішенням дванадцятої сесії Сновської міської ради 8 скликання 26.11.2021 № 18-12/VIII кількість старостинських округів була скорочена до 15, а саме:

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Великошмельський, Гірський, Займищанський, Кучинівський, Новоборовицький, Петрівський, Рогізківський, Смяцький, Сновський, Сатроборовицький, Староруднянський, Суничненський, Тихоновичський, Тур`янський, Хотуницький.

На початку нинішньої російсько-української війни Сновська міська територіальна громада була окупована російськими військами та звільнена від окупації 03.04.2022 року. З 22.06.2022 року належить до території можливих бойових дій.

На території громади розташовані дві пам'ятки, що занесені до Реєстру пам'яток національного значення, обидві – археологічні на околицях с. Хотуничі, в сторону с. Петрівка.

В м. Сновськ у відмінному стані зберіглася історична споруда локомотивного депо. Приміщення досі використовується за своїм прямим призначенням, тобто – для ремонту залізничної техніки та, зокрема, паровозів. На території депо існує його музей, однак вхід до нього обмежений через режимність об'єкту.

В місті діє Сновський історичний музей (комунальна установа міської ради). Він має два відділи: історичний та будинок сім'ї залізничника (кін. XIX ст.). Останній – унікальна за станом збереження пам'ятка побуту залізничників зазначеного періоду. У музеї представлено предмети, що розповідають про перші поселення людини на території краю, народні промисли та ремесла, етнографічні особливості місцевості. Є унікальна колекція рушників Сновщини та зразки регіонального костюму. Створена нова експозиція, присвячена подіям сучасної російсько – української війни.

У селі Єліне до нападу РФ функціонував Музейно-меморіальний комплекс партизанської слави «Лісоград» як підрозділ Чернігівського обласного історичного музею ім. Василя Тарновського. Однак напад Росії та знищення села призвели до припинення його роботи.

У с. Кучинівка зберіглася хата Леоніда Тереховича, - талановитого місцевого поета – дисидента, на якій є меморіальна дошка. Однак вона не меморіалізована.

Окреса Сновщини – різьблені віконниці з наличниками та візерунками в дерев'яних будинках. Через модернізації приватних приміщень ця складова культурної спадщини тяжіє

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

до зникнення. Зразком цікавої дерев'яної архітектури першої половини XIX століття є колишній клуб залізничників.

До унікального культурного надбання Сновщини належить місцева кухня, традиційний народний одяг, говірка та пісні – вони відрізняються колоритом Полісся, а водночас – зберегли релікти доби Русі. Й через століття дійшли до сьогодення.

Таблиця 1.1 Пам'ятки архітектури на території Сновської громади

Найменування пам'ятки	Датування	Місце знаходження
Пам'ятки, що занесені до Реєстру пам'яток національного значення¹		
Городище «В'юнище», охоронний номер 250041-Н	IX ст. до н. е. – IV ст., V – IX ст., IX – XIII ст.	с.Хотуничі
Поселення "Городок II", охоронний номер 250042-Н	II тис. – X ст. до н.е.	с. Хотуничі
Пам'ятки, що занесені до Реєстру пам'яток місцевого значення²		
-	-	-

Культура. На території громади – добре розвинута мережа бібліотек та сільських будинків культури і клубів.

- ✓ 23 клубні установи, в т.ч.: Сновський Будинок культури (м.Сновськ), 8 – сільських будинків культури та 14 сільських клубів,
- ✓ Сновська публічна бібліотека (15 структурних підрозділів)
- ✓ Сновський історичний музей.
- ✓ Мистецька школа «Сновська музична школа імені Натана Рахліна»

У зв'язку з воєнними діями на території громади у 2023 р. не відновлювали своєї діяльності Гутостуденецький, Ключівський, Єлінський сільські клуби та Гірський сільський будинок культури.

За умов російсько-української війни головним у роботі закладів культури стали всебічна допомога ЗСУ, ВПО, іншим вразливим категоріям населення, шляхом проведення благодійних заходів, тематичних програм, інших патріотично-виховних акцій, виготовлення маскувальних сіток, окопних свічок, кругів, плетіння носків, поясів, бафів тощо. Сновський Будинок культури став центром збору й надання матеріальної допомоги ВПО та іншим вразливим категоріям населення.

Попри оголошення воєнного стану в клубних закладах громади вдалося зберегти творчі та любительські формування, з яких 6 колективів носять звання «народний», 2 – дитячий «зразковий». До формувань залучались понад півтори тисячі учасників, з яких майже 900 діти та молодь.

Яскравими творчими візитівками Сновської громади є дитячі зразкові колективи Сновського БК - танцювальний «Ягідки», творчість якого відома не тільки в Україні, а і у

¹ Державний реєстр нерухомих пам'яток України <https://mcsc.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/>

² Перелік пам'яток містобудування та архітектури місцевого значення м. Чернігова та області <https://umba.cg.gov.ua/index.php?id=9235&tp=1&pg=>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Франції, Туреччині, Польщі, Північній Македонії, Чехії та вокальний «Світлячок», переможець багатьох Всеукраїнських та Міжнародних фестивалів та конкурсів.

На базі Сновського будинку культури діє Творчий хаб «Майстри Сновщини» (художній розпис, вишивка, витинанки, інші творчі хендмейки) - проводяться тематичні майстер-класи для різновікових груп дітей та молоді., багатофункціональний вільний молодіжний простір (CAM), Безпечний дитячий простір для проведення психосоціальних активностей та рекреаційної діяльності «КОЛО ПІДТРИМКИ». Працює спортивний клуб вільної боротьби «Вітязь» - серед його вихованці призери та чемпіони України, клуб спортивної гімнастики «Світлана», оздоровчо – спортивні групи з фітнесу, йоги.

Сновська публічна бібліотека нараховує 16 бібліотек: центральна, дитяча та 14 сільських бібліотек-філіалів. Протягом року в бібліотеках діяли 16 клубів та об'єднань за інтересами, 9 дитячих дозвіллево-інформаційних просторів, розпочав свою роботу клуб «Книгоманія».

На базі Кучинівського філіалу створено сучасний простір для дітей «Пункт незламності та розвитку в. с. Кучинівка. Спільно з ГО «Лампа» за фінансування Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги ООН (WRHF) створено два простори розвитку: EVENT ROOM «БДЖІЛКА» (бібліотека – філія для дітей) та Біблію НАВ «WOMENS TIME» у відділі обслуговування користувачів Сновської ПБ.

Сновська публічна бібліотека взяла участь у проєкті «Польська полиця в Україні», який реалізується Державною установою «Український інститут книги» спільно з Інститутом книги Польщі за підтримки Міністерства культури та національної спадщини. Популярними серед користувачів є простори розвитку: EVENT ROOM «БДЖІЛКА» (бібліотека – філія для дітей) та Біблію НАВ «WOMENS TIME» в відділі обслуговування користувачів центральної бібліотеки, «Пункт незламності та розвитку в. с. Кучинівка». Сновська ПБ щороку друкує до 5 власних видань краєзнавчої тематики.

Серед поетів початківців відбувається щорічний літературний конкурс патріотичної поезії ім. Леоніда Тереховича (за місцем народження – у с. Кучинівка).

Понад п'ятдесят років послуги зі спеціалізованого мистецького навчання надає Мистецька школа «Сновська музична школа імені Н.Г. Рахліна», в якій сьогодні навчається 163 учні на 15 спеціалізаціях.

З особливостей локальної культури. Сновська громада належить до історико-географічного регіону Полісся. Тут як і раніше культивуються місцеві та регіональні традиції, які віддзеркалюються, зокрема, у народних костюмах мешканців. У повсякденному житті функціонує поліська говірка, як специфічна мова цього регіону та містить мовні релікти. Що прийшли з часів Русі. Громада славиться своєю унікальною кухнею, яка поєднує українські, єврейські, російські та польські традиції. На початку 20-х рр. XX ст. 44% жителів Сновська складали євреї, 30% – українці, 13% – поляки. Ситуація різко змінилася під час Другої світової війни, але все ж вплив згаданих культур можна простежити в архітектурі та культурі регіону.

Громадська активність у сфері культури не обмежується народними піснями і танцями (дуже поширеними). Щороку до початку російсько-української війни на території громади проходить кілька значних культурно-мистецьких заходів за активної участі громадськості (частково – за її ініціативою), найбільший та найпопулярніший – рок-фестиваль "SNOV SUMMER FEST".

Висновки

1. Сновськ протягом тривало часу був та залишається центром адміністративно-територіальної базової одиниці, що дозволяє громаді використовувати накопичений управлінський досвід.

2. Минуле Сновщини сполучає дуже давні складові, від доби Русі, до бурхливих модернізаційних процесів кінця XIX – початку XX ст. Адміністративний центр громади, що

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

виник внаслідок заснування залізничного вузла та локомотивного депо, досі зберігає бренд ретро залізниці, що може бути використано як складова зовнішньої впізнаваності.

3. З огляду на євроінтеграційні процеси та необхідність налагодження міжнародного партнерства перспективним є опрацювання та представлення інформації про роль польських інженерів у заснуванні та розвитку залізничного вузла й депо Сновськ.

4. Візитівкою Сновщини є її оригінальна дерев'яна архітектура, але досі вона мало використовувалася для інформаційного просування громади.

5. Також Сновщині притаманні колоритні складові нематеріальної культури (говірка, пісні, одяг, кухня, побут), що сполучають традиції Полісся та заховані давні елементи.

6. Як туристичний магніт може бути використаний Сновський історичний музей, експозиція якого значною мірою – єдина в Україні. Однак цей комплекс оновлено відповідно до сучасних підходів у музейній справі.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Загальна інформація та географічне розташування громади

Сновська міська територіальна громада розташована в північній частині Чернігівської області – межує з країною агресором (42 км), а відстань до кордону з Білоруссю (Гомельська область) становить 20 км. Відстань автошляхом до Чернігова – 72 км, до Києва – 210 км.

Межує з Корюківською, Менською, Городнянською та Березнянською територіальними громадами Чернігівської області та климівським районом брянської області рф. Протяжність прикордонної смуги – 42,9 км.

У громаді розташований стратегічний північний залізничний транспортний вузол країни, на лінії Ромни – Бахмач – Гомель (білорусь). Це проміжна залізнична станція 2-го класу Конотопської дирекції Південно-Західної залізниці. Втім через російську агресію раніше пріоритетний північний напрямок із виходом на країни Балтії, нині закритий.

Площа громади – 1282 км². З них 32,9% – ліси (422,1 км²), що вдвічі перевищує загальноукраїнських показник, 690,7 км² – сільгоспугіддя (53,8%), у т. ч. 407,6 км² орних земель. Це 4% площі Чернігівської області.

Населення – близько 21 тис. осіб (половина – міське), кількість населених пунктів – 57, з них – одне місто та 56 сіл, що об'єднані в 15 старостинських округів. Щільність населення менша, ніж у малонаселеному Корюківському районі та в півтора рази менша, ніж у середньому по Чернігівській області.

Таблиця 1.2. Характеристики Сновської громади

Адміністративно-територіальна одиниця	Площа, км ²	Площа громади у % до загальної площі району/області	Населення, тис. осіб	Населення громади у % до населення району/області	Щільність населення (осіб/км ²)
Громада	1283,0	4,0	20935	2,3	16
Корюківський район	4575,4	14,36	85489	9,4	19
Чернігівська область	31865,0	-	912600,0	-	28,50

Через громаду з півночі протікає річка Снов, яка є найбільшою притокою Десни; річка є унікальною природною принадою громади, як і 27 заповідних територій, у тому числі 2 національного значення, і 65 озер.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Порівняльна характеристика Сновської та інших подібних громад

Рисунок 1.3 Сновська громада на карті Чернігівської області

Для порівняння основних показників розвитку Сновської громади обрано сусідні громади Чернігівської області:

- **Корюківську міську територіальну громаду Корюківського району**, яка в своєму складі має 66 населених пунктів, це аграрна територію з типовими для неї проблемами;
- **Городнянську міську територіальну громаду Чернігівського району**, яка в своєму складі має 61 населений пункт, це так само аграрна територія;
- **Менську міську територіальну громаду Корюківського району**, яка в своєму складі має 39 населених пунктів, схожі проблеми аграрної місцевості.

Основні порівняльні характеристики вище вказаних громад подано у таблиці 1.3.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 1.3 Порівняльна характеристика Сновської та подібних громад

Показник	Сновська	Корюківська	Городнянська	Менська
Демографія³				
Населення на початок 2023 р., тис. осіб	21,262	20,950	20,644	25,119
Населення на початок 2021 р., осіб	22,026	21,244	22,708	26,014
Приріст 2023-2021 р., %	-3,5	-1,07	-9,1	-6,65
Щільність населення, осіб/км ² на 01.01.23	16	18	16,71	24,5
Чисельність міського населення, тис. осіб на 01.01.23	10,590	12,851	11,710	12,650
К-ть населення адмінцентру, тис. осіб (%)	49,8	61	56,72	50,4
Частка осіб молодше працездатного віку, % (01.01.2022)	13,0	12,0	12,74	15,0
Частка осіб старше працездатного віку, % (01.01.2022)	19,0	31,0	31,25	27,0
Частка осіб працездатного віку, % (01.01.2022)	68,0	57,0	56,01	57,7
Кількість учнів, що навчається в навчальних закладах тергромад, осіб на 01.01.23	1982	1895	1923	2355
Кількість дошкільнят, що відвідують ЗДО тергромади, осіб на 01.01.23	310	288	346	899
Територія, км. кв.				
Площа, кв. км	1283,0	1174	1234,89	1026,1
Кількість населених пунктів	57	66	61	39
Кількість старостинських округів	15	15	16	17
Економіка				
Кількість юр. осіб платників податків на 10 тис. населення	107,5	152	143	175
ФОП на 10 тис. населення, осіб	319,1	320	365	366
Фінанси⁴				
Надходження загального фонду на 1 мешканця, 2023 р., тис. грн.	5,386	11,8	6,102	7,735
Дохідність земель (співвідношення плати за землю до території громади), 2023 р., тис. грн	8,191	1181,9	10,057	18,477
Питома вага місцевих податків і зборів в доходах загального фонду, 2023 р., %	25,4	13,8	24,06	26,78
Фіскальна віддача території (співвідношення надходжень заг. фонду до території громади) 2023 р., тис. грн/км ²	89,25	21140,2	109,096	189,12
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, 2023 р., тис. грн	8,422	10,5	8,674	10,709
Капітальні видатки на 1-го мешканця, грн.	1,055	2230	1,722	1,787
Видатки на утримання апарату управління на 1 мешканця у 2023 р., тис. грн.	1,381	1	1,134	1,029
Індекс податкоспроможності, 2023 р. ⁵	0,62	1,1	0,45	0,54
Об'єкти соціальної інфраструктури⁶				
Заклади професійно-технічної/ фахової освіти, 01.01.2024	1	0	1	0
Кількість ЗДО, 01.01.2024	2	6	8	14
Заклади середньої освіти	12	10	7	13
Кількість закладів, що надають первинну медичну допомогу, 01.01.2024	24	1	21	19

³ <https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/dashboards/7dddecfb77f14c9fadb7268f6afe833d>

⁴ Карти України. Геоморфологічне районування України <https://geomap.land.kiev.ua/zoning-6.html>

⁵ <https://www.arcgis.com/apps/dashboards/e0c20d364bef4ab9b7c944e9e27e88c5>

⁶ <https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/dashboards/7dddecfb77f14c9fadb7268f6afe833d>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Висновки

1. Сновська громада розташувалася на самій півночі Чернігівської області, фактично, її північ – це частина українського фронту в боротьбі з російською навалою. Це означає, що будь-яка діяльність на теренах громади має свої особливості, пов'язані з мілітаризацією простору та постійними загрозами.

2. Хоча кількість населених пунктів у громаді значна, але переважно це невеликі села. Досі існував паритет між міським та сільським населенням, але війна та поява ВПО призвели до збільшення міського та скорочення сільського (насамперед, на півночі громади). Щоправда, у випадку Сновська йдеться про мале місто, де спосіб життя не набагато відрізняється від сільського, але побутові умови кращі, що є додатковим приваблюючим фактором.

3. Щільність населення в Сновській громаді найменша серед громад-сусідів та значно поступається області в цілому. Це означає, що для утримання її інфраструктури доводиться витратити більше коштів, ніж іншим громадам.

4. Фінансово громада слабша за своїх сусідів, що змушує її до більш ощадливого використання наявних ресурсів та необхідності різноманітного стимулювання економічної активності населення.

Природно-ресурсний потенціал

Ландшафтні особливості рельєфу. Сновська громада знаходиться на території Поліської низовини, входить до складу Придніпровської низовини (як і переважна більшість території Чернігівської області), є частиною чернігівського Полісся. Це **Східно-Європейська полігенна рівнина**. Звідси типовий льодовиковий рельєф – легко хвиляста рівнина, що має загальний похил із північного сходу на південний захід. Поверхня плеската, мало розчленована (долинами рік – до 50 м), густо порізана річковими долинами. Значне місце займає річка Снов, її притоки. Технічних споруд на Снові немає. Геоморфологічне районування відображено в таблиці⁷.

Таблиця 1.4. Сновська територіальна громада: геоморфологічне районування

Геоморфологічна країна	Східно-Європейська полігенна рівнина
Геоморфологічна область	Придніпровська область пластово-аккумулятивних рівнин
Геоморфологічний район	Чернігівсько-Новгород-Сіверська пластово-аккумулятивна рівнина на палеогенових і крейдових відкладах

У геоморфологічному відношенні територія громади належить до Східно-Європейської полігенної рівнини, Придніпровської геоморфологічної області пластово-аккумулятивних рівнин. Територія громади входить до складу підобласті: Чернігівсько-Новгород-Сіверська пластово-аккумулятивна рівнина на палеогенових і крейдових відкладах.

Територія Сновської міської громади лежить на Чернігівській моренно-зандровій рівнині. Географічна енциклопедія України подає характеристику рельєфу Чернігівської моренно-зандрової рівнини.

Рівнина розташована на північному заході Лівобережної України, в межах Чернігівської та частково Київської областей. Поверхня нахилена на захід і південний захід переважні висоти 100 – 150 м, максимальна висота 220 м поблизу міста Кролевець, мінімальна – близько 100 м у заплаві Десни.

⁷ <https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/dashboards/7dddecfb77f14c9fad7268f6afe833d>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

У геоструктурному відношенні територія громади пов'язана з північно-західною частиною Дніпровсько-Донецької западини та південно-західними схилами Воронезького масиву. Сучасний рельєф сформований на породах кайнозойського та частково крейдового віку та має переважно акумулятивний характер.

Морфоскульптурні особливості зумовлені переважно долинно-балковими та льодовиковими формами рельєфу. У північній частині рівнини з крейдовими відкладами пов'язані карстові лійки. Горизонтальна розчленованість рельєфу не висока та становить 0-1,0 км/км², вертикальна – 0-10 м/км².

Серед сучасних морфологічних процесів важливе значення мають площинний змив, лінійний розмив, заболочування, рідше – карстоутворення.

Для ландшафтної структури території громади характерні мішано-лісові поліські ландшафти низинних рівнин з потужним антропогеновим покривом на неоген-палеогенових піщано-глинистих відкладах, а саме:

- моренно-зандрові слабкохвилясті рівнини з дерново-середньопідзолистими ґрунтами;
- зандрові рівнини з дерново-слабкопідзолистими ґрунтами, з борами і суборами, низинними болотами;
- терасові піщані рівнини з дерново-слабкопідзолистими ґрунтами в поєднанні з дерновими і торф'яно-болотними, з суборами і борами.

Характеристика ґрунтів. На території громади нараховується 81 вид ґрунтів. Найбільш поширеними є дерново-підзолисті ґрунти та дернові, опідзолені переважно на лесових породах, є лучні та черноземно-лучні ґрунти. Значні площі також під торфовищами низинними та торфяно-болотними ґрунтами. Природна родючість цих ґрунтів відносно низька, особливо піщаних та глинисто-піщаних відмін. Для використання в сільському господарстві такі ґрунти потребують осушення та внесення добрив. Середній бал родючості земель по громаді – 35 одиниць.

Рисунок 1.4 Структура ґрунтів на теренах Сновської громади ⁸

⁸ <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#w1n24>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Висока мозаїчність, низька буферність ґрунтів обумовлюють низьку стійкість ґрунтового покриття до розвитку деградаційних процесів. Значної екологічної шкоди земельні ресурси зазнають через забруднення ґрунтів важкими металами, пестицидами та мінеральними добривами. За інформацією 2022 р. в області нараховується 7,9 тис. га деградованих, малопродуктивних та техногеннозабруднених земель. Даних щодо консервації деградованих та малопродуктивних земель в Чернігівській області, й відповідно – в Сновській громаді, немає⁹. Збереження, відтворення та раціональне використання родючості ґрунтів – основна умовою забезпечення стабільного розвитку сільського господарства, розширення його виробництва.

Структура земельного фонду. Сільське та лісове господарство – основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси громади. Загальна площа земельних ресурсів громади становить 128293 га, з якої 71949 (або 56,1%) становлять землі сільськогосподарського призначення. Землі лісогосподарського призначення – 42209 (32,9%). Значний масив заболочених земель – 9921 (7,7%). Основна частина земель сільськогосподарського призначення – це рілля 31,7% від загального обсягу земель, а решта – це розлогі сіножаті та пасовища. Тобто наявне співвідношення дуже комфортне для проживання, на території Сновської громади – величезні площі для рекреації.

Таблиця 1.5. Структура земельного фонду Сновської громади в розрізі категорій земель

Назва	Площа, га	%
Загальна площа земель	128293	100
Сільськогосподарські землі, у тому числі:	71949	56,1
сільськогосподарські угіддя, з них:	69727	54,3
рілля	40730	31,7
багаторічні насадження	681	0,5
сіножаті	14453	11,3
пасовища	13863	10,8
під господарськими будівлями і дворами	981	0,8
під господарськими шляхами і прогонами	755	0,6
землі, які перебувають у стадії меліоративного будівництва та відновлення родючості	485	0,4
Землі лісогосподарського призначення, у тому числі:	42209	32,9
лісові землі	39109	30,5
чагарники	3102	2,4
Забудовані землі, у тому числі:	2266	1,8
землі житлової та громадської забудови	434	0,3
землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	713	0,6
інші забудовані землі	1119	0,9
Відкриті заболочені землі	9921	7,7
Води	1596	1,2
Відкриті землі без рослинного покриття (піски, яри та ін.)	352	0,3

⁹ Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2023 рік.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Всього на території громади станом на 2024 р. нараховувалося 30 власників та землекористувачів. Кількість сільськогосподарських підприємств, що офіційно уклали договори оренди землі в громаді становила 16 осіб.

Таблиця 1.6. Найбільші землекористувачі Сновської громади

№	Назва	Площа, га
1	ПСП "Промінь"	397,383
2	ПП "Діма"	17,49
3	ТОВ "Гетьманське"	2512,5888
4	ПСП "Колос"	9,748
5	ПСП "Стиль"	498,3748
6	ПСП "Прогрес"	6955,1414
7	ТОВ "Щорсагроімпульс"	5542,3939
8	СВК "Райдуга"	1990,8762
9	ПП "Нива - Імпульс"	930,7498
10	ПСП ім.Ватутіна	1392,9728
11	ТОВ "Чернігівське Полісся Плюс"	1742,5755
12	ПСП "Яна Плюс"	6505,5291
13	ПВТП "Яна"	178,9593
14	ПСП "Сновський"	1703,5147
15	ФГ "Вольна праця"	326,9642
16	ФГ "Цигоняко"	135,8396

Серед питань, що потребують розв'язання:

- проведення інвентаризації земель з подальшим їх занесенням до електронної карти майбутнього геоінформаційного порталу (ГІС) громади;
- проведення нової нормативно-грошової оцінки земель (НГО) в межах населених пунктів громади – там, де цього вимагають терміни.

Об'єкти культурної спадщини. На території громади розташовані дві пам'ятки, що занесені до Реєстру пам'яток національного значення, обидві – археологічні на околицях с. Хотунічі, в сторону с. Петрівка.

В м. Сновськ у відмінному стані зберіглася історична споруда локомотивного депо. Приміщення досі використовується за своїм прямим призначенням, тобто – для ремонту залізничної техніки та, зокрема, паровозів. На території депо існує його музей, однак вхід до нього обмежений через режимність об'єкту.

В місті діє Сновський історичний музей (комунальна установа міської ради). Він має два відділи: історичний та будинок сім'ї залізничника (кін. XIX ст.). Останній – унікальна за станом збереження пам'ятка побуту залізничників зазначеного періоду. У музеї представлено предмети, що розповідають про перші поселення людини на території краю, народні промисли та ремесла, етнографічні особливості місцевості. Є унікальна колекція рушників Сновщини та зразки регіонального костюму. Створена нова експозиція, присвячена подіям сучасної російсько – української війни.

У селі Єліне до нападу РФ функціонував Музейно-меморіальний комплекс партизанської слави «Лісоград» як підрозділ Чернігівського обласного історичного музею

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

ім. Василя Тарновського. Однак напад росії та знищення села призвели до припинення його роботи.

У с. Кучинівка зберіглася хата Леоніда Тереховича, - талановитого місцевого поета – дисидента, на якій є меморіальна дошка. Однак вона не меморіалізована.

Окраса Сновщини – різьблені віконниці з наличниками та візерунками в дерев'яних будинках. Через модернізації приватних приміщень ця складова культурної спадщини тягнє до зникнення. Зразком цікавої дерев'яної архітектури першої половини XIX століття є колишній клуб залізничників.

До унікального культурного надбання Сновщини належить місцева кухня, традиційний народний одяг, говірка та пісні – вони відрізняються колоритом Полісся, а водночас – зберегли релікти доби Русі. Ї через століття дійшли до сьогодення.

Матеріальні активи Сновської міської територіальної громади – основні фонди міської комунальної власності. Це економічні ресурси, до яких належать: земля, будинки, споруди, машини, дороги, матеріали, обладнання, тощо.

Щодо приміщень міської комунальної власності.

83 об'єкти знаходяться на балансі некомерційних комунальних підприємств (Сновський центр первинної медичної допомоги та Сновська центральна районна лікарня): лікувальні, адміністративні, фельдшерські пункти, гаражі, котельні, виробничі, господарські, інші приміщення) балансова вартість яких становить 14858156,26 грн.

Мережа закладів культури нараховує 25 приміщень будинків культури і сільських клубів (залишкова вартість 145662,00 грн.); 12 будівель бібліотек (залишкова вартість 1495750,00 грн.); 3 приміщення музею (залишкова вартість 550800,00 грн.); 1 приміщення музичної школи (залишкова вартість 734400,00 грн.).

У міській комунальній власності перебуває трибуна стадіону на 940 посадочних місць (1382083,63 грн.).

Заклади дошкільної та позашкільної освіти використовують навчальні, спортивні, технічні, інші приміщення, балансова вартість яких 6245241,81 грн.

Заклади загальної середньої освіти використовують всі види приміщень балансовою вартістю 23389532,82 грн.

В громаді значна кількість адміністративних приміщень: 20 адмінбудівель старостинських округів; 1 – Сновської міської ради та 1 – Центру надання адміністративних послуг.

Інші будівлі (господарські котельні, гаражі, вбиральні, тощо) налічують біля 145 об'єктів.

На балансі Сновської міської ради перебуває 6 житлових будинків (балансова вартість 57739,53 грн.) та 3 квартири (балансова вартість 489297,75 грн.).

Протяжність доріг та вулиць міської комунальної власності становлять 223,6 км (балансова вартість – 303563,80 грн.).

На балансі Сновської міської ради та її юридичних осіб перебуває 78 одиниць техніки (12432729,90 грн.).

Рослинний та тваринний світ, біорізноманіття, ландшафт

Згідно фізико-географічного районування територія Сновської громади знаходиться в межах області Чернігівського Полісся та відповідних його фізико-географічних районів.

За геоботанічним районуванням України територія Сновської МТГ входить до Щорсько–Семенівського району соснових зеленомохових лісів, евтрофних боліт Чернігівсько–Новгород–Сіверського (Східнополіського) округу дубово–соснових лісів Попіської підпровінції Східноєвропейської провінції в межах Європейської широколистянолісової області.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Лісові масиви. Лісові території становлять близько 33% площі громади, що вдвічі перевищує показник в цілому по Україні (по Чернігівській області – 21%, Україні – 16%). Переважають хвойні, насамперед, соснові ліси (понад половина площ). Є також широколистяні – насамперед, дубові, березові, менше – вільхові, осикові. Частина лісів – мішані. В лісах розташовані мисливські угіддя (косуля, кабан, лось, заєць, лисиця, пернате дичина), чималі площі дикої суниці, малини, чорниці, грибів. Всього в громаді лісових земель 39109 га, під чагарниками – 3102 га. Господарську діяльність на території Сновської громади веде ДП «Сновськаагроліспосп» (Сновське районне дочірнє агролісгосподарське спеціалізоване підприємство – 16075 га) та ДП «Ліси України» (Корюківське лісове господарство, 24107 га). Зазначені підприємства також проводять роботи з відтворення лісів, що має на меті збереження їхніх площ.

Природно-заповідний фонд. Всього на території Сновської громади розташований 31 об'єкт природно-заповідного фонду (ПЗФ), тобто громада насичена такого роду територіями. Переважно йдеться про гідрологічні заказники, з яких два – загальнодержавного значення. Є також ботанічні пам'ятки природи місцевого значення. Площа земель ПЗФ на території Сновської громади складає 10812 га. Це 8,4 % від всіх земель громад, втім рекомендований показник – 15%, а в цілому по Чернігівській області він становить близько 8%.

Таблиця 1.7. Перелік об'єктів ПЗФ на території Сновської територіальної громади

№	Назва об'єкту	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ (в тому числі квартали та виділи)	Назва підприємства, організації, установи – землекористувача (землевласника), у віданні якого знаходиться об'єкт ПЗФ	Рішення, згідно з яким створено (оголошено) даний об'єкт ПЗФ, змінено його площу тощо ¹⁰
1.	Болото «Мох»	гідрологічний заказник загальнодержавного значення	98,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 19, 20, 25, 26 Новоборовицького лісництва	ДП "Корюківське лісове господарство"	Постанова Ради Міністрів УРСР №500 від 28.10.1974 року
2.	Гальський мох	гідрологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення	25,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 78, 79 Новоборовицького лісництва	ДП "Корюківське лісове господарство"	Постанова Ради Міністрів УРСР №780-р від 14.10.1975 року
3.	Вершини	ботанічний заказник місцевого значення	661,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 97-108 Щорського лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 04.12.1978 року №529; рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року №454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року №164

¹⁰ Екологічний паспорт Чернігівської області за 2023 р. <https://eco.cg.gov.ua/index.php?id=15800&tp=1&pg=>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

4.	Низківка	ботанічний заказник місцевого значення	422,60	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 109-116 Щорського лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 04.12.1978 року №529; рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року №454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 №164; рішення Чернігівської обласної ради від 30.10.2001 року
5.	Боровицька дача	ботанічний заказник місцевого значення	293,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 92-97 Старо-Руднянського лісництва	ДП «Городнянське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 31.07.1991 року №159; рішення Чернігівської обласної ради від 21.03.1995 року
6.	Білаші	гідрологічний заказник місцевого значення	49,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв.55, 56, 64, 65 Новоборовицького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
7.	Білобережське	гідрологічний заказник місцевого значення	12,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський) кв.74 Щорського лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
8.	Борки	гідрологічний заказник місцевого значення	16,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв.11 вид. 19,26; кв. 12 вид. 24,29,31 Єлінського лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
9.	Боровське	гідрологічний заказник місцевого значення	54,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 72, 73, 82, 83, 92, 93 Новоборовицького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
10	Борсук	гідрологічний заказник місцевого значення	26,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 37 вид.13,14,17,20,21 ; кв. 38	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

				вид. 10,11,16,25; кв.48 вид. 1- 3,12,18,29,31 Тихоновичького лісництва		
11	Буханицьке	гідрологічний заказник місцевого значення	30,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 92-94, 97 Старо- Руднянського лісництва	ДП «Городнянське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164; рішення Чернігівського облвиконкому від 31.07.1991 року № 159; рішення Чернігівської обласної ради від 21.03.1995 року
12	Велике	гідрологічний заказник місцевого значення	12,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 60, 61 Тихоновичького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
13	Городок	гідрологічний заказник місцевого значення	337,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), села Петрівка, Стара Рудня, Хотуничі	Сновська міська рада	рішення Чернігівського облвиконкому від 24.12.1979 року № 561; рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
14	Гута	гідрологічний заказник місцевого значення	301,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), с.Нові Млини	Сновська міська рада	рішення Чернігівської обласної ради від 21.03.1995 року
15	Займище	гідрологічний заказник місцевого значення	252,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), с.Займище	Сновська міська рада	рішення Чернігівського облвиконкому від 24.12.1979 року № 561; рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
16	Калюжа	гідрологічний заказник місцевого значення	14,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 48 вид. 2,12,29; кв. 54 вид. 10,12,13,15,23-28. Тихоновичького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

17	Карбунове	гідрологічний заказник місцевого значення	11,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 75 Новоборовицького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
18	Мелашенкове	гідрологічний заказник місцевого значення	15,00	Сновська ОТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 53, 54 Щорського лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164; рішення Чернігівського облвиконкому від 31.07.1991 року № 159
19	Мохове	гідрологічний заказник місцевого значення	45,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 59, 60, 67, 68, 69 Новоборовицького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
20	Мошки	гідрологічний заказник місцевого значення	14,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 5 Щорського лісництва Корюківського держлісгоспу	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
21	Парня	гідрологічний заказник місцевого значення	39,00	Сновська ТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 77 вид.22,23,26,27; кв. 78 вид.24,30,35; кв. 91 вид.5,17,18; кв.92 вид.3,18,19 Єлінського лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
22	П'ятницьке	гідрологічний заказник місцевого значення	52,00	Сновська ОТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 98, 99, 104, 105, 108, 110, 111 Новоборовицького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
23	Снов	гідрологічний заказник	7486,00	Сновська ОТГ Корюківський район	Сновська міська рада	рішення Чернігівської обласної ради від 21.03.1995 року

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

		місцевого значення		(бувший Сновський), с.с.Тур'я, Ключи, Старі Боровичі, Нові Боровичі, Єліно		
24	Стариця	гідрологічний заказник місцевого значення	12,00	Сновська ОТГ Корюківський район (бувший Сновський), кв. 40 Тихоновицького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
25	Стариця - II	гідрологічний заказник місцевого значення	57,00	Сновська ОТГ Корюківський район (бувший Сновський), кв. 59 вид. 10,11-13,16; кв. 60 вид. 19-22; кв.75 вид.14,16; кв. 90 вид.10-12,14; кв. 102 вид. 21-22,25-26; кв.112 вид. 23,24,31 Єлінського лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
26	Ступак	гідрологічний заказник місцевого значення	13,00	Сновська ОТГ Корюківський район (бувший Сновський), кв. 32, 33 Новоборовицького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
27	Турчанка	гідрологічний заказник місцевого значення	128,00	Сновська ОТГ Корюківський район (бувший Сновський), с.с.Чепелів, Іванівка	Сновська міська рада	рішення Чернігівського облвиконкому від 24.12.1979 року № 561; рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
28	Сновський ліс	заповідне урочище місцевого значення	229,00	Сновська ОТГ Корюківський район (бувший Сновський), кв.22, 25-31 Щорського лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 10.06.1972 року № 303; рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
29	Єлінський ліс	заповідне урочище місцевого значення	100,00	Сновська ОТГ Корюківський район (бувший Сновський), кв. 53, 54 Єлінського лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 08.09.1958 року № 861; рішення Чернігівського облвиконкому від 10.06.1972 року № 303; рішення Чернігівського

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

						облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
30	Новоборовицька група дерев-довгожителів	ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	1,20	Сновська ОТГ Корюківський район (бувний Сновський), кв. 84, 94, 95 Новоборовицького лісництва	ДП «Корюківське лісове господарство»	рішення Чернігівського облвиконкому від 10.06.1972 року № 303; рішення Чернігівського облвиконкому від 27.12.1984 року № 454; рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164
31	Мостки	ботанічна пам'ятка природи місцевого значення	7,20	Сновська ОТГ Корюківський район (бувний Сновський), с. Містки	«Сновськрайагролісгосп»	рішення Чернігівського облвиконкому від 28.08.1989 року № 164

Це означає, що громада має враховувати вимоги Закону України «Про природно-заповідний фонд України» щодо існуючих територій та об'єктів ПЗФ (ст. 7, 25, 26 та ін.), а саме – тут «забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об'єктів чи перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням». На використання земельних ділянок у межах ПЗФ можуть встановлюватися обмеження в обсязі, що передбачено зазначеним законом чи договором. Тут забороняються суцільні, поступові, лісовідновні та прохідні рубки, видалення захаращеності, полювання та будь-яка інша діяльність, що загрожує збереженню або призводить до деградації чи зміни первісного їх стану, а у випадку пролісових пам'яток природи – всі види рубок. Господарська, наукова та інша діяльність, що не суперечить цілям і завданням заказника, проводиться з дотриманням загальних вимог щодо охорони навколишнього природного середовища. Власники або користувачі земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів, оголошених пам'ятками природи, беруть на себе зобов'язання щодо забезпечення режиму їх охорони та збереження.

Крім того, частково Сновська громада належить до престижної Смарагдової мережі Європи як територія особливого природоохоронного значення¹¹. Йдеться про низку територій особливого природоохоронного значення, що визначають і зберігають біологічне різноманіття країн Євросоюзу, Східної Європи, деяких африканських держав. Мета – виділити і взяти під охорону місця проживання рідкісних видів тваринного й рослинного світу. Стосовно Сновської громади йдеться про пойму річки Снов, об'єкт UA UA0000232 Dolyna Snovu, площа – 35515,0 га. Ширина її долини становить 1,5 – 4 км, річища – від 4 до 14 м у верхів'ї, до 20 – 40 м у нижній течії, найбільша – 200 м. Домінує снігове живлення. На берегах ростуть – ліси, чагарники польові та лугові рослини, трави різних видів. На заболоченій місцевості – очерет та осока. Вода зі Снову переважно використовується в народному господарстві, а також для водопостачання прилеглих поселень. Відрізняється високим вмістом йоду.

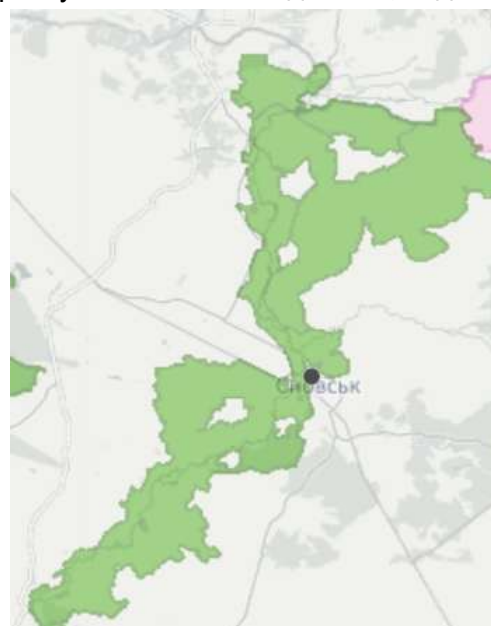

Рисунок 1.5 Смарагдова мережа на території Сновської громади

¹¹ <https://emerald.eea.europa.eu/>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Водні ресурси. Територія Сновської громади належить до Поліської гідрологічної області – це східна частина гідрологічної зони надмірної водності. Всі річки належать до рівнинного типу, для них характерне мішане живлення з переважанням снігового.

Сновська громада розташована в межах басейна Дніпра, а найбільша річка на її території – Снов (права й найбільша притока Десни), що відноситься до категорії середніх. Русло сильно звивисте. Заплава місцями заболочена. Протягом близько 20 км річкою проходить кордон України та рф. Снов використовується для водного туризму, рекреації, забору питної й поливної води (для Києва), риборовлі, заготівлі сіна, випасу худоби та домашньої птиці.

Також на території громади багато малих річок – приток Снову. Праві: Ключ, Ірпа, Трубіж, Цята, Тетива, Холодниця, Мостище, Смяч, Крюків. Ліві: Стратива, Ракужа, Блешенка, Ревна, Хмелінка, Єлінка, Ількуча, Турчанка, Бреч, Домна, Бігач. Всього за результатами інвентаризації водних об'єктів Чернігівської області (2021 р.) на території Сновської територіальної громади протікає 19 річок та струмків, а також 16 штучних водних об'єктів (ставків).

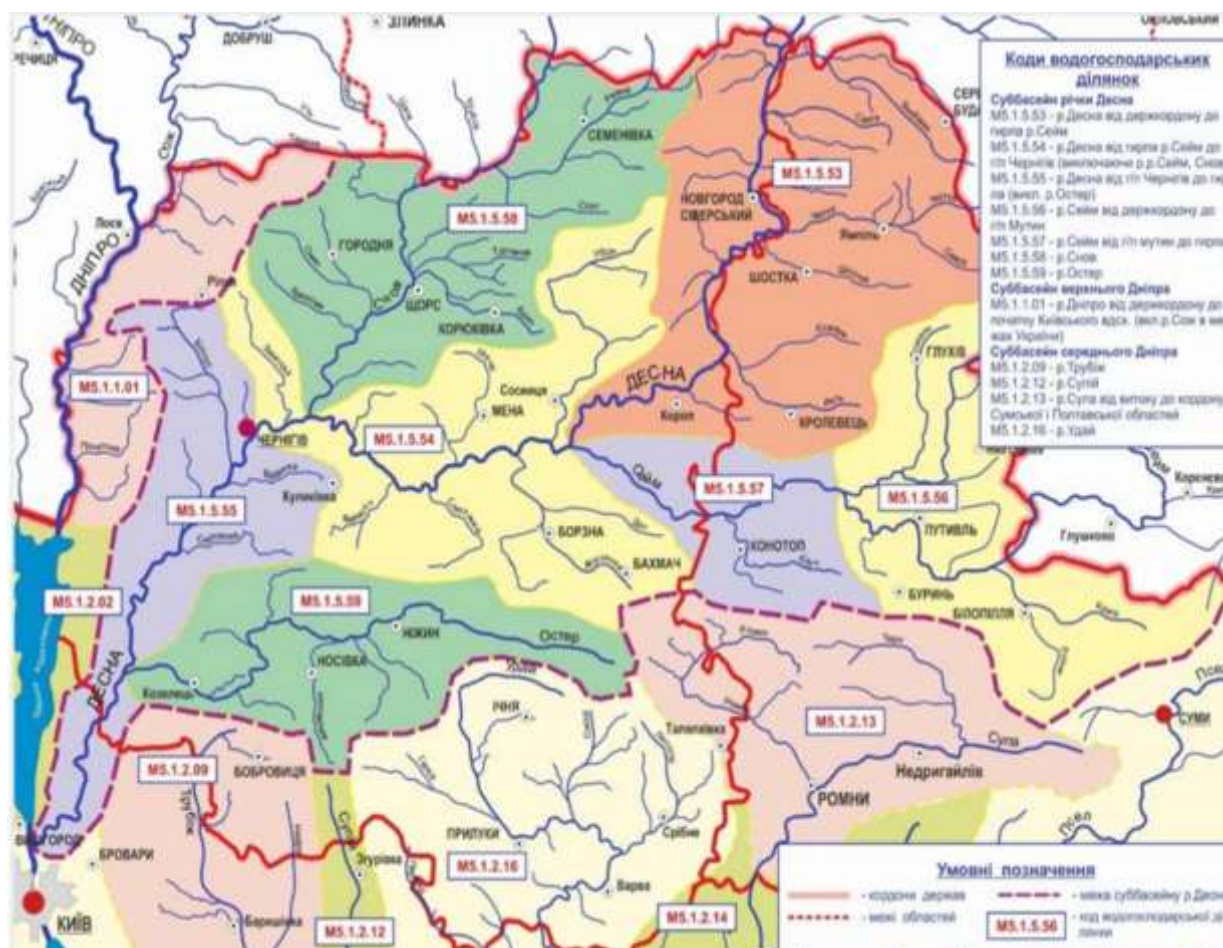

Рисунок 1.6 Гідрографічне та водогосподарське районування басейну р. Десна

Перелік водних об'єктів Сновської громади наведений нижче.

Таблиця 1.8. Річки на території Сновської територіальної громади

Населений пункт (якщо річка протікає по території нп)	Назва річки/струмка	Тип об'єкта гідрографії (струмок/річка)	Куди впадає	Суб-басейн	Район річкового басейну	Довжина в межах територіальної громади, км

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

м. Сновськ	Снов	річка	р. Десна	р. Десна	р. Дніпро	93
с. Тихоновичі	Ількуча	річка	р. Снов	р. Десна	р. Дніпро	29
с. Чепелів, с. Тур'я, с. Селище	Турчанка	річка	р. Снов	р. Десна	р. Дніпро	25,4
	Березівка	річка	р. Турчанка	р. Десна	р. Дніпро	2,8
с. Михайлівка, с. Сновськ, с. Є.Рудня	Бреч	річка	р. Снов	р. Десна	р. Дніпро	19
	Живода (Жевода)	річка	р. Цата	р. Десна	р. Дніпро	10
с. Чепелів	Тихонка	річка	р. Турчанка	р. Десна	р. Дніпро	12
с. Іванівка, с. Тур'я	Струга	річка	р. Турчанка	р. Десна	р. Дніпро	12
с. Кучинівка	Без назви (Кучинівка)	річка	р. Снов	р. Десна	р. Дніпро	16
с. См'яч	См'яч	річка	р. Снов	р. Десна	р. Дніпро	15,5
с. Петрівка	Чибриж	струмок	р. См'яч	р. Десна	р. Дніпро	12
с. Л.Слобода	Лосівка	річка	р. Кучинівка	р. Десна	р. Дніпро	10
с. Смяч	Без назви (См'ячка)	річка	р. Смяч	р. Десна	р. Дніпро	11,5
с. Жовідь	Мостище	річка	р. Снов	р. Десна	р. Дніпро	8
с.Клюси	р. Цята (Цата)	річка	р. Снов	р. Десна	р. Дніпро	6
с.Гірськ	р. Тетива (Тетева)	річка	р. Снов	р. Десна	р. Дніпро	8
с.Низківка	Мена	річка	р. Десна	р. Десна	р. Дніпро	3
	р.Б/н	річка	р. Бреч	р. Десна	р. Дніпро	4,5
	Хмелинка	річка	р. Єлінка	р. Десна	р. Дніпро	2,8

Таблиця 1.9. Штучні водні об'єкти на території Сновської громади

Місце знаходження водного об'єкта	Назва водного об'єкта	Площа під водою, га
с.Гірськ	ставок	7,39
с.Н.Боровичі	ставок	9,08
с.Смяч	ставок	4,34
с.Рогізки	ставок	2,40
с.Суничне	ставок	2,40
с.Тихоновичі	ставок	38,48
с.Хотуничі	ставок	10,54
с.Петрівка	ставок	3,70
с.Чепелів	ставок	21,16
с.Камка	ставок	1,10
с.Софіївка	ставок	1,70
с.Хотуничі	ставок	7,20
м.Сновськ	ставок	0,39
м.Сновськ	ставок	0,22
м.Сновськ	ставок	0,60
м.Сновськ	ставок	1,20

Існують обмеження щодо використання земель поруч із водними об'єктами – прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

- для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менше 3 гектарів – 25 метрів;
- для середніх річок, водосховищ на них та ставків площею більше 3 гектарів – 50 метрів;
- для великих річок, водосховищ на них та озер – 100 метрів.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Якщо крутизна схилів перевищує три градуси, мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється. У межах існуючих населених пунктів прибережна захисна смуга встановлюється з урахуванням містобудівної документації.

Сновським відділенням Корюківського МРВ ДУ «Чернігівський ОЦКПХ МОЗ України» проводиться лабораторний контроль якості поверхневих водойм.

За 2024 рік:

1. Досліджено проб за мікробіологічними показниками – 23 проби
 - з них не відповідає санітарним вимогам - 1 проба
 - відсоток відхилень від норми – 4,3%
2. Досліджено проб за санітарно-хімічними показниками – 20 проби
 - з них не відповідає санітарним нормам - 5 проби
 - відсоток відхилень від норми – 10%

За даними досліджень лабораторії Сновського відділення Корюківського МРВ ДУ «Чернігівський ОЦКПХ МОЗ України» води р.Снов значення загальної жорсткості протягом декількох років коливається в межах 2.0-3.9 мг екв/м³, мінералізація 470-538 мг/м³.

Корисні копалини. Сновська громада не належить до територій із потужною мінерально-сировинною базою. За даними державного науково-виробничого підприємства «Державний інформаційний геологічний фонд України» є родовища горючих корисних копалин (група «тверді корисні копалини») – торфу (не розробляються). Зазначені родовища знаходяться на балансі Державної служби геології та надр України. Також є родовища, що належать до неметалевих корисних копалин (група «будівельні корисні копалини»): цегельно-черепична сировина (глина), пісок

Кліматичні умови. Сновська громада розташована в зоні помірно-континентального клімату з достатньою зволоженістю. Це західна частини Східно-Європейської території, частина природно-географічного українського Полісся. Переважають західні та північно-західні вітри з Атлантики. Найбільше опадів буває в червні – липні.

Середньорічна кількість опадів – 603 мм на рік, у тому числі в теплий період – 394 мм. Такі обсяги сприятливі для розвитку сільського господарства. Відносна вологість повітря буває максимальною в зимовий період та становить 81 – 87%.

Середньорічна температура повітря +7,9°C. Середня температура повітря липня становить +20,3 °C, січня «– 4,4»°C. Зимовий період стає коротшим, м'який, з частими відлигами. Висота снігового покриву в окремі роки досягала 30-43 см.

Абсолютний максимум температури повітря становить +39,5, абсолютний мінімум «– 36,9».

Період із середньодобовою температурою повітря вище 10°C становить 160 днів. Водночас на рік припадає приблизно 101 день, коли середньодобова температура повітря знижується до 0°C і нижче.

При цьому температура повітря за період з 1991 по 2019 р. значно підвищилась. В результаті календарні зима (грудень 2019 – лютий 2020 р.) та осінь 2020 р. були найтеплішими за всю історію спостережень. Ситуація повторилася у 2022 та у 2023 рр. Одночасно гідротермічний коефіцієнт (ГТК) зволоженості вегетаційного періоду зменшився від 1,8 (надмірна вологість) до 1,1 (недостатня вологість), а в 2020 р. він становив 0,6–0,9 (слабка посуха). Тобто поліський регіон, до якого належить Сновська громада, з зони надмірної вологості перейшов у зону недостатньої вологості.

Чернігівська область належить до зони достатнього зволоження. Середня річна відносна вологість повітря складає 75–80 % (від 50–70 % у липні-серпні до 80–95 % взимку).

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Протягом року спостерігається від 20 до 44 днів з відносною вологістю повітря 30 % і менше¹². На території громади переважають західні, північно-західні та південно-західні вітри. Зимово значний вплив становлять східні. Вітровий тиск становить біля 500 Па (в цілому по Україні відповідно до мапи вітрового тиску – від 400 до 600 Па).

Територія громади належить до першої кліматичної зони. Клімат на її теренах не знає значних територіальних коливань.

Поточний стан атмосферного повітря. Як засвідчують дані державної статистики територія Сновської громади належить до відносно благополучних в сенсі рівня його забруднення. Після значного збільшення рівня забруднення на початку двохтисячних років далі в регіоні та в колишньому Сновському районі, до якого належала нинішня Сновська громада, в громаді спостерігалось зменшення цього показника. Особливо це помітно за показником щільності викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення – вони в рази менше від обласних. На жаль, зміни в підходах до розрахунків статистики не дають можливості простежити наступні змін в 2021–2024 рр. Але очевидно, що показники по громаді значно кращі, ніж по області в цілому¹³.

Таблиця 1.10 Динаміка викидів забруднюючих речовин до атмосферного повітря від стаціонарних джерел забруднення, тон¹⁴

Територія/роки	2005	2010	2015	2018	2019	2020	2021
Чернігівська область	37538	47388	33909	29661	27434	20888	22973,0
Щоський/Сновський район	310	277	70	209	164	66	Даних немає

Таблиця 1.11. Щільність викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення (тон на км кв.)

	2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021
Чернігівська область	0,6	1,2	1,5	1,1	0,9	0,7	0,72
Сновський район	0,118	0,2	0,2	0,1	0,164	0,066	Даних немає

Таблиця 1.122 Викиди забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю до атмосферного повітря стаціонарними джерелами забруднення за видами забруднюючих речовин у 2020 р., тон¹⁵

	Обсяги викидів забруднюючих речовин, всього	У тому числі						Крім того викиди діоксиду вуглецю, тис. т
		Діоксиду сірки	Оксидів азоту	Оксиду вуглецю	Метану	Неметанових летких органічних сполук	Сажі	
Чернігівська область	20888	1978	2315	2013	7941	1378	59	1366,00
Сновський район	66	2	4	6	23	21	0	2,1

Основні забруднювачі атмосферного повітря в громаді: сільськогосподарські підприємства, автомобільний транспорт, приватні садиби. До цього додався вплив російсько-

¹² Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2023 рік.

¹³ Статистичний щорічник Чернігівщини за 2020 рік

¹⁴ Статистичний щорічник Чернігівщини за 2020 рік, Статистичний щорічник Чернігівщини за 2021 рік,

¹⁵ Статистичний щорічник Чернігівщини за 2020 рік

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

української війни у вигляді забруднення повітря продуктами горіння, детонування ракет. Щодо конкретних показників, то, як зазначено у відповіді Центральної геофізичної обсерваторії ім. Бориса Срезневського, гідрометеорологічні організації на території Сновської громади таких спостережень не проводять.

Радіоактивний фон вимірювався на семи метеорологічних станціях, в тому числі – в м. Сновськ. В середньому за 2022 р. потужність експозиційної дози гамма-випромінювання по області становила 12 мкР/год¹⁶. В цілому, радіаційний стан територій, забруднених у результаті Чорнобильської катастрофи, стабілізувався й формується в основному під впливом довгоживучих радіонуклідів цезію-137 та стронцію-90¹⁷.

Екологічна ситуація. Як зазначається в Доповіді про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2023 рік з початком війни за незалежність України під час бойових дій вивільняються в атмосферу продукти хімічної реакції, що спричинені вибухами, детонацією ракет та снарядів. Водночас рашисти обстрілюють нафтобази, промислові підприємства, які використовують у своїй діяльності різні хімічні речовини. А це також десятки тисяч тон вивільнених в атмосферу шкідливих речовин. Очевидно, що це новий фактор, що суттєво впливає на стан атмосферного повітря, його обрахунки тривають.

Щодо поверхневих вод, то найбільший вплив чинять: осушувальна меліорація, житлово-комунальне господарство, промислові підприємства, рекреаційне природокористування та сільське господарство. Водотоки малих розмірів, схилі водотоки та струмки залишаються неохопленими спостереженнями та охороною від забруднення. Часто саме через них безпосередньо виводяться побутові стічні води з приватного сектора. Ситуацію погіршує відсутність централізованої системи водопостачання та водовідведення в селах Сновської громади (є лише фрагментарно).

Для Чернігівського Полісся, в т.ч. для території Сновської громади, притаманний підвищений вміст гумусових сполук у воді. Тому через підвищення температурного режиму повітря може виникати різке підвищення у водах значної кількості марганцю на тлі підвищення кисневого режиму. Підвищений вміст заліза спостерігається, як правило, у болотних водах.

Відповідно до висновків Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської облдержадміністрації найбільшим фактором, що впливає на стан поверхневих водних об'єктів є антропогенне навантаження. До його основних чинників відносяться:

- вплив населення;
- підприємства різних галузей економіки, зокрема енергетична, лісова і деревообробна, харчова галузі, легка промисловість, машинобудування тощо;
- сільське господарство (сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства та тваринництво, здебільшого у індивідуальних господарствах населення), що супроводжується високим ступенем розораності земель;
- поперечні споруди на малих і середніх річках, які унеможливають вільне пересування води, наносів та міграцію гідробіонтів, а також змінюють транзитний режим річок на акумуляційний.

Найбільша загроза ґрунтам – антропогенний вплив у вигляді внесення різноманітних пестицидів, стимуляторів росту, непропорційне використання мінеральних добрив у цілому. Щодо цього ситуація на території Сновської громади типова для України.

Поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ) так само проблемно – централізованим вивезенням ТПВ охоплена частина громади (переважно – місто), що

¹⁶ Екологічний паспорт Чернігівської області, 2022 р.

¹⁷ Екологічний паспорт Чернігівської області, 2023 р.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

призводить до систематичного утворення стихійних сміттєзвалищ, а сортування сміття відсутнє.

За інформацією Сновської міської ради безхазяйних хімічних засобів захисту рослин (ХЗРР) в межах Сновської територіальної громади немає.

Потенційною загрозою є худобомогильники. За інформацією Головного управління Держпродспоживслужби в Чернігівській області від 03.04.24 № 592, на території Сновської територіальної громади розташовано 1 діючий худобомогильник. Також ще 1 худобомогильник, що не використовуються, але не виведені з експлуатації. Розташовані вони за межами таких сіл: Тихоновичі та Жовідь.

Висновки

1. На території громади лише трохи більше половини земель задіяні в господарській діяльності – навіть із врахуванням сіножатей та пасовищ. Це прекрасне співвідношення для життя людини.
2. В цілому, територія громади сприятлива для ведення сільського господарства. Але наявні ґрунти дуже вразливі й потребують більших капіталовкладень для обробки. Тобто потенційно норма прибутку тут менше, ніж далі на південь.
3. Відносно більшість земель обробляють середні сільські господарства, але серед них немає домінуючого. Найбільша проблема дрібних господарств – вони не можуть сформувати товарні партії, через що потрапляють у залежність від перекупників та крупних товаровиробників.
4. Природної для Сновщини (з огляду на площі лісів) є деревообробна галузь, втім вона так само вимагає прискіпливої уваги, адже ліси ростуть на бідних землях, що загрожує їх спустошенню в разі неадекватного використання.
5. До сприятливих обставин варто віднести високу зволоженість території. Вона дещо зменшується через зміни клімату, але все ще дозволяє вести сільське господарство, в тому числі – вирощування овочів, без застосування великих та дорогих систем поливу, що позитивно впливає на собівартість продукції.
6. Ключова водна артерія, Снов, відповідно – значна частина території громади належить до Смарагдової мережі, що потенційно є дуже привабливим фактором для розвитку рекреації (в разі зменшення воєнних загроз). До того ж територією громади протікають багато малих річок.
7. Великі площі хвойних лісів Сновщини – це легені, що насичені чистим повітрям та фітонцидами. Потенційно – гарна основа для розвитку індустрії рекреації та оздоровлення.
8. З інших ресурсів привертає увагу торф. Ймовірно, що збільшення попиту на місцеві джерела енергії, більшу автономність разом із застосуванням нових технологій дозволить зробити цю галузь рентабельною.

Основні екологічні проблеми:

На території Сновської громади немає крупних промислових підприємств, що сприяє збереженню природного середовища. Екологічна ситуація відносно благополучна. До потенційних забруднювачів відноситься ПрАТ «Щорський завод продовольчих товарів». Щоправда, йдеться про органічні відходи виробництва. Водночас існує низка інших проблем, що переважно пов'язані з діяльністю людини:

- загроза погіршення якості земель, особливо в частині вразливих дерново-підзолистих ґрунтів, як наслідок інтенсивного використання та порушення аграрних технологій;
- засміченість стихійними сміттєзвалищами околиць населених пунктів громади; водночас відсутнє сортування сміття, а його утилізація зводиться до зведення на сміттєзвалище;

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

- залишається поширеною звичка населення громади спалювати, а не компостувати сміття, що призводить до сезонних стрибків засміченості повітря;
- цьому ж сприяє поширене використання ґруб, а не сучасних обігрівальних котлів у домогосподарствах;
- обстріли рашистами прикордоння громади, що посилюють ризик лісових пожеж, особливо у липні – серпня та на початку осені.
- брак централізованого водопостачання якісної питної води та водовідведення, особливо – в селах громади.

ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Населення Сновської громади. Станом на 01.01.2024 загальна кількість зареєстрованого населення в Сновській громаді за даними державної статистики становила 20,935 осіб. Громада мононаціональна – понад 90% її мешканців та мешканок становлять етнічні українці.

Більшість населення – православні християнами. В громаді зареєстровані 22 релігійні громади, що належать до Православної церкви України (4), Української православної церкви (17), Римо-католицької церкви (1). Крім того, діють 9 протестантських громад Церква Євангеліських християн-баптистів (4); Церква Євангеліських християн-баптистів (відокремлені) (2); Церква Адвентистів Сьомого Дня (1); Церкви Свідків Єгови (1).

У 2019–2023 рр. середній приріст населення на теренах Сновської громади негативний, смертність перевищувала народжуваність у 5 та навіть більше разів. Така тенденція – найбільша проблема громади. Так само негативною є динаміка міграції суттєво відрізняються, що відображено в наведеній нижче таблиці.

Таблиця 1.13. Динаміка природного та міграційного приросту населення в Сновській громаді (на кінець відповідного року)

Показники	2019	2020	2021	2022	2023
Народжені	130	122	101	77	62
Померлі	459	459	509	435	390
Природний приріст	-329	-337	-408	-358	-328
Прибулі	222	183	дані відсутні	дані відсутні	дані відсутні
Вибулі	307	225	дані відсутні	дані відсутні	дані відсутні
Сальдо міграції	-85	-42	дані відсутні	дані відсутні	дані відсутні
Загальне збільшення/ зменшення	-414	-379	дані відсутні	дані відсутні	дані відсутні

3 квітня 2022 р. частина населення, переважно чоловіків, була мобілізована до Збройних сил України, що зменшує їхню частку в населенні громади й потенційно здатне негативно вплинути на демографічні процеси – зменшення й без того негативного природного приросту населення.

Щоправда, в цілому, в період російсько-української війни громада втратила населення менше, ніж можна було очікувати. Так сталося завдяки ВПО (більшість – жінки та діти). Офіційно на території громади станом на листопад 2024 р. було зареєстровано 1355 ВПО, із них 59 – особи з інвалідністю. Чисельність є сталою протягом понад один рік. Найбільша кількість ВПО в Сновській громаді проживала у березні – квітні 2022 р. Точних даних немає – від 3 до 5 тис. осіб. Переважно, то були мешканці Чернігова – вони залишили місто через жорстокі бої, що точилися за нього, але вже у квітні – травні 2022 р. повернулися до обласного центру. На тепер значна частина ВПО (понад 50%) – це мешканці північних сіл громади, що

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

опинилися під постійними обстрілами рашистів. Також є переселенці з міст півдня та сходу України.

Таблиця 1.34. Чисельність мешканців та мешканок населених пунктів Сновської громади

№ з/п	Назва населеного пункту	Населення, осіб (станом на 01.01.2024)	Відстань до адмін. центру громади, км
	Всього по громаді, в т.ч:	20935	X
1	м.Сновськ	10546	X
2	с.Великий Щимель	721	3
3	с.Гірськ	332	33
4	с.Хрінівка	64	38
5	с.Липівка	6	33
6	с.Клюси	115	44
7	с.Пльохів	3	43
8	с.Займище	393	3
9	с.Кучинівка	981	12
10	с.Нові Боровичі	756	19
11	с.Загребельна Слобода	1	22
12	с.Жовідь	200	25
13	с.Піщанка	16	27
14	с.Петрівка	801	22
15	с.Журавок	3	23
16	с.Рогізки	642	18
17	с.Нові Млини	155	24
18	с.Лосева Слобода	122	20
19	с.Смяч	432	31
20	с.Заріччя	178	13
21	с.Сновське	425	5
22	с.Єнькова Рудня	110	3
23	с.Михайлівка	71	8
24	с.Чепелів	141	18
25	с.Старі Боровичі	259	12
26	с.Гвоздиківка	326	5
27	с.Стара Рудня	423	28
28	с.Суничне	202	14
29	с.Попільня	111	16
30	с.Шкробове	34	13
31	с.Низківка	168	26
32	с.Куропіївка	1	18
33	с.Лютівка	5	13
34	с.Привільне	5	23
35	с.Радвине	21	21
36	с.Руда	33	25
37	с.Філонівка	3	16
38	с.Щокоть	31	23
39	с.Тихоновичі	501	25
40	с.Слава	7	27

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

41	с.Гута-Студенецька	138	35
42	с.Сальне	17	33
43	с.Софіївка	41	18
44	с.Іванівка	132	19
45	с.Глибокий Ріг	11	21
46	с.Тур'я	636	10
47	с.Мишине	8	16
48	с.Лука	11	19
49	с.Селище	9	8
50	с.Ількуча	0	7
51	с.Єліне	165	30
52	с.Млинок	16	23
53	с.Містки	0	32
54	с.Безуглівка	6	33
55	с.Хотунічі	237	15
56	с.Крестопівщина	3	21
57	с.Камка	161	15

З 57 населених пунктів у громаді в двох мешканців немає. Ще одне село Єліне повністю евакуйовано через обстріли рашистів. Ще кілька північних сіл (Гірськ, Хрінівка) в смузі до 10 км від кордону спустошені. У 12 селах кількість мешканців менше 10. Скоріш за все, вони зникнуть найближчими роками. Ще у 12 селах проживає менше 100 осіб. Тобто майже половина сіл громади – на межі існування. Разом із тим у 18 селах нараховується 200 та більше мешканців, а в 7 – понад 500.

Статеві-вікова піраміда населення сформована на підставі інформації про подані декларації про вибір лікаря первинної медичної допомоги¹⁸. Крок – один рік.

Вона відрізняється приблизно на 6 тис. від офіційної загальної кількості мешканців та мешканок громади (менше) та даних міської ради. Водночас дані, що зібрані міською радою, в принципі підтверджують відображені в діаграмі тенденції.

¹⁸ Офіційний сайт НСЗУ. https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats?cf_chl_tk=z6JRHVWVkc.qeu942Y.E6Naojyxh2ANkUKATED9J3fU-1679337309-0-gaNycGzNCx4

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)
СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

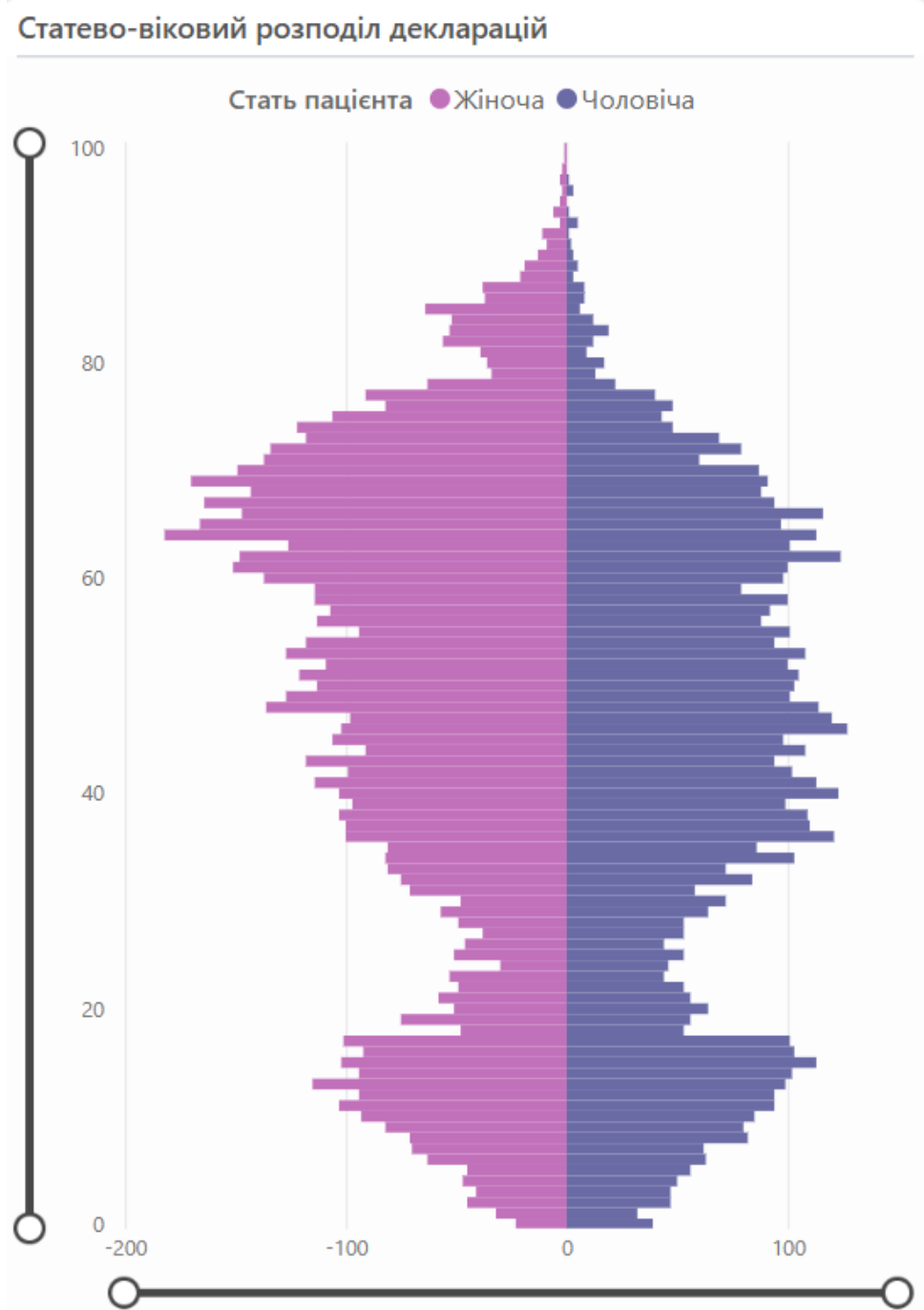

Рисунок 1.7 Статеві-вікова піраміда населення Сновської громади (крок – один рік)

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 1.15. Статеві-вікова структура населення Сновської громади за даними НСЗУ

Вікові групи	Жіноча	Чоловіча	Всього
⊕ 0-5	233	271	504
⊕ 06-17	1 080	1 078	2 158
⊕ 18-39	1 443	1 553	2 996
⊕ 40-64	2 968	2 606	5 574
⊕ 65+	2 295	1 110	3 405
Всього	8 019	6 618	14 637

Таблиця 1.16. Статеві-вікова структура населення Сновської громади за даними міської ради

Вікова група, роки	Чоловіки	Жінки	Разом
0 – 5	365	362	727
6 – 15	1109	1085	2194
16 – 35	2631	2469	5100
36 – 60	4154	3864	8018
60 +	1904	3319	5223
Всього	10163	11099	21262

Сполучення даних із двох вище зазначених джерел дає підстави говорити про такі висновки та демографічні прогнози:

- на території громади більшість населення працездатного віку, так триватиме весь період реалізації стратегії та в наступний семирічний період; при цьому збільшуватиметься відсоток осіб непрацездатного віку;
- чисельність дітей та підлітків зменшується від старшого віку до молодшого, що є загрозливою тенденцією; крім того, з огляду на діаграму, кількість мешканців від 18 до 30 років значно менше, ніж можна було очікувати навіть за обставин зменшення народжуваності; отже – вони залишають громаду;
- наведені дані засвідчують стале скорочення дітей дошкільного та середньо шкільного віку в найближчі роки;
- чисельність мешканців та мешканок у віці понад 70 років, скоріш за все, дещо зростатиме.

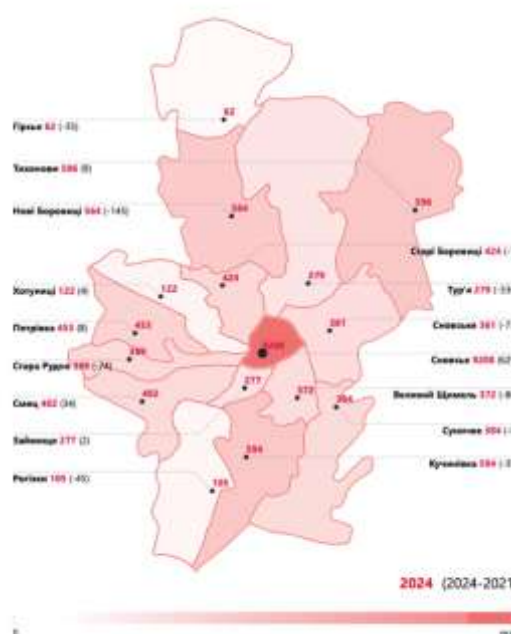
Надалі наведено дані дослідження кількості населення, його груп, статеві-вікової структури, природного приросту, міграції в розрізі старостинських округів та окремих населених пунктів. Зазначена інформація – одна з засадничих підстав для наступного планування просторового розвитку громади. Дослідження проводилося експертами FRDL та Сновською міською радою в рамках програми DOBRE за попередньо визначеними формами.

Загалом, найбільше пенсійне населення концентрується в м.**Сновськ**, де спостерігається значний приріст, тоді як більшість інших громад зазнали скорочення населення віком 60+.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Кількість працездатного населення (15-64)

Ця мапа відображає **кількість працездатного населення** (віком 15-64 років) у різних населених пунктах громади станом на 2024 р., порівняно зі змінами з 2021 р.

м.Сновськ є найбільшим населеним пунктом за кількістю працездатного населення — 9208 осіб, із значним зростанням на 629 осіб.

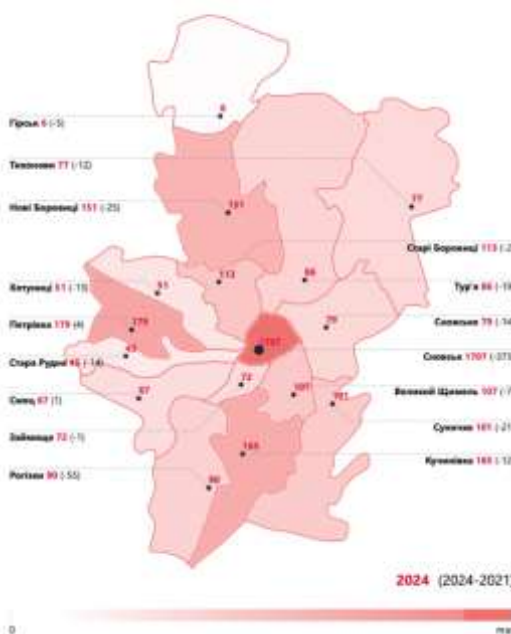
Найбільші **втрати населення** спостерігаються у с.Тур'я (-336 осіб) та с.Сновське (-73 осіб), що свідчить про значне зменшення працездатного населення в цих районах.

с.Тихоновичі та **с.Кучинівка** мають стабільну або навіть трохи зростаючу кількість населення (с.Тихоновичі +9, с.Петрівка +8), що може свідчити про певні позитивні демографічні тенденції.

Малі населені пункти, такі як с.Гірськ та с.Рогізки, продовжують втрачати населення (с.Гірськ -35, с.Рогізки -45), що вказує на тенденцію відтоку або старіння населення.

В цілому, мапа показує демографічні зміни, де найбільші зміни стосуються або великих центрів, або дуже малих поселень.

Кількість населення віком до 18 років (0-17)

Ця мапа демонструє **кількість населення віком до 18 років (0-17 років)** у різних населених пунктах громади в 2024 р., порівняно з 2021 р.

м.Сновськ залишається найбільшим за кількістю молодого населення — 1707 осіб, але спостерігається значне зменшення (-373 осіб). Це може свідчити про демографічні виклики у центральній частині громади.

с.Петрівка показує незначне збільшення молодого населення (+4), що є рідкісним позитивним показником на фоні загальної тенденції до зменшення.

с **Рогізки (-55)** та **с.Тур'я (-19)** мають значні втрати молодого населення, що є серйозним показником зниження народжуваності або відтоку молоді.

У невеликих селах, таких як с.**Гірськ** (6 осіб) та с.**Стара Рудня** (45 осіб), кількість дітей та підлітків зменшилась, що може свідчити про старіння населення та загрозу депопуляції.

Майже всі населені пункти демонструють **зменшення кількості дітей**, окрім декількох невеликих позитивних змін, таких як с.**Смач** (+1) і с.**Петрівка** (+4).

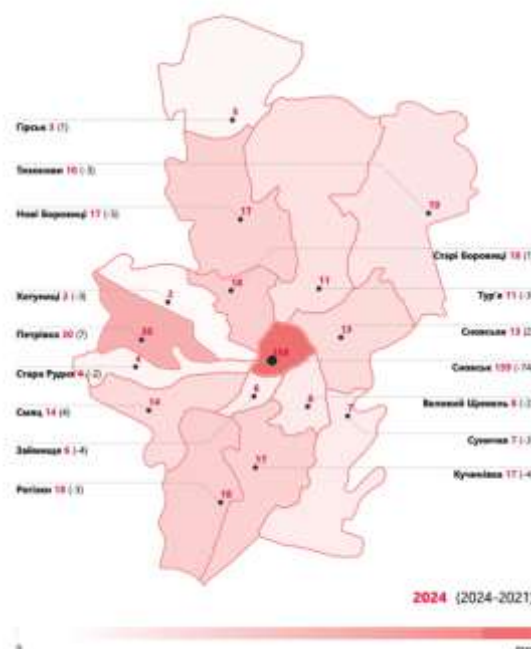
Загалом, мапа вказує на демографічну кризу в громаді, особливо стосовно молодого населення, що може негативно вплинути на розвиток регіону в майбутньому.

Загалом, мапа демонструє **зменшення народжуваності** та чисельності дітей у віці 0-3 років у більшості населених пунктів громади, що є негативною демографічною тенденцією.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Населення у віці 4-6

Мапа відображає населення у віці 4-6 років у різних населених пунктах громади на 2024 р. і порівняння з 2021 р.

Найбільша кількість дітей віком 4-6 років знову спостерігається у м. Сновськ — 159 дітей, але зменшення є значним (-74).

с. Петрівка має відносно велику кількість дітей — 30 осіб, і там відбулося збільшення на 7 осіб.

Населені пункти з невеликою кількістю дітей: у с.

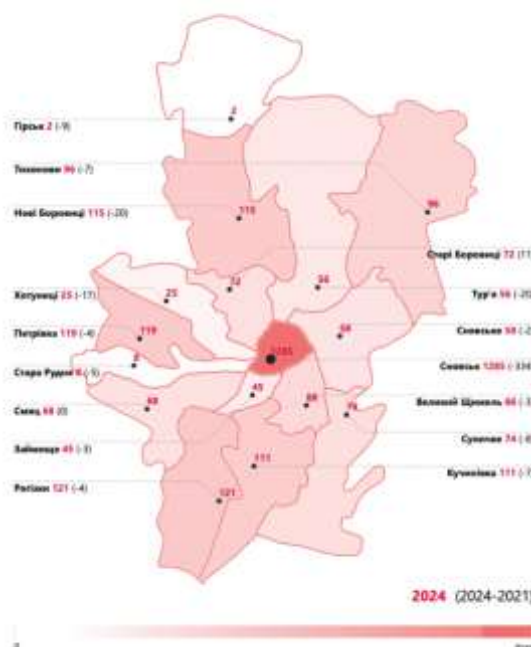
Гірськ всього 3 дитини (+1), у с. Хотунічі лише 2 дитини (-3), а в с. Займище — 6 дітей (-4).

Найменші втрати в кількості дітей у віці 4-6 років спостерігаються в с. Старі Боровичі (+1) і с. Смач (+4), що є позитивною тенденцією в цих населених пунктах.

В багатьох селах помітне зниження кількості дітей.

Наприклад, у с. Кучинівка та с. Рогізки зменшення на 3-4 особи, що свідчить про загальний спад у цій віковій групі. Загалом, мапа вказує на демографічний спад у віковій групі 4-6 років, особливо у великих населених пунктах, таких як Сновськ, з незначними покращеннями у кількох селах.

Населення у віці 7-17

На основі мапи, що демонструє населення віком 7-17 років у громаді станом на 2024 р. (з порівнянням із 2021 р.), можна зробити такі ключові висновки:

Суттєве скорочення населення у віковій групі 7-17 років:

Найбільше скорочення відбулося у м. Сновськ, де кількість дітей зменшилася на **334 особи** (з 1619 до 1285).

Зниження населення також помітне в с. Нові Боровичі (-20), с. Тур'я (-20), і с. Хотунічі (-17).

Позитивна динаміка або стабільність у деяких селах:

Серед небагатьох місць із приростом є с. Старі Боровичі — зростання на **11 осіб**.

У с. Смач кількість дітей залишилася стабільною (68).

Малі села з критично низьким населенням:

У с. Гірськ та с. Тихоновичі дуже мала кількість дітей — **по 2 особи**. Це може свідчити про демографічну кризу та потенційне зникнення молодого населення в таких населених пунктах.

Географічні відмінності:

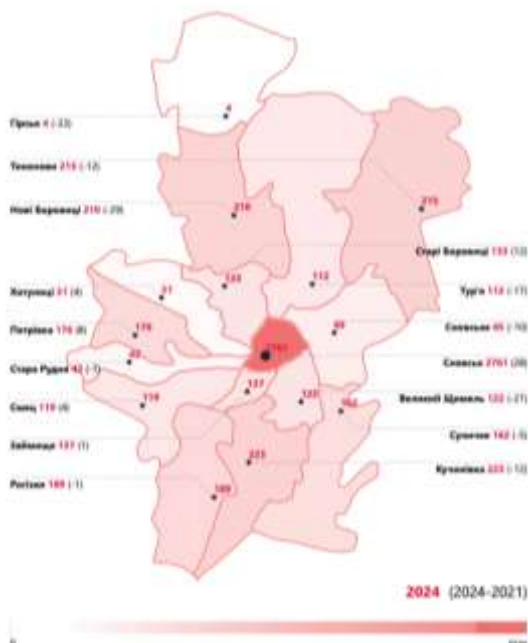
Центр громади (м. Сновськ) зазнав найбільшого скорочення, тоді як віддалені села мають значно менші зміни або стабільність, але їхня загальна кількість дітей дуже низька.

Загалом можна зробити висновок про значний спад чисельності молодого населення в громаді за останні три роки, що є тривожним сигналом для демографічного розвитку громади.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Населення у віці 18-35

На основі мапи, що демонструє населення віком 18-35 років у громаді станом на 2024 р. (з порівнянням із 2021 р.), можна зробити такі ключові висновки.

Загальний приріст населення в центральній частині громади: у м. Сновськ спостерігається приріст на **28 осіб**, загальна кількість населення становить **2761**. Це може свідчити про більшу концентрацію молодого населення у центральному населеному пункті.

Скорочення молодого населення в більшості сіл:

У багатьох селах кількість молоді зменшується.

Наприклад, значне зменшення у с. **Гірка** (-23), с. **Нові Боровичі** (-29) та с. **Великий Щимель** (-21).

Це може свідчити про відтік молодого населення з віддалених сіл до більших міст чи інших регіонів.

Деякі села мають позитивну динаміку:

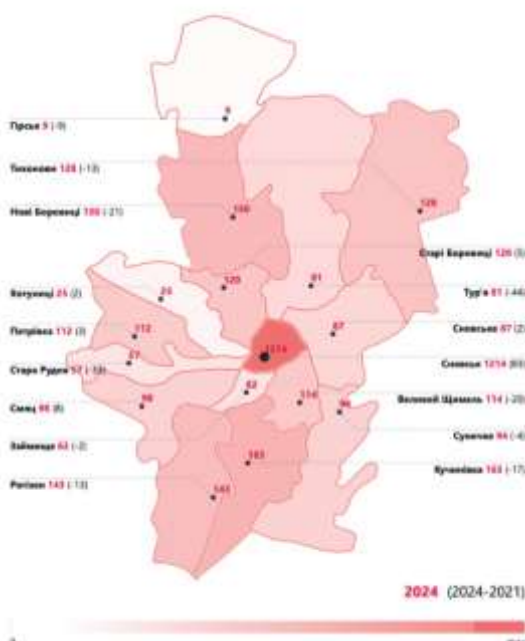
Наприклад, у с. **Старі Боровичі** (+12) та с. **Хотуничі** (+4) є невеликий приріст молодого населення. Це є рідкісним явищем серед сіл, де переважає скорочення.

Низька кількість молоді в окремих селах:

У деяких населених пунктах чисельність молоді критично низька, наприклад, у с. **Гірка** залишилося всього **4 особи** у віці 18-35 років. Це свідчить про можливе вимирання села.

Невелика стабільність або мінімальні зміни: у кількох селах відбулися незначні зміни, як у с. **Розізки** (-1), с. **Займище** (+1), та с. **Сняч** (+4). Це свідчить про відносну стабільність у цих населених пунктах. Отже, мапа вказує на тенденцію до централізації молодого населення у Сновську, тоді як більшість віддалених сіл зазнає значного скорочення, що є викликом для сталого розвитку цих населених пунктів

Населення у віці 35-44 роки

На основі мапи, що відображає населення віком 35-44 років у громаді станом на 2024 рік (порівняння з 2021 роком), можна виділити такі основні висновки:

Зростання населення в центральній частині:

У м. Сновськ значний приріст — **+83 особи**, що доводить загальну чисельність цієї вікової групи до **1214 осіб**. Це свідчить про тенденцію до концентрації населення у центральному населеному пункті.

Скорочення населення у віддалених селах:

Багато сіл демонструють скорочення населення вікової групи 35-44 років. Наприклад, значні втрати у с. **Тур'я** (-44), с. **Нові Боровичі** (-21), та с. **Великий Щимель** (-20). Це може бути результатом міграції у пошуках кращих умов життя або робочих можливостей.

Стабільність або незначні зміни у деяких населених пунктах: у с. **Сновське** (+2), с. **Хотуничі** (+2) та с. **Петрівка** (+3) спостерігаються незначні прирости.

Це свідчить про певну стабільність у цих селах, на відміну від багатьох інших.

Критично низьке населення в окремих селах:

У деяких селах чисельність населення вікової групи 35-44 років залишається дуже низькою. Наприклад, у с. **Гірка** всього **9 осіб**, що є ознакою демографічної кризи.

Невелике зростання в окремих селах:

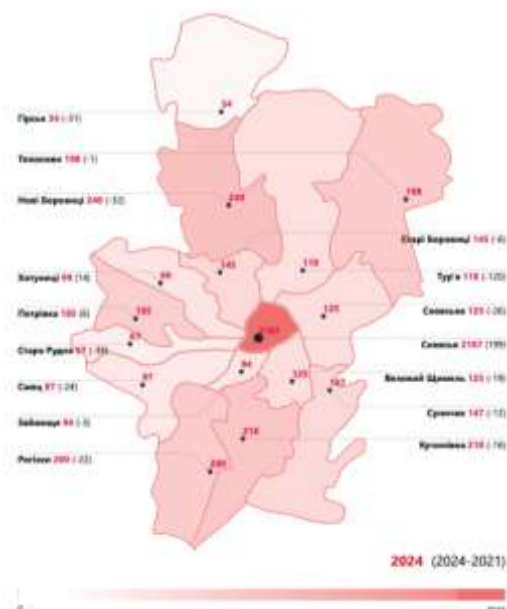
Наприклад, у с. **Сняч** (+8) і с. **Старі Боровичі** (+5) є певний приріст, що є позитивним показником для цих сіл.

Висновок: Загальна картина свідчить про тенденцію до централізації населення у Сновську, тоді як більшість сіл стикається зі скороченням населення у віковій групі 35-44 років. Це може мати довгострокові негативні наслідки для розвитку периферійних населених пунктів.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Населення у віці 45-59

На мапі зображено населення у віковій групі 45-59 років у різних населених пунктах громади станом на 2024 рік у порівнянні з 2021 роком.

Зменшення населення: Більшість населених пунктів демонструють зменшення кількості населення у цій віковій групі. Найбільш значне зменшення відбулося в таких населених пунктах:

- Тур'я (-120 осіб).
- Стара Рудня (-35 осіб).
- Нові Боровичі (-32 особи).
- Гірськ (-31 особа).

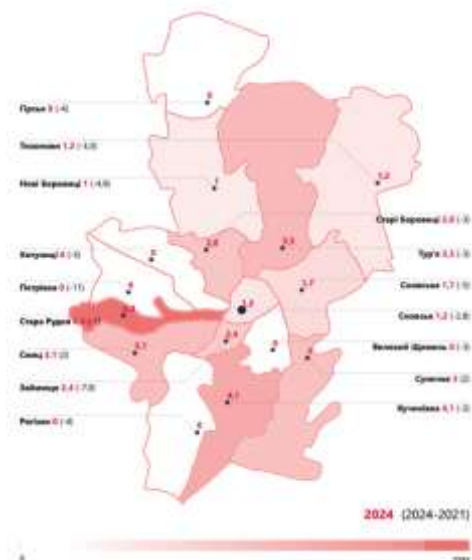
Міграційні втрати або природне зменшення: Важливим є те, що навіть у найбільш населених місцях, як, наприклад, м.Сновськ (2167 осіб, але +199 від 2021), відбулося або незначне збільшення, або стабілізація населення. Це може свідчити про міграційні тенденції або старіння населення.

Стабільність чи зростання: У кількох населених пунктах населення залишилося майже без змін або навіть зросло, наприклад:

- Петрівка (+6 осіб).
- Хотунічі (+14 осіб).

Популяція людей віком 45-59 років загалом зменшується у багатьох населених пунктах громади, що може свідчити про старіння населення, міграційні процеси або демографічну кризу.

коефіцієнт народжуваності

Мапа демонструє коефіцієнт народжуваності у різних населених пунктах громади на 2024 р., порівняно з 2021 р. Основні висновки:

Найвищі показники народжуваності:

с. Стара Рудня з коефіцієнтом 6,8 (зменшення на 1).

с.Кучинівка та с.Займище мають коефіцієнт 4,1, але у с.Займище це суттєве падіння на 7,0 порівняно з попереднім періодом.

с. Тур'я з показником 3,3 (зменшення на 3).

с. Смач — 3,1, незначне збільшення на 2.

Села з низьким або нульовим рівнем народжуваності:

с. Гірськ, с.Хотунічі, с.Петрівка, с.Рогізки і с.Великий Щимель мають нульовий показник народжуваності, що свідчить про відсутність народжень у цих населених пунктах за останній період.

У деяких з цих населених пунктів, як-от с.Петрівка та с.Рогізки, відбулося значне зниження народжуваності (на -11 та -4 відповідно).

Зменшення народжуваності в кількох інших населених пунктах:

м.Сновськ — зниження до 1,2 на 2,8.

с. Нові Боровичі — 1, зменшення на 4,9.

с. Тихоновичі — 1,2 (-3,0).

Невелике збільшення у кількох селах:

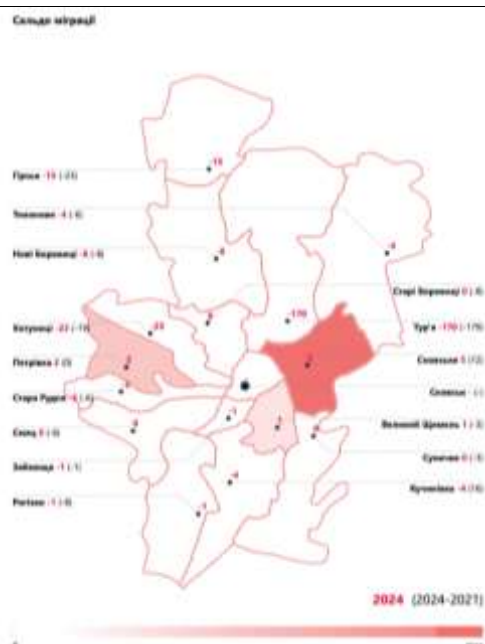
с.Смач (+2), с.Кучинівка (+2).

Високий коефіцієнт народжуваності в таких селах, як с.Стара Рудня, с.Кучинівка, та с.Займище, вказує на певну стабільність демографічного розвитку, попри загальну тенденцію до зниження.

Більшість населених пунктів демонструють або нульову, або знижену народжуваність, що може свідчити про демографічну кризу та відтік молодого населення. Особливо критична ситуація у таких населених пунктах, як с.Гірськ, с.Хотунічі, с.Рогізки, де не зареєстровано жодного народження.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

На мапі показано **сальдо міграції** для різних населених пунктів громади у 2024 р. з порівнянням до 2021 р. Це показник різниці між кількістю осіб, що приїхали і виїхали. **с.Тур'я має найбільше негативне сальдо міграції** — -170 осіб, що є значним зменшенням на 179 осіб порівняно з попереднім періодом. Це свідчить про масовий відтік населення з цього населеного пункту.

с. Хотуничі та с.Гірськ також зазнали суттєвого відтоку населення, з сальдо -23 та -15 відповідно. **Позитивне сальдо міграції** спостерігається лише у декількох населених пунктах:

с. Сновське (+5 осіб, із зростанням на 12 осіб).

с. Петрівка (+2, без змін із попереднього періоду).

с. Великий Щимель (+1).

У більшості населених пунктів сальдо міграції або нульове, або негативне, але незначне. Наприклад:

с. Старі Боровичі та с.Смяч мають нульове сальдо.

Негативне сальдо, але у межах -1 до -8 осіб,

спостерігається в таких населених пунктах, як с.Нові Боровичі, с.Тихоновичі, с.Стара Рудня, с.Кучинівка.

Сновськ не має даних про зміну міграції за цей період.

с. Тур'я демонструє найбільшу проблему з відтоком населення, тоді як інші населені пункти мають менш виражені міграційні втрати.

Загалом, міграційний баланс у громаді негативний, з невеликими винятками (як Сновське), що свідчить про загальну тенденцію до відтоку населення.

Зайнятість та доходи населення. Російсько-українська війна негативно вплинула на ринок праці — він згорнувся та завмер: громадяни стали менше звертатися по допомогу в пошуках роботи. Відповідно менше мешканців та мешканок отримали роботу, так само менше працевлаштувалися самостійно, менше отримували допомогу з безробіття. Водночас скоротилася кількість вакансій.

Станом на 09.12.2024 портал Державної служби зайнятості пропонував у межах Сновської громади 20 вакансій, зарплата — від 8 до 23 тис. грн.¹⁹ Найдорожче (20 – 23 тис.) оцінюється праця військових та програмістів, техніків, а також лікарів. Органи місцевого самоврядування, залізниця пропонували 8 – 9,5 тис. грн.

За даними Державної служби статистики середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності за третій квартал 2024 р. становила в Україні 21946 грн. (для штатних працівників)²⁰, в Чернігові — 17500²¹. Це означає, що Сновська громада є донором трудових ресурсів (за виключенням посад в армії та лікарів).

Крім того, сільській місцевості та малим містам притаманний високий відсоток самозайнятості та сезонність праці — коли на ті чи інші роботи люди намагаються влаштуватися відповідно до циклів сільськогосподарського виробництва.

Додатковий вплив на ситуацію на ринку зайнятості спричинила російсько-українська війна — мобілізація чоловіків до армії об'єктивно скоротила рівень безробіття — як через зменшення обліку в центрі зайнятості, так і через необхідність заповнити вакансії що утворилися. І ця тенденція триватиме.

¹⁹ Державна служба зайнятості. Єдиний портал вакансій <https://www.dcz.gov.ua/job>

²⁰ Середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності за квартал (за даними Держстату) https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/qdn/snzp/snzp_ek/smzp_ek_u.htm

²¹ <https://www.work.ua/salary-chernihiv/>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

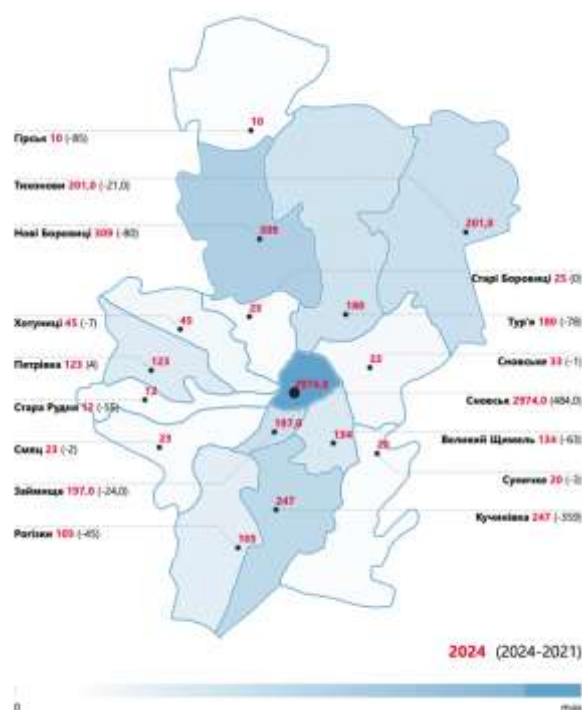
Для громади характерна типова загальноукраїнська проблема – високий рівень тінізації ринку праці та брак робочих місць (на думку підприємців). Водночас працедавці, які працюють на теренах громади, не поспішають робити оголошення стосовно висококваліфікованих робочих місць.

Найбільше працюючих у Сновській громаді зайнято в бюджетній сфері (насамперед, освіта та державне управління), а також у сільському господарстві, лісовому та сфері сервісу.

Надалі наведено дані дослідження зайнятості та доходів населення громади в просторовому вимірі – відповідно до старостинських округів. Зазначена інформація – одна з засадничих підстав для наступного планування просторового розвитку громади. Дослідження проводилося експертами FRDL та Сновською міською радою в рамках програми DOBRE за попередньо визначеними формами.

Зайнятість населення на території Сновської громади в просторовому вимірі

Кількість людей, що працюють

На цій мапі зображено кількість працюючих людей у різних населених пунктах громади станом на 2024 р. із порівнянням змін за період 2021-2024 р.

Велике зростання у м.Сновськ

кількість працюючих — **2974 особи**, що є найбільшим показником на мапі.

За період 2021-2024 р. кількість працюючих у місті збільшилася на **484 особи**, що є найбільшим приростом у громаді.

Різке скорочення в с.Кучинівка:

кількості працюючих — **-359 осіб**, залишивши лише **247 осіб** зайнятими у 2024 році.

Скорочення в багатьох селах:

Значне зниження кількості працюючих спостерігається також у селах:

Тур'я: зменшення на **-78 осіб** (до **180 осіб**),

Нові Боровичі: зменшення на **-80 осіб** (до **309 осіб**),

Великий Щимель: зменшення на **-63 осіб** (до **134 осіб**),

Гірськ: зменшення на **-85 осіб** (до **10 осіб**).

Стабільність в деяких населених пунктах:

У селі **Старі Боровичі** кількість працюючих залишилася незмінною — **25 осіб**.

У с. **Сновське** скорочення незначне — всього **-1 особа**, зараз працює **33 особи**.

Малі села з дуже низькою кількістю працюючих:

Деякі села мають вкрай малу кількість працюючих, наприклад, с.**Гірськ** (10 осіб) та с.**Старі Боровичі** (25 осіб).

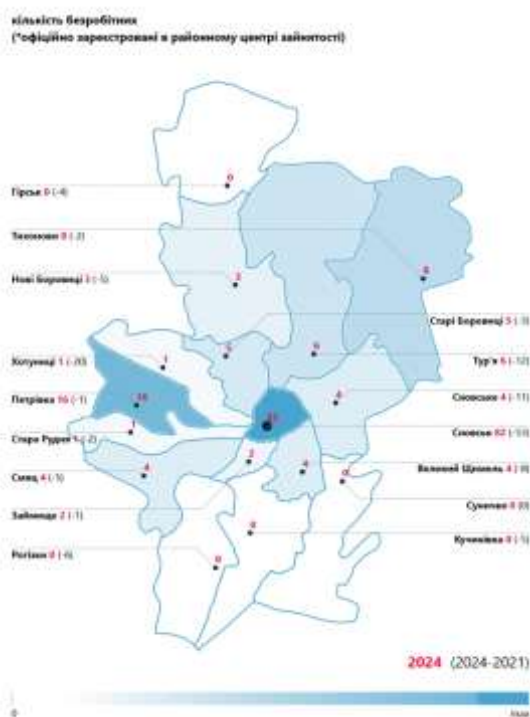
Загальний тренд:

В більшості населених пунктів громади спостерігається скорочення кількості працюючих осіб, за винятком деяких місць, таких як м.Сновськ, де кількість зайнятих суттєво зросла.

Загалом, мапа відображає значні демографічні та економічні зміни в громаді протягом останніх трьох років, з виразними тенденціями до скорочення кількості працюючих у сільських районах та концентрації зайнятості в найбільших населених пунктах, таких як м.Сновськ.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Найбільша кількість безробітних:

У м. Сновськ (82 безробітних), що є найбільшим показником серед усіх населених пунктів, хоча й спостерігається значне зменшення на 53 особи у порівнянні з 2021 роком.

Також помітно високу кількість безробітних у Петриківці (16 осіб), де зменшення мінімальне – лише на 1 особу.

Населені пункти з нульовим безробіттям:

Декілька населених пунктів не мають зареєстрованих безробітних: с.Гірськ, с.Рогізки, с.Кучинівка, що може свідчити про повну зайнятість або відсутність офіційної реєстрації безробітних.

Суттєві зменшення рівня безробіття:

В с.Хотунічі спостерігається найбільше зменшення кількості безробітних на 20 осіб (залишився 1 безробітний).

Значні скорочення також у с.Тур'я (зменшення на 12 осіб) і с.Сновське (зменшення на 11 осіб).

Незначні зміни або стабільність:

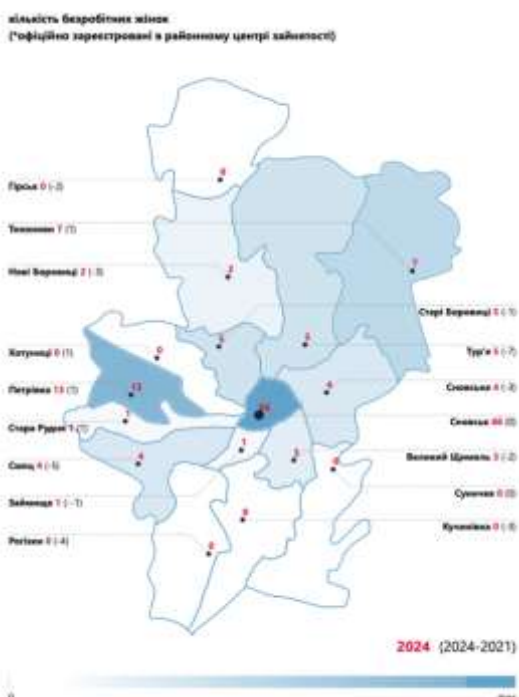
У деяких населених пунктах зміни в кількості безробітних мінімальні. Наприклад, у с.Стара Рудня, зміни становлять лише -2 особи, а в с.Петрівка -1.

Головними тенденціями є:

Суттєве зниження кількості безробітних у більшості населених пунктів.

Окремі села досягли нульового рівня безробіття.

Сновськ залишається лідером за кількістю безробітних, незважаючи на значне скорочення.

Мапа показує кількість безробітних жінок

(зареєстрованих у районному центрі зайнятості) станом на 2024 р. у порівнянні з 2021 р.

Найбільший показник кількості безробітних жінок зареєстровано у м.Сновськ – 66 осіб. Хоча це суттєва цифра, вона зменшилася на 10 осіб порівняно з 2021 р. У с.Петрівка кількість безробітних жінок також є досить значною – 13 осіб, із невеликим збільшенням на 1 особу порівняно з 2021 р.

Деякі села не мають зареєстрованих безробітних жінок: с.Гірськ, с.Хотунічі, с.Рогізки, с.Кучинівка, с.Суничне, що вказує на повну зайнятість жінок або їх відсутність серед офіційно зареєстрованих безробітних. У с.Тур'я кількість безробітних жінок зменшилася на 7 осіб і тепер становить 5 осіб.

Також значне зниження спостерігається у с.Смач (на 5 осіб, до 4 безробітних) і с.Рогізки (на 4 особи до нуля). У багатьох населених пунктах зміни в кількості безробітних жінок є мінімальними. Наприклад, у с.Сновське кількість зменшилась на 3 особи, в с.Старі Боровичі на 1 особу, а в с.Нові Боровичі на 3.

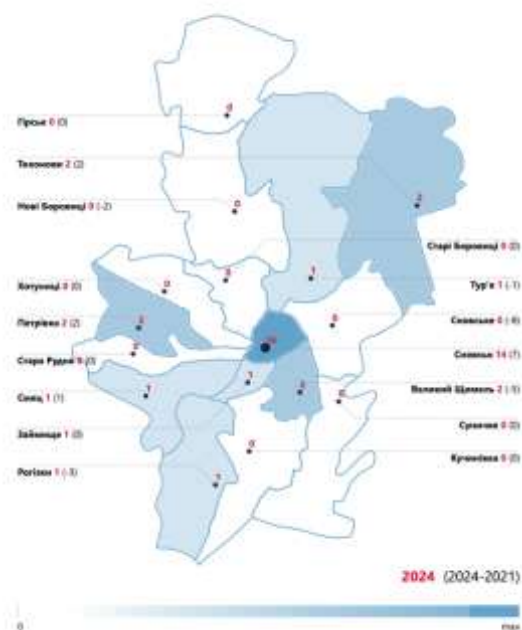
Є кілька випадків збільшення безробіття серед жінок, наприклад, у с.Тихоновичі (збільшення на 1 особу) та с.Петрівка (збільшення на 1).

м. Сновськ залишається з найбільшою кількістю безробітних жінок, але водночас спостерігається тенденція до зниження.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

кількість безробітних віком 19-35 років
 (офіційно зареєстровані в районному центрі зайнятості)

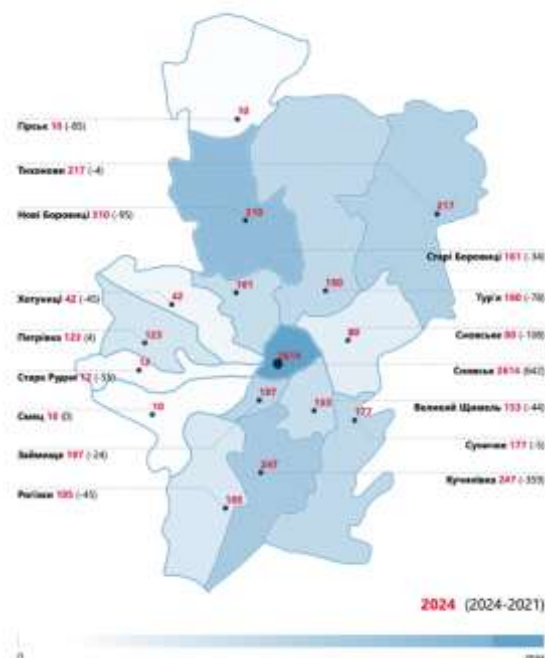
Мапа відображає кількість безробітних віком 19-35 років, зареєстрованих у районному центрі зайнятості станом на 2024 р., у порівнянні з 2021 р. Найбільший показник кількості безробітних жінок зареєстровано у м.Сновськ – **66 осіб**. Хоча це суттєва цифра, вона **зменшилася на 10 осіб** порівняно з 2021 роком.

У с.Петрівка кількість безробітних жінок також є досить значною – **13 осіб**, із невеликим збільшенням на 1 особу порівняно з 2021 роком.

Деякі села не мають зареєстрованих безробітних жінок: с.Гірськ, с.Хотуніч, с.Рогізки, с.Кучинівка, с.Сунічне, що вказує на повну зайнятість жінок або їх відсутність серед офіційно зареєстрованих безробітних. У с.Тур'я кількість безробітних жінок **зменшилася на 7 осіб** і тепер становить 5 осіб.

Також значне зниження спостерігається у с.Сміч (на 5 осіб, до 4 безробітних) і с.Рогізки (на 4 особи до нуля). У багатьох населених пунктах зміни в кількості безробітних жінок є мінімальними. Наприклад, у с.Сновське кількість зменшилась на 3 особи, в с. Старі Боровичі на 1 особу, а в с.Нові Боровичі на 3.

Кількість людей, що працюють

На зображенні показана мапа з кількістю працюючих людей у різних населених пунктах за 2024 р. з порівнянням до 2021 р. (показані зміни в дужках).

Значне збільшення у м.Сновськ: найбільша кількість працюючих (2614), що на 642 більше, ніж у 2021 році.

Помітне скорочення у с.Кучинівка: відбулося значне зменшення працюючих – мінус 359 осіб (лише 247 залишилося).

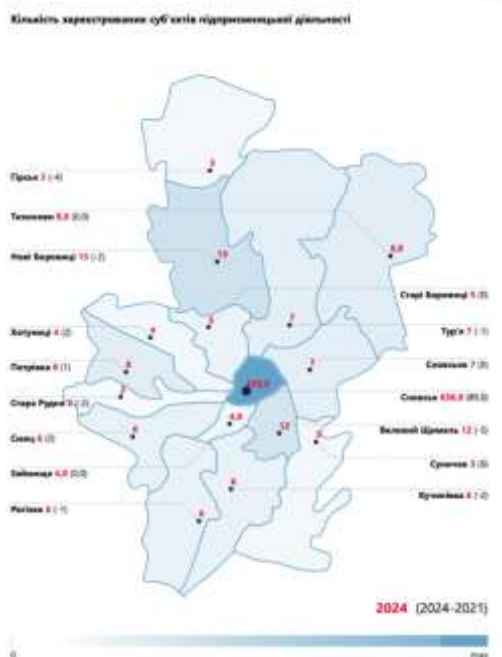
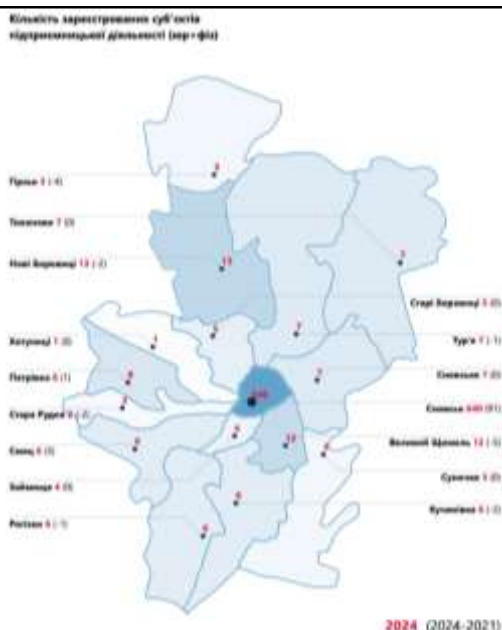
Загалом негативні тенденції: У багатьох населених пунктах кількість працюючих зменшилася, наприклад, у с.Гірськ (-85), с.Нові Боровичі (-95), с.Тур'я (-78).

Позитивні зміни у с.Петрівка та с.Тихоновіч: У Петрівці кількість працюючих зросла на 4 особи (загалом 123), а в с.Тихоновіч майже стабільна ситуація (-4 особи).

Загалом ситуація є різноманітною, з великим зростанням у деяких регіонах і значним скороченням у інших.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

На зображенні представлена мапа, що відображає кількість зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних і фізичних осіб) у 2024 році в різних населених пунктах із порівнянням до 2021 року.

м.Сновськ лідирує: Найбільша кількість зареєстрованих підприємців у місті — 640 суб'єктів, що на 91 більше порівняно з 2021 роком.

Маленькі зміни у більшості населених пунктів: У багатьох селах кількість підприємців змінилася незначно. Наприклад, у с.Тихоновичі, с. Старі Боровичі, с.Смяч та с.Суниче ситуація залишилася незмінною.

Негативна динаміка у кількох селах: У деяких населених пунктах, таких як с.Гірськ (-4), с.Великий Щимель (-5), спостерігається зменшення підприємницької активності.

Позитивні зміни в Петрівці: У с.Петрівка кількість підприємців збільшилася на одну особу, до 8. Загалом, ситуація відносно стабільна, з деякими помірними позитивними та негативними змінами, а основним осередком підприємницької активності є м.Сновськ.

Ця мапа демонструє кількість зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності в різних населених пунктах громади станом на 2024 р. із порівнянням змін за період 2021-2024 рр.

Домінування м.Сновськ:

Найбільша кількість підприємців зосереджена в м. **Сновськ** — **636 суб'єктів**, що значно перевищує кількість підприємців в інших населених пунктах громади.

За період 2021-2024 років у м.Сновськ зареєстровано **+89 нових підприємців**, що свідчить про активний розвиток підприємницької діяльності в цьому місті.

Значне скорочення в деяких селах:

У с. **Великий Щимель** кількість підприємців зменшилася на **-5 осіб**, залишивши **12 суб'єктів** підприємництва.

с.Кучинівка та **с.Нові Боровичі** також показали зниження — на **-2 суб'єкти** кожне, залишивши відповідно **6** і **13** підприємців.

Стабільність у ряді населених пунктів:

У селах **Тихоновичі**, **Сновське**, **Старі Боровичі**, **Суниче**, **Займище** кількість підприємців залишилася стабільною порівняно з 2021 р., без змін.

У цих населених пунктах зафіксовано невеликі, але постійні підприємницькі осередки (наприклад, 8 суб'єктів у с.Тихоновичі, 7 у с.Сновське та 5 у с.Старі Боровичі).

Невеликі прирости в окремих селах:

У таких селах, як с.**Петрівка** та с.**Хотуниці**, кількість підприємців трохи зросла — на **1-2 суб'єкти**, що вказує на незначний, але позитивний розвиток місцевого підприємництва.

Низька кількість підприємців у малих селах:

У деяких населених пунктах, таких як с.**Стара Рудня** (2 суб'єкти), с.**Гірськ** (3 суб'єкти) та с. **Суниче** (3 суб'єкти), підприємницька активність дуже низька, і за останні три роки не відбулося суттєвих змін. Мапа відображає суттєву різницю у розвитку підприємницької діяльності між центром громади — містом Сновськ, де спостерігається значне зростання підприємницької активності, — і малими селами, де кількість підприємців залишається стабільно низькою або скорочується.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Висновки

1. Демографічна ситуація в Сновській громаді – її найбільша проблема. Вона характеризується тривалим зменшенням населення через негативні показники його природного приросту. Російсько-українська війна, міграція населення, мобілізація частини переважно чоловічого населення до армії погіршили демографію громади.
2. Громада міська за фактором її адміністративного центру – водночас майже половина населення живе в селах. Втім війна прискорила процеси урбанізації.
3. Особливість громади: більшість ВПО на її теренах – це мешканці Сновської громади з північних сіл, що вимушені були переселитися до інших сіл та (переважно) адміністративного центру через обстріли своїх населених пунктів рашистами. Це полегшує їх інтеграцію на новому місті.
4. Російсько-українська війна також помітно вплинула на демографію та ринок праці – зменшилася кількість чоловіків, зменшилося навантаження на ринок праці.
5. Рівень зарплат в Сновській громаді нижчий, ніж в Україні, Чернігові та області в цілому, що створює умови для відтоку працездатного населення.
6. В громаді переважає працездатне населення – насамперед, за рахунок міста, в селах ситуація тяжіє до зворотної.

ІНФРАСТРУКТУРА

Освіта – мережа в цілому. Освіту Сновщини представляють 16 закладів комунальної власності Сновської міської ради: 12 закладів загальної середньої освіти, із них: 8 ліцеїв, 3 гімназії, Сновська початкова школа з дошкільним відділенням; 2 дошкільних заклади (Сновський ЗДО, Кучинівський ЗДО); 3 позашкільних заклади (новостворений Сновський центр позашкільної освіти, ДЮСШ та мистецька школа "Сновська музична школа імені Н.Г Рахліна").

На території громади функціонує також заклад обласного підпорядкування - Сновське вище професійне училище лісового господарства (ВПУЛГ).

Через продовження воєнного стану освітній процес у закладах загальної середньої освіти громади організовано наступним чином: 7 закладів працюють у змішаній формі, 5 закладів – дистанційно (3 заклади не мають укриття, 2 заклади перебувають на відстані меншій ніж 20 км від кордону з рф).

Кількість вихованців та учнів невпинно зменшується – на 32% та 11% відповідно. Протягом 2021–2024 рр. один ЗДО було скорочено, кількість загальноосвітніх шкіл залишилася сталою. Зменшення кількості дошкільнят на третину вже за кілька років означатиме орієнтовно пропорційне зменшення учнів у школах. На тепер оптимізація освітньої мережі шкіл під потреби громади відбувається, головним чином, за рахунок скорочення штатного персоналу.

Таблиця 1.17. Освітня мережа Сновської територіальної громади

Показники	2021	2022	2023	2024
Кількість дошкільних закладів, одиниць	3	3	2	2
Кількість дітей в дошкільних закладах, та дошкільних підрозділах ліцеїв, гімназій та початкових шкіл, осіб	457	351	310	310
Кількість закладів освіти (загальноосвітні, школи, ліцеї, гімназії, початкові школи), одиниць	12	12	12	12
Кількість учнів у закладах освіти (опорний заклад, загальноосвітні школи, ліцеї, гімназії, початкові школи), осіб	2069	2051	1982	1844
Кількість персоналу в закладах загальної середньої освіти, осіб	443	413	391	378

* В т.ч. сезонні працівники та сумісники

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Дошкільна освіта. Як окремі дитячі садочки на тепер у громаді працюють два ЗДО – в Сновську та Кучинівці. При цьому в Сновську проєктна потужність фактично вичерпана, що може свідчити про необхідність створення додаткових груп зі зменшенням їхньої чисельності, покращення умов виховання дітей. Кучинівський ЗДО завантажений наполовину, приміщення закладу капітально відремонтовано десять років тому назад. Також у складі семи шкіл громади (початкової, гімназій, ліцеїв) діють дошкільні підрозділи. Таке рішення дозволяє громаді охопити мережею дошкільля переважну більшість старостинських округів та раціонально витратити ресурси в цілому. Наповнюваність таких підрозділів коливається від 20% до 68%, переважно – близько 50%. При тому, кількість персоналу відносно невелика. З огляду на час побудови будівель таких закладів освіти та необхідність їх пристосування до потреб дошкільнят вони потребують реконструкцій – з врахуванням прогнозованої чисельності дітей.

Таблиця 1.18. Мережа дошкільних навчальних закладів Сновської територіальної громади, 2023 р.²²

№ з/п	Назва та місце розміщення	Рік побудови чи капремонту	Проектна потужність	К-ть дітей	К-ть персоналу	Наповненість, %
1.	Сновський заклад дошкільної освіти Сновської міської ради м. Сновськ вул. Миру, 36	1972	151	147	37	97
2.	Кучинівський заклад дошкільної освіти Сновської міської ради с. Кучинівка вул. Яблунева 4	2014	17	8	.7	47
3.	Дошкільний підрозділ Сновської початкової школи Сновської міської ради м. Сновськ вул. Світанкова, 2	1971	202	86	28	43
4.	Дошкільний підрозділ Рогізківського ліцею Сновської міської ради с. Рогізки вул. Шевченка, 1	1970	30	12	4	40
5.	Дошкільний підрозділ Петрівського ліцею Сновської міської ради с. Петрівка вул. Центральна, 20	1967	35	16	6	46
6.	Дошкільний підрозділ Новоборовицького ліцею Сновської міської ради с. Нові Боровичі вул. Незалежності, 2	1987	22	15	4	68
7.	Дошкільний підрозділ Великощмельської гімназії Сновської міської ради с. Великий Щмель вул. Центральна, 10	1989	40	8	5	20
8.	Дошкільний підрозділ Тур'янської гімназії Сновської міської ради с. Тур'я вул. Партизанська, 6	1991	20	10	5	50
9.	Дошкільний підрозділ гімназії с. Сновське Сновської міської ради с. Сновське вул. Пісочна, 2	1954	23	8	2	35

²² За даними Інформаційної системи управління освітою. Чернігівська область <https://isuo.org/>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Загальна середня освіта громади в 2024 р. – це 12 закладів освіти, з них – 8 ліцеїв, 3 гімназії, 1 початкова школа. Наповнюваність класів – від 25% до 87% (в останньому випадку йдеться про ліцей № 1 у Сновську). У половини закладів (шість) наповнюваність – близько 50%. Відповідно суттєво відрізняється середня вартість навчання одного учня – від 23 тис. у найчисленнішому Сновському ліцеї № 1 до Тур'янської гімназії – 61 тис., тобто – майже втричі. Це типова проблема для громад, що сполучають міську та сільську місцевість – собівартість навчання в сільських закладах майже завжди значно більше, ніж у місті. Наймолодше (за часом побудови) приміщення закладу освіти – в Тур'ї, 1991 р. Всі інші – значно старіші, отже, потребують значних капіталовкладень для оновлення з врахуванням майбутнього освітньої мережі.

Таблиця 1.19. Характеристика мережі закладів загальної середньої освіти Сновської територіальної громади, 2023–2024 н.р. ²³

№	Назва та місце розміщення	Рік побудови чи капремонту	Проектна потужність	Кількість учнів	Кількість персоналу	Наповненість %	Середня вартість навчання 1 учня, грн.
1.	Сновський ліцей № 1 Сновської міської ради, 15200, м. Сновськ, вул.55 ст. Дивізії,35	1967	690	601	67	87	23336,39
2.	Сновський ліцей № 2 Сновської міської ради, 15200, м. Сновськ, вул. Незалежності,21	1936	400	219	34	55	30298,01
3.	Сновський ліцей № 3 Сновської міської ради, 15200 м. Сновськ, вул. Шкільна,6	1928	500	235	38	47	33749,5
4.	Кучинівський ліцей Сновської міської ради, 15252, с. Кучинівка, вул. Першотравнева, 10	1905	250	74	29	30	57656,88
5.	Новоборовицький ліцей Сновської міської ради, 15214, с. Нові Боровичі, вул. Ватутіна, 2	1987	300	95	35	32	48447,00
6.	Петрівський ліцей Сновської міської ради, 15222, с. Петрівка, вул. Центральна, 20	1967	250	132	39	53	44729,81
7.	Рогізківський ліцей Сновської міської ради, 15253, с. Рогізки, вул. Шевченка,1	1905	160	94	33	59	50919,06
8.	Тихоновичівський ліцей Сновської міської ради, 15230, с. Тихоновичі, вул. Новослобідська, 2	1894	300	74	25	25	58815,00
9.	Великоцимільська гімназія Сновської міської, 15207, с. Великий Цимель, вул. Центральна, 10а	1893	130	65	20	50	42813,14
10.	Гімназія с. Сновське Сновської міської ради, 15204, с. Сновське, вул. 30 років Перемоги, 4	1909	120	43	15	46	54852,27
11.	Тур'янська гімназія Сновської міської ради, 15231, с. Тур'я, вул. Партизанська,6	1991	210	59	29	28	61264,10

²³ За даними Інформаційної системи управління освітою. Чернігівська область <https://isuo.org/>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

№	Назва та місце розміщення	Рік побудови чи капремонту	Проектна потужність	Кількість учнів	Кількість персоналу	Наповненість %	Середня вартість навчання 1 учня, грн.
12.	Сновська початкова школа Сновської міської, 15200, м. Сновськ вул. Гастелло, 2	1976	180	153	65	85	43709,29

Освітня субвенція – найбільше джерело фінансування видатків загальної середньої освіти в громаді.

В 2023 р. загальні видатки бюджету Сновської міської ради на утримання закладів середньої освіти склали 78596,3 тис. грн., тобто державна освітня субвенція становила 66,2% від цих видатків. На 2024 р. заплановано видатків на утримання закладів освіти в сумі 91010,8 тис. грн., очікується, що державна субвенція становитиме 63,8 % зазначених видатків.

Зазначимо, що в 2023 р. змінилися підходи до розрахунку освітньої субвенції – Кабінет Міністрів України видав постанову від 30.12.2022 1472 «Деякі питання розподілу обсягу освітньої субвенції на 2023 рік», якою була змінена методика розрахунку освітньої субвенції (роз'яснення містяться у листі МОН від 10.01.2023 № 1-385-23).²⁴

Нові розрахунки спираються на такі показники співвідношення фактичної наповнюваності класів (ФНК) в громаді з розрахунковою наповнюваністю класів у цілому в Україні. Враховується також приналежність до сільської місцевості. За чотири роки (2019–2023 рр.) фактична наповнюваність класів дещо збільшилася, що може свідчити про структурні зміни в школах (менше класів, а в наявних – більше учнів), одночасно дещо зросла розрахункова наповнюваність класів. В результаті до 2022 р. включно обсяг освітньої субвенції зростав. На 2023 р. держава ухвалила рішення зменшити обсяг освітньої субвенції від розрахункової, що призвело до скорочення її фактичного обсягу. Тобто наявна тенденція збільшення навантаження на міський бюджет. Дані учнів комунальних ЗЗСО відображені в таблицях 1.18 та 1.19²⁵.

Таблиця 1.20. Дані щодо учнів комунальних ЗЗСО – фактичні значення

	2019	2020	2021	2022	2023
Кількість учнів ЗЗСО	2082	2071	2069	2051	1982
Обсяг субвенції (тис. грн.)	42597,9	45947,7	59139,8	61057,7	51990,0
Субвенція на учня (грн.)	20490	22186	28584	29770	26324
ФНК	15,51	16,18	15,92	15,54	16,60
РНК	14,0	14,0	14,0	14,5	14,5

²⁴ Лист МОН від 10.01.2023 № 1-385-23

<https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/63b/d91/793/63bd917936dcb390290187.pdf>

²⁵

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/budzhет/Inform.dovidky.rozrakhunku.osv.subv.2021/2023/Chernihivska.obl.2023/tg-2550900000-09-2023.pdf>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 1.21 Дані щодо учнів комунальних ЗЗСО – зміни за роками

	2020	2021	2022	2023
Учні %	-0,4%	-0,1%	-0,9%	-3,7%
Субвенція %	7,9%	28,7%	3,2%	-14,9
Субвенція на учня %	8,3%	28,8%	4,1%	-16,0%
ФНК	0,66	-0,26	-0,38	1,06
РНК	0,00	0,00	0,5	0,0

З 01.09.2025 Кабінет Міністрів України вирішив не фінансувати коштом освітньої субвенції заробітну плату вчителів у школах із кількістю учнів менш як 45 осіб, а з 01.09.2026 менш як 60 осіб (крім початкових шкіл)²⁶. З огляду на наявні показники мережа закладів освіти Сновської громади вимагає оптимізації.

Крім того, існує ще один виклик, на який громаді доведеться давати відповідь. Місцеві органи влади та засновники шкіл повинні до 01.09.2024 прийняти рішення про перетворення деяких шкіл у ліцеї з різними профілями, а інші школи будуть надавати освіту лише для учнів 1–4 класів або 5–9 класів. А в 2027 р. поточні нинішні шестикласники мають піти у десятий клас зі зміненими навчальними програмами та підручниками.

Тобто ліцеї перетворюються на старшу спеціалізовану школу, переважна більшість шкіл стане гімназіями, де навчатимуть діти з 1 по 9 класи, можуть існувати й окремі початкові школи. За прогнозами Міністерства освіти і науки України остаточно старша школа реорганізується в 2030–2040 рр. Відповідно до рішення Чернігівської обласної ради в Сновській громаді планується один ліцей.

Один із важливих показників ефективності діяльності галузі освіти – це результати ЗНО, що останній раз проводилося в 2021 р.²⁷. В цілому за Сновським районом результати тоді були такі:

²⁶ <https://mon.gov.ua/ua/news/finansuvannya-shkil-iz-maloyu-kilkistyu-uchniv-rozvyasneniya>

²⁷ За даними Українського центру оцінювання якості освіти
https://zno.testportal.com.ua/stat/2021?fbclid=IwAR22qsRAAPpDPEBwmXNPI_UeCmVpt_TLHJmLQWOrsOrpGP0BrNDAb3ZphyA

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

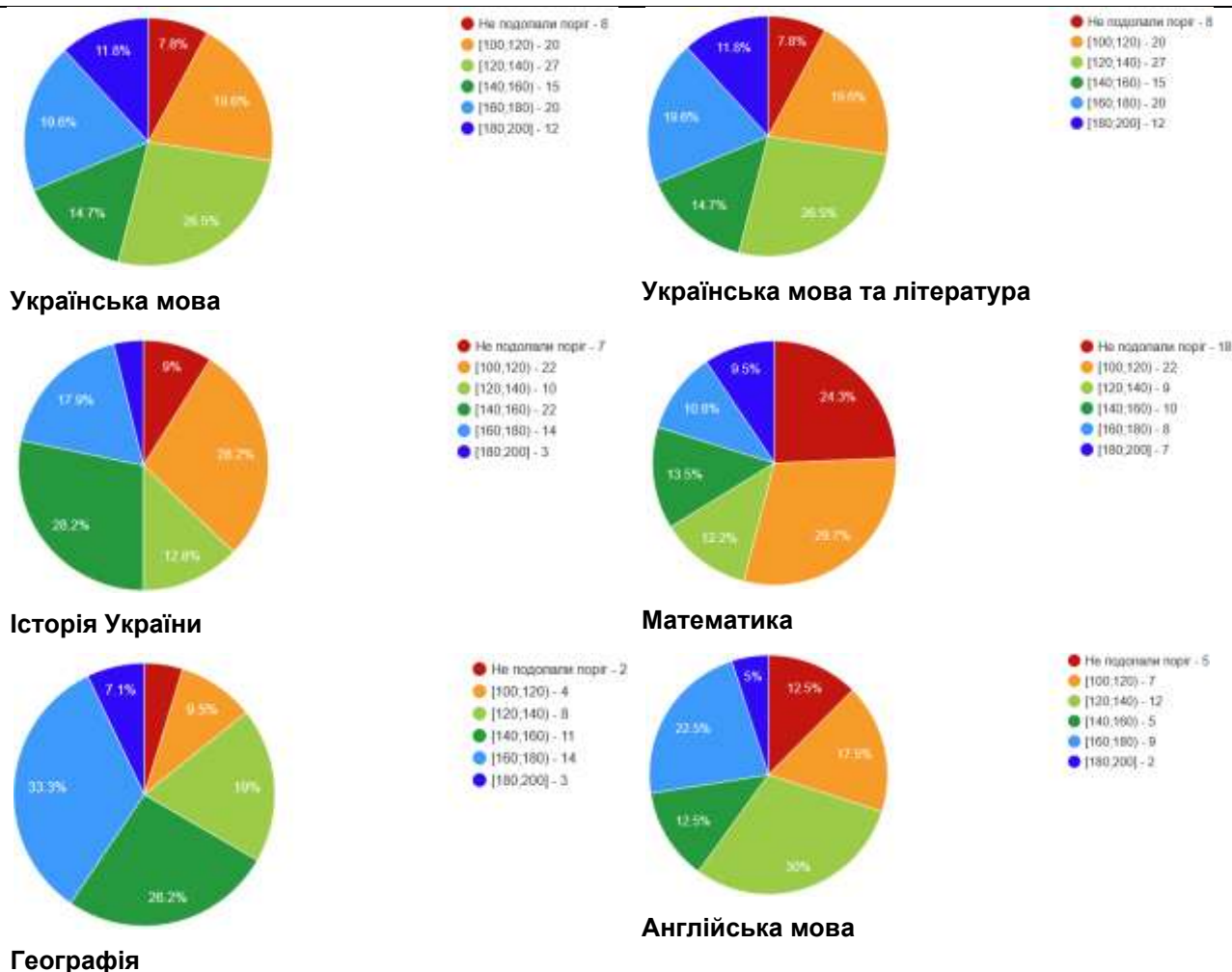

Рисунок 1.8 Загальні результати ЗНО за Сновським районом, 2021 р.

З української мови та літератури найкращі результати показали учні Сновської гімназії, Сновської загальноосвітньої школи № 1, Тихоновичської загальноосвітньої школи, Петрівського НВК. З історії України першість – у Сновської гімназії та Сновської школи № 1, математика – Сновська гімназія, Сновська школа № 1, Тихоновичська загальноосвітня школа, з біології – Рогізьківський НВК, Сновська гімназія та Сновська школа № 1, географія – Сновська гімназія та Сновська школа № 1, англійська мова – Сновська гімназія (абсолютна перевага) та Сновська школа № 1. З фізики, хімії – жодної успішності по району. Також проблемним є рівень знань з англійської мови – крім Сновської гімназії. Відзначимо, що в переважній більшості ЗНО з окремих предметів брали учні Новоборовицького, Рогізьківського НВК, Тихоновичської загальноосвітньої школи. Їх результати нерівні, але об'єктивно самі ці освітні заклади громади виробляють кращий освітній продукт у громаді.

Серед інших питань сфери освіти – перегляд мережі освіти громади, її модернізація з визначенням пріоритетності та черговості. З викликів останнього часу – необхідність облаштування укриттів та їхнє обладнання всім необхідним для проведення очних занять.

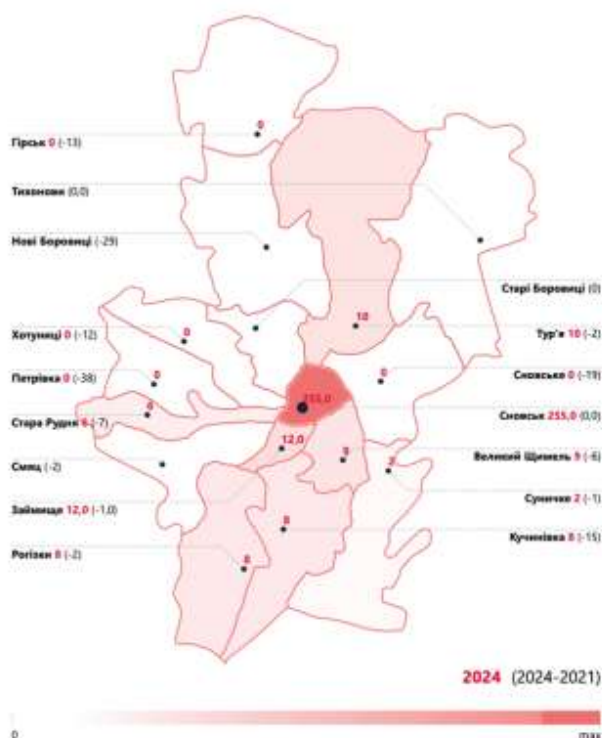
Надалі наведено дані дослідження щодо кількості дітей дошкільного та шкільного віку в просторовому вимірі – відповідно до старостинських округів. Зазначена інформація – одна з засадничих підстав для наступного планування просторового розвитку громади. Дослідження проводилося експертами FRDL та Сновською міською радою в рамках програми DOBRE за попередньо визначеними формами.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Кількість дітей дошкільного та шкільного віку на території Сновської громади в просторовому вимірі

Кількість дітей, які відвідують дошкільні заклади освіти

На цій мапі показано кількість дітей, які відвідують дошкільні заклади освіти в різних населених пунктах за 2024 р., із порівнянням із 2021 р.

м.Сновськ — найбільша кількість дітей у дошкільних закладах. Тут 255 дітей, і цей показник не змінився з 2021 року. Це найвищий показник серед усіх населених пунктів.

Села з незначною кількістю дітей або відсутністю дошкільнят:

У багатьох населених пунктах дошкільнят або зовсім немає, або їх кількість дуже мала.

Наприклад:

с.Гірськ, с.Петрівка, с.Хотуничі, с.Тихоновичі, с.Нові Боровичі, с.Сновське — по 0 дітей у 2024 році. У деяких селах це зменшення, наприклад, у с.Гірськ на 13 дітей, у с.Петрівка на 38 дітей, і т.д.

Невеликі села з невеликою кількістю дітей:

У кількох селах спостерігаються невеликі групи дітей, які відвідують дошкільні заклади:

с.Тур'я: 10 дітей (зменшення на 2).

с.Стара Рудня: 6 дітей (зменшення на 7).

с.Великий Щимель: 9 дітей (зменшення на 6).

с.Смяч: 12 дітей (зменшення на 2).

с.Займище: 12 дітей (зменшення на 1).

Більшість населених пунктів показують зменшення кількості дітей у дошкільних закладах. Наприклад:

с.Нові Боровичі: зменшення на 29 дітей.

с.Кучинівка: зменшення на 15 дітей.

с. Хотуничі: зменшення на 12 дітей.

Позитивні тенденції відсутні: на мапі немає жодного села, де кількість дітей у дошкільних закладах збільшилась би. Усі показники або залишаються на рівні 2021 року, або зменшуються.

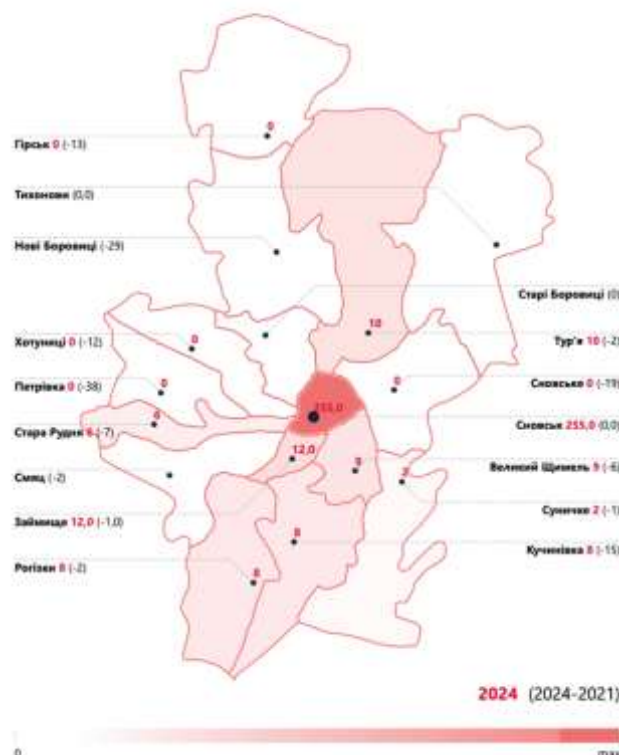
Загальний тренд на зменшення кількості дітей: у більшості населених пунктів кількість дітей, що відвідують дошкільні заклади, зменшується. Це може вказувати на загальне зниження народжуваності, міграцію населення, або інші демографічні зміни в регіоні.

Найбільші дошкільні заклади розташовані в м.Сновськ, проте в багатьох селах кількість дітей або відсутня, або скорочується. Це вказує на потенційні демографічні проблеми в регіоні та можливе скорочення кількості молодого населення в майбутньому.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Кількість дітей, які відвідують дошкільні заклади освіти

На цій мапі показано кількість дітей, які відвідують дошкільні заклади освіти в різних населених пунктах за 2024 р., із порівнянням із 2021 р.

м. Сновськ — найбільша кількість дітей у дошкільних закладах: 255 дітей, і цей показник не змінився з 2021 р. Це найвищий показник серед усіх населених пунктів.

Села з незначною кількістю дітей або відсутністю дошкільнят: у багатьох населених пунктах дошкільнят або зовсім немає, або їх кількість дуже мала. Наприклад:

с.Гірськ, с.Петрівка, с.Хотуничі, с.Тихоновічі, с.Нові Боровичі, с.Сновське — по 0 дітей у 2024 році. У деяких селах це зменшення, наприклад, у Гірську на 13 дітей, у Петрівці на 38 дітей, і т.д.

Невеликі села з невеликою кількістю дітей: У кількох селах спостерігаються невеликі групи дітей, які відвідують дошкільні заклади:

с.Тур'я: 10 дітей (зменшення на 2).

с.Стара Рудня: 6 дітей (зменшення на 7).

с.Великий Щимель: 9 дітей (зменшення на 6).

с.Смяч: 12 дітей (зменшення на 2).

с.Займище: 12 дітей (зменшення на 1).

Загальні зменшення кількості дітей:

Загалом більшість населених пунктів показують зменшення кількості дітей у дошкільних закладах. Наприклад: **с.Нові Боровичі:** зменшення на 29 дітей.

с.Кучинівка: зменшення на 15 дітей.

с.Хотуничі: зменшення на 12 дітей.

Позитивні тенденції відсутні: на мапі немає жодного села, де кількість дітей у дошкільних закладах збільшилась би. Усі показники або залишаються на рівні 2021 р., або зменшуються.

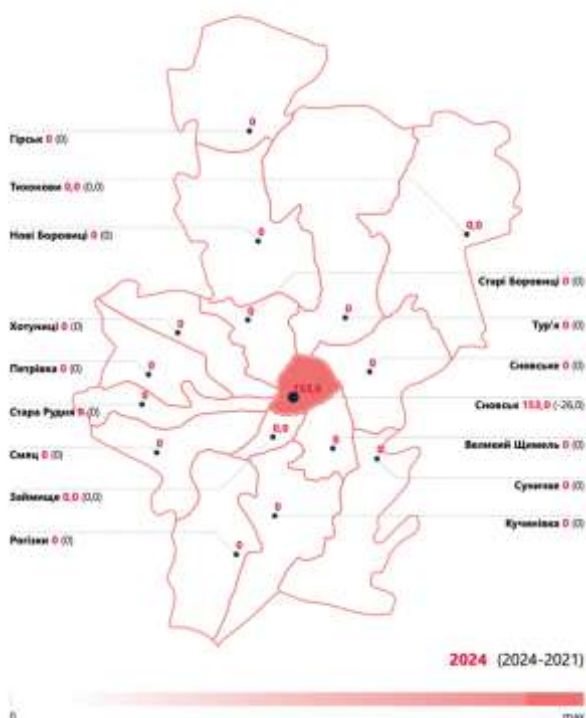
Загальний тренд на зменшення кількості дітей: у більшості населених пунктів кількість дітей, що відвідують дошкільні заклади, зменшується. Це може вказувати на загальне зниження народжуваності, міграцію населення, або інші демографічні зміни в регіоні.

Найбільші дошкільні заклади розташовані в м.Сновськ, проте в багатьох селах кількість дітей або відсутня, або скорочується. Це вказує на потенційні демографічні проблеми в регіоні та можливе скорочення кількості молодого населення в майбутньому.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Кількість дітей, які відвідують початкові школи

На мапі показана кількість дітей, які відвідують початкові школи у різних населених пунктах регіону в 2024 р. (порівняно з 2021 р.).

Загальне зменшення кількості дітей: У багатьох населених пунктах кількість дітей, що відвідують початкові школи, дорівнює 0. Це свідчить про різке скорочення чисельності дітей у шкільному віці в цих селах.

Єдиний пункт із значною кількістю дітей: м Сновськ має найбільшу кількість дітей — 153. Проте, порівняно з 2021 р., це число зменшилось на 26 дітей.

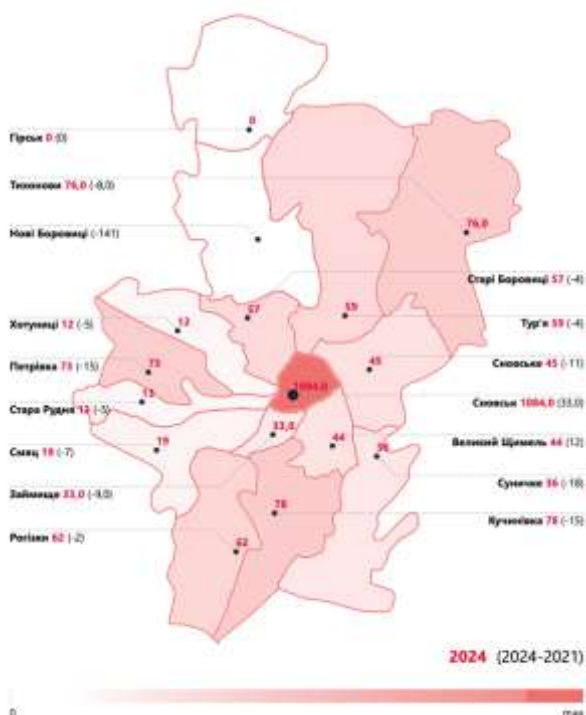
Відсутність учнів у багатьох населених пунктах: У таких селах, як с.Тур'я, с.Тихоновиці, с.Займище, с.Рогізки, та інших, кількість дітей також дорівнює 0, що свідчить про можливе закриття початкових шкіл або про відсутність дітей у шкільному віці.

Централізація шкільної освіти: Очевидно, що зменшення чисельності дітей у селах може призвести до концентрації учнів у більших населених пунктах, таких як Сновськ. Це може відображати тенденцію до урбанізації або скорочення населення в сільських районах.

Загальна демографічна криза: мапа відображає демографічну проблему в громаді, адже майже всі села показують нульовий приріст або зовсім не мають дітей, що відвідують школи.

Таким чином, мапа вказує на значне зниження кількості дітей у регіоні, особливо в сільських місцевостях, і можливе перенаселення або концентрацію населення в містах.

Кількість дітей, які відвідують середні загальноосвітні школи

На основі мапи, де відображено кількість дітей, які відвідують середні загальноосвітні школи, можна зробити такі ключові висновки:

Значна концентрація учнів у м.Сновськ Як і на попередній мапі, місто м.Сновськ є найбільшим освітнім центром у регіоні з 1084 учнями у 2024 році. Кількість дітей збільшилася на 33 учні порівняно з 2021 роком, що показує, що місто залишається центральною точкою освіти в регіоні.

Різне скорочення учнів у деяких населених пунктах: Наприклад, у с. Нові Боровичі показано найбільше скорочення кількості учнів — -141. Це може свідчити про те, що школи в цьому селі могли бути закриті, або населення значно зменшилося.

Невеликі, але стабільні громади: У селах, таких як Тихоновиці (76 учнів, зменшення на 8), Петрівка (73 учні, зменшення на 15), Кучинівка (78 учнів, зменшення на 15), кількість дітей у середніх школах залишається відносно значною, хоча і з невеликим скороченням. Це може означати, що ці громади ще залишаються активними, хоч і з певними демографічними викликами.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Наявність нульових показників: у деяких селах, як-от **Гірськ** і **Нові Боровичі**, кількість учнів дорівнює нулю, що може свідчити про закриття середніх шкіл у цих населених пунктах через відсутність дітей шкільного віку.

Деяке скорочення чисельності учнів у більшості населених пунктів: майже всі населені пункти показують зменшення кількості учнів (від 2 до 18 осіб). Це свідчить про загальну тенденцію до зменшення чисельності дітей, що може бути спричинене демографічною кризою або міграцією населення до більш розвинених регіонів чи міст.

Найбільші скорочення: крім уже згаданого села Нові Боровичі, значне скорочення учнів спостерігається також у селах **Суничне** (-18) та **Кучинівка** (-15), що відображає негативну демографічну динаміку в цих населених пунктах.

Регіон переживає демографічну кризу, яка особливо відчутна в сільських населених пунктах. Єдиним місцем із позитивною динамікою залишається місто Сновськ, який збільшує свою освітню роль для дітей середнього шкільного віку. У багатьох селах або значно зменшилася кількість учнів, або взагалі їх немає, що може вказувати на закриття шкіл та відтік населення.

Позашкільна освіта. Громаді належать такі заклади позашкільля:

- Сновська дитяча музична школа ім. Натана Рахліна (близько 200 учнів, 16 дитячих творчих колективів, з них 14 інструментальних, хор «Снов'яночка», хореографічний колектив «Акварель», а також викладацькі колективи: ансамблі «Бароко», «Фантазія», дуєт «БіСС»);
- Сновський центр позашкільної освіти (516 учнів);
- Сновська дитячо-юнацька спортивна школа (ДЮСШ, понад 200 вихованців);

Існує також Сновський дитячий заклад оздоровлення та відпочинку «Дружба». Втім через небезпеку обстрілів прикордоння рашистами він не працює.

Серед нагальних проблем позашкільля:

- охоплення дітей із віддалених старостинських округів
- забезпечення укрітнями;
- моральна та фізична зношеність частини приміщень.

Фахова освіта представлена Сновським вищим професійним училищем лісового господарства. Це сучасний заклад професійно-технічної освіти, подібних – лише чотири в Україні. Спеціалізація училища – підготовка робітників високого рівня кваліфікації з технологічно складних, наукоємних професій та спеціальностей або робітників, діяльність яких пов'язана зі складною організацією праці, як правило, з числа випускників загальноосвітніх шкіл. ВПУ може здійснювати перепідготовку та підвищення кваліфікації працюючих робітників і незайнятого населення, допрофесійну підготовку учнів загальноосвітніх навчальних закладів, впроваджувати діяльність щодо розвитку здібностей молоді та поглиблення знань з окремих навчальних предметів професійного спрямування. Заклад готує спеціалістів наступних професій: штукатур, облицювальник-плиточник, маляр, кухар, кондитер, озеленювач, лісник, егер, верстатник деревообробних верстатів, столяр, тракторист с/г виробництва, лісник, харчові технології, лісове господарство.

Загальна кількість студентів – близько 400, з них третина – з інших територіальних громад.

Охорона здоров'я.

Система охорони здоров'я громади представлена двома комунальними некомерційними підприємствами – «Сновський центр первинної медичної допомоги» та «Сновська центральна районна лікарня». Так звані первинна та вторинна ланки.

На території Сновщини також діє «швидка» медична допомога - це відділ екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, який підпорядковується Чернігівському обласному центру, а також приватна поліклініка.

Сновський Центр первинної медичної допомоги налічує 5 лікарських амбулаторій загальної практики сімейної медицини (м. Сновськ, с. Рогізки, с. Петрівка, с. Нові Боровичі, с.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Тур'я), 19 фельдшерських пунктів та два фельдшерсько-акушерські пункти. У закладі продовжують використовувати стаціонарозамінні форми лікування – наявне 21 ліжко денного стаціонару. Первинна ланка медицини має 6 одиниць санітарного автотранспорту.

В установі працює 7 лікарів (в т.ч. 2 лікаря загальної практики – сімейної медицини, 2 терапевта, 3 педіатри), один лікар-інтерн, 41 середній медичний працівник та 22 працівники молодшого та обслуговуючого персоналу. Заклад запрошує на роботу двох лікарів – терапевта або сімейного лікаря загальної практики.

3 лікарями закладу уклали декларації 10669 осіб, що складає 48,7% від загальної кількості населення громади, з них діти до 18 років 2594, (87,5% від загальної кількості дітей).

У закладі постійно проводиться робота щодо профілактики та своєчасного виявлення туберкульозу й онкозахворювань. У 2023 році на обліку знаходився 601 онкохворий, з них вперше виявлено - 84 особи.

На даний час матеріально-технічне оснащення закладу потребує оновлення медичного обладнання та оргтехніки, є потреба у проведенні ремонтів приміщень установи у місті та селах. Рішенням Сновської міської ради затверджено План покращення медичних послуг на 2021-2026 роки, в якому прописані ці напрямки.

Вторинна ланка медицини в громаді - Сновська центральна районна лікарня.

У структурі КНП «Сновська ЦРЛ» працює 223 працівники, з них 29 лікарів та 102 молодших спеціалісти з медичною освітою. Наразі заклад запрошує на роботу лікаря анестезіолога, травматолога, хірурга та стоматолога-хірурга.

Поліклінічне відділення КНП «Сновська ЦРЛ» розраховано на 330 відвідувань за зміну. Прийом хворих ведеться за 15 напрямками: хірургія, травматологія, неврологія, наркологія, отоларингологія, офтальмологія, дерматовенерологія, психіатрія, гінекологія, ендокринологія, кардіологія, фтизіатрія, стоматологія, терапія, УЗД діагностика. В амбулаторних умовах проводяться хірургічні втручання.

Функціонують кабінети: функціональної та ультразвукової діагностики, ЛФК та масажу, процедурний, протитуберкульозний, «Довіри», фізіотерапевтичний, рентгенологічний, флюорографічний, клініко-діагностична лабораторія з бактеріологічним відділом, лікарняний банк крові.

Ліжковий фонд медичного закладу становить 108 ліжок, до складу якого входить 8 відділень: терапевтичне - на 50 ліжок, хірургічне з травматологічними ліжками на 15 ліжок, гінекологічне на 10 ліжок, педіатричне на 10 ліжок, неврологічне на 12 ліжок, інфекційне на 5 ліжок та паліативне на 6 ліжок. В лікарні функціонує відділення інтенсивної терапії на 6 ліжок та приймально-діагностичне відділення на 3 ліжка з виконанням функції невідкладної медичної допомоги. За звітний рік у стаціонарі проліковано 4672 хворих, зроблено 357 операцій.

З метою покращення якості діагностики та лікування пацієнтів придбано високотехнологічне медичне обладнання. Понад 2,25 млн грн з бюджету громади було направлено на придбання системи рентгенівської діагностичної мобільної, яка вкрай необхідна для надання медичної допомоги. Також було придбано медичний принтер сухого друку, авторефрактометр та лінзу до нього, апарат УЗД, 2 портативні апарати ШВЛ, 2 кисневих концентратори, 5 механічних ліжок, 10 кондиціонерів та інше.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 1.22. Стан поширеності (хворобливості) та смертності населення Сновської громади (на 100 тис. населення)

	2022 рік				2023 рік			
	Кількість захворювань всього	На 100 тис. населення	Кількість померлих	На 100 тис. населення	Кількість захворювань всього	На 100 тис. населення	Кількість померлих	На 100 тис. населення
ССЗ	3850	818,6	330	70,2	4037	845,1	285	59,7
Новоутворення	601	127,8	43	9,1	599	125,4	52	10,9
Інфекційні захворювання	4239	901,3	-	-	3014	631	-	-

Найпоширеніші хвороби серед місцевих мешканців та мешканок – хвороби системи кровообігу та новоутворення.

На території громади працює ТОВ "Поліклініка Моєї Родини". В закладі працює 10 од. медичного персоналу (з них 4 - сімейні лікарі), з якими укладено 5990 декларацій. Кількість відвідувань за рік складає – 14412 од.

Адміністративні послуги. .

Завдяки Програмі міжнародної технічної допомоги «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP), що фінансується Урядом Швейцарської Конфедерації, Сновською міською радою було укладено договір про виготовлення та встановлення у м. Сновськ сучасної адміністративної будівлі **Дія.Центру**. Це дасть можливість значно покращити надання послуг, які відповідатимуть усім стандартам якості, таким як: зручність, простота, людяність, швидкість, безбар'єрність, доступність, прозорість, привітність, досконалість тощо. Загальна вартість проекту становить понад 14,5 млн грн. Також у рамках співпраці з Програмою EGAP ЦНАП отримав нову комп'ютерну техніку, мобільну цифрову валізу, кол-центр, SaveEcoBot, чат-бот «Свої».

У 2023 році ЦНАПом надано 16 775 адміністративних послуг за такими напрямками:

- адміністративні послуги соціального характеру - 3129 послуг,
- реєстрація місця проживання та видача довідок - 6951 послуга,
- державна реєстрація актів цивільного стану – 520 послуг,
- реєстрація речових прав на нерухоме майно - 5074 послуги,
- послуги державного земельного кадастру – 1081 послуга.

У старостинських округах надано 11 056 адміністративних послуг.

Адміністраторами відділу ЦНАП здійснено 19 виїздів та надано 34 адміністративні послуги за допомогою мобільної цифрової валізи.

Адміністративний збір за надання адміністративних послуг складає 770 тисяч гривень, що надійшли до місцевого бюджету.

Адміністраторами сектору соціальної політики відділу «Центр надання адміністративних послуг» протягом 2023 року прийнято 3129 заяв з необхідними документами для надання адміністративних послуг соціального характеру, які були зареєстровані та передані до відділу реалізації державної соціальної підтримки № 2 УСЗН Корюківської РДА, Пенсійного фонду України, сектору соціального захисту населення міської ради, КУ «Територіальний центр соціального обслуговування надання соціальних послуг» у встановлені терміни.

У ЦНАПі продовжується робота щодо збільшення кількості послуг, які надаються відвідувачам. На даний час у секторі соціальної політики можливо отримати 95 адміністративних послуг, які надаються через працівників сектору.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Загалом перелік послуг, що надаються через ЦНАП збільшився у 2023 році з 137 до 251 послуги.

З метою покращення роботи з громадянами проводиться постійно роз'яснювальна робота з нагальних питань, що стосується отримання допомог соціального характеру, пілг та субсидій відповідним категоріям населення.

ЦНАП зареєстрований як користувач до промислового середовища Єдина інформаційна система соціальної сфери (ЄІССС) та забезпечує реєстрацію адміністраторами ЦНАПу шість допомог в ЄІССС.

Соціальний захист населення.

Велика увага в громаді приділяється соціальному захисту населення, адже на Сновщині проживає багато інвалідів, самотніх, учасників бойових дій, пенсіонерів, чорнобильців та інших вразливих категорій населення.

В комунальній установі «Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Сновської міської ради утворені та функціонують 4 відділення, які надають різні види послуг на платній та безоплатній основі.

Працівниками територіального центру за 2023 рік було надано послуги 1851 особі з них: 909 осіб у м. Сновськ та 942 особи - у селах громади. Згідно з чинним законодавством територіальний центр надає соціальні послуги як безкоштовно так і на платній основі (за звітний рік було отримано 214,5 тис. грн). Ці кошти пішли на виплату заробітної плати, автозапчастини та канцелярське приладдя.

У відділенні соціальної допомоги вдома працює 57 робітників.

Соціальними робітниками обслуговувалась 710 осіб, з них на платній основі - 7, з диференційною оплатою - 224, на безоплатній основі - 479 осіб. Відділенням охоплені всі населені пункти громади. Послуги установою надаються постійно. Середня кількість осіб, що обслуговує один соціальний робітник у 2023 році, склала 11 чоловік.

Відділення соціальної допомоги вдома надає 44 види послуг. Найпоширенішими з них є придбання та доставка продовольчих та промислових товарів, медикаментів, прибирання приміщень та подвір'я, занесення води та винесення сміття, інші сезонні послуги (занесення дров та розпалювання печей, обробка присадибних ділянок, допомога при консервуванні тощо).

У відділенні організації надання адресної натуральної та грошової допомоги послуги надає перукар, майстер з ремонту взуття, швачка та робітник з ремонту будівель. Вони входять до складу мультидисциплінарної виїзної команди, яка регулярно обслуговує жителів по селах громади на вимогу старост. За рік було організовано 26 виїздів по селах громади, в ході яких надані послуги 767 громадянам похилого віку.

За 2023 рік перукарем надано 1657 послуг 564 особам району, 246 послуг надав майстер з ремонту взуття та 300 послуг надані швачкою.

Територіальний центр тісно співпрацює з благодійними організаціями «Жіночий консорціум України», «Lets help» «Турбота про літніх людей в Україні» та іншими. Завдяки благодійникам територіальний центр наростив власну базу засобів реабілітації (палиці, милиці, стойки та інвалідні коляски), якими у 2023 році змогли скористатися безкоштовно 128 осіб.

У відділенні денного перебування працює медична сестра, медична сестра з масажу та організатор культурно-дозвілєвої діяльності. За рік за направленням лікаря було зроблено 1060 процедур масажу 103 особам.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

На базі відділення денного перебування успішно функціонує «Простір активного довголіття», у якому люди похилого віку мають змогу, під наглядом медичної сестри, займатися на спортивних тренажерах, а також відвідувати заняття з фітнесу, йоги та відповідно до сезону займаються скандинавською ходьбою та ходьбою на лижах. Для цих цілей облаштований спортивний зал з усім необхідним знаряддям. В цьому році у відділенні створилося об'єднання «Від серця до серця», де цікаво та весело проводять час люди, які цікавляться творчістю. Регулярно проводяться шахові турніри та різноманітні вечорниці.

Стаціонарне відділення територіального центру в с. Нові Боровичі розраховано на 33 ліжко-місця, проживає 21 особа.

На даний час стаціонарне відділення у повному обсязі забезпечено меблями, одягом, взуттям, пральними машинами. Є потреба у холодильнику та морозильній камері для зберігання продуктів харчування. У підвальному приміщенні відділення облаштоване елементарне укриття, яке в повному обсязі забезпечене спальними місцями, місцями для сидіння, питною водою, їжею довготривалого зберігання, ліками, підгузками та засобами гігієни.

Сектор соціального захисту населення Сновської міської ради створений для забезпечення прав та інтересів жителів громади, які потребують соціальних послуг, зокрема осіб з інвалідністю, людей похилого віку, осіб які опинилися в складних життєвих обставинах. У секторі з початку року переглянуто та опрацьовано 1159 справ громадян, які отримують соціальні послуги «Догляд вдома», «Соціальна адаптація», «Натуральна допомога» та прийнято 1159 рішень про надання / припинення надання соціальних послуг.

Сектором протягом 2023 року було прийнято 49 заяв щодо надання допомоги за Програмою підтримки народжуваності, 52 заяви від власників жилих приміщень приватного житлового фонду щодо розміщення внутрішньо переміщених осіб та 472 заяви отримання компенсації витрат, що пов'язані з безоплатним розміщенням ВПО.

За зверненнями громадян соціальним інспектором сектору проведено обстеження матеріально побутових умов 819 домогосподарств, про що складено відповідні акти та передано до відділу «Центр надання адміністративних послуг».

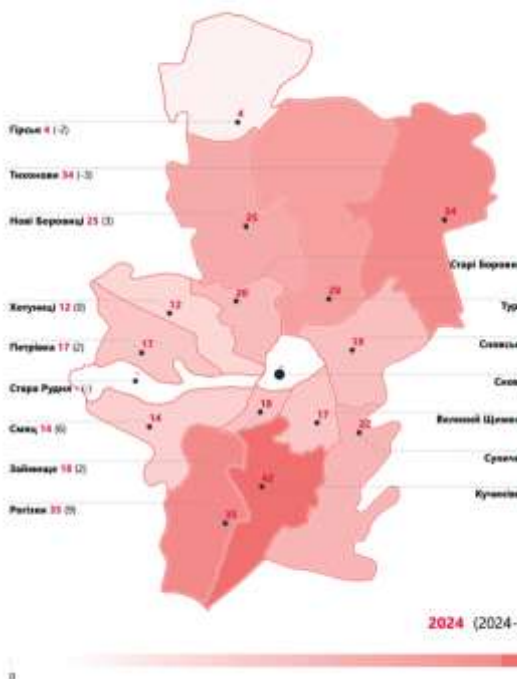
Також сектор протягом року постійно співпрацював з Міжнародними фондами та громадськими організаціями щодо отримання гуманітарної і грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам та соціально вразливим верствам населення.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Кількість мешканців та мешканок громади, які потребують матеріальної допомоги, розподіл матеріальної допомоги в розрізі старостинських округів

кількість жінок з інвалідністю

Ця мапа зображує кількість жінок з інвалідністю в різних населених пунктах за 2024 рік, порівнюючи з даними за 2021 рік (вказані в дужках).

Населені пункти з найбільшою кількістю:

с.Кучинівка і **с.Рогізки** мають по 42 жінки з інвалідністю, причому в Кучинівці відбувся значний приріст (+6).

с.Тихоновичі (34) та **с.Тур'я** (28) також мають високі показники, але приріст був лише в Тур'ї (+3).

Збільшення кількості:

Значний приріст спостерігається

в **с.Рогізки** (+9), **с.Кучинівка** (+6) і **с.Смяч** (+6)

с.Нові Боровичі і **с.Тур'я** також мають приріст (+3), що вказує на збільшення кількості жінок з інвалідністю.

Населені пункти без змін

У **с.Хотуничі**, **с.Сновське** та **с.Стара Рудня** кількість жінок з інвалідністю не змінилася.

Зменшення кількості:

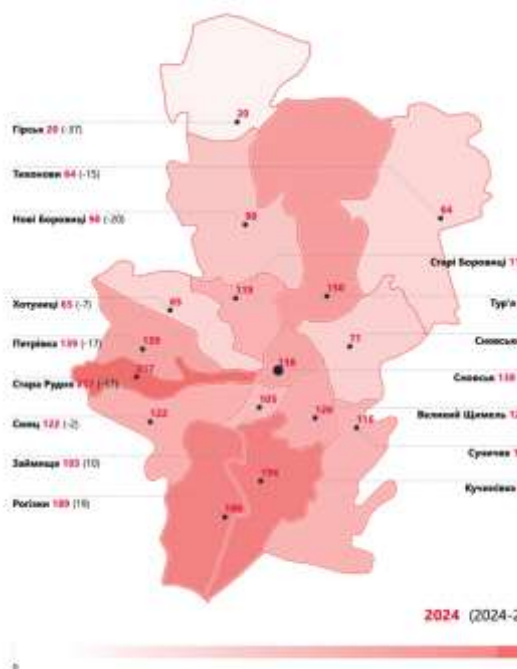
с.Тихоновичі (-3) та **с.Гірськ** (-2) демонструють тенденцію до зменшення кількості жінок з інвалідністю.

Низькі показники:

Найнижча кількість жінок з інвалідністю у **с.Гірськ** (4), при цьому відбулося зниження на 2 випадки.

Загалом, більшість населених пунктів показує збільшення кількості жінок з інвалідністю, проте деякі мають стабільні або зменшені показники.

кількість сімей, які звертаються (отримують)
за субсидією для відшкодування витрат на комунальні послуги

На цій мапі показана кількість сімей, які звертаються (або отримують) субсидії для відшкодування витрат на комунальні послуги у 2024 році, порівнюючи з даними за 2021 рік (показані в дужках).

Населені пункти з найбільшою кількістю сімей:

с.Стара Рудня (217 сімей), але з великим скороченням кількості звернень (-57).

с.Рогізки (189) і **с.Кучинівка** (194), де кількість звернень також зросла на 19 та 2 відповідно.

с.Тур'я (150) демонструє приріст на 3 сім'ї.

Значне зменшення кількості звернень:

м. Сновськ відзначається найбільшим скороченням (-1276).

с.Тихоновичі (-15), **с.Нові Боровичі** (-20), **с.Петрівка** (-17) також зазнали відчутного зниження кількості звернень.

Населені пункти з невеликими змінами:

с.Смяч (-2) і **с.Хотуничі** (-7) показують незначне зниження, що свідчить про стабільну ситуацію з субсидіями.

с.Суничне (+30) демонструє суттєве збільшення кількості звернень.

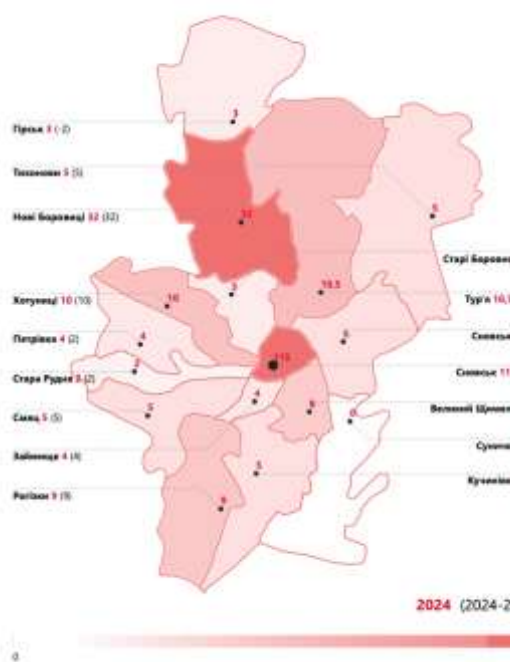
Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Зростання кількості звернень:

с.Займище (+10) та **с.Рогізки** (+19) показують позитивну динаміку щодо звернень за субсидіями. Загалом, більшість регіонів демонструє тенденцію до зменшення кількості звернень за субсидіями, з окремими регіонами, такими як **м.Сновськ**, де це зменшення є найбільш різким. Водночас деякі громади показують зростання, особливо **с.Суничне** та **с.Рогізки**.

Матеріальна допомога мешканцям Сновської МТГ, тис.грн.

Ця мапа демонструє розподіл матеріальної допомоги мешканцям Сновської МТГ у 2024 році в тисячах гривень, порівняно з даними за 2021 рік (у дужках).

Регіони з найбільшою матеріальною допомогою:
м.Сновськ отримав найбільше – 115 тис. грн, хоча це значне зменшення на 85 тис. грн порівняно з 2021 роком.

с.Нові Боровичі отримали 32 тис. грн, що є найбільшим приростом (+32 тис. грн).

с.Тур'я отримала 10,5 тис. грн, зростання на 10,5 тис. грн.

Регіони зі стабільною або незмінною допомогою:

У таких населених пунктах, як **с.Тихоновичі**, **с.Смач**, **с.Займище**, **с.Кучинівка**, **с.Сновське**, допомога залишилася стабільною на рівні 5 тис. грн.

У **с.Суничне** та **с.Великий Щимель** допомога не змінилася — відповідно 0 тис. грн та 8 тис. грн.

Регіони з найменшою допомогою:

Найнижча допомога у **с.Стара Рудня** (2 тис. грн) та **с.Петрівка** (4 тис. грн), проте в обох випадках є невелике зростання на 2 тис. грн.

Значне скорочення допомоги:

м.Сновськ (-85 тис. грн) зазнав найбільшого скорочення, хоча все ще має найбільший обсяг допомоги.

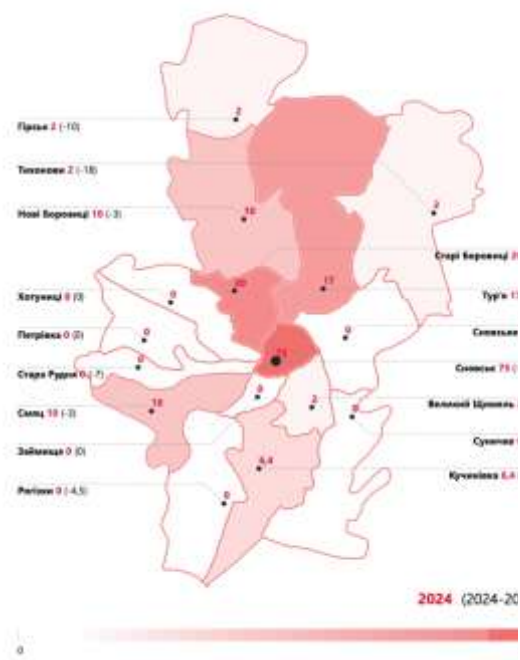
У більшості регіонів матеріальна допомога залишилася стабільною або зросла на кілька тисяч, що вказує на певну сталість або помірне збільшення потреб у допомозі.

Загалом, найбільші зміни спостерігаються в **м.Сновськ** (значне скорочення допомоги) та **с.Нові Боровичі** і **с.Тур'я** (різке збільшення).

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Матеріальна допомога за рахунок депутатських субвенцій, тис.грн.

На мапі зображено розподіл матеріальної допомоги у громаді за рахунок депутатських субвенцій у 2024 році в тисячах гривень, з порівнянням змін від 2021 року.

Найбільший обсяг допомоги:

м.Сновськ отримав найбільше – **73 тис. грн**, хоча це значно менше, ніж у 2021 році (-72,5 тис. грн).

Інші населені пункти з помітною допомогою:

с.Старі Боровичі – **20 тис. грн**, зменшення на 5 тис. грн.

с.Тур'я – **17 тис. грн**, без змін.

с.Нові Боровичі і **с.Смяч** – по **10 тис. грн**, з незначними зменшеннями.

Населені пункти без допомоги:

Декілька населених пунктів не отримали матеріальної допомоги: **с.Хотуничі, с.Петрівка, с.Стара Рудня, с.Рогізки, с.Займище, с.Сновське**.

Незначна допомога:

с.Гірськ, с.Тихоновичі, с.Великий

Щимель отримали лише по **2 тис. грн** кожен.

Загалом, видно значні відмінності в розподілі субвенцій між населеними пунктами, із суттєвими скороченнями у деяких регіонах порівняно з 2021 роком.

Культура.

На території громади – добре розвинута мережа бібліотек та сільських будинків культури і клубів.

- ✓ 23 клубні установи, в т.ч.: Сновський Будинок культури (м.Сновськ), 8 – сільських будинків культури та 14 сільських клубів,
- ✓ Сновська публічна бібліотека та 12 її філіалів (з них 2 знаходяться в місті, 11 – в сільській місцевості)
- ✓ Мистецька школа «Сновська музична школа імені Н.Г. Рахліна»
- ✓ Сновський історичний музей.

Зважаючи на негативний вплив та небезпеку від агресії в прикордонні, обмеження і заборону проведення масових заходів, було змінено форми і методи роботи, а також напрями діяльності – головним у роботі закладів культури стали всебічна допомога Збройним Силам України, внутрішньо – переміщеним особам, іншим вразливим категоріям населення, шляхом проведення благодійних заходів, тематичних програм, інших патріотично-виховних акцій, виготовлення маскувальних сіток (20 закладів), виготовлення окопних свічок, кругів, плетіння носків, поясів, бафів тощо. Сновський Будинок культури є центром збору і надання матеріальної допомоги ВПО та інших вразливих категорій населення.

Попри масштабне вторгнення російських військ в Україну і оголошення воєнного стану в клубних закладах громади вдалося зберегти 155 творчих та любительських формувань, з яких 6 колективів носять звання “народний”, 2 – дитячий “зразковий”. До формувань залучались 1590 учасників, з них 890 – діти та молодь, з початку року клубними установами проведено 2193 заходи.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

У Сновському БК активно працює любительське об'єднання «Майстри Сновщини». Протягом 2023 року проведено 35 тематичних майстер – класів для різновікових груп дітей та молоді.

Учасники аматорських колективів клубних установ взяли участь у 5 Міжнародних та 18 Всеукраїнських конкурсах, де здобули 62 дипломи переможців (I – II ступеня) та 5 Гран–Прі (Дитячий зразковий вокальний колектив «Світлячок»).

Сновська публічна бібліотека налічує 13 бібліотек: центральна, дитяча та 11 сільських бібліотек-філіалів. Протягом року в бібліотеках діяли 16 клубів та об'єднань за інтересами, 9 дитячих дозвілєво-інформаційних просторів, розпочав свою роботу клуб «Книгоманія». На базі Кучинівського філіалу діє сучасний простір для дітей «Пункт незламності та розвитку в. с. Кучинівка» (завдяки підтримці депутата Сновської міської ради Солодовника Павла та депутата Чернігівської обласної ради Музики Юрія). Спільно з ГО «Лампа» за фінансування Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги ООН (WPHF) створено два простори розвитку: EVENT ROOM «БДЖІЛКА» (бібліотека – філія для дітей) та Бібліо НАВ «WOMENS TIME» у відділі обслуговування користувачів Сновської ПБ. Сновська публічна бібліотека взяла участь у проєкті «Польська полиця в Україні», який реалізується Державною установою «Український інститут книги» спільно з Інститутом книги Польщі за підтримки Міністерства культури та національної спадщини Польщі (отримали комплект із 20 книг).

У Сновській ПБ діяли 8 власних програм, спрямованих на патріотичне, екологічне, естетичне виховання. Проведено щорічний літературний конкурс патріотичної поезії імені Леоніда Тереховича.

Послуги зі спеціалізованого мистецького навчання надає **Мистецька школа «Сновська музична школа імені Н.Г. Рахліна»**, в якій сьогодні навчається 163 учні на 15 спеціалізаціях. Працює 16 дитячих творчих колективів, з них 14 інструментальних, хор «Снов'яночка», хореографічний колектив «Акварель», а також викладацькі колективи: ансамблі «Бароко», «Фантазія», дует «БіСС». Протягом минулого року учні школи взяли участь у 37 Міжнародних, 13 Всеукраїнських, 22 обласних конкурсах, де отримали 80 дипломів переможців. Учні та викладачі закладу презентували 28 онлайн -концертних виступів, провели благодійний концерт на підтримку ЗСУ.

Працівники **Сновського історичного музею** у 2023 році продовжили реекспозицію музейних виставкових залів, особливий акцент зроблено на події сьогодення. Музей поповнився експонатами, що стосуються великомасштабного вторгнення росії в Україну.

Режим простою спонукав до популяризації музейної роботи через соціальні мережі, але в минулому році відродилося й екскурсійне обслуговування – проведено 8 екскурсій на замовлення.

Фізична культура та спорт.

Спортивна інфраструктура Сновської громади налічує 61 спортивну споруду всіх типів. З них: 1 стадіон «Колос», футбольних полів – 17, майданчиків з тренажерним обладнанням – 11, ігрових спортмайданчиків зі штучним покриттям – 2 (збудовані в 2017–2019 рр.), майданчиків для гри в мініфутбол та інших спортмайданчиків – 30. Майже всі площинні споруди в сільській місцевості потребують капітального ремонту.

На міському пляжі обладнані місця для гри у волейбол та міні-футбол, розташований майданчик з нестандартним гімнастичним обладнанням та силовими тренажерами. Сектором сім'ї, молоді та спорту Управління освіти, громадськими організаціями проводяться турніри з міні футболу, пляжного волейболу, а також, змагання з вільної боротьби під відкритим небом.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

В населених пунктах ОТГ функціонують спортивні майданчики, в основному волейбольні та для гри в міні футбол.

Постійно завантажений спортивний майданчик Сновської ДЮСШ, облаштований сучасними силовими тренажерами.

На алеях парку традиційно влітку виставляються столи для гри в настільний теніс та гри в шахи і шашки.

У селах району проводяться кущові комплексні спортивні змагання, які присвячуються знаменним державним святкам чи відомим землякам:

Під час підготовки до змагань сільські старости організовують активну сільську молодь до приведення спортивних споруд у належний стан: вирівнюються площини майданчиків, фарбуються паркани та стаціонарне обладнання, проводиться розмітка спортивних локацій, прибирається, обкошуються територія та вивозиться сміття. Команди-призери за результатами змагань нагороджуються спортивним інвентарем та іншими призами. До програм, як правило, входять змагання з волейболу, міні-футболу, метання гранати, підтягування на поперечині, перетягування линви.

Активно працює дитяча юнацька спортивна школа (ДЮСШ) управління освіти, сім'ї, молоді та спорту Сновської міської ради. Всього в закладі займається 221 вихованців, або 12,6 % від загальної кількості школярів громади.

Юні представники футболу, вільної боротьби окрім перемог на обласних змаганнях, виборюють нагороди на змаганнях Всеукраїнського рівня.

Традиційно дуже потужно виступають представники секції кікбоксингу. В секції спортсмени постійно вдосконалюють свій рівень виконуючи нормативи кандидатів та майстрів спорту.

Всі спортивні заходи, в яких брала участь учнівська молодь фінансувались з місцевого бюджету, залучались ресурси спонсорів та батьків. Загалом у змаганнях з різних видів спорту прийняло участь більше 195 вихованців спортивних секцій та відділень, спортивного клубу «Витязь» тощо.

Житловий фонд, комунальні інфраструктура та інженерні мережі.

Всього на території громади налічується 8715 домогосподарств, в т.ч. 975 квартир. Загальна площа житлового фонду становить 740 тис. м кв., в т.ч. міський – 257 тис. м кв., міській раді належить 1,6 тис. м кв. Для житлово-комунального господарства громади притаманна висока зношеність основних фондів. Щоправда, ці проблеми концентруються в Сновську – в старостинських округах комунальна інфраструктура розвинута мало. Крім Сновська, водогони є в 8 селах, каналізація – лише в місті, газова мережа – в місті та 9 селах.

Більшу частину міста обслуговує приватне підприємство ПрАТ «Комунальник» (близько 4,5 тис. абонентів). Другу частину міста обслуговує ПАТ «Укрзалізниця» (близько 1,3 тис. абонентів). У зв'язку з цим у різних частинах міста різні тарифи на водопостачання.

Кількість населених пунктів, що мають: водопровідну мережу – 9 (в т.ч. місто – 1), каналізаційну мережу – 1 (місто), газову мережу – 10 (в т.ч. місто – 1)

В цілому лише 30% домогосподарств громади мають доступ до води з водопроводу. Загальна протяжність водопровідних мереж така: Сновськ – 24,6 км, с. Суничне – 3 км, с. Гірськ – 7 км, с. Займище – 5,2 км, с. Єліно – 8,2 км, с. Нові Боровичі – 4,1 км, с. Старі Боровичі – 4,0 км, с. Тихоновичі – 6,6 км. Станція знезалізнення води у Сновську потребує реконструкції. В цілому, більше половини зазначеної інфраструктури зношені та потребують заміни на нову. У сільських районах ступінь зношеності водопровідної інфраструктури ще вищий, а брак доступу до водопровідної мережі змушує мешканців використовувати місцеві криниці, в яких якість води не контролюється.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Сновським відділенням Корюківського МРВ ДУ «Чернігівський ОЦКПХ МОЗ України» проводиться лабораторний контроль якості питної води.

У 2024 році зроблено наступні дослідження.

Централізоване водопостачання

1. Досліджено проб за мікробіологічними показниками – 202 проби

- з них не відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною» - 34 проби

- відсоток відхилень від норми – 16,8%

2. Досліджено проб за санітарно-хімічними показниками – 213 проби

- з них не відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною» - 21 проби

- відсоток відхилень від норми – 9,8%

Децентралізоване водопостачання

1. Досліджено проб за мікробіологічними показниками – 58 проби

- з них не відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною» - 30 проби

- відсоток відхилень від норми – 51,7%

2. Досліджено проб за санітарно-хімічними показниками – 183 проби

- з них не відповідає вимогам ДСанПіНу 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною» - 47 проби

- відсоток відхилень від норми – 25,7%

Таблиця 1.23 Характеристики системи життєзабезпечення Сновської громади

Показники	2021	2022	2023
Водопостачання			
Протяжність мереж водопостачання, км	24	24	24
Протяжність мереж водовідведення, км	10	10	10
Споживання питної води, тис. м ³ – всього, у тому числі:	149,9	122,7	122,7
- населення	120,9	110,2	110,2
- підприємства	20	12,5	12,5
Газопостачання			
Протяжність мереж, км	258,301	258,301	258,301
Теплопостачання			
Протяжність мереж, км	2	2	2
Опалення, Гкал - всього, у тому числі:	4870	6009,55	4077,97
- населення	1710	1770,98	1374,04
- підприємства	3160	4238,57	2703,93

Протяжність каналізаційної мережі становить 10 км. Очисні споруди природної біологічної очистки стічних вод-підземні поля фільтрації в Сновську зношені на 100%, отже – потребують реконструкції. Водовідвідні каналізаційні споруди на території громади також зношені на 100%. Централізоване водовідведення в першу чергу забезпечується в усіх багатоквартирних житлових будинках. Решта мешканців не мають доступу до каналізації. Це призводить до високих тарифів (через малу кількість абонентів) функціонування мереж, а

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

також до забруднення ґрунтових вод через відсутність центральної системи відведення стічних вод від решти мешканців. Чисельність абонентів із водовідведення становить 7,5% від кількості домогосподарств. В усіх інших випадках стоки відводяться за допомогою асенізації, що містить потенційні загрози для довкілля.

Таблиця 1.24 Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин основними водокористувачами-забруднювачами поверхневих водних об'єктів

Найменування водокористувача - забруднювача	Наявність, потужність (м³/добу), ефективність використання (використання потужності) очисних споруд	2020 р.			2021 р.			2022 р.		
		об'єм скидання зворотних вод, тис. м³	у тому числі об'єм скидання забруднених зворотних вод, тис. м³	кількість забруднюючих речовин, що скидаються разом із зворотними водами, т	об'єм скидання зворотних вод, тис. м³	у тому числі об'єм скидання забруднених зворотних вод, тис. м³	кількість забруднюючих речовин, що скидаються разом із зворотними водами, т	об'єм скидання зворотних вод, тис. м³	у тому числі об'єм скидання забруднених зворотних вод, тис. м³	кількість забруднюючих речовин, що скидаються разом із зворотними водами, т
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ПрАТ «Комунальник»	м. Сновськ	37,3	37,3	30,1	39,0	39,0	30,1	32,3	32,3	27,3

Централізоване теплопостачання здійснюється у Сновську для багатоквартирних будинків, в усіх інших випадках опалення індивідуальне – газове та пічне. Останнє призводить до підвищення вмісту сажі у повітрі.

На території громади розташовані об'єкти електричних мереж, що знаходяться на балансі АТ «ЧЕРНІГІВ ОБЛЕНЕРГО», в тому числі трансформаторні підстанції, кабельні та повітряні лінії електропередачі. Щодо них застосовують межі охоронних зон електричних мереж.

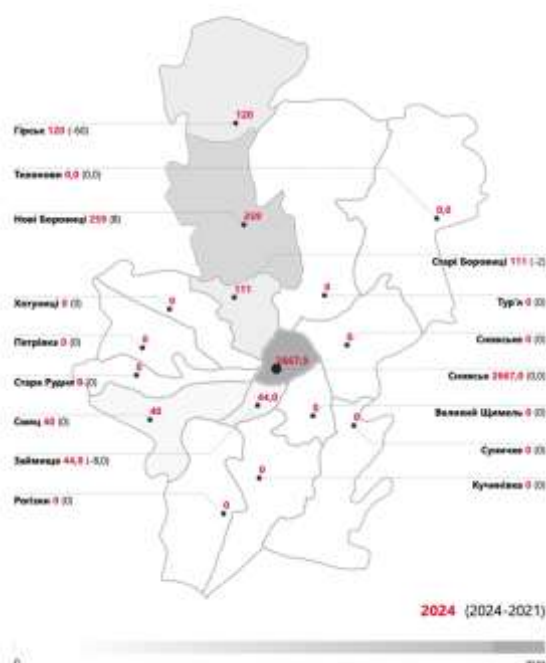
Надалі наведено дані дослідження щодо можливості використання мешканцями громади інженерних мереж комунальної інфраструктури в розрізі старостинських округів. Дослідження проводилося експертами FRDL та Сновською міською радою в рамках програми DOBRE за попередньо визначеними формами.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Можливості використання мешканцями громади інженерних мереж комунальної інфраструктури в розрізі старостинських округів

Число людей (абонентів),
що використовують систему водопостачання

На цій мапі показано кількість людей (абонентів), що користуються системою водопостачання у різних населених пунктах громади станом на 2024 рік із порівнянням змін за період 2021-2024 років.

Велика концентрація користувачів у м. Сновськ має найбільшу кількість людей, які користуються водопостачанням — **2667 абонентів**. Це значно більше, ніж в інших населених пунктах.

Цей показник залишився **незмінним** протягом 2021-2024 років, що вказує на стабільність у цьому місті.

Суттєве скорочення у с.Гірськ:

кількість користувачів водопостачання зменшилася на **-60 осіб** (до **120 абонентів**). Це найбільше скорочення на мапі, що може свідчити про зниження доступу до водопостачання або зміну демографічної ситуації в цьому населеному пункті.

Збільшення в с.Нові Боровичі:

кількість користувачів водопостачання зростає на **8 абонентів**, до **259 осіб**, що є позитивним трендом на тлі інших сіл.

Малі села без доступу до водопостачання:

Велика кількість сіл взагалі **не користується** централізованою системою водопостачання, такі як:

с.Тихоновичі, с.Хотуніч, с.Старі Боровичі, с.Рогізки, с.Тур'я, с.Сновське, с.Великий Щимель, с.Суничне, с.Кучинівка та інші — усі мають **0 абонентів**.

У цих селах, зафіксовано або повну відсутність системи водопостачання, або її не використовують.

Стабільна ситуація у с.Займище та с.Заріччя:

У селах **Займище** та **Заріччя** спостерігається стабільна кількість користувачів водопостачання, хоча і невелика: **44 абоненти** в Займищі (із зменшенням на **8 осіб**) і **40 абонентів** у Смячі (без змін).

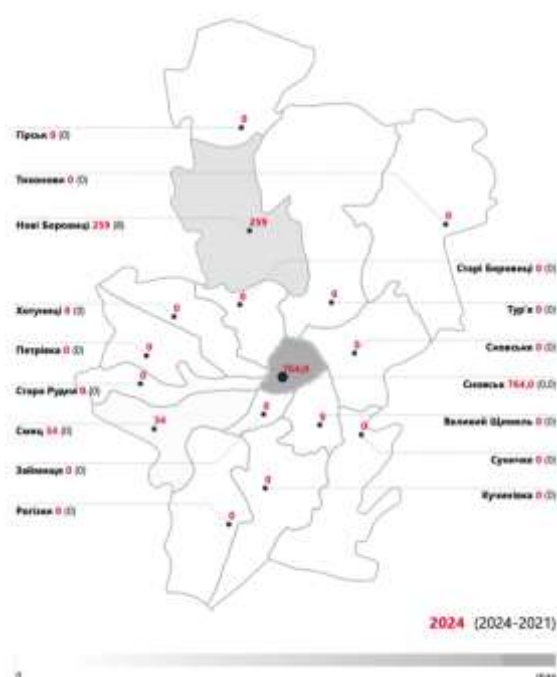
Ця мапа показує, що **централізоване водопостачання** є доступним переважно в великих населених пунктах, таких як м.**Сновськ**, у той час як більшість маленьких сіл не мають доступу до водопостачання, або ж не використовують його. В деяких населених

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

пунктах відбулися незначні зміни в кількості користувачів, але ситуація в цілому стабільна.

Число людей (абонентів), що використовують каналізацію

На цій мапі показано кількість людей (абонентів), які використовують каналізацію в різних населених пунктах за 2024 рік (з порівнянням із 2021 роком). Основні висновки:

Населені пункти з найбільшою кількістю абонентів:

м.Сновськ: 764 абоненти — це найбільша кількість користувачів каналізації серед усіх населених пунктів на мапі. Однак значення залишилося на тому ж рівні з 2021 року (764).

с.Нові Боровичі: 259 абонентів. Збільшення відбулося порівняно з 2021 роком (було лише 8).

Населені пункти з відсутністю користувачів каналізації:

У більшості населених пунктів на мапі кількість абонентів дорівнює 0. Це вказує на відсутність каналізаційної інфраструктури або її недостатнє використання. Наприклад: с.Гірськ, с.Тихоновичі, с.Старі Боровичі, с.Тур'я, с.Петрівка, с.Займище, с.Рогізки, та інші.

Регіональні диспропорції:

Спостерігається велика різниця між містами та селами щодо доступу до каналізаційної інфраструктури. Наприклад, у міських центрах, як м.Сновськ, є значна кількість абонентів, тоді як у селах вона або дуже мала, або відсутня.

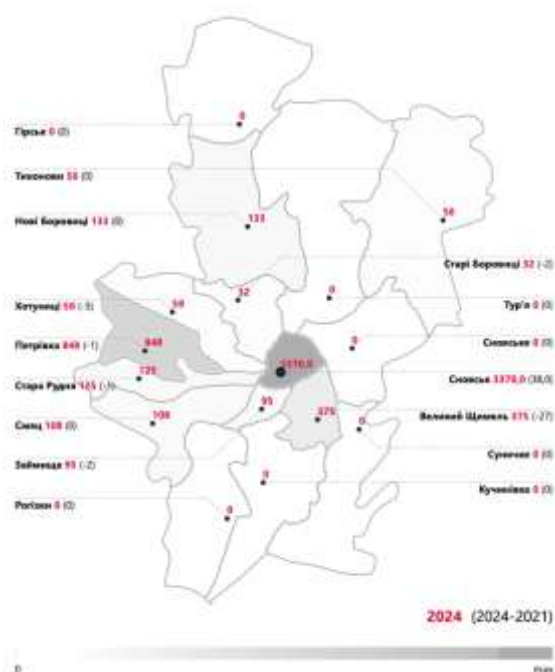
Загальний тренд:

Загалом каналізаційна інфраструктура залишається слабо розвиненою в багатьох населених пунктах. Отже, можна зробити висновок, що наявність каналізаційної системи залишається проблемою для багатьох населених пунктів цього регіону, але є поступове зростання в деяких з них.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Число людей (абонентів), що використовують газ

На мапі показано кількість людей (абонентів), які використовують газ у різних населених пунктах за 2024 рік, з порівнянням із 2021 роком.

Місто Сновськ є найбільшим споживачем газу:

3370 абонентів у 2024 році, що є найбільшим показником серед усіх населених пунктів. При цьому кількість зросла на **38 абонентів** порівняно з 2021 роком, що вказує на позитивну динаміку.

с.Петрівка також має значну кількість користувачів:

848 абонентів, незначне зменшення на **1 абонента** з 2021 року. Це другий за величиною показник після м.Сновськ.

Населені пункти з меншою кількістю користувачів газу:

У кількох населених пунктах є помітна кількість абонентів, хоча значно менша, ніж у м.Сновськ і с.Петрівка:

с.Великий Щимель: 375 абонентів, значне зменшення на **27 абонентів**.

с.Смач: 108 абонентів, без змін з 2021 року.

с.Стара Рудня та **с.Нові Боровичі:** по 125 та 133 абоненти відповідно. В с.Нові Боровичі нових абонентів не було в 2021 році, отже це покращення.

Невеликі зміни або стагнація в деяких селах:

У багатьох селах спостерігається стагнація або незначні зміни в кількості користувачів.

Наприклад:

с.Тихонові: 56 абонентів, без змін.

с.Хотуничі: 58 абонентів, але кількість зменшилася на **5 абонентів**.

с.Займище: 95 абонентів, зменшення на **2 абоненти**.

Повна відсутність користувачів газу в деяких населених пунктах:

Відсутні абоненти в таких населених пунктах, як **с.Гірськ**, **с.Тур'я**, **с.Сновське**, **с.Суничне**, **с.Кучинівка**, і **с.Рогізки**. Це свідчить про відсутність газопостачання або його недостатню доступність.

Загальна тенденція:

Попри те, що у великих населених пунктах, таких як м.Сновськ і с.Петрівка, кількість абонентів газопостачання залишається високою, спостерігаються незначні скорочення користувачів у менших селах. Також помітно, що більшість сіл на мапі взагалі не мають газопостачання, або його користувачі відсутні.

Населення великих населених пунктів, як-от м.Сновськ і с.Петрівка, активно користується газом, але в багатьох менших селах доступ до газу відсутній або зменшується. Тенденції вказують на зростання в окремих місцях, однак є певні населені пункти, де кількість користувачів зменшилася або залишилася без змін.

Енергоспоживання та енергозбереження. Попри окремі приклади впровадження енергозберігаючих заходів (заміна вікон) приміщення комунальних установ та організацій Сновської міської ради термосанацію не проходили. Сновськ підписав «Угоду мерів» як місто

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

в 2016 р. тому розроблений тоді План сталого енергетичного розвитку стосувався виключно міста, а не нинішньої громади в цілому, отже на тепер не може бути застосований. Крім того, для адаптації до змін клімату тепер розробляються плани дій зі сталого енергетичного розвитку та клімату (або ж його аналог). На території громади не було прикладів значного виробництва електроенергії з відновлювальних джерел – за допомогою сонячної енергії, вітру, теплових pomp та інших засобів.

На сьогодні, завдяки співпраці з Програмою EGAP, що виконується Фондом Східна Європа, у Дія.Центрі та найбільшому опорному навчальному закладі нашої громади, Сновському ліцеї №1, встановлені сонячні панелі. Це дозволить зекономити кошти та працювати якийсь час абсолютно автономно навіть під час блекаутів і недостатності сонячної енергії. Всі дані по енергоспоживанню можна з легкістю відстежувати у спеціальному електронному кабінеті з монітора комп'ютера.

Послуги поводження з побутовими відходами.

Вивезенням твердих побутових відходів (ТПВ) з домогосподарств займається КП «Сновська ЖЕД». 41-не підприємство громади уклали договори на вивіз сміття. Водночас лише 38% домогосподарств використовують системний вивіз сміття (головним чином, у Сновську). Переважна більшість мешканців вивозять ТПВ самостійно, в результаті чого виникають стихійні сміттєзвалища. Двічі на місяць громада забезпечує для усіх мешканців вивезення габаритних відходів.

Лише для багатоквартирних будинків встановлені контейнери для роздільного збирання сміття.

Полігон ТПВ у Сновську переповнений, а його розширення за проектом «Реконструкція полігону твердих побутових відходів в м. Сновськ Чернігівської області» зупинено через відсутність фінансування.

Системи збору та переробки відходів, якою повинні бути охоплені всі мешканці громади, немає.

У співпраці з Програмою «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE) - 2» в громаді розроблена та діє Програма по удосконаленню послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024 – 2028 роки в рамках якої була придбана спецтехніка – сміттєвоз та 48 євроконтейнерів. В подальшому планується охопити послугою з вивезення ТПВ найближчі до центру громади 5 сіл в яких проживає 2814 осіб (1222 домогосподарства).

Таблиця 1.25. Утворення відходів I – IV класів на території Чернігівської області та Сновського району, тон

	2011		2015		2019		2020	
	I-IV класів небезпеки	у т.ч. I-III класів небезпеки	I-IV класів небезпеки	у т.ч. I-III класів небезпеки	I-IV класів небезпеки	у т.ч. I-III класів небезпеки	I-IV класів небезпеки	у т.ч. I-III класів небезпеки
Чернігівська область²⁸	489370,8	1165,5	867339,7	747,2	695941,9	768,9	498374,4	446,9
Сновська МТГ	1183,1	117,3	10911,0	0,5	31241,8	0,3	5700,3	0,9

Відповідно до Наказу Мінприроди України від 23.01.2017 за № 17 «Про затвердження Положення про електронний сервіс» в області запроваджено електронний сервіс «esomara.gov.ua», «Інтерактивна мапа Міністерства екології та природних ресурсів України», що дозволяє реагувати на електронні звернення громадян про виявлення місць чи об'єктів несанкціонованих та неконтрольованих звалищ відходів. На час воєнного стану доступ до цієї карти обмежений.

²⁸ Статистичний щорічник Чернігівщина 2011, 2015, 2029, 2020

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Відповідно до законодавства України (постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2023 № 667 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами») в 2024 р. має бути затверджений Національний план управління відходами, потім – регіональні, після них (шість місяців) – місцеві. Фактично громада має менше року для розробку власного плану управління відходами. В цьому документі вона повинна врахувати існуючий стан управління відходами, спланувати довгострокові зміни, передбачити інструменти реалізації плану та моніторинг його виконання. Зокрема, створення системи збору, сортування, вивезення утилізації відходів.

З огляду на природні та економічні фактори, основну складову в загальній масі відходів Сновської громади займають ТПВ та виробничі відходи IV класу небезпеки. Недостатня кількість та наявний технічний стан спеціальної техніки – загроза для видалення сміття. Через відсутність в Чернігівській області сміттєпереробних та сортувальних комплексів на полігон потрапляє значна частина ТПВ, що має ресурсну цінність та підлягає переробці й утилізації. Як стверджується в Екологічному паспорті Чернігівської області основну масу відходів, як вторинної сировини, складають тара (упаковка) від продуктів харчування та продукції споживання населенням²⁹.

В цілому серед проблемних питань громади також такі:

- стихійні сміттєзвалища;
- сезонне спалювання органічних відходів сільського господарства мешканцями;
- роздільне збирання, сортування ТПВ не здійснюється;
- пункти переробки органічних відходів відсутні.

Мережа автомобільних доріг.

Загальна протяжність вулично-дорожньої мережі 397,2 км, з неї мережі з твердим покриттям 172,3 км, мережі, обладнані закритою дощовою каналізацією 2,2 км, освітлювальної вулично-дорожньої мережі 45,5 км, тротуарів та пішохідних доріжок з твердим покриттям 110 км. Якість доріг різна, найпроблемніша – між селами громади.

Крім того, є кілька доріг загального користування місцевого значення.

Таблиця 1.26 Перелік обласних автомобільних доріг загального користування місцевого значення³⁰

Назва населеного пункту	Позначення дороги	Протяжність, км
O252202 Тур'я - Гута-Студенецька з під'їздом до с. Софіївка (29,9 км)	O252202	29,9
O252203 Хотунічі - Смяч (15,1 км)	O252203	15,1
O252205 Суничне - Низківка - Руда (18,2 км)	O252205	18,2
O252206 Сновськ - Чепелів (10,8 км)	O252206	10,8
O252207 Тихоновичі - Прибинь (5,9 км)	O252206	5,9
O250504 Смичин - Конотоп – Смяч - Гвоздиківка (17,0 км)	O250504	17

²⁹ Екологічний паспорт Чернігівської області

³⁰

https://wiki.openstreetmap.org/wiki/Uk:%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96_%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%B8_%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

O252209 Сновськ - Займище (3,3 км)	O252209	3,3
O252211 Нові Млини - /Т-25-18/ (8,6 км)	O252211/Т-25-18	8,6
C252201 /O252203/ - Петрівка - Журавок (6,9 км)	C252201 /O252203/	6,9
C252202 /O252203/ - ст. Камка (0,7 км)	C252202 /O252203/	0,7
C252203 Тур'я – Ількуча (7,0 км)	C252203	7
C252204 Сновськ-Малий Щимель (0,8 км)	C252204	0,8
C252205 Сновськ - Носівка (0,5 км)	C252205	0,5
C252206 Сновськ– Михайлівка - /Р-83/ - Шкробове (9,5 км)	C252206/Р-83	9,5
C252208 /Т-25-18/ - Нові Боровичі - Загребельна Слобода (2,2 км)	C252208 /Т-25-18/	2,2
C252209 /Р-83/ - Старі Боровичі (2,8 км)	C252209 /Р-83/	2,8
C252213 Радвине - Лютівка (2,7 км)	C252213	2,7
C252215 /Р-83/ – Крестопівщина (2,1 км)	C252215 /Р-83/	2,1

Докладніше – див. карту доріг на території Сновської громади³¹.

³¹ https://map.meta.ua/ua/zhytomyrsky-region/?fbclid=IwAR0P-L_zyHBCoosqe_VSixo4NyGawknzWGf_x6hrpgOY3agWpEeFCgbuPt0#zoom=11&lat=51.06055&lon=30.90908&base=B00

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року****Автомобільне сполучення.**

Всі пасажирські перевезення в межах та за межами громади здійснюють два ФОПи, що працюють в напрямку Сновськ - Чернігів, та Сновськ - Київ. Крім того, є транзитні рейси через Сновськ. В цілому протягом дня це 7 – 8 рейсів до Чернігова та 1 – 2 – до Києва. На цих напрямках значну частку перевезень займає Бла-бла-кар.

У зв'язку з входженням Сновської громади до Корюківського району актуалізувалося питання запровадження регулярного рейсу до цього міста.

За підтримки громадської організації Гуманітарна місія «Проліска» в громаді діють два щотижневі соціальні маршрути для мешканців прикордонних сіл громади для доїзду до Сновська.

По середах курсує рейс «Гута Студенецька – Тихоновичі – Іванівка – Софіївка – Тур'я – Єнькова Рудня», а по п'ятницях – «Гірськ – Піщанка – Жовідь – Нові Боровичі – Старі Боровичі – Гвоздиківка

Автомобільні шляхи обласного значення:

Сновськ – Чернігів через Березне

Сновськ – Городня

Сновськ – Корюківка

Шляхів з твердим покриттям 172,3 км.

73 % населених пунктів зв'язано з містом дорогами з твердим покриттям

**Рисунок 1.9 Дороги на території
Сновської громади**

Залізничні перевезення

Залізниця: Південно-західна, протяжність колії по громаді 36,7 км

Залізничні станції: II-го класу Сновськ. З початком російської агресії рух потягів на північ немає – а це не лише Білорусь, а й країни Балтії, тобто – прямий вихід на країни ЄС зі Сновська заблоковано.

З пасажирських потягів курсують: Сновськ – Бахмач (№ 6502/3через Мену), Сновськ – Городня (№ 969/70, через с. Камка). Це – щоденні потяги. Потенційно маршрут на Городню може бути використаний для туристичного ретро-потягу (паровоз та старі, але відреставровані вагони).

В межах території станції розташований та працює митний пост «Сновськ».

Мобільний зв'язок та інтернет.

На території Сновської громади діють мобільні оператори: Life, Vodafone та Київстар.

Інтернет-абонентів: «Укртелеком»/«Смартком» - 2600/2800

Туристична інфраструктура.

Розвинута слабо. Готелів, кемпінгів, глемпінгів немає, кафе розраховані на місцевих мешканців, брендованих немає. Потенційний атракційний об'єкт локомотивне депо в туристичній індустрії не було задіяно навіть до російсько-

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

української війни – через безпекові міркування. До широкомасштабного вторгнення рашистів популярністю користувалися зустрічі в Єліно (комплекс «Лісоград»), а останніми роками – сплав на човнах річкою Снов (починаючи від с. Займище), тут розпочалися роботи зі створення необхідної інфраструктури, але вони були зупинені. Як об'єкт туристичної інфраструктури інтерес становить будинок залізничника – у складі Сновського історичного музею. Також – традиційна дерев'яна архітектура.

Працює Сновський історичний музей, що має 2 відділи: історичний та будинок сім'ї залізничника (кін. XIX століття). У музеї представлено предмети, що розповідають про перші поселення людини на території краю, народні промисли і ремесла, етнографічні особливості місцевості.

Окрасою експозиції є колекція рушників Сновського району та зразки регіонального костюму. У музеї також експонуються археологічні знахідки: предмети праці, залишки прадавніх тварин, керамічних та скляних виробів, козацьких люльок, залізничних виробів, виготовлених на середньовічних руднях, історико-побутові речі кін. XIX - поч. XX століть.

Представлена зброя періоду Другої світової війни, особисті речі партизан, листівки та плакати тощо. Сучасний період - експозиція, що розповідає про події Революції Гідності, про учасників АТО, повномасштабної війни росії проти України - уродженців Сновщини, видатних земляків: письменників, музикантів, науковців.

Екскурсійні маршрути:

- Протягом 2022 – 2024 років був розроблений один туристичний маршрут «Дерев'яне узороччя Сновщини», протяжністю 10—12 км, с. Займище – м.Сновськ – мікрорайон Носівка м. Сновськ.
- «Сновськ – місто залізничного духу»
- «Грані життя євреїв Сновщини»
- «Сновщина – мистецька»
- «Стежки обпалені війною»

В громаді діють туристичні маршрути в сільській місцевості:

- «Займищанський мальовничий край» (с. Займище)
- «Лісова мандрівка» (с. Тихоновичі– перебуває в небезпечній зоні)
- «Зелений світ Приснов'я» (с.Нові Боровичі - перебуває в небезпечній зоні)
- «Леонід Терехович - дисидент з Кучинівки» (с. Кучинівка)
- «Хутори та поселення Рогівського старостату»
- «Село моє - краплиночка на карті» (с. Старі Боровичі)
- «Неземна смяцька краса» (с. Смяч)
- «Білі піски – краса, відпочинок, здоров'я» (с. Нові Млини)

Музей історії паровозного депо ст. Сновськ працює з обмеженим доступом.

В с. Петрівка розташована Свято-Миколаївська церква (протоієрей Олексій Малетич) Свято-Миколаївська кам'яна церква - одна з найкращих у Щорському благочинні. Побудована 1876 року. Висота із хрестом-більше 40 м. Товщина стін сягає 1 м. Залишився стінний стародавній розпис. Відстань від м. Сновськ 25 км.

Містобудівна документація. Розроблена та рішенням 3 сесії 8 скликання від 28.01.2021 № 1-3/VIII (зі змінами) затверджена Програма забезпечення розроблення

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

містобудівної документації Сновської міської територіальної громади Корюківського району Чернігівської обл. на 2021–2025 рр.

21.09.2021 Сновська міська рада ухвалила рішення «Про затвердження Генерального плану та плану зонування м. Сновськ Чернігівської області». Станом на 2024 р. – це єдиний новий генеральний план на території Сновської громади. Щоправда 15.11.2024 схвалено проект Постанови Верховної Ради України «Про зміну і встановлення меж міста Сновськ. Проектом Постанови пропонується змінити межі міста Сновська Корюківського району Чернігівської області, збільшивши територію міста на 330,1000 гектара земель, та затвердити територію міста Сновська загальною площею 1620,1000 гектара земель відповідно до проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) межі адміністративно-територіальної одиниці міста Сновська. Це означає, що генеральний план Сновська вимагатиме нової редакції.

За необхідності розробляється окремі детальні плани територій.

Комплексний план просторового розвитку території громади не розроблений.

Висновки:

Соціальна та гуманітарна інфраструктура

1. В Сновську діти та підлітки мають хороші умови для власного розвитку за допомогою закладів позашкільної освіти – вони різноманітні, а умови – хороші. В селах, насамперед, у віддалених, ситуація складніша.
2. У випадку дошкільної освіти в Сновській громаді дещо парадоксальна ситуація – попри зменшення кількості дітей можливості ЗДО у Сновську вичерпані, для більшого охоплення цей заклад потребує збільшення кількості груп – із урахуванням умов безпеки. Водночас у цілому система завантажена трохи більше на половину – через низькі показники по селах. З позитивного – система розгалужена й, в цілому, дозволяє задовольнити потреби малих мешканців громад та їх батьків.
3. Наявна динаміка кількості вихованців у дитячих садочках та учнів у школах вказує на значні проблеми з наповнюваністю класів, з якими громада зіткнеться протягом терміну реалізації стратегії.
4. Показники фінансування закладів освіти типові для громад, що сполучають міську та сільську місцевість – найменша ціна за одного учня в міських закладах, а найбільша – в сільських (часом відрізняється в рази). Водночас показники кінцевого продукту, знань учнів, краще у міських, дешевших та ефективніших з точки зору надання освітніх послуг закладах. Є кілька шкіл у селах, де показники знань учнів наближаються до міських, що необхідно врахувати.
5. Поступове скорочення обсягів державної освітньої субвенції на тлі підвищення вимог до наповнюваності шкіл для її отримання, реформа старшої школи змушуватиме громади до перегляду шкільної мережі. До того ж створення ліцею в Сновську в рамках профільної середньої освіти вимагатиме облаштування для учнів із сіл громади гуртожитку.
6. Сфера освіти Сновської громада має суттєву перевагу над багатьма іншими громадами через діяльність на її території сучасного професійно-технічного закладу – вищого професійного училища лісового господарства. Щоправда на тепер громада лише дотично використовує цей фактор для свого розвитку.
7. Сфера культури працює успішно, відрізняється креативністю, спирається та просуває культурологічні особливості Сновщини, низка вдалих ініціатив у цій сфері заслуговує на підтримку. Водночас матеріально-технічна база сфери культури, простори відповідних установ вимагають реконструкцій відповідно до нових функцій.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року**

8. Сновський Центр первинної медико-санітарної допомоги відповідає своєму призначенню. Водночас привертає увагу значно меншу кількість декларацій, укладених мешканцями громади з сімейними лікарями, ніж кількість мешканців та мешканок у громаді. Отже, вони шукають такі можливості за межами громади. Сновська районна лікарня має розгалужену структуру, значний ліжко фонд. Водночас потребує залучення лікарів та модернізації.
9. Адміністративні та соціальні послуги в громаді здійснюються відповідно до наявних вимог, водночас потреба в збільшенні їхньої мобільності – для мешканців та мешканок сіл.
10. Сфера спорту в Сновську поставлена добре – насамперед, за рахунок ДЮСШ. Водночас інфраструктура масового спорту вимагає розвитку, реконструкцій, особливо – в селах громади, а також залучення громадянської складової.

Енергетична інфраструктура та екологія

1. Забезпечення централізованим водопостачанням громади суперечливе – в цілому, воно добре налаштовано у Сновську та кількох селах, але відсутнє у переважній більшості населених пунктів громади. До того у Сновську частина труб виготовлено з азбесту й потребують термінової заміни.
2. Одна з гострих проблем Сновської громади – технічний стан очисних споруд у м. Сновськ, а також їхня відсутність у селах. Це призводить до забруднення скидання до водоймищ погано очищених вод, шкодить ґрунтовим водам.
3. В Сновській громаді лише багатоквартирні будинки забезпечені централізованим опаленням, приватні садиби опалюються індивідуально. За умов прагнення зменшити споживання газу це призводить до підвищення споживання твердого палива, відповідно – шкідливих викидів до повітря. Між тим заходи з енергозбереження та використання відновлювальних джерел досі здійснювалися фрагментарно, цілісного плану змін у цій сфері не розроблено.
4. Централізований збір та вивезення ТПВ є лише в Сновську та в кількох ближніх селах (при тому, що роздільного збирання ТПВ немає). В цілому по громаді така система не створена. В результаті – територія навколо сіл засмічується. Така практика поводження з ТПВ шкодить іміджу громади та здоров'ю її мешканців та мешканок.

Транспортна інфраструктура та зв'язок

1. Транспортна інфраструктура громади забезпечує сполучення з усіма її населеними пунктами. Водночас якість її різна. Найкраща на ділянці Березне – Сновськ, до того ж за цією трасою можна швидко доїхати до Чернігова. Дороги до переважної більшості сіл викликають нарікання на їхній стан.
2. Сполучення Сновська з обласним та районним центром, а також Києвом добре. Водночас значна кількість сіл позбавлена регулярного транспортного сполучення з адміністративним центром громади. Незручності викликає відсутність автобусної станції (або хоча б критої зупинки).
3. Сновськ – колись потужний залізничний вузол із виходом на країни Балтії. Однак через російську агресію його потенціал на тепер незадіяний. Хіба що опосередковано – тут розташований митний пост «Сновськ».
4. Мобільний зв'язок, Інтернет, поштові послуги відповідають потребам мешканців та мешканок громади.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року**

5. В громаді діє широка мережа інфраструктури торгівлі та послуг, що успішно розвивається. Щоправда, сконцентрована вона переважно в Сновську, що ускладнює доступ до цих послуг для мешканців сіл.

Туристична інфраструктура

1. Розвинута слабо, готелю чи кемпінгу в Сновській громаді немає, переночувати можна хіба що в приватних садибах або (літом) – у наметах.
2. В Сновську сконцентровано кілька потенційно атракційних туристичних об'єктів, однак їхній потенціал досі задіяний був слабо.
3. В переддень широкомасштабного вторгнення росії та початку війни за незалежність України в громаді почала успішно розвиватися інфраструктура водного туризму – сплаву на човнах річкою Снов. Очікується, що з завершенням активних бойових дій інтерес до сплаву повернеться, отже, необхідність розвитку інфраструктури – також.

Містобудівна документація

1. В Сновській громаді наявний лише один новий генеральний план із зонінгом – Сновську. Щоправда, внесення змін до меж міста вимагатиме його нової редакції.
2. Громада потребує Комплексного плану просторового розвитку території.
3. В новій містобудівній документації мають бути враховані безпекові фактори й відповідним чином спланований розвиток території.

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

Станом на 01.01.2024 в Сновській громаді було зареєстровано 225 юридичних осіб. Для порівняння – в 2021 р. їх було 244, тобто за час російсько-української війни їхня чисельність скоротилася на 9%. Серед керівників переважають чоловіки – 65,6%, жінки очолюють 34,5% суб'єктів господарювання (за даними Держстату). 183 здійснювали підприємницьку діяльність із метою отримання прибутку. Серед юридичних осіб за класифікацією ЄС як відповідно до кількості працівників, так і річного доходу домінують мікропідприємства. Також діяли 668 фізичних осіб-підприємців (ФОП).

Серед юридичних осіб 13% сільськогосподарських підприємств, 9% – торгівля, лише 5% – промисловість, 2% – зв'язок. Велика кількість релігійних організацій – 13%. Помітний громадський сектор – 5%. Поважна частка за бюджетними організаціями – 11%.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 1.27 Галузева структура зареєстрованих в Сновській громаді юридичних осіб

Назва галузі	Кількість юридичних осіб
Бюджетна сфера	24
Сільське господарство	32
Промисловість	11
Будівництво	0
Торгівля	20
Громадські організації	14
Релігійні установи і організації	28
Зв'язок	5
Інші галузі	91

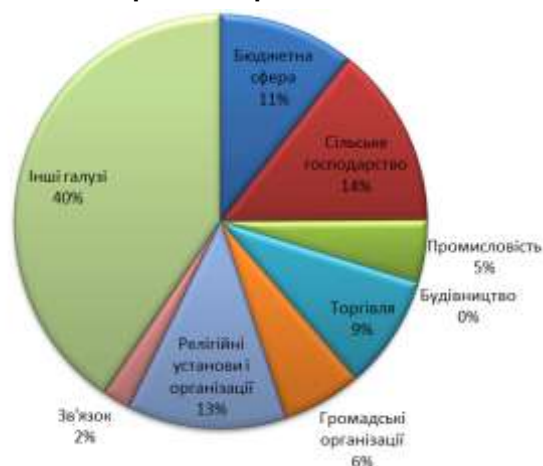

Рисунок 1.10 Галузева структура зареєстрованих в Сновській громаді юридичних осіб

Щодо ФОПів – у їх структурі кількісно переважають підприємства оптової та роздрібної торгівлі. Також поважне місце займає надання послуг. Сновській громаді притаманна концентрація бізнесу в адміністративному центрі.

Структура економіки.

В таблиці 1.28 представлені підприємства та організації, які продукують найбільші обсяги ПДФО в Сновській громаді.

Таблиця 1.28 Найбільші підприємства Сновської громади за обсягами сплати податків до місцевого бюджету, 2023 р.

Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників у 2024 р.
Виробничий підрозділ Сновська дистанція колії РФПЗЗ	49.20 Вантажний залізничний транспорт	232
Виробничий підрозділ Локомотивне депо Сновськ РФ "ПЗЗ"	49.20 Вантажний залізничний транспорт	145
ПРАТ "Щорський завод продовольчих товарів"	10.32 Виробництво фруктових і овочевих соків	131
ТОВ "Астра"	46.73 Оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням	110
ПСП "Яна Плюс"	01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	52
ПВКП "Імпульс"	46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин	45
ПСП "Прогрес"	01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	70

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

В галузі **сільського господарства** працюють 27 суб'єктів господарювання, них 12 – фермерські господарства. Серед найбільших: ПСП «Яна плюс», ПВКП «Імпульс», ПСП «Прогрес». Сільськогосподарських кооперативів немає.

Основними видами діяльності є вирощування сільськогосподарських культур та змішане сільське господарство. Переважає рослинництво, насамперед – вирощування зернових: озима пшениця, яра пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник, ріпак озимий та соя. 10 найбільших аграрних виробників наведені в таблиці 1.29.

Таблиця 1.29 Найбільші (10) сільськогосподарські підприємства Сновської громади за обсягами сплати податків до місцевого бюджету, 2023 р.

	ПДФО тис. грн.	Орендна плата з юридичних осіб тис. грн.	Єдиний податок з юридичних осіб, тис. грн.	Усього (тис. грн)
СТОВ "ЩОРССІЛЬГОСПСЕРВІС"	2277,7	847,8	463,6	3589,1
ПСП "ПРОГРЕС"	1219,0	992,0	1328,6	3539,6
ПСП "ЯНА ПЛЮС"	2691,9	181,4	648,8	3522,1
ПП "НИВА-ІМПУЛЬС"	1184,2	574,9	193,7	1952,8
СВК "РАЙДУГА"	693,4	258,3	144,7	1096,4
ТОВ "ЩОРСАГРОІМПУЛЬС"	679,4	1,6	137,1	818,1
ПСП "СНОВСЬКИЙ"	689,0	1,6	101,8	792,4
ТОВ ЗАРІЧЧЯ АГРО	137,5	99,8	253,8	491,1
ФГ "ВОЛЬНА ПРАЦЯ"	86,4	83,3	133,4	303,1
ФГ "ЄВА ПЛЮС"	102,3	41,1	28,0	171,4

В сумі ці підприємства дали громаді понад 16276,1 тис. грн. податків до міського бюджету в 2023 р. При цьому їхня частка у формуванні дохідної частини загального фонду бюджету становить 14,2 % стосовно інших галузей.

Переважає більшість товарної сільськогосподарської продукції в Сновській громаді виробляється сільськогосподарськими та фермерськими господарствами. Щоправда, їхня продукція – це головним чином зернові та олійні культури. Якщо вести мову про овочі чи тваринництво – це головним чином питання до садибних одноосібних господарств. Однак у них є поважна проблема – відсутність можливості за нинішніх обставин сформувати товарні партії продукції на ринок, а це означає – й пройти її сертифікацію для вигіднішого продажу на зовнішніх ринках. Між тим об'єднань малих товаровиробників а теренах громади немає.

Промисловість громади представлена найстарішим підприємством ВП Локомотивне депо Сновськ, що належить до південно-західної залізниці (145 працівників). Воно є базовим в Україні для ремонту паровозів. Обсяги виробництва залежать, насамперед, від державних замовлень. Переробка сільськогосподарської продукції – це, насамперед ПАТ «Щорський завод продтоварів» (131 працівник), ТОВ «Макс Інтернешнл Груп», ТОВ «Сири ліса» та «Новоборовицький спиртзавод». Останній до 2021 р. належав ДП «Укрспирт» та був проданий фондом Державного майна з аукціону за 60 млн. грн. (наразі не працює). Розвинута деревообробка. Тут працюють такі підприємства: філія «Городнянське лісове господарство» ДП «Ліси України», філія «Корюківське лісове господарство», ТОВ «Меблева фабрика», ТОВ «Астра», ПП «Євроліс». Щодо інших галузей це: виробнича – ТОВ «Техсервіс», ТОВ «Аліта Еко», ТОВ «Кодалес», ФГ «СРСКГ»; водопостачання та водовідведення - ПрАТ «Комунальник».

Сфера сервісу. Продовжує розвиток торгова та гастрономічна мережа. Серед найбільших представників цього напрямку є: Сновське міське споживче товариство, ТОВ «АТБ-маркет», ТОВ «СеДам», маркет «PROSTOR». Попит жителів громади сприяє розвитку мережі послуг побутового обслуговування, яка охоплює перукарні, косметичні кабінети, майстерні з ремонту побутової техніки, одягу та взуття.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Банківське обслуговування. У Сновську діє філія Чернігівського обласного управління АТ "Ощадбанк". Відділення Приватбанку не працює. Один раз на тиждень представник обласного відділення веде прийом громадян у відділі соціального захисту населення. Діють відділення національної акціонерної страхової компанії «Оранта» та Центру продажу ПрАТ страхового товариства «Гарантія». У деяких селах є тільки касові термінали.

Інвестиційний потенціал.

Таблиця 1.30 Земельні ділянки для розташування промислових об'єктів Сновської громади станом на 01.01.2024

Короткий опис (до 10 слів) земельної ділянки	Площа земельної ділянки	Кадастровий номер	Цільове призначення	Населений пункт, де розташована ділянка.
Колишня сільгоспхімія	10,1	7425880500:02:000:	для розміщення та експлуатації основних, підсобних та допоміжних підприємств переробної машинобудівної та іншої промисловості.	За межами населеного пункту с.В.Щимель
Вільна ділянка	9,5	7425889200:04:000:	землі промисловості	За межами населеного пункту с.Хотуничі
Вільна ділянка	1,9486	7425810100:03:014:0064	для розміщення та експлуатації основних, підсобних та допоміжних підприємств переробної машинобудівної та іншої промисловості.	В межах населеного пункту м.Сновськ
Вільна ділянка	5,05	7425882100:02:000:	землі промисловості	За межами населеного пункту с.Займище

Зазначимо, що досі інвестиційного паспорту громади не було розроблено,

Висновки:

1. В економіці Сновської громади переважає, але не домінує сільське господарство. Поважне місце займає сфера послуг, помітні харчова та деревообробна галузі.
2. Помітне місце в економіці громади обіймає залізниця, але її значення зменшується, в т.ч. під впливом наслідків російсько-української війни.
3. В громаді значна кількість ФОПів, чисельність яких доволі значна, домінують підприємці, які працюють у сфері торгівлі та послуг, але частина також працює в промисловості (пилорами).

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

4. Структура економіки Сновської громади суттєво залежить від надходжень зі сфери державного управління, а не від виробництва та послуг. Такий стан справ потребує змін.
5. Також привертають увагу відносно незначні податкові надходження до міського бюджету від найбільших сільськогосподарських товаровиробників, а також – від промисловості.

ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ГРОМАДИ

Доходи. Більшість власних надходжень бюджету громади формується за рахунок ПДФО. В 2022 та 2023 рр. його частка збільшилася й становила понад 65% – ймовірно, за рахунок відповідного податку з військових та інших силових структур, в 2024 р. очікується 58%, що лише на 1% менше умовно передвоєнного, 2021 р. Тобто показник повернувся на попередній рівень. Втрати військового ПДФО громада змогла компенсувати за рахунок інших податкових надходжень. Порівняно з 2021 р. збільшилися (в абсолютних та відносних числах) акцизний податок із пального, акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів та (найбільше) – єдиний податок (втім, ймовірно, що це свого роду відображення зростання цін й, відповідно, номінального обігу грошей). Натомість зменшилися обсяги земельного податку, а податку на нерухомість майже не змінилися – надалі залишаються малими. Очікувано скоротилися надходження від орендної плати (вплив ризиків війни). За чотири розмір власних надходжень до міського бюджету майже не змінився, тоді як купівельна спроможність цих коштів зменшилася щонайменше на третину.

Таблиця 1.31 Бюджетоутворюючі податкові надходження Сновської громади (за загальним фондом)

	2021		2022		2023		2024 (план)	
	млн грн	% у заг. обсязі ПН	млн грн	% у заг. обсязі ПН	млн грн	% у заг. обсязі ПН	млн грн	% у заг. обсязі ПН
Податкові надходження (ПН) всього	115,8	100	109,6	100	111,7	100	119,5	100
ПДФО	66,0	57,0	72,0	65,7	73,0	65,3	69,2	57,9
Акцизний податок з пального	2,8	2,4	0,8	0,7	2,4	2,1	3,6	3,0
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів	1,9	1,6	2,1	1,9	3,1	2,8	3,8	3,2
Рентні платежі	4,8	4,2	5,3	4,9	4,1	3,7	4,2	3,5
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	3,2	2,8	3,1	2,8	2,2	2,0	3,3	2,7
Земельний податок	7,2	6,2	4,1	3,8	3,3	3,0	3,9	3,3
Орендна плата	13,7	11,8	8,8	8,0	7,2	6,4	10,0	8,4
Єдиний податок	16,1	13,9	13,4	12,2	16,4	14,7	21,5	18,0
Інші	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

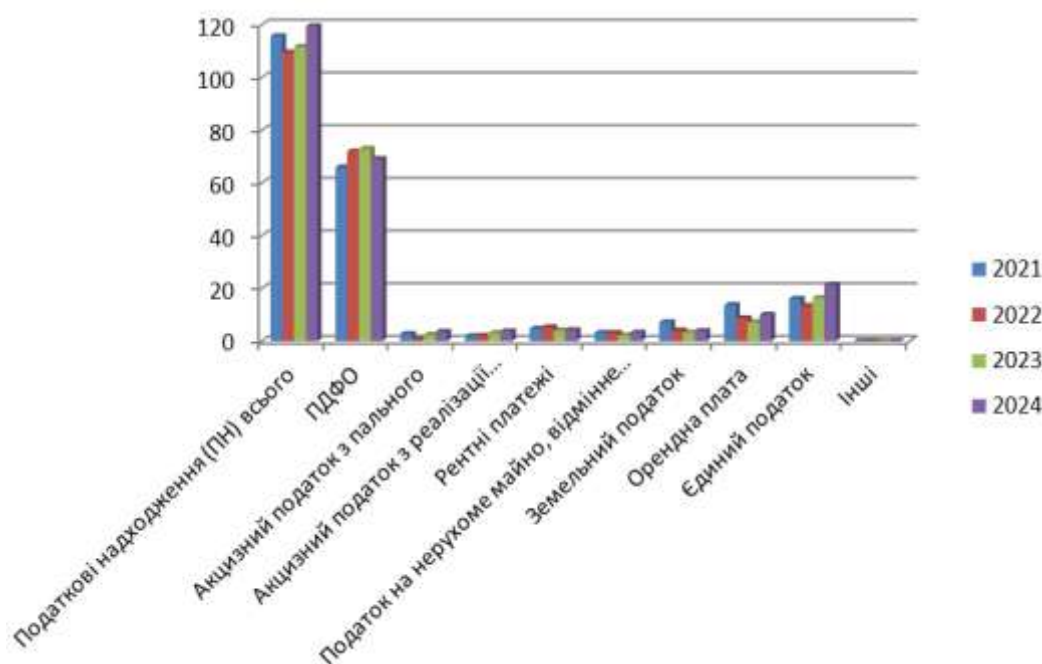

Рисунок 1.11 Бюджетоутворюючі податкові надходження Сновської громади (за загальним фондом)

В цілому структура податкових надходжень змінилася мало. З позитивного – помітне збільшення обсягів єдиного податку та його частки в наповненні бюджету, що засвідчує стійкість мікро та малого бізнесу громади.

Видатки. Війна мало вплинула також на структуру видатків. Найбільшими статтями були й залишилися витрати на освіту та державну управління. Щоправда, якщо частка перших зменшилася на 7%, то других – зросла на 2,6% (при цьому залишається найменшою серед громад-сусідів). Збільшилися витрати на охорону здоров'я – на 2,2%, соціальний захист – 0,7%, економічну діяльність – 2,4%. Втім часта останньої й надалі залишається малою – лише 2,4% у 2024 р.

Таблиця 1.32 Бюджетні видатки Сновської громади (за загальним фондом)

	2021		2022		2023		2024 (план)	
	млн грн	% у заг. обсязі	млн грн	% у заг. обсязі	млн грн	% у заг. обсязі	млн грн	% у заг. обсязі
Освіта	117,2	61,8	111,5	60,5	100,5	55,9	115,2	55,0
Державне управління	26,3	13,9	22,3	12,1	29,5	16,4	34,6	16,5
Охорона здоров'я	8,4	4,4	13,1	7,1	12,9	7,2	13,9	6,6
Культура і мистецтво	12,2	6,4	10,5	5,7	10,9	6,1	12,7	6,1
Соціальний захист, соціальне забезпечення	12,8	6,7	18,6	10,1	13,1	7,3	15,4	7,4
ЖКГ	5,4	2,8	3,3	1,8	3,9	2,2	5,9	2,8
Економічна діяльність	3,2	1,7	1,4	0,7	4,2	2,3	5,0	2,4
Фізична культура і спорт	3,7	2,0	2,8	1,5	2,4	1,3	2,8	1,3
Інша діяльність	-	-	0,4	0,2	1,7	0,9	1,4	0,7
Міжбюджетні трансфери	0,5	0,3	0,5	0,3	0,7	0,4	2,4	1,2
ВСЬОГО	189,7	100	184,4	100	179,8	100	209,3	100

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

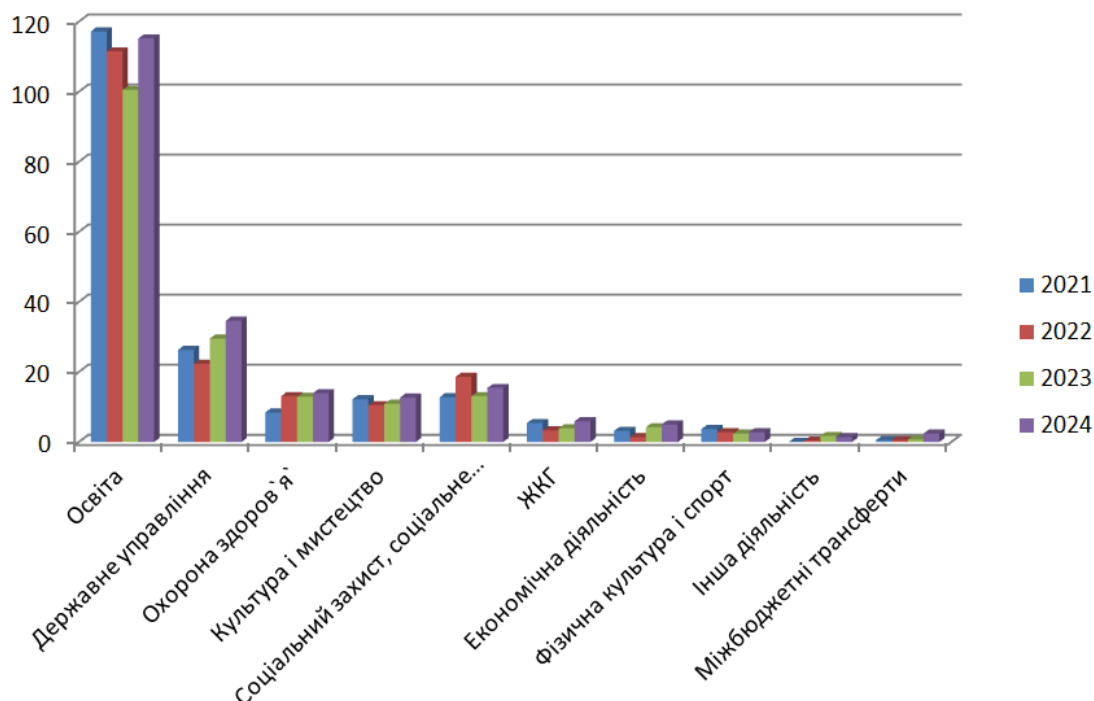

Рисунок 1.112 Бюджетні видатки Сновської громади (за загальним фондом)

Не зазнали змін видатки на ЖКГ, культуру та мистецтво, а на фізичну культуру вони зменшилися. Привертає увагу зростання обсягів та частки міжбюджетних трансфертів у видатках – з 0,3% до 1,2% (потреби оборони).

Фінансова спроможність. За даними порталу Бюджети територіальних громад у 2023 р. надходження до загального фонду бюджету Сновської громади в розрахунку на 1 мешканця (без трансфертів) становили 5307 тис. грн.³² Це 50-те місце серед громад Чернігівської області, водночас в абсолютних числах – середній показник по області. Водночас за підсумками першого півріччя за цим показником громада посіла 38-е місце по області. Більше того, показник податкоспроможності громади покращився, він став навіть більше, ніж в умовно довоєнний період (хоча й далекий від 1 чи хоча б 0,9). Це сталося всупереч перенаправленню так званого «військового» ПДФО до державного бюджету та засвідчує гарну адаптивну здатність громади.

Таблиця 1.33 Індекс податкоспроможності Сновської громади за роками

2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
0,7	0,7	0,6	0,7

1. За період 2021–2024 рр. сума власних надходжень до бюджету громади в абсолютних числах майже не змінилася. З врахуванням наявної в цей час інфляції це означає скорочення власних грошових ресурсів на третину.
2. Коливання надходжень, що пов'язані спочатку зі зростанням військового ПДФО, а потім його вилученням із місцевого бюджету на користь державного помітно вплинули на обсяги коштів, але громаді вдалося компенсувати нестачу що

³² https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/_16360623127390/sheet0?fbclid=IwAR1pHD2uZwAAFFs5xPOv23-BzW0r1fGc-2kbS4caHaDPygHubkfojGblPwq

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року**

утворилася за рахунок збільшення надходжень від інших джерел. Більше того, громада навіть дещо покращила показник податкоспроможності.

3. *В цілому структура надходжень мало змінилася з умовно передвоєнного часу, щоправда, помітно зросла частка єдиного податку, натомість частка земельного податку зменшилася майже в два рази.*
4. *У видатковій частини міського бюджету традиційно переважають освіта, соціально-гуманітарна сфера в цілому, державне управління. Структура видатків за 2021–2024 рр. суттєвих змін не зазнала. Позитивним моментом є хоч незначний, але ріст видатків на економічну діяльність.*

**УПРАВЛІННЯ ГРОМАДОЮ, ПИТАННЯ БЕЗПЕКИ,
ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ ТА МЕДІА****Міська рада**

До Сновської міської ради восьмого скликання на місцевих виборах 2020 р. було обрано 26 депутатів від 8 політичних партій: 8 депутатів – від політичної партії «РІДНИЙ ДІМ»; по троє депутатів від партій «СЛУГА НАРОДУ», «Наш край», «ОПОЗИЦІЙНА ПЛАТФОРМА – ЗА ЖИТТЯ», «Батьківщина»; по двоє депутатів від партій Олега Ляшка, «ЗА МАЙБУТНЄ», «Сила і честь». Визнано повноваження 25 депутатів (не визнано повноваження одного депутата від політичної партії «ОПОЗИЦІЙНА ПЛАТФОРМА – ЗА ЖИТТЯ» у зв'язку із достроковим припиненням повноважень депутата та заборону діяльності партії). Тож жодна політична сила не має більшості, що добре для розвитку місцевої демократії.

Штатний розпис Сновської міської ради включає 54 працівників апарату та 15 старост. В складі апарату такі підрозділи: відділ бухгалтерського обліку та звітності; сектор з публічних закупівель відділу бухгалтерського обліку та звітності; відділ кадрової та архівної роботи; відділ організаційної роботи, інформаційного забезпечення та зв'язків з громадськістю; відділ економічного розвитку та інвестицій; відділ юридичної роботи та взаємодії з правоохоронними органами; відділ земельних відносин та агропромислового розвитку; загальний відділ; відділ житлово-комунального господарства, архітектури, містобудування та транспорту; сектор з питань праці та надзвичайних ситуацій; сектор соціального захисту населення; відділ благоустрою та господарського забезпечення; відділ «Центр надання адміністративних послуг». Крім того, працюють чотири структурні підрозділи з правами юридичної особи: Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту; Служба у справах дітей; Фінансовий відділ; Відділ культури і туризму.

Безпека.

В м. Сновськ розташована 8-ма Державна пожежно-рятувальна частина Корюківського РВ УДСНС України в Чернігівській області.

В Сновську діє відділення поліції №2 Корюківського відділення Національної поліції Головного управління Національної поліції в Чернігівській області. Територію громади обслуговують четверо дільничних поліцейських та двоє поліцейських офіцерів громади. В селах Тур'я та Кучинівка працюють поліцейські станції. Від Національної поліції поліцейські громади отримали службові автомобілі.

Добровольче формування територіальної громади (ДФТГ) не створювалося.

У громаді створено та діє дев'ять Пунктів незламності.

Створена інтерактивна мапа громади укриттів (розміщена на офіційному сайті міської ради <http://surl.li/phwhu>). Налічується 13 протирадіаційних укриттів та 22 споруди подвійного призначення та найпростіших укриттів для захисту населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

В цілому, укриттів не вистачає, а існуючі потребують ремонтів.

Системи оповіщення на базі обладнання ІТС-ЛС немає. Оповіщається населення про повітряну тривогу здійснюється через телеграмканал Сновської міської ради та вмикається сирени по місту.

Громадські об'єднання.

Таблиця 1.34 Громадські організації Сновської громади (на 01.01.2024)

Найменування	Населений пункт реєстрації
Громадська організація «Добробут учнів ВПУЛГ м. Сновськ», 37686739	м.Сновськ
Кучинівська громадська організація «Злагода», 36300388	с.Кучинівка
Громадська організація «СПІЛКА ЖІНОК СНОВЩИНИ», 41225896	м.Сновськ
Громадська організація «ПАТРІОТИ СНОВЩИНИ», 41459319	м.Сновськ
Громадська організація «МОДНА ЗОНА», 41434892	м.Сновськ
Громадська організація «УКРАЇНСЬКЕ ПОКОЛІННЯ», 41495761	м.Сновськ
Громадська організація «ШКОЛА МОДЕЛЕЙ «ВН», 41755939	м.Сновськ
Громадська організація «ФУТБОЛЬНИЙ КЛУБ «ТАЙМ», 43018943	м.Сновськ
Організація ветеранів Сновської міської територіальної громади Корюківського району, 36595049	м.Сновськ
Громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону «СНОВЬ», 41543872	м.Сновськ
Громадська організація «Лампа», 43854420	м.Сновськ
Сновський благодійний фонд «Ми разом», 25622553	м.Сновськ
Благодійна організація "БФ "Змінюємо майбутнє" 45019446	м.Сновськ
БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ ГРОМАДИ 45108420	м.Сновськ

Крім того, розпорядженням міського голови від 22.02.2023 № 37 створено Молодіжну раду Сновської територіальної громади при міському голові «Сновська активна молодь» (СМ).

Медіа. На території громади діє одне друковане періодичне видання – газета «Промінь» (колишня районна, видавець – ТОВ «Промінь-Медіа»). Радіо та телебачення не зареєстровані. Інші суб'єкти інформаційного поля – нові медіа. До таких належить сайт Сновської міської ради <https://snovmr.gov.ua/> та її офіційна сторінка у мережі Facebook: «Сновська міська рада Чернігівська область» <https://www.facebook.com/snovskrada>, вона має 4,4 тис. читачі. Також міська рада веде телеграм-канал та має свій канал на YouTube https://www.youtube.com/results?search_query=%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0+%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0+%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0 (487 підписників).

Втім найпопулярнішою є суспільно-політична сторінка «Сновська громада» – <https://www.facebook.com/groups/snovsk.com.ua>, 17,1 тис., вона суттєво впливає на формування суспільних настроїв у громаді.

Друга за обсягом охоплення у суспільно політичній сфері сторінка «Сновськ – моє рідне місто!» – 7,2 тис.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року**

[https://www.facebook.com/groups/464141580274896/?hoisted_section_header_type=recently seen&multi_permaLinks=8668228149866157](https://www.facebook.com/groups/464141580274896/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permaLinks=8668228149866157)

Третя – «Місто Сновськ» – 8,0 тис.
[https://www.facebook.com/groups/114125102524996/?hoisted_section_header_type=recently seen&multi_permaLinks=1356692641601563](https://www.facebook.com/groups/114125102524996/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permaLinks=1356692641601563)

Четверта – «Наш Сновськ» – 2,8 тис. <https://www.facebook.com/nashsnovsk>

Багато читачів у сторінок оголошень та продажів:

«Оголошення м. Сновськ (Щорс)» – 15,6 тис.
<https://www.facebook.com/groups/439805036355500>

«Барахолка Сновськ» – 13,8 тис. <https://www.facebook.com/groups/286977351763376>

«Барахолка Сновськ» – 9,9 тис. <https://www.facebook.com/groups/1780289242301093>

«Сновськ Меблі» – 2,3 тис. <https://www.facebook.com/snovskmebel1>

Також значну кількість читачів мають сторінки:

«Я люблю свій рідний край» – 2,2 тис.
<https://www.facebook.com/groups/216468552358605>

«Сновськ-інфо» – 1,9 тис. <https://www.facebook.com/groups/204685621815511>

«Сновськ – історія, події, люди» – 1,3 тис.
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100060847901991>

Дві «розкручені» сторінки представляють громадський сектор:

«Молодіжний простір CAM» – 2,2 тис.
[https://www.facebook.com/groups/2787111791521686/?hoisted_section_header_type=recently seen&multi_permaLinks=4008812842684902](https://www.facebook.com/groups/2787111791521686/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permaLinks=4008812842684902)

«Громадська організація “Лампа”» – 1,3 тис. <https://www.facebook.com/golampa>

Свої сторінки веде низка освітніх закладів та установ культури, що діють на теренах громади:

Сновське вище професійне училище лісового господарства – 2,3 тис.
<https://www.facebook.com/groups/1565833070120734>

Сновський лицей № 1 – 2,1 тис.
[https://www.facebook.com/groups/527327691222212/?hoisted_section_header_type=recently seen&multi_permaLinks=1512240396064265](https://www.facebook.com/groups/527327691222212/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permaLinks=1512240396064265)

Культурне життя Сновщини. Відділ культури і туризму Сновської міської ради – 1,9 тис.
<https://www.facebook.com/snovsk.rbk>

Сновська Централізована Бібліотечна Система – 1,2 тис.
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100024244536049>

Сновський центр позашкільної освіти – 1,2 <https://www.facebook.com/rcdut21258>

Сновська музична школа ім. Рахліна – 1,1 тис. <https://www.facebook.com/musicinsnovsk>

Сновський історичний музей – 1,1 тис.
<https://www.facebook.com/profile.php?id=100057617192380>

Сновський лицей № 2 – 974 <https://www.facebook.com/groups/1656064804509347>

Сновський лицей № 3 – 798 <https://www.facebook.com/groups/392345622676902>

В сумі – понад 10 тис. читачів, що для Сновщини є дуже значним показником

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Відзначимо, що найпопулярніших на Сновщині канал YouTube веде відділі культури міської ради: «Сновщина мистецька», 1,26 тис. підписників https://www.youtube.com/results?search_query=%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%B1%D1%83%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA+%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8

З нових YouTube каналів привертає увагу «Молодіжний простір САМ» – 382 підписника, <https://www.youtube.com/@%D0%A1%D0%90%D0%9C-%D0%BE9%D0%B1>

Діє також низка закритих груп у різних соціальних мережах, головне призначення яких – допомога у наданні різного роду господарських послуг.

Висновки:

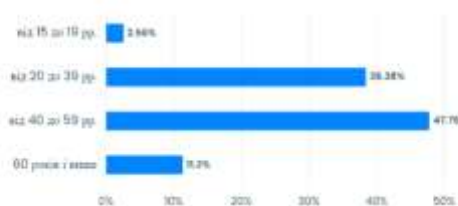
1. Структура виконавчих органів Сновської міської ради в цілому забезпечує здійснення нею законодавчо закріплених функцій.
2. Підрозділ ДСНС дозволяє забезпечувати безпеку на Сновщині, але його можливостей недостатньо для віддалених старостинських округів.
3. В громаді впроваджується проєкт поліцейський громади, який, втім, потребує більшої динаміки.
4. Інституції громадянського суспільства на території громади успішно розвиваються, поступово збільшують свою активність. Певною мірою така активізація – відповідь на загрози війни.
5. На території громади виходить друком щотижнева газета. Інші медіа – виключно електронні ресурси – сторінки офіційних організацій, суспільно-політичні, господарські. Це дуже динамічна сфера, що потребує посиленої уваги.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ МЕШКАНЦІВ ГРОМАДИ

Всього на всі питання анкети відповіли 468 респондентів (максимально – 698). Переважно – середнього віку, економічно та соціально активного віку: респонденти від 20 до 59 р. складають 86,14%. Кількість опитаних старшого віку дещо менше, за їхню реальне частку в населенні громади – 11,3%, замало опитано підлітків від 15 до 19 р. – лише 2,56%. Домінують жінки – 79,32% опитаних. Рівень освіти постійних дорослих членів родин респондентів виявився вищим наявних статистичних показників по громаді – 63,11%, до того маже 12% визначили освіту як неповну вищу, а 30,49% – як середню спеціальну (кількість можливих відповідей – три).

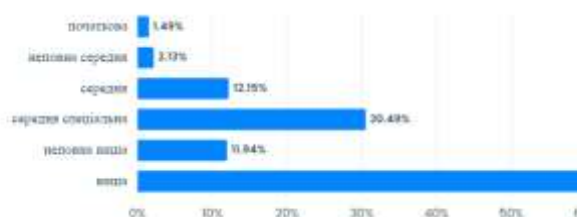
33. Вік

468 з 1042 осіб одповісти

34. Освіта постійних дорослих членів сім'ї

468 з 1042 осіб одповісти

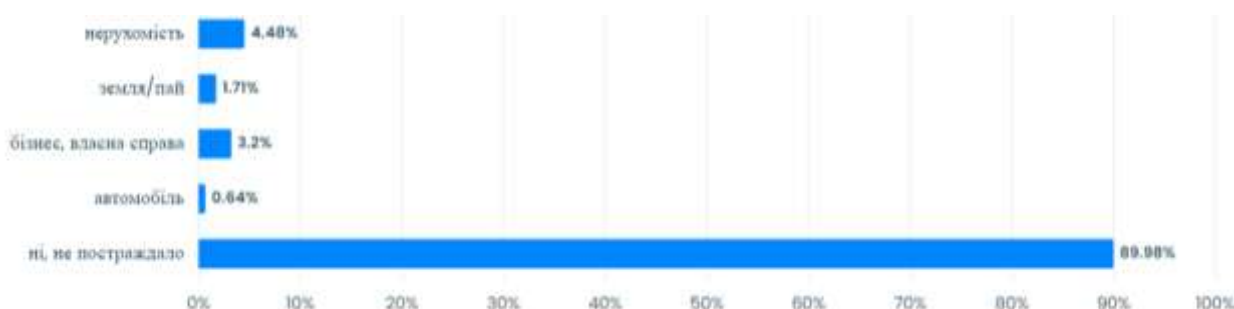

Абсолютна більшість опитаних – мешканці громади: 59,28% зазначили, що вони проживають або ж навчаються у громаді, 5,54% зазначили, що кожного дня ділять своє життя між громадою та іншою місцевістю, ще в 26,23% в громаді проживає частина родини. Понад 20 років проживає в громаді 83,16% респондентів, від 11 до 19 – 10,66%, від 4 до 10 – 10,66%.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

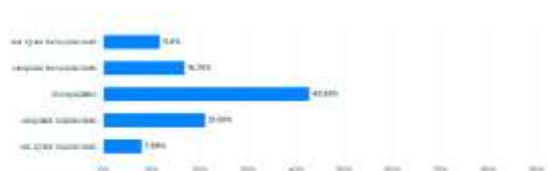
Водночас серед опитаних, 4,83%, – ВПО (23 людини). Це означає, що більшість ВПО – насправді переселенці в межах громади. Домінуюча більшість опитаних має нерухомість у громаді: 73,55% – дім, 15,78% – квартиру, інші – орендують житло. Тобто результати опитування не можна вважати репрезентативними щодо статевовікової структури громади. Вони відображають думки та оцінки переважно соціально-економічно активної частини населення з наголосом на жіночій складовій мешканців громади. З огляду на умови російсько-української війни суттєво, що помітно представлена позиція ВПО. Також відмітимо, що серед респондентів є постраждалі від воєнних дій: нерухомість – 21 людина, земля/пай – 8, бізнес, власна справа – 15, автомобіль – 3. Тобто в сумі – понад 10% опитаних зазнали не лише психологічного, але й матеріальних збитків.

Відносна більшість, 42,69% , посередньо ставляться до факту свого проживання в громаді. При цьому частка задоволених та незадоволених майже однакова – 28,94% на 28,56%. При цьому 44,82% не хочуть проживати в іншому місці, поза громадою, навіть якщо б можливість переїхати існувала. Водночас 40,14% хотіли б скористатися такою можливістю, а 15,04% ставляться до зазначеної перспективи посередньо.

1. Загалом наскільки Ви задоволені чи незадоволені тим, що ПРОЖИВАЄТЕ в НАШІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ?

Всього 1042 особи опитано

3. Якщо б у вас була така можливість, чи хотіли б Ви кудись ПЕРЕЇХАТИ – проживати в іншому місці, поза нашою територіальною громадою?

Всього 1042 особи опитано

Понад дві третини опитаних (66,76%) респондентів, що канали зв'язку, між керівництвом громади та мешканцями, не забезпечують ефективний та швидкий потік інформації. Протилежної думки дотримуються 33,24% учасників анкетування. При цьому 40,3% опитаних вважають, що влада громади або взагалі не інформує, або скоріше не інформує мешканців, а 37,93% – що влада громади інформує про свою діяльність посередньо, лише 21,78% – дуже добре або скоріше інформує.

Безумовними лідерами щодо способів інформування є офіційна веб-сторінка ради та соціальні мережі – 60,3% та 54,73% відповідно (з трьох відповідей). Збори та особисті зустрічі отримали майже вдвічі менше відповідей – 35,62%. Для 26,22% опитаних найзручнішим способом групи в месенджерах, а для 17,84% – місцеві ЗМІ. Найменш популярні дошки оголошень.

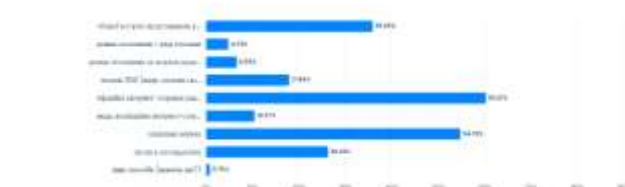
72,73% опитаних вважають що органи місцевого самоврядування або взагалі не інформує про реальні вплив та важливі рішення органів місцевого самоврядування, протилежної думки – 8%, інші – посередньо.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

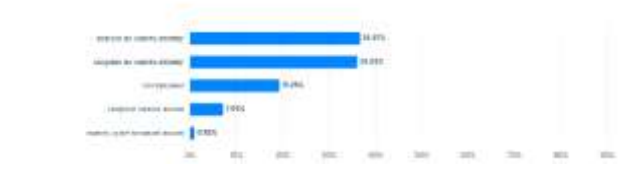
6. Чи є в місті належне співробітництво інформаційне між владою приймаючою, органами місцевої територіальної громади та місцевими підприємствами (компаніями) для інновацій?

648 з 1642 осіб опитано

8. На, на Вашу думку, якими видами територіальної громади мають РЕАЛЬНИЙ ВПЛИВ на вищезгадані рішення, що приймаються ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, чи вони позбавлені такого впливу?

648 з 1642 осіб опитано

45,43% респондентів вважає, що влада громади не проявляє зацікавлення ідеями та ініціативами, що йдуть від жителів, 42,03% ухилились від відповіді, на думку 12,56% – сприяє. Дещо краща оцінка співпраці з громадськими організаціями. Тут найбільша частка відповідей «середня» – 28,68%. Водночас відповіді «слабка» та «дуже слабка» переважають – 33,95%, тоді як позитивних («дуже добре» та «добре») – 22,43%.

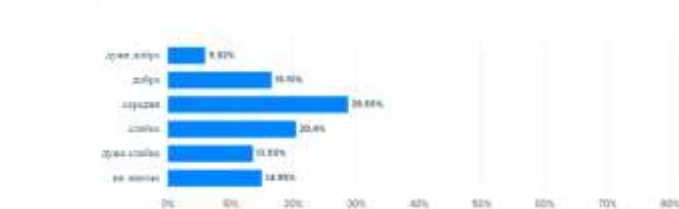
7. Просимо зазначити, чи на Вашу думку ВПЛАДА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ в цілому

648 з 1642 осіб опитано

8. Як у цілому Ви оцінюєте співпрацю нашої територіальної громади з громадськими організаціями? Чи співпраця:

648 з 1642 осіб опитано

Наступні питання стосувалися оцінки якості окремих галузей, що складають основу життя на території. З'ясувалося, що понад половина опитаних, 58,60%, задоволені якістю питної води («дуже добре» та «скоріше добре»), незадоволених 16,72%. Значно гірше – оцінка каналізації, понад чверть, 25,64%, про неї нічого не знають, оцінка «посередньо» – в 31,53% випадків, задоволені – 19,27% опитаних, незадоволених – 23,56%. Так само оцінка «посередньо» переважає що стану навколишнього природного середовища – так вважає 42,11% респондентів. Частка незадоволених та задоволених суттєво не відрізняється, але задоволених все ж таки більше – 24,88% та 29,83%. Стан громадських місць оцінений переважно на «посередньо» – 43,86% відповідей, при цьому третина опитаних мешканців задоволені («скоріше добре» та «дуже добре») – 33,50%, незадоволених («скоріше погано» та «дуже погано») 19,30%. Ставлення до функціонування системи вивозу сміття позитивне – 61,06% схвальних відповідей ідей, при цьому незадоволених – менше 5%, а оцінку «посередньо» поставили 21,09% респондентів. Доступність укріплень оцінена критично – 47,52% опитаних вважає, що вона або «погано», або «скоріше погано», ще 29,51% відповідей – «посередньо», схвальних – лише 11,17%.

9. Як Ви оцінюєте У НАШІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ в поточній ситуації:

628 з 1642 осіб опитано

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Наступний блок питань стосувався дорожньо-транспортної інфраструктури та зв'язку. Можливість скористатися послугами транспорту сприймається негативно – «дуже погано» та «погано» вважає 60,39% опитаних мешканців громади, 24,03% вважають, що вона посередня, а задоволені – 8,28%. Ще гірше оцінки якості дорожнього покриття – 82,31% негативних відповідей та 16,07% «посередньо», позитивних – лише 1,62%. Подібна (але не настільки гостра) тенденція спостерігається у випадку оцінки якості мостів – 59,59% респондентів незадоволені нею, 28,41% ставляться посередньо, а позитивно – близько 5%. Сприйняття якості сучасного зв'язку інше – однаковий відсоток, 40,75%, респондентів вважає, що він посередній. При цьому якість швидкісного Інтернету оцінена трохи краще, за якість мобільного зв'язку – 38,96% позитивних відповідей для першого та 32,95%.

10. Як Ви оцінюєте У НАШІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ в поточній ситуації:

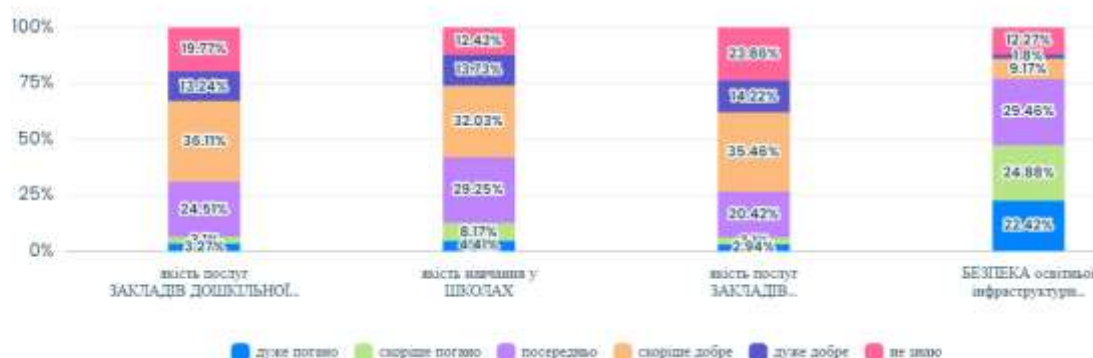
616 z 1642 osób odpowiedziało

Якість послуг системи освіти громади сприймається опитаними мешканцями переважно позитивно. Характерна риса відповідей щодо освіти – доволі значна частка «не знаю» – від 12,27% (питання безпеки) до 23,86% (якість послуг закладів позашкільля). Тож 60,62% вважають якість послуг закладів дошкільньої освіти «скоріше добрими» або «добрими», середніх шкіл – 61,28%, позашкільля – 49,68% (за найвищого показника щодо відповідей «не знаю»). Кількість відповідей «посередньо» також співмірна – 24,51%, 29,25%, 20,42% відповідно. На загальному тлі невеликої кількості негативних відповідей дещо вищий цей показник щодо середніх шкіл 12,58% тоді як у дитячих садочків – 6,37%, а в позашкільлі – 6,04%. Щодо стану безпеки освітньої інфраструктури – це єдина складова системи, де характер відповідей інший. Домінують оцінки «дуже погано» та «погано» – в сумі 47,3% за 29,46% відповідей «посередньо», позитивних лише 10,87%.

11. Як Ви оцінюєте У НАШІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ в поточній ситуації:

612 z 1642 osób odpowiedziało

Наступне питання стосувалося сфери соціальних послуг та з охорони здоров'я. З усіх їх складових безумовно позитивно сприймається лише діяльність аптек – 52,16% респондентів

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

оцінили її на «скоріше добре», а 23,26% «дуже добре», при цьому частка «посередньо» склала 18,94%, а незадоволених – лише 4,65%. У відповідях респондентів на питання щодо підтримки громадою установ соціального захисту – значна частина належить. «не знаю». Найбільш утаємниченою виявилися підтримка громадою установ соціального захисту ветеранів та ВПО – 44,02% та 39,20% відповідей відповідно. Втім щодо захисту сімей та дітей, похилого віку та хворих, осіб із інвалідністю також показники суттєві – 27,74%, 21,10% та 30,23%. При цьому під час оцінки установ соціального захисту відносно перевагу мають відповіді «посередньо»: 33,22% – сімей та дітей, 33,22% – осіб похилого віку та хворих, 28,90% – мешканців із інвалідністю, 24,25% – ветеранів, 24,75% – ВПО (частка негативних відповідей становить 20,10%, 30,07%, 29,57%, 22,93%, 12,79% відповідно).

12. Як Ви оцінюєте У НАШІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ в поточній ситуації:

802 z 1642 osób odpowiedziało

До соціальної сфери дотично також питання щодо психологічної підтримки мешканців громади. 43,36% опитаних мешканців громади зазначили – їм важко відповісти, чи мають вони доступ до психологічної підтримки в громаді. 39,37% зазначили, що не мають його, на думку 17,28% – мають.

Наступне питання стосувалося оцінки діяльності закладів культури та спорту – в цілому вони позитивні: 49,58% відповідей «дуже добре» та добре» стосовно діяльності будинків культури, 62,35% – бібліотек, 52,60% – можливостей займатися спортом, 46,72% – доступність дитячих майданчиків. Оцінка «посередньо» становить 27,56%, 16,99%, 23,36% та 33,61% відповідно, негативна – 8,74%, 4,53%, 15,30%, 14,11%. Такі показники співмірні з традиційно високими оцінками діяльності сфери освіти. При цьому найстриманіше оцінка доступність дитячих майданчиків.

14. Як Ви оцінюєте У НАШІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ в поточній ситуації:

895 z 1642 osób odpowiedziało

49,24% респондентів вважають, такі громадські місця, як парки, дитячі майданчики є доступними та безпечними для користування. Протилежної думки дотримуються 19,50% опитаних, для 31,26% «важко відповісти».

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Наступне питання оцінки розвитку підприємницького середовища на теренах громади та зайнятості населення. Доступність робочих місць 48,54% опитаних визначили як «дуже погано», 30,87% – «скоріше погано», що в сумі склало 79,41%. Частка позитивних відповідей склала 1,54%, «посередньо» – 12,52%. Щодо можливостей вести бізнес, то 26,07% про це не знають, водночас негативно оцінюють таку перспективу 41,51% респондентів, 25,90% – на «посередньо», доля позитивних відгуків склала 6,51%. Така сама структура відповідей щодо можливостей вести сільськогосподарську діяльність: 27,27% про це не знають, 28,47% налаштовані негативно, 27,62% – нейтрально. Втім є відмінність – 16,64% позитивних відгуків (тобто – у два з половиною рази більше щодо бізнесу). Про можливості підтримки громадою підприємців та фермерів нічого не чула майже половина опитаних 48,37%. Оцінили її негативно 29,33%, посередньо 16,81%, позитивно – 5,49%. При цьому оцінка наявності магазинів та різноманіття послуг (тобто – сфери підприємництва) – висока: 62,43% та 53,16% відповідно, оцінка «посередньо» становила 31,73% та 33,96% відповідно, негативних відгуків лише 4,97% та 11,49% відповідно. В цілому магазини оцінні дещо краще, ніж послуги.

16. Як Ви оцінюєте У НАШІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ в поточній ситуації:

583 z 1642 osób odpowiedziało

На думку 88,85% респондентів нинішня воєнна ситуація вплинула на їхнє економічне становище. При цьому переважна більшість, 57,81% негативно оцінили свою здатність знайти роботу або вести бізнес за нинішніх умов.

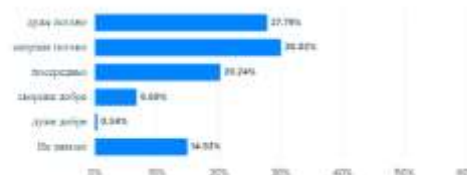
17. Чи вплинула нинішня воєнна ситуація на Ваше економічне становище?

583 z 1642 osób odpowiedziało

18. Як би Ви оцінили свою здатність знайти роботу або вести бізнес за нинішніх умов?

583 z 1642 osób odpowiedziało

Серед найбільших проблем/негативних аспектів життя в громаді у поточній ситуації найчастіше згадуються дороги (найчастіше), брак робочих місць, корупція, стан укріплень, стан безпеки, виїзд за кордон працездатного населення, а також, влада, кордон із агресором, транспортне сполучення.

Серед найважливіших інвестицій (будівництво, реконструкція, відбудова, тощо), що мають бути здійснені в громаді першочергово названі такі: реконструкція очисних споруд (найбільше відповідей), ремонт доріг, будівництво укріплень (Сновський ліцей № 1, для дитячого садочку у м. Сновськ).

Серед найважливіших заходів, що не пов'язані з капітальними видатками, названі такі: соціальна допомога (найбільше), навчання, відкриття соціальної пральні, консультації, автобус для перевезення пасажирів по селах, Центр розвитку для дітей раннього віку, Центр спілкування для родин військових, психологічна робота з сім'ями загиблих, їх соціальна

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

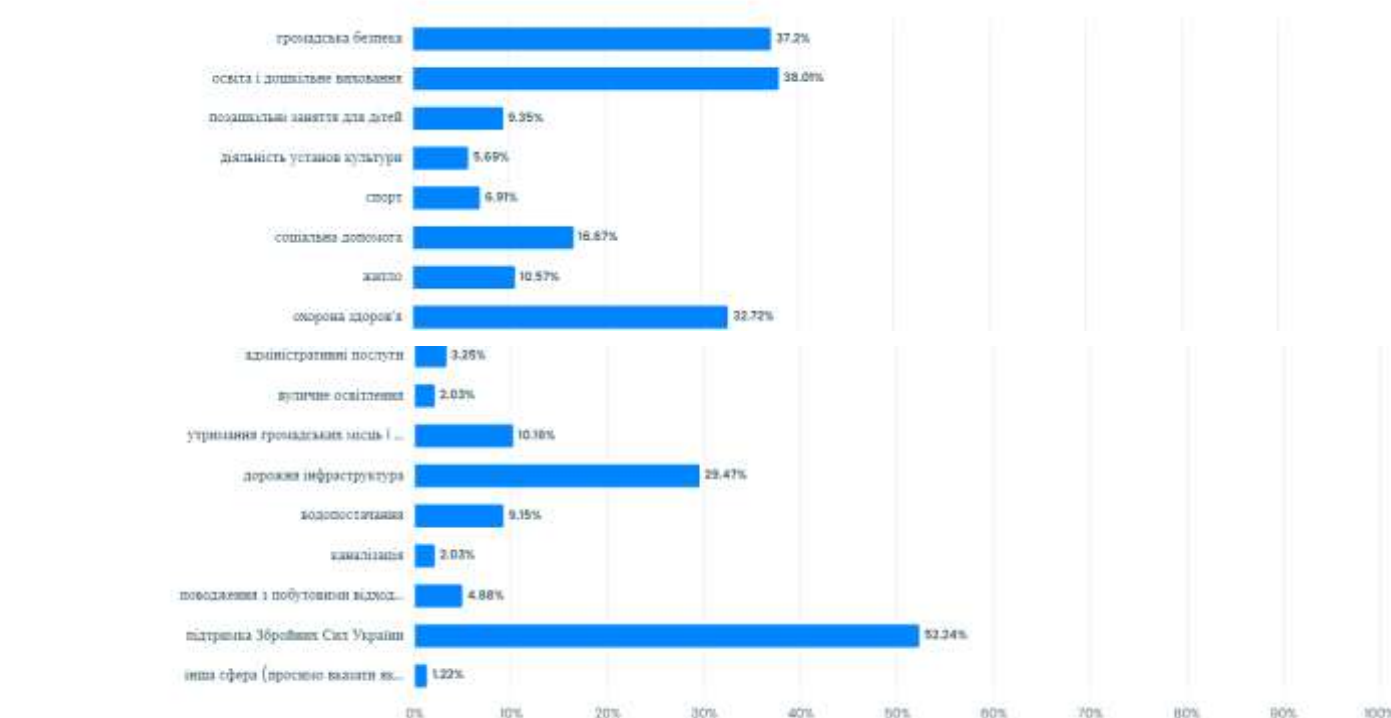
підтримка, Центр реабілітації для ветеранів, вільний час молоді, волонтерський хаб для дружин військових.

У відповідь на питання що треба зробити після завершення війни, аби люди, особливо молодь, захотіли залишитися чи повернутися до громади, найбільше відповідей – створення робочих місць. Серед інших – забезпечити молодь роботою з достойною зарплатою та житлом, безпека та безпечна розвинута інфраструктура, екологія, дороги.

Кілька сфер діяльності респонденти визначили як такі, що повинні мати особливу підтримку, а саме: підтримка ЗСУ (найбільше), освіта та дошкільне виховання, громадська безпека, охорона здоров'я, дорожня інфраструктура. Значна частина відповідей щодо соціальної допомоги, житла, утримання громадських місць, позашкільля, водопостачання.

23. Тепер територіальна громада реалізовує багато різних завдань, пов'язаних із забезпеченням безпеки, наданням підтримки нужденним, наданням різноманітних послуг мешканцям, а також підтримкою Збройних Сил України. Деякі з них можна визначити як важливіші. Які сфери, на Вашу думку, повинні мати особливу ПІДТРИМКУ?

487 з 1543 осіб відповіли

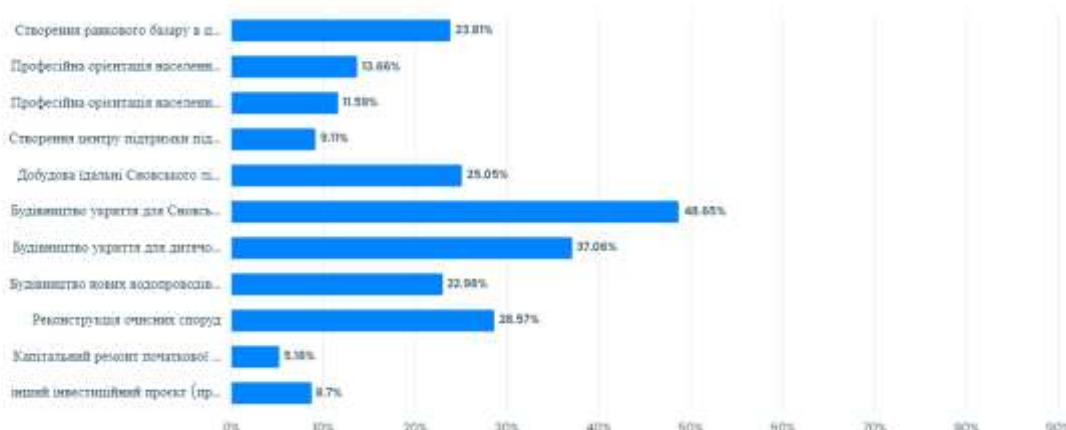
Серед інвестиційних проєктів, що заплановані у громаді, найважливішими названі такі: будівництво укриття для Сновського ліцею № 1 (найбільше відповідей – майже половина), також – для дитячого садочку в Сновську (понад третину), дещо менше (близько чверті) – реконструкція очисних споруд, створення ранкового базару в Сновську, добудова їдальні Сновського ліцею № 3 будівництво нових водогонів. Також привертає увагу значна (понад 10%) частина відповідей щодо професійної орієнтації населення та ВПО шляхом створення деревообробного коворкінгу та кулінарного хабу.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

24. Нижче наведено кілька інвестиційних проєктів, запланованих у Громаді. Укажіть, які з них, на Вашу думку, є найважливішими для покращення умов життя в нашій громаді?

483 з 1642 осіб відповіді

Роботу екстрених служб (міліції, пожежної охорони, швидкою допомоги) 40,79% визнали «посередньо», водночас 38,29% – позитивно, негативних відповідей 14,40%.

Низка питань стосувалася пристосованості інфраструктури до воєнних загроз. Результати такі: 76,15% опитаних вважають, що освітня інфраструктура захищена недостатньо, а 52,51% не відчувають себе у безпеці під час користування медичними закладами. Щоправда при цьому 18,89% та 27,82% респондентів не змогли визначитися з відповіддю.

26. Чи достатньо захищена освітня інфраструктура (школи, дитячі садки) у Вашій місцевості від воєнних загроз?

478 з 1642 осіб відповіді

27. Чи відчуваєте Ви себе в безпеці, користуючись місцевими медичними закладами (поліклінікою, лікарнями амбулаторними)?

478 з 1642 осіб відповіді

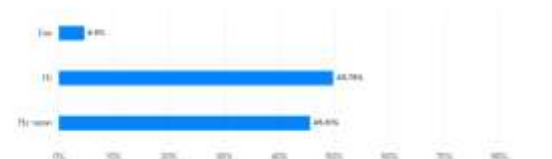

На думку 49,79% респондентів медична інфраструктура громаді на випадок надзвичайних ситуацій (наприклад, нападів, евакуації) підготовлена не належним чином, а 45,61% відповіли – не «знаю». Позитивних відповідей лише 4,6%.

Так само 45,61% опитаних відповіли, що в їх місцевості немає укриттів, шелтерів або інших притулків на випадок надзвичайних ситуацій. 30,54% зазначили, що є, близько чверті – не знають.

28. Чи належним чином у Вашій громаді підготовлена медична інфраструктура до надзвичайних ситуацій (наприклад, нападів, евакуації)?

478 з 1642 осіб відповіді

29. Чи є у Вашій місцевості укриття, шелтери або інші притулки на випадок надзвичайних ситуацій?

478 з 1642 осіб відповіді

На запитання які б заходи могли покращити відчуття безпеки в місці Вашого проживання найбільше відповідей отриманих відповідей – укриття. Далі – закінчення війни, система оповіщення, безперебійна робота зв'язку, РЕБ та ППО, автотранспорт для евакуації населення.

В цілому за результатами проведеного анкетування можна зробити такі узагальнення.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Опитані стримано ставляться до факту свого проживання в громаді, сприймають його як даність, водночас значна частка замислюється над переїздом за сприятливих для обставин. Отже, необхідно сформулювати та просувати приваблюючі чинники.

В громаді відчутна проблема комунікації між місцевою владою та її мешканцями – засобів та методів що застосовують нині недостатньо.

Безумовне лідерство для отримання інформації мешканцями – за електронними засобами, вони потребують урізноманітнення та цільового спрямування. Втім особисті зустрічі також є дуже ефективними.

Значна частка мешканців громади не залучена до її громадського життя, як наслідок – відчуває брак можливостей свого впливу на прийняття рішень та реалізації власних ініціатив. Потребує нових засобів залучення.

Респонденти найвище високо оцінили якість питної води, а наявні негативні оцінки (меншість) вимагають локалізації на місцевості. Водночас очевидної проблемою є стан каналізації (або ж її відсутність).

Мешканці стримано позитивно оцінюють стан довкілля та громадських місць, значна частка негативних оцінок вимагає локалізації наявних проблем.

Вивіз сміття з домогосподарств – очевидний успіх громади, потребує розвитку (сортуння).

Брак укріплень та стан наявних – одна з найбільших проблем громади.

Стан доріг, мостів, транспортного сполучення оцінюється негативно, це один із найбільших соціальних подразників. На відміну від сучасних засобів зв'язку – Інтернету та мобільного, якість яких сприймається позитивно.

Діяльність сфери освіти сприймається позитивно. Однак привертає увагу помітна частка негативних відповідей стосовно шкіл, що вимагає детальнішого вивчення питання. Пріоритетної уваги вимагає стан безпеки освітньої інфраструктури.

Значна частка опитаних мало обізнана чи взагалі не обізнана з діяльністю установ сфери соціальних послуг, що вимагає кращого інформування про їхні можливості. Щодо оцінки якості – вона стримана, але невдоволення теж відчутно. Єдина сфера, що сприймається безумовно позитивно, – це аптеки. Тобто, приватна сфера – найефективніша, там, де можливо, її необхідно залучати до надання послуг (в т.ч. – соціальних).

Діяльність у сфері культури сприймається мешканцями громади майже так само позитивно, як освіти, що варто вважати досягненням громади. Втім є застереження – щодо локалізації проблем, пов'язаних із можливостями займатися спортом, а також доступністю дитячих майданчиків.

Респонденти негативно сприймають доступність робочих місць, а водночас – ведення бізнесу та сільського господарства, а також свою спроможність їх вести. При цьому значна частка опитаних не обізнана щодо можливостей підтримки підприємництва. Тобто громада потребує більших зусиль для роботи з мешканцями на цьому напрямі. При тому, що діяльність наявного бізнесу сприймається позитивно.

Серед першочергових інвестиційних проєктів названі такі: очисні споруди, дороги, укріплення.

Серед найважливіших заходів – соціальна підтримка цільових категорій громадян, таких як діти, молодь, військові, ветерани, родини загиблих.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Для післявоєнного розвитку громади, на думку опитаних, першочергове значення матимуть створення робочих місць із гідною зарплатою, забезпечення житлом, безпека, стан довкілля.

Серед сфер, що тепер вимагають пріоритетної підтримки: ЗСУ, освіта, в т.ч. позашкільля, безпека, дорожня інфраструктура, утримання громадських місць, водогони.

Під час опитування висловлено низку проектних ідей: реконструкція очисних споруд. Спорудження ранкового базару у Сновську, будівництво укриттів, насамперед, у закладах освіти, створення деревообробного коворкінгу та кулінарного хабу.

Респонденти дуже критично оцінили стан інфраструктури (укриття, система оповіщення та ін. складові), що покликана зменшити негативний вплив надзвичайних ситуацій, в т.ч. – воєнних загроз. Вона вимагатиме першочергового розвитку.

Розділ 2. SWOT-аналіз

SWOT-аналіз – метод стратегічного планування, що базується на встановленні зв'язку між характерними для Сновської громади внутрішніми сильними та слабкими сторонами та зовнішніми можливостями та загрозами, результати якого в подальшому використовуються для визначення системи стратегічних та оперативних цілей розвитку територіальної громади.

Результати SWOT-аналізу Сновської громади отримані за допомогою двох сполучених способів. Перший – матеріали засідання робочої групи з розробки стратегії та представників зацікавлених сторін. Тоді фокус-групам було запропоновано здійснити галузевий SWOT-аналіз за такими напрямками: адміністрація громади, інфраструктура та просторове планування, економіка, природне середовище та туризм. За підсумками роботи було проаналізовано п'ять зазначених сфер. Надалі отримані результати використовувалися як одне з джерел для проведення зведеного SWOT-аналізу.

Другий – зведений SWOT-аналізу після формулювання стратегічного бачення – відповідно до його змісту. Остаточне визначення факторів спиралося на дані соціально-економічного аналізу. Отримані результати співставлялися з даними анкетування мешканців, а також даними галузевого SWOT-аналізу, що істотно вплинуло на перелік факторів. Чисельність виявлених таким чином факторів коливалась від десяти («загрози») до п'ятнадцяти («Сильні сторони», «слабкі сторони»), дванадцяти – у випадку «шансів (можливостей)». Надалі підготовлені матеріали обговорювалися з робочою групою та були відкориговані. Зокрема, уточнені деякі формулювання, а фактори, що зайняли найнижчі місця в рейтингу важливості – видалені з таблиці SWOT-аналізу як несуттєві.

Отже, процес підготовки SWOT-аналізу проходив у кілька етапів за участю представників неурядових організацій, підприємств, різноманітних комунальних інституцій, а також мешканців, які представляють різні соціальні групи (підприємці, фермери, пенсіонери).

Таблиця 2.1. SWOT-аналіз Сновської громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Сновська громада відрізняється значною площею (1283 км²) та чисельністю населення (21 тис.), розгалуженою соціально-гуманітарною інфраструктурою 2. Тривалі традиції управління територією, досвідчений адміністративний персонал, суттєвий досвід роботи з міжнародними донорами	1. Стійке зменшення населення громади за показниками природного приросту та міграції, мала його щільність 2. Брак трудових ресурсів робітничих професій через мобілізацію чоловіків та виїзд за кордон, водночас – брак робочих місць у цілому 3. Зменшення обсягів традиційного виробництва, зокрема, у лісовій галузі, а також падіння туристичних послуг за російсько-української війни

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

- Відносна близькість до Чернігова (1 год. на дорогу) та Києва (3 год.) - Працює локомотивне депо «Сновськ» (ТЧ-12), що здійснює ремонт та технічне обслуговування локомотивів, в т.ч – паровозів - Значні природні ресурси: 33% території – ліси, 71 водойма, пойма річки Снов – частина Смарагдової мережі, лікувальне повітря хвойних лісів - В громаді діє унікальне для України вище професійне училище лісового господарства - Завдяки відкриттю Дія Центру рівень надання адміністративних послуг мешканцям – один із найкращих у регіоні - Мікровиробництво, переробка та збут власної (в т.ч. крафтової) сільгосппродукції, а також послуг має тенденцію до зростання - Добре налагоджені горизонтальні зв'язки мешканців через соціальні мережі - Збільшення населення, відповідно – споживачів послуг за рахунок військовослужбовців ЗСУ - Поширена оригінальна поліська субкультура з давніми елементами: говірка, пісні, побут, кухня - Працює сектор митного оформлення на експорт № 2 (суміжні служби ветеринарного та фітосанітарного контролю) МП Сновськ - Модернізований комплекс ДЮСШ у Сновську	- Незадовільний стан доріг між населеними пунктами громади (крім Р83) - Брак укриттів – як у закладах освіти, так і загальних - Домінуюча пасивність мешканців громади до її справ на тлі браку ефективних комунікацій між ними та владою - Брак централізованого водопостачання, майже повна відсутність водовідведення у сільській місцевості, а очисні споруди у Сновську в аварійному стані - Робота з термосанациї будинків бюджетної сфери лише розпочалася, енергоменеджмент у громаді не запроваджено - Брак містобудівної документації та просторового розвитку - Брак цифровізації процесів управління громадою, ГІС громади не розроблена - Захаращеність водних об'єктів громади (річки, озера, ставки, колодязі) - Лише м. Сновськ та три ближніх села охоплені централізованим збором ТПВ, а наявне сміттєзвалище в аварійному стані - Періодичні загорання родовищ торфу, що спричиняє лісові пожежі, погіршення якості повітря
Шанси (можливості)	Загрози
- Поширення доступу України до програм ЄС як країни-кандидата - Екстрена підтримка міжнародними донорами напрямів безпеки, ВПО, підприємництва, фермерства, ін. - Тенденція до збільшення внутрішніх та світових цін на аграрну продукцію - Діяльність загальнодержавних програм та за міжнародної участі з відновлення й розвитку територій, окремих галузей - Значні ресурси, що виділяють в Європі та світі на розвиток відновлювальної енергетики та захист довкілля - Стрімкий розвиток інформаційних технологій - Ріст попиту на деревину та вироби з неї - Посилення інтересу до міжмуніципального співробітництва в середині країни та міжнародного	- Північ громади – латентна лінія фронту (кордон – 42,9 км) із РФ (знищення низки сіл, замінування, забруднення довкілля, постійний стрес населення) - Затягування російсько-української війни на невизначений термін – скерування переважної більшості державних ресурсів на оборону країни - Прагнення держави до централізації фінансів, що призводить до зменшення ресурсів громади - Невпевненість бізнесу розвинутих країн у безпеці капіталовкладень в Україні - Значні коливання цін на енергоносії через низку воєнних конфліктів у світі з тенденцією до їх підвищення - Реалізація низки реформ у країні, що є значними соціальними подразниками (освіти, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення тощо) - Тяжіння великих міст та країн ЄС як привабливих ринків праці для мешканців громади - Політичний вплив на розподіл державної підтримки місцевому самоврядуванню - Світова тенденція до змін клімату, що вимагає суттєвих змін у веденні сільського господарства

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року****SWOT-матриця**

SWOT-матриця дозволяє виявити взаємозв'язки між «внутрішніми» (сильні та слабкі сторони) та «зовнішніми» (можливості та загрози) факторами, що мають стратегічне значення для Сновської громади. Зазначені взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики, протидії й ризики, що є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та оперативних цілей розвитку громади на довгострокову перспективу.

Переваги

За допомогою матриці зв'язків між внутрішніми чинниками в частині сильних сторін та зовнішніми впливами – можливостями, визначаються найперспективніші аспекти, які краще за інших сприймають вплив зовнішніх факторів та дають сильніший поштовх соціально-економічному розвитку громади.

Виклики

Матриця зв'язків будується на співставленні слабких сторін та зовнішніх позитивних можливостей, що дозволяють зменшити вразливість та подолати слабкі сторони (внутрішні фактори) через використання можливостей (зовнішні фактори).

Протидії

Матриця зв'язків між сильними сторонами та загрозами дозволяє визначити найефективніші сильні сторони (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу за впливу негативних зовнішніх факторів – загроз. Тобто шляхи нівелювання загроз, що виникатимуть під час подальшої реалізації планів розвитку громади.

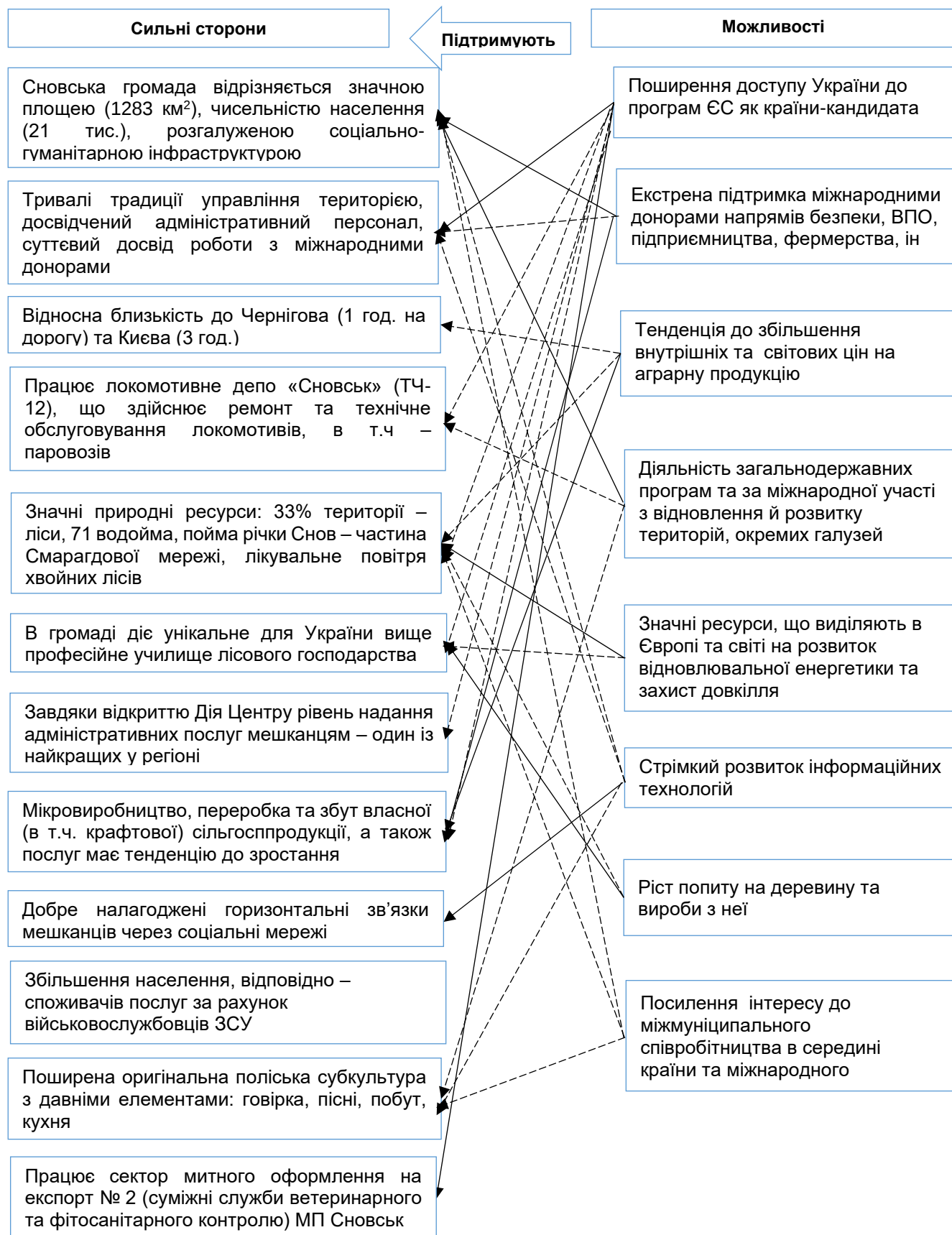
Ризики

Матриця зв'язків між слабкими сторонами та загрозами дозволяє визначити найвразливіші місця (внутрішні чинники) суб'єкта аналізу за впливу негативних зовнішніх факторів – загроз, тобто найімовірніші ризики під час подальшій реалізації планів розвитку громади.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

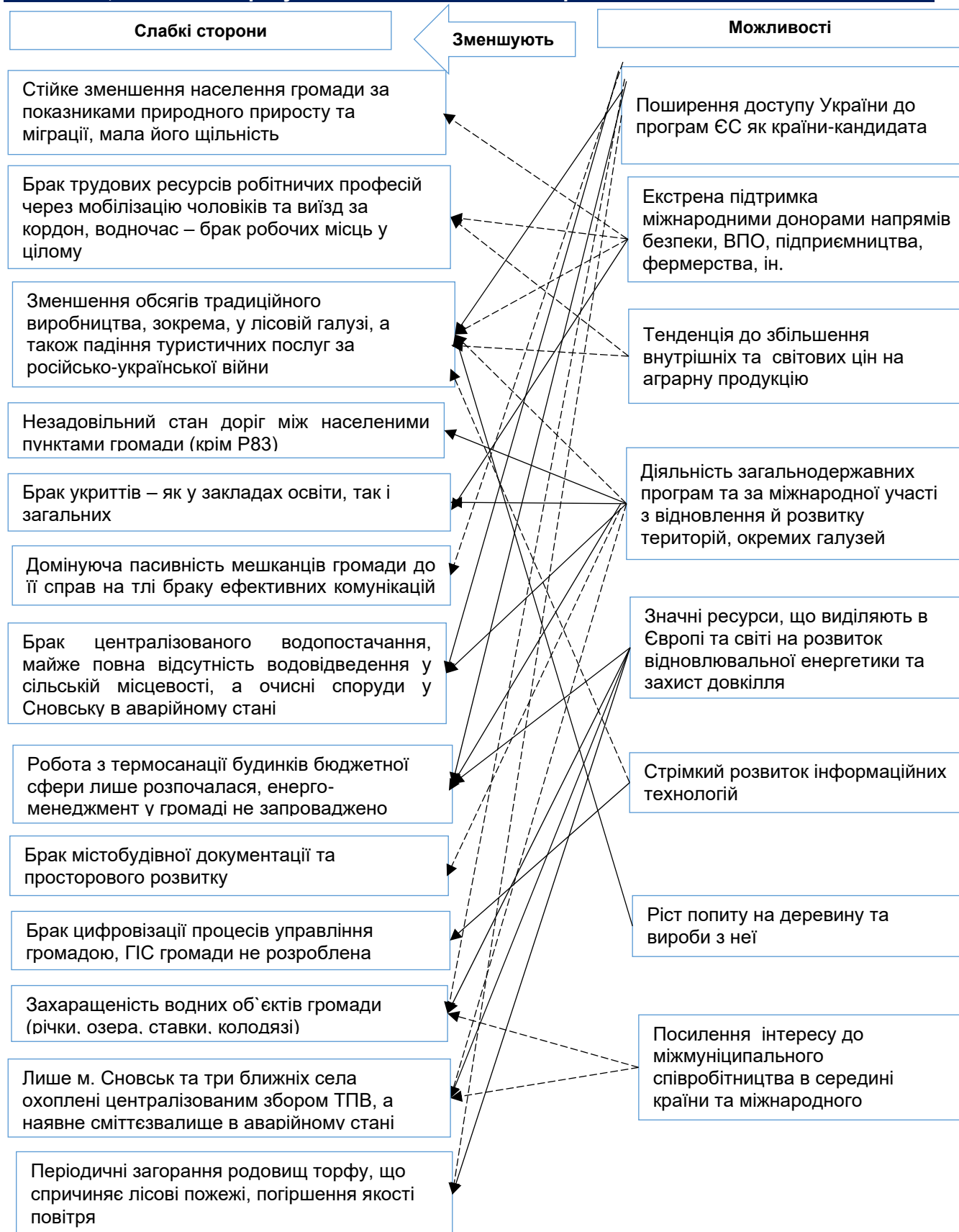
ПЕРЕВАГИ визначені в результаті аналізу сильних сторін та можливостей

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

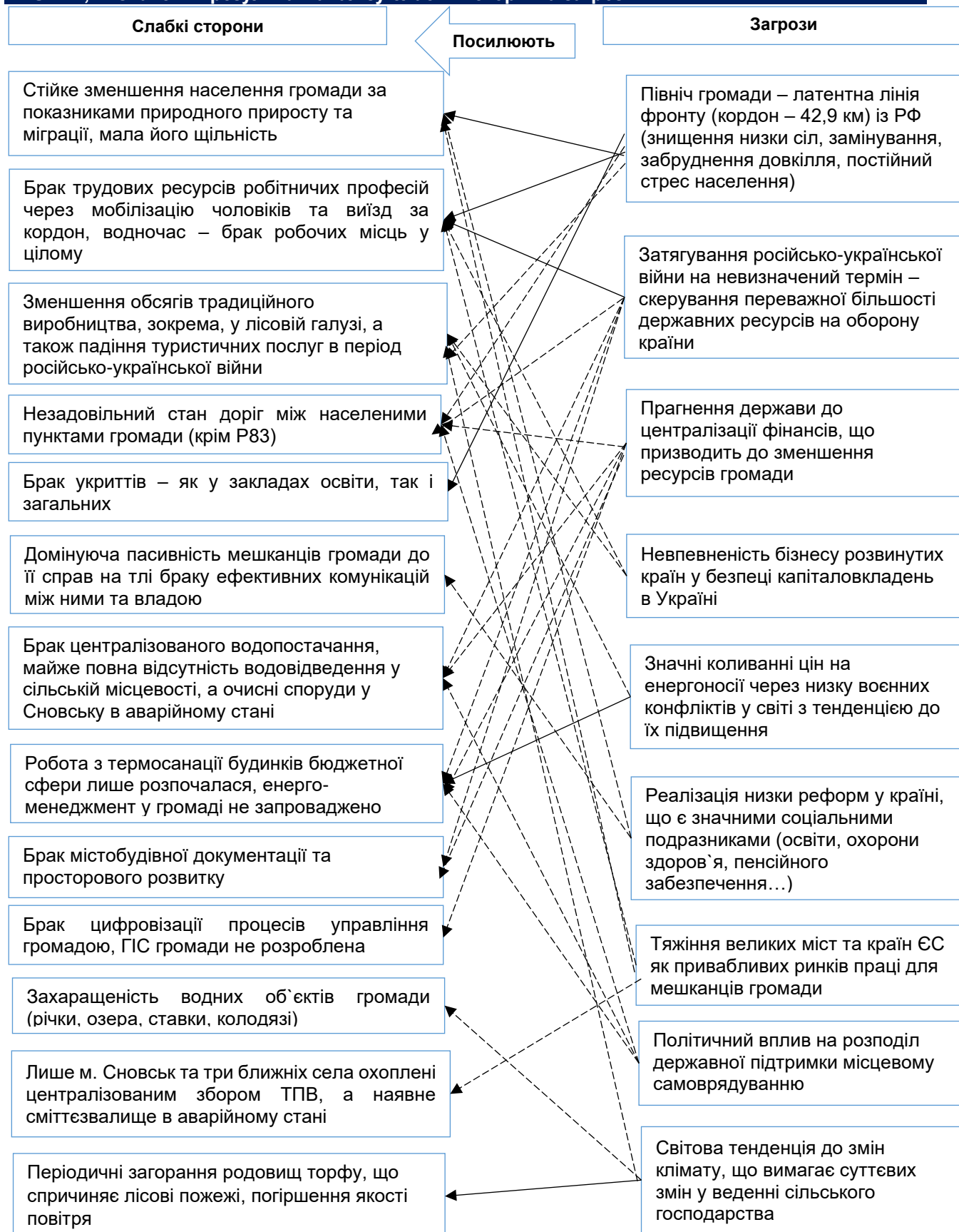
ВИКЛИКИ, визначені в результаті аналіз слабких сторін та можливостей

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

РИЗИКИ, визначені в результаті аналізу слабких сторін та загроз

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Переваги (визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Поширення доступу України до програм ЄС як країни-кандидата стимулюватиме використання та розвиток низки наявних потенціалів громади: вміння працювати з міжнародними донорами, розгалужену соціально-гуманітарну мережу, локомотивне депо Сновськ, лісові та водні ресурси (включно з рекреаційними можливостями), роботу унікального вищого професійного училища лісового господарства, високий рівень надання адміністративних послуг, мікропідприємництво та фермерство (в тому числі – родинне, з виготовленням крафтової продукції), а також посилить значення сектору митного оформлення на експорт № 2 (суміжні служби ветеринарного та фітосанітарного контролю) МП Сновськ.

Екстрена підтримка міжнародними донорами напрямів безпеки, ВПО, підприємництва, фермерства посилює соціально-гуманітарну сферу громади, посилює професійні навички управлінського персоналу громади, підтримує першочергові потреби мікровиробництва, переробки та збуту власної (в т.ч. крафтової) сільгосппродукції місцевими мешканцями та мешканками.

Тенденція до збільшення внутрішніх та світових цін на аграрну продукцію збільшуватиме значення відносної близькості Сновська до Чернігова та Києва (як факто привабливості) та стимулюватиме ріс використання наявних природних ресурсів громади, позитивно впливатиме на обсяги мікровиробництва, переробки та збуту власної (в т.ч. крафтової) сільгосппродукції.

Використання діяльності загальнодержавних програм та за міжнародної участі з відновлення й розвитку територій, окремих галузей дозволяє сподіватися на посилення соціально-гуманітарної сфери громади, збільшенню можливостей локомотивного депо «Сновськ», збереженню та просуванню оригінальної поліської субкультури з давніми елементами (говірка, пісні, побут, кухня...).

Значні ресурси, що виділяють в Європі та світі на розвиток відновлювальної енергетики та захист довкілля.

Залучення значних ресурси, що виділяються в Європі та світі на розвиток відновлювальної енергетики та захист довкілля сприятиме захисту та ощадливому використанню значних природних ресурсів громади та позитивно вплине на зміст й обсяги роботи вищого професійного училища лісового господарства.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій дозволить краще використовувати наявні потенціали розгалуженої соціально-гуманітарної сфери громади, а також залучати досвід адміністративного персоналу роботи з міжнародними донорами. Також ріс інформаційних технологій підтримуватиме високий рівень горизонтальних зв'язків мешканців громади, урізноманітнюватиметься їхній зміст та форми.

Ріс попиту на деревину та вироби з неї підтримуватиме розвиток традиційної деревообробної галузі громади та суміжних галузей.

Посилення інтересу до міжмуніципального співробітництва в середині країни та міжнародного сприятиме подальшому професійному росту адміністративного персоналу громади, ощадливішому використанню ресурсів довкілля, його захисту, а також поширенню оригінальної поліської субкультури.

Виклики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей)

Поширення доступу України до програм ЄС як країни-кандидата сприятиме зменшенню впливу падіння виробництва, зокрема, у лісовій галузі, а також туристичних послуг за російсько-української війни, допоможе подолати громадську пасивність більшості мешканців громади та одночасно – налагодити ефективнішу комунікацію між владою та мешканцями, дає шанс вирішити низку застарілих проблем – розвиток мережі водопостачання та

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

водовідведення, сортування та збирання ТПВ (насамперед, у сільській місцевості), здійснити термосанацію будинків бюджетної сфери, подолати заха́ращеність водних об'єктів, зменшити вірогідність періодичних загорань торфу та лісових пожеж.

Екстрена підтримка міжнародними донорами напрямів безпеки, ВПО, підприємництва, фермерства дозволяє зменшити вірогідність міграції з громади, негативний вплив браку кваліфікованих кадрів, водночас – робочих місць, а також дозволяють розраховувати на прискорення подолання проблеми браку укриттів – як у закладах освіти, так і загальних.

Тенденція до збільшення внутрішніх та світових цін на аграрну продукцію зменшить негативний вплив браку робочих кадрів, адже означатиме більші можливості їх залучення через зростання зарплат та розширення можливостей для навчання, допоможе подолати спад у низці традиційних для громади напрямів, на які негативно вплинула російсько-українська війна.

Також подолати негативні тенденції у низці традиційних галузей економіки громади (насамперед, лісова, туристична) допоможе діяльність загальнодержавних програм та за міжнародної участі з відновлення й розвитку територій, окремих галузей. Залучення зазначених зовнішніх ресурсів дає шанс на покращення якості доріг між селами громади, спорудження укриттів, розширення мережі водогонів та водовідведення, проведення термосанації будинків, розробку документації з планування просторового розвитку громади.

Значні ресурси, що виділяють в Європі та світі на розвиток відновлювальної енергетики та захист довкілля (в разі їх залучення) допомагатимуть подолати брак термосанації будинків бюджетної сфери та запровадити енергоменеджмент, зменшити заха́ращеність водних об'єктів громади (річки, озера, ставки, колодязі), налагодити централізований збір та утилізацію ТПВ, мінімізувати вірогідність періодичних загорань родовищ торфу, лісових пожеж.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій допоможе подолати брак цифровізації процесів управління громадою (зокрема, збору та обробки статистичних даних), розробити геоінформаційну систему (ГІС) громади.

Ріст попиту на деревину та вироби з неї зношуватиме негативний вплив скорочення обсягів лісової галузі громади, що пов'язано з впливом російсько-української війни та близькістю кордону з РФ.

Посилення інтересу до міжмуніципального співробітництва в середині країни та міжнародного дозволяє розраховувати на об'єднання зусиль громад-сусідів щодо таких проблем, як заха́ращеність водних об'єктів громади (річки, озера, ставки, колодязі), а також періодичні загорання торфових родовищ та навколишніх лісів.

Ризики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

Постійна загроза з півночі (знищення РФ низки північ сіл громади, замінування, постійні обстріли прикордоння), забруднення довкілля, а також стан постійного стресу населення посилюють тенденцію до його скорочення та браку трудових ресурсів, призводять до зменшення традиційного виробництва, зокрема, у лісовій галузі, а також до падіння туристичних послуг, погіршують стан доріг між селами та ускладнюють чи навіть унеможливають роботу закладів гуманітарної сфери в зоні ймовірних обстрілів.

Затягування російсько-української війни на невизначений термін та скерування переважної більшості державних ресурсів на оборону країни посилює брак трудових ресурсів, негативно впливає на стан доріг між селами, на можливості розвитку комунальної сфери громади, термосанації будинків комунальної форми власності та інші складові господарства громади, розробку містобудівної документації та з просторового планування.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

До подібних наслідків призводить й прагнення держави до централізації фінансів, а саме: гірші дороги між селами, непобудовані/реконструйовані водогони та водовідведення, невідремонтовані очисні споруди, гальмування в створенні централізованої системи збору та вивезення ТПВ, гальмування у розробці містобудівної документації та з просторового розвитку, процесів цифровізації громади тощо.

Невпевненість бізнесу розвинутих країн у безпеці капіталовкладень в Україні посилюватиме брак робочих місць на теренах громади, стимулюватиме виїзд за межі громади та зменшення обсягів традиційного виробництва, зокрема, у лісовій галузі.

Значні коливання цін на енергоносії через низку воєнних конфліктів у світі негативно впливатиме на розвиток традиційних галузей виробництва, насамперед, лісової, а також посилюватимуть проблему браку термосанації будинків комунальної сфери, що лише розпочалася.

Реалізація низки реформ у країні, що є значними соціальними подразниками (освіти, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення) здатна негативно вплинути на чисельність населення громади, а також посилити домінуючу пасивність мешканців громади до її справ на тлі браку ефективних комунікацій між ними та владою.

Тяжіння великих міст та країн ЄС як привабливих ринків праці для мешканців громади – це ризик втратити частину (причому – активну) мешканців та мешканок, посилення браку трудових ресурсів.

Політичний вплив на розподіл державної підтримки місцевому самоврядуванню означатиме ризик неотримання необхідного фінансування для розвитку комунальної інфраструктури.

Світова тенденція до змін клімату, що вимагає суттєвих змін у веденні сільського господарства, це ризик для його розвитку, що вимагатиме змін. Зміни клімату також посилюють заха́раченість водних об'єктів та ризики пожеж торф'яників і лісових.

Розділ 3. Сценарії розвитку Сновської міської територіальної громади

Обґрунтування вибору сценарію розвитку Сновської територіальної громади

У сценарії розвитку формується найбільш ймовірний варіант розвитку територіальної громади на відповідний період. Сценарій описує послідовність подій від теперішнього до майбутнього стану розвитку громади, що ґрунтується на припущеннях, які стосуються формування комбінацій сильних та слабких сторін, можливостей та загроз.

Методичними рекомендаціями щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад (наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 21 грудня 2022 року № 265) визначається такі можливі варіанти сценарію:

1. *Інерційний сценарій* формується на основі припущень, що протягом тривалого часу вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на стан територіальної громади залишиться незмінним.
2. *Альтернативні сценарії* необхідні для подальшого перегляду, корекції та уточнення цілей розвитку (у разі потреби).
3. *Оптимістичний сценарій* ґрунтується на припущеннях, що будуть сформовані найсприятливіші зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які територіальна громада здатна створити самостійно) фактори впливу.
4. *Песимістичний сценарій* є результатом критичної оцінки та врахування негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів.

Фактор війни в Україні

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Серед зовнішніх факторів домінує широкомасштабна війна Росії проти України – як для держави в цілому, так і для окремої громади. Так чи інакше більшість зовнішніх факторів безпосередньо залежать чи опосередковано пов'язані з перебігом війни, тобто більшість зовнішніх факторів (можливості і загрози) залежать від подальших сценаріїв розвитку війни. Одним із варіантів аналізу розвитку військових дій в Україні є дослідження «Три сценарії закінчення війни в Україні: один нереалістичний і два компромісні» стратегічного дослідницького центру RAND на замовлення уряду та збройних сил США. У ньому розглянуті такі три сценарії.

1. *Абсолютна перемога однієї із сторін* – нереалістичний сценарій у найближчій перспективі. Він передбачає просування Росії на захід та взяття під контроль всього українського узбережжя Чорного моря. Або ж розгром Україною російської армії та повернення всіх окупованих територій, включно з Кримом. Такий сценарій передбачає зростання загрози застосування ядерної зброї чи/та відкритого військового зіткнення між Росією та НАТО).

2. *Політичне врегулювання*

Мирний договір передбачає беззастережне припинення вогню та вирішення принаймні деяких суперечок, що викликали війну або виникли під час неї. Україна хотіла б, аби Захід підкріпив свої зобов'язання щодо її безпеки, адже вона не довіряє РФ у дотриманні будь-яких угод. Також обговорюватимуться питання фонду відновлення, двосторонньої торгівлі, культури та свободи пересування, умов зняття західних санкцій із Росії. Політичне врегулювання не повинно (і, швидше за все, не зможе) остаточно вирішувати всі розбіжності між сторонами. Однак. На думку авторів дослідження, необхідно усунути достатню кількість цих відмінностей для якісного покращення відносин між сторонами, що воювали.

Втім вони ж вважають, що рівень ворожості між Росією та Україною, а також між Росією та Заходом робить цей варіант малоімовірним, тобто – набагато менш імовірним, ніж перемир'я. Чинники, що посилюють загальне неприйняття сторонами початку переговорів із метою припинення війни такі: взаємний оптимізм щодо майбутнього перебігу війни (кожна зі сторін вірить, що час працює на неї і вона досягне абсолютної перемоги); взаємний песимізм щодо миру.

Угода про перемир'я. Сторони припиняють бойові дії та запроваджують механізми для того, аби вони не поновилися (демілітаризована зона). Перемир'я заморожує лінії фронту, завершує активні бойові дії. Росія припиняє спроби розширити територію окупації України та ракетні удари по українських містах й інфраструктурі. ЗСУ припиняє свої контрнаступи з деокупації територій. Як і раніше, існуватимуть невирішені територіальні суперечки, вони триватимуть політично та економічно. При цьому низка ключових політичних питань залишаться поза увагою: репарацій до геополітичного статусу України. Ймовірно, що сторони вестимуть мінімальну торгівлю, а кордони будуть значною мірою закриті. Лінія контролю [кордон що зберігся та колишня лінія фронту], найімовірніше, стане сильно мілітаризованою.

3. *«Заморозка» війни*. Фактично, на думку авторів дослідження, це тупиковий сценарій. Він передбачає виникнення рівноваги військових потенціалів протилежних сторін, стабілізацію лінії фронту та перехід бойових дій у позиційну фазу на досить тривалий період. Максимум, що можливо в рамках цього сценарію, – досягнення технічної та процедурної угоди про припинення вогню – на рівні військового керівництва обох сторін. Варіант «заморожування війни» може бути задіяний також у випадку виникнення вкрай критичних проблем для енергетичної системи України в умовах величезних гуманітарних ризиків для великих міст України. Такий варіант не передбачає остаточного миру, йдеться про невизначену та нестабільну паузу перед новою «гарячою фазою».

Серед наведених сценаріїв розвитку війни в Україні найвигідніший – «заморозка» війни. Він реалізуватиметься за таких умов: Росія пристосовується до тривалої війни, але не має можливості перемогти Україну; Захід продовжує надавати Україні помірну військово-технічну

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

та економічну підтримку, мінімально необхідну для стримування російської агресії, однак недостатню для наступу та звільнення окупованих територій; міжнародні партнери можуть підштовхувати керівництво України до угоди про припинення вогню, а в подальшому – до «Угоди про перемир'я».

Відповідно до сценаріїв, що запропоновані Методичними рекомендаціями (інерційний, оптимістичний, песимістичний), у випадку «заморозки» війни, найбільш вірогідним є песимістичний сценарій. Тобто коли «більшість зовнішніх загроз і слабких сторін (внутрішніх проблем) «спрацюють» і настануть з високою ймовірністю, що значно погіршить існуючу ситуацію незважаючи на зусилля Стратегії».

Водночас, крім видимих зовнішніх загроз, зовнішні можливості потужніші за загрози – шанси для України безпрецедентні. Зовнішні можливості – це не лише військово-технічна, макроекономічна та гуманітарна підтримка України зі сторони союзників. Мовиться також про поступове усвідомлення світовою спільнотою – в сучасному взаємопов'язаному світі жодна країна не може стояти осторонь глобальних процесів та відсторонено спостерігати різні форми агресії проти інших. Відчайдушний захист своєї країни громадянами України безвідносно до їхньої етнічно-культурної приналежності навіть за умов, коли держава (крім ЗСУ) відверто «просіла» на початку широкомасштабної російсько-української війни, засвідчив завершення процесу формування української політичної нації як нового впливового чинника, суб'єкта світових процесів та щирість сприйняття нею європейських цінностей. Ясності до ситуації, що змінилася, додало нове загострення конфлікту на Близькому Сході у жовтні 2023 р. – Україна та Ізраїль опинилися на одному щаблі коментарів та допомоги як країни та народи вільного світу.

Попри неймовірний ріст впізнаваності та інтересу до України в світі продовження війни стримує можливі інвестиції до її відбудови та розвитку. Але принаймні Україна у власній відбудові не може чекати поки завершення війни. Нині не лише в Україні, але й у західних країнах йде пошук стратегії та моделі відновлення України. Йдеться про нову, кращу організацію держави Україна, що передбачає фундаментальні зміни в системі її управління на всіх рівнях та в соціально-економічній структурі, що дозволить їй інтегруватися до НАТО та ЄС.

У зв'язку з цим також важливо проаналізувати запропонований Методичними рекомендаціями альтернативний сценарій, а саме – *стримано-оптимістичний сценарій* (використати сильні сторони, щоб протидіяти загрозам).

Песимістичний сценарій розвитку Сновської територіальної громади

Песимістичний сценарій розвитку територій формується за комплексу припущень, що відображає баланс зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи й залишається незмінним або може погіршуватися, з огляду на продовження війни та її перехід у невизначено-заморожений стан, що не дозволяє сформувати стабільну основу для соціально-економічного розвитку громади.

При цьому до уваги беруться такі базові припущення.

Зовнішні припущення:

- країни-союзники продовжують надавати Україні помірну військово-технічну та економічну підтримку, що поступово зменшується; її обсяги дозволяють стримувати російську агресію від подальшого поширення, однак недостатню для відновлення та розвитку зруйнованої економіки та інфраструктури країни;
- держава Україна формально виконує свої зобов'язання за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, переговори про вступ України до ЄС як країни-кандидата розпочинаються, але тривають вони невизначено довгий час без видимих результатів;

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року**

- Поступово збільшується кількість програм ЄС, що доступні для українських суб'єктів; однак через брак знань та вмінь лише незначна їх кількість користується новими можливостями залучення додаткових фінансових ресурсів;
- Збройні сили України успішно оволодівають стандартами НАТО у власній організації, переходять на нові види озброєння, однак зміни в систему публічного управління та адміністрування відбуваються повільно, що стає підставою для закидів зі сторони кількох країн НАТО в неготовності України до вступу як із міркувань внутрішніх (високий рівень корумпованості), так і зовнішніх – побоювань стати учасниками війни з Росією;
- лінія зіткнення надалі поступово змінюється, в цілому, не на користь України, але зрештою зупиняється, часом відбуваються спроби активізації на різних ділянках фронту;
- у країні велика кількість ВПО, що вимагає їх інтеграції до соціально-економічного життя громад що приймають; велика кількість ветеранів що постійно збільшується, які потребують реабілітації та інтеграції до мирного життя;
- відбувається поступове скорочення державних трансфертів (освітньої субвенції, дотації вирівнювання тощо) та зменшення податкової бази органів місцевого самоврядування за поступового перекидання на них повноважень без належного ресурсного забезпечення (насамперед, у соціально-гуманітарній сфері); розпочинається виділення старшої школи в окремі освітні заклади;
- макроекономічна фінансова стабільність у державі підтримується завдяки фінансуванню дефіциту державного бюджету України зовнішніх джерел (США, ЄС, МВФ), що дозволяє втримувати нинішні темпи інфляції, однак її обсяги скорочуються;
- ціни на енергоносії залишатимуться високими; це викликає незадоволення значної населення, зміну виборчих симпатій в бік політичних сил, що виступають за зменшення або ж припинення допомоги Україні; міжнародний тиск на Україну, аби вона прийняла умови Росії, зростає;
- податковий тиск на підприємців посилюється, а перевірки зі суб'єктів господарювання зі сторони державних органів відновлюються; прагнення держави до більшого наповнення державного та місцевих бюджетів призводить до збільшення тіньової частки економіки;
- в країні розгортаються та проходять низка виборів – національних та місцевих; це призводить до частково втрати консолідованості української нації, відволікання сил на внутрішню політичну боротьбу, а отримані результати будуть ставитися під сумнів відразу кількома провідними політичними силами через складності проведення виборчої кампанії та забезпечення рівної участі для всіх громадян України за умов воєнного стану;
- держава надалі прагне до централізації фінансів, що суттєво зменшить можливості фінансування органами місцевого самоврядування виконання своїх функцій;
- економіка України незначно зростає (від 3 до 5% на рік), водночас надолуження великого падіння 2022 р. розтягується на багато років, Україна залишається переважно бідною (за європейськими показниками) країною;
- державна та регіональна стратегії лише частково враховують реалії що змінилися, анонсоване відновлення діяльності Державного фонду регіонального розвитку не відбувається, фінансування інших державних програм та фондів, спрямованих на розвиток територій, крім поточних потреб відновлення, не відбувається;

Внутрішні припущення:

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

- народжуваність залишається невисокою, чисельність населення громади надалі скорочується;
- на території громади перебуває значна кількість військових, які забезпечують захист кордону з РФ;
- місцевий легальний бізнес, як правило, не вкладає кошти в розширення виробництва та його модернізацію, а іноземний не заходить; щоправда при цьому розвивається родинна економічна активність у формі не завжди зареєстрованих мікропідприємств;
- кризу в деревообробці вдається подолати у зв'язку з активізацією відновлення постраждалих територій;
- сільське господарство залишається головним чинником розвитку економіки громади, триває його диверсифікація (нові культури) та розвиток мікрофермерства;
- ресурси туристично-рекреаційного сервісу, переважно, не користуються попитом через безпекову ситуацію;
- видатки на утримання бюджетної сфери в абсолютних та відносних показниках поступово збільшуються, обсяги місцевих податків та зборів залишаються на низькому рівні, а державні трансферти до місцевого бюджету зменшуються;
- частка тінізації сфери підприємництва залишається стабільно високою;
- рівень податкової спроможності громади зменшується; водночас через дефіцитність державного бюджету дотація вирівнювання також зменшується;
- зростають видатки міського бюджету на заходи у сфері безпеки (зокрема, будівництво та ремонт укріплень), забезпечення потреб військових, підтримку ВПО, соціальні виплати ветеранам та родинам загиблих тощо.
-

Результат імплементації песимістичного сценарію для Сновської громади

Продовження війни надалі виснажуватиме матеріальні та людські ресурси України, в тому числі Сновської громади. Наявна фінансова та військова допомога країн вільного світу дозволить стримувати загарбників, відвойовувати частину території, зберігати макроекономічну стабільність, стримувати інфляцію, навіть добитися незначного росту економіки. Однак вона недостатня для активного росту економіки, розв'язання соціальних проблем що збільшуються.

Наявні тенденції природного та міграційного руху населення, посилені впливом російсько-української війни, призведуть до зменшення населення Сновської громади, натомість швидко зростатиме частка мешканців та мешканок похилого віку, збільшиться диспропорція між чоловіками та жінками на користь останніх.

Рівень ділової активності в громаді та, відповідно, податкової віддачі бізнесу суттєвих змін не зазнає, зокрема, туристичну галузь відродити не вдається. Стимулюючий фактор для економіки – присутність тимчасових мешканців, військових, що означає збільшення тіньових доходів мешканців, насамперед, Сновська, попиту на продукцію сільського господарства (переробка) та послуг із сфери сервісу, також їх урізноманітнення. Разом із збільшенням попиту на деревину та матеріали з нею це дозволить незначно збільшити кількість робочих місць та, відповідно, – доходи міського бюджету. Але не зможе суттєво змінити ситуації. До того ж підприємці й надалі будуть схильні приховувати від податкових органів частину своїх прибутків.

Через збільшення соціальних (в т.ч. допомога ветеранам, ВПО) та безпекових видатків, обмеження воєнного часу та небезпеку з півночі громаді доведеться відкласти переважну більшість інфраструктурних проєктів. Фактично, громада зупиниться у своєму розвитку.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Високі ціни на енергоносії та основні групи товарів і послуг, зокрема – комунальні, транспорт посилять незадоволення мешканців на тлі падіння їхньої купівельної спроможності.

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку Сновської територіальної громади

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку будується на припущеннях, за яких формуються більш сприятливі зовнішні (глобальні, національні, регіональні) та внутрішні (їх громада здатна створити самостійно) фактори впливу: громада активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості для зменшення зовнішніх загроз. Важливим фактором цього сценарію є ймовірність завершення активних бойових дій у 2025 р.

При цьому до уваги беруться такі базові припущення.

Зовнішні припущення:

- укладання перемир'я (на рівні окремого документу чи протокольних домовленостей військових) заморожує лінію фронту, що склалася на той час, активні бойові дії завершуються; Росія припиняє спроби збільшити зону окупації та удари по українських містах й інфраструктурі; ЗСУ припиняє спроби контрнаступів; Україна отримує від союзників гарантії безпеки в межах контрольованої території та необхідну зброю, а питання вступу до НАТО та ЄС знаходяться в процесі узгодження рішення невизначений термін;
- серед країн-союзниць стверджується консенсусне сприйняття України як частини європейської цивілізації та вільного світу; стереотипи про Росію як потенційно демократичну країну-партнера залишаються в минулому, вона сприймається як частина іншого, ворожого блоку авторитарних держав; новий світовий порядок що встановлюється на протистоянні демократичних та авторитарних держав є вкрай нестабільним та вимагає значних капіталовкладень у військові ресурси;
- у ближчі роки зберігається значний рівень макроекономічної допомоги Україні, щоправда, з тенденцією до зменшення; він забезпечує стабільність її фінансової системи та основні потреби соціально-гуманітарної сфери; водночас розпочинається реалізація значних інфраструктурних проєктів, що зорієнтовані на інтеграцію України до європейського простору; також активізуються міжнародні програми підтримки розвитку підприємництва; однак через невизначеність ситуації що зберігається значні іноземні приватні інвестиції не надходять; економічні зв'язки з РФ та РБ не відновлюються;
- держава Україна ухвалює низку антикорупційних рішень, що спрямовані на реформування публічного управління та забезпечення сумісності з демократичними країнами, як країна-кандидат розпочинає з ЄС переговори про вступ, отримує доступ до програми програм ЄС, що працюють із країнами-кандидатами;
- держава йде на низку поступок щодо обсягів податкових надходжень до місцевих бюджетів та повертає частку умовно «військового» ПДФО;
- актуалізуються з врахуванням впливу війни державна та регіональні стратегії розвитку, відновлює свою діяльність оновлений та збільшений ДФРР, розпочинається реалізація програм відновлення та розвитку територій, в т.ч. за міжнародної участі;
- на світових ринках ціни на енергоносії та промислові товари дещо зменшуються, водночас зростають ціни на сільськогосподарські товари; Україні вдається налагодити систему внутрішньої сертифікації, насамперед, сільськогосподарських товарів, що збільшує їхню присутність на ринку ЄС та третіх країн;

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року**

- покращується логістика доставки вантажів, інтенсивність та різноманіття економічних контактів у цілому; економіка України в цілому та Чернігівської області зокрема демонструють суттєве стійке зростання (понад 5%) на рік;
- відновлюється цивільне авіаційне сполучення України зі світом, а залізничне та автомобільне значно пожвавлюється, зокрема будуються нові та відновлюються старі залізничні європейські колії до міст України, відкриваються нові автомобільні прикордонні переходи;
- стрімко поширюється практика надання державою та органами місцевого самоврядування послуг, насамперед – адміністративних, за допомогою інформаційних технологій, рівень відповідних знань, вмінь та навичок громадян зростає адекватними темпами;
- значно збільшується чисельність громадян інших країн, які хочуть побачити Україну та ближче познайомитися з її історико-культурною спадщиною, особливостями природи.

Внутрішні припущення:

- Сновська громада, що сполучає відносну близькість до Чернігова та Києва з гарними умовами для життя, приваблює до неї мешканців та мешканок із постраждалих від російсько-української війни регіонів;
- північна частина громади (від 5 до 10 км) залишається під постійною загрозою зі сторони РФ, тут господарська діяльність згорнута;
- на інших територіях громади сфера мікропідприємництва та фермерства успішно розвивається, відновлюється попит до рекреаційного потенціалу громади, зокрема, до сплаву на байдарках по Снову;
- громаді вдається покращити свій кадровий потенціал та підготувати фахівців, які можуть ефективно працювати за нових умов, в тому числі – з міжнародними донорами, що, в свою чергу, посилить їхню увагу до громади;
- суттєво зростають обсяги виробництва в основних галузях економіки громади: сільському господарстві, переробці, деревообробці, відроджується туризм, відповідно зростають надходження до міського бюджету;
- міській раді вдається налагодити системну підтримку мікробізнесу – насамперед, за рахунок допомоги в отриманні зовнішніх цільових коштів на розвиток підприємництва;
- громада активно розвиває співробітництво з громадами-сусідами Чернігівської області, а також налагоджує міжнародне співробітництво з громадами країн ЄС;
- міська рада розробляє та ухвалює необхідні для її розвитку документи просторового планування, розробляє та постійно наповнює змістом власний геоінформаційний портал;
- міська рада переглядає свої підходи до розподілу бюджетних коштів на користь проєктів, що сприяють місцевому розвитку, відповідно зменшується частка видатків, що спрямовується на поточні потреби;
- мережа бюджетних установ розвивається з огляду на охоплення, доступність та якість послуг що надаються;
- громада розпочинає системну роботу з запровадження енергозбереження, поширення використання відновлювальних джерел енергії, насамперед, у бюджетній сфері;
- відновлюється реконструкція доріг, насамперед, між селами;
- зростає кількість об'єднань громадян за інтересами – насамперед, громадських організацій, а також їхня активність у підготовці та реалізації різноманітних проєктів.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Результат імплементації стримано-оптимістичного сценарію для Сновської громади

Несприятливі умови для розвитку економіки зберігатимуться у воєнний та перший післявоєнний час. Через збереження зовнішньої загрози зі сторони РФ значних приватних інвестицій (зокрема – іноземних) до економіки громади не відбуватиметься. Однак підвищення, порівняно з попереднім періодом, рівня безпеки дозволяє діючим українським підприємцям нарощувати обсяги свого виробництва, до того ж в цілому економічна активність мешканців зростає. Найуспішніше розвиватимуться ключові галузі – сільське господарство з переробкою та лісова. Тож відродиться галузь внутрішнього туризму, насамперед, активного. З огляду на велику кількість постраждалих у результаті воєнних дій суттєвим напрямком стануть послуги з реабілітації.

Сільське господарство матиме шанс наростити своє виробництво за рахунок так званих нових культур, для цього в Сновській громаді є хороші природні умови та стимул у вигляді кліматичних змін (кавуни, дині та ін.). В цілому воно зростатиме повільніше, ніж на півдні регіону, через насиченість внутрішнього ринку, вищу собівартість виробництва сільськогосподарських товарів на відносно бідних, підзолистих землях, а також через кволе запровадження процедур сертифікації сільськогосподарської продукції, що необхідно для виходу виробників на ринки країн ЄС та третіх країн.

За таких обставин головним інвестором для громади, що компенсує несприятливі економічні умови, стануть державні й міжнародні програми та фонди, що спрямовані на відновлення та території України, зокрема, реформований ДФРР, а також структурні інвестиційні фонди ЄС – програми Європейської Комісії. Щоправда робота з програмами ЄС – для неї виклик (втім як і для переважної більшості інших територіальних громад). З технічної точки зору мають бути фахівці, які добре володіють методикою проєктного менеджменту та англійською мовою. Втім головне інше – ніколи раніше вона не стикалася ні з чим подібним ні за складністю розробки, ні реалізації та звітності.

Наведений стримано-оптимістичний сценарій – базовий для формулювання стратегічного бачення громади на стратегічну перспективу, він відображений у формулюваннях стратегічних та оперативних цілей розвитку Сновської громади до 2027 р.

Розділ 4. Стратегічне бачення розвитку громади

Стратегічне бачення – концентроване уявлення мешканцями та мешканками того, якою вони хочуть побачити свою громаду в майбутньому. Стратегічне бачення стисло відображає те, куди громада має прийти в результаті реалізації стратегії розвитку. Тобто воно окреслює узгоджене, всебічне та оптимістичне формування майбутнього територіальної громади, зокрема в економічній, соціальній, екологічній та інноваційній сферах, що є основою для визначення стратегічних та оперативних цілей.

Стратегічне бачення спирається, насамперед, на систему цінностей мешканців та мешканок громади та на домінуючі прагнення. Його серцевина – базові функції, які виконуватиме громада в регіоні, країні. У баченні також відображені риси впізнаваності громади, її унікальних особливостей як вираз локальної ідентичності.

Стратегічне бачення Сновської громади сформульовано не академічним шляхом, а за допомогою участі активних мешканців громади, які брали участь у засіданнях робочої групи, в кілька етапів. Насамперед, були обговорені дані соціально-економічного аналізу та результати анкетування жителів громади, представників бізнесу, також вивчення потреб бенефіціарів. Потім, для кращого розуміння стану справ та його конкретизації, учасникам засідання робочої групи було запропоновано визначити (на їхню думку) домінуючі бажання та прагнення мешканців громади. Надалі в той самий спосіб були ідентифіковані цінності, поширені серед

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

мешканців громади. Зрештою, результати були узагальнені, тобто зведені до списку прагнень та списку цінностей.

Члени робочої групи розглянули методiku формування стратегічного бачення. Вони сформували чотири фокус-групи, які самостійно працювали над власними версіями стратегічного бачення. Отримані тексти були оприлюднені на засіданні робочої групи та обговорені. Надалі фокус-групи об'єдналися спочатку в дві, а потім – в одну фокус групу. В підсумку з чотирьох, а потім двох версій стратегічного бачення напрацювали одну. Для його уточнення були використані результати SWOT-аналізу. Зрештою здобуте таким чином формулювання було оприлюднено на офіційних сторінках сільської ради в мережі Інтернет. На наступному засіданні робоча група скорегувала його за підсумками обговорення.

Стратегічне бачення Сновської міської територіальної громади

Сновська громада – форпост українського Полісся, приваблює для життя територіальна спільнота активних людей на берегах цілющої річки Снов. Соціальна самодостатня громада, відома сприятливими умовами для розвитку технологічного аграрного та лісового господарств, індустрії відпочинку та оздоровлення, з якісними та доступними послугами. Громада різноманітного дозвілля, що спирається на унікальні традиції Сновщини та відкрита до новітніх тенденцій

Стратегічне бачення сформовано на спільних цінностях та прагненнях жителів громади у поєднанні з її наявними потенціалами та можливостями. Воно покликано сприяти об'єднанню територіальної громади навколо спільної ідеї (власне – створення спільноти людей, поєднаних інтересами), спонукатиме їх до співпраці та допоможе усвідомити – лише разом мешканці та мешканки громади зможуть покращити власне життя, знайти баланс між матеріальними та нематеріальними цінностями, поєднати мрії та механізм їхньої реалізації.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Малюнки дітей щодо бачення майбутнього Сновської громади

Розділ 5. Стратегічні, оперативні цілі та завдання розвитку територіальної громади

5.1. «Дерево цілей» Стратегії розвитку Сновської міської територіальної громади

Взаємозв'язок й ієрархія стратегічних та оперативних цілей і завдань стратегії відображається як «дерево цілей» (матриця цілей).

Стратегічні цілі – стисле та конкретне формулювання бажаних результатів «цілеспрямованої» діяльності для досягнення стратегічного бачення за визначений період з оптимальним використанням часу та ресурсів. Вони «зашиті» в стратегічному бачення, тобто сформульовані з огляду на його основні складові. Стратегічні цілі мають бути досягнуті в результаті реалізації стратегії. Це те, чого громада прагне. Стратегічні цілі реалізуються через систему оперативних цілей.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Оперативні цілі – це сформульовані бажані конкретні позитивні результати, які необхідно досягти для реалізації певної стратегічної цілі. Те, чого треба досягти.

Структура стратегічних та оперативних цілей сформульована на основі процесу цілепокладання, тобто постановки цілей із різним терміном реалізації та вибору засобів для їхнього досягнення. При цьому оперативні цілі розумілися як такі, що показують як необхідно проводити зміни.

Для кожної оперативної цілі визначений перелік завдань, спрямованих на її досягнення. Завдання передбачають заздалегідь визначений результат їх виконання та мають на меті розв'язання конкретних проблем. Завданням притаманна висока ступінь конкретизації – це маленькі цілеспрямовані кроки для досягнення бачення.

В основі запропонованих цілей – результати, отримані завдяки SWOT-матриці, та аналізу виявлених проблем і потенціалів громади. Останні робоча група спробувала переформулювати на завдання. В процесі роботи з'ясувалося, що так можна зробити лише стосовно частини проблем та потенціалів. Інші або вимагали значно ширшого підходу (стали основою для оперативних цілей, або були проєктними ідеями (тож розглядалися вже на наступному етапі роботи над стратегією). Або ж виходили за межі повноважень ради, тому були зняті з обговорення.

Робоча група, спираючись на дані соціально-економічного аналізу, анкетування, SWOT-матриці, прийшла до висновку про існування трьох пріоритетних напрямів (економіка, згуртованість громади, привабливість території), відповідно – про доцільність формулювання трьох стратегічних цілей.

Оперативні цілі формувалися, переважно, за допомогою комбінування даних SWOT-матриці та виявлених завдань (тобто – не лише «зверху», але й, частково, «знизу»). Оперативні цілі відображають тематичну спрямованість завдань стратегії. Формулювання оперативних цілей уточнювалися під час засідання робочої групи, за її результатами, а також підсумками збору проєктних ідей.

Під час формування «дерева цілей» також враховувалися положення та пріоритети стратегій вищого порядку – державної та регіональної, а також терміни їх реалізації. Це зроблено з метою синхронізації стратегічного планування Сновської громади та стратегічного планування розвитку територій у державі в цілому. Важливий аспект – можливість отримання додаткових джерел фінансування з державного бюджету та міжнародної технічної допомоги. Зокрема, йдеться про програми, спрямовані на розвиток сільських територій за несприятливих умов, природоохоронних територій (особливо ті, що належать до Смарагдової мережі).

У цілому йдеться про побудову «дерева цілей» за принципом «від загального до конкретного», коли розкриваємо зміст стратегічних цілей в оперативних, а зміст операційних цілей – у завданнях. Таким чином сума результатів у межах оперативної цілі означатиме її досягнення, сума результатів оперативних цілей у межах стратегічної – її виконання, а сума очікуваних результатів стратегічних цілей означатиме досягнення запланованого у стратегічному баченні.

Структура стратегічних та оперативних цілей виглядає так:

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Рисунок 5.2 Матриця цілей Сновської територіальної громади

Сновська громада – форпост українського Полісся, приваблива для життя територіальна спільнота активних людей на берегах цілющої річки Снов. Соціальна самодостатня громада, відома сприятливими умовами для розвитку технологічного аграрного та лісового господарств, індустрії відпочинку та оздоровлення, з якісними та доступними послугами. Громада різноманітного дозвілля, що спирається на унікальні традиції Сновщини та відкрита до новітніх тенденцій

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 5.1 Взаємозв'язок та ієрархія стратегічних та оперативних цілей та завдань

Стратегічна ціль 1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу	
Оперативні цілі	Завдання
1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності	1.1.1. Покращити умови надання середньої освіти з врахуванням вимог інклюзії
	1.1.2. Модернізувати заклади позашкільної освіти, а також оздоровлення юнаків та юнок
1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини	1.2.1. Запровадити креативні ініціативи у сфері мистецтва та культури
	1.2.2. Побудувати систему включення до громадського життя громади ВПО, мешканців старшого віку, ветеранів, а також осіб із інвалідністю
	1.2.3. Створити умови для активного дозвілля, розвитку масового спорту мешканців та мешканок громади
	1.2.4. Впровадити навчання з протидії інформаційним війнам
	1.2.5. Модернізувати матеріально-технічну базу закладів культури для нових завдань та функцій
1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації	1.3.1. Покращити умови надання послуг із охорони здоров'я, запровадити реабілітаційну медицину
	1.3.2. Сприяти відновленню ментального здоров'я мешканців та мешканок
	1.3.3. Сприяти формуванню відповідального ставлення до свого здоров'я, просуванню здорового способу життя
1.4. Краще організація управління з використанням цифровізації	1.4.1. Запровадити електронні системи збору та візуалізації інформації
	1.4.2. Забезпечити цифровізацію та мобільність надання адміністративних послуг
	1.4.3. Вивчити кращі практики організації управління територією в країнах ЄС
Стратегічна ціль 2. Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка	
Оперативні цілі	Завдання
2.1 Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників	2.1.1. Створити інфраструктуру для підтримки діяльності мікропідприємництва
	2.1.2. Сприяти впровадженню серед малих фермерів та родинних домогосподарств ягідництва й садівництва, вирощування нових сільгоспкультур
	2.1.3. Створити майстерні креативних індустрій на базі закладів освіти
2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади	2.2.1. Розробити документи містобудівного, просторового планування громади, землепорядної документації
	2.2.2. Провести нормативно-грошову оцінку земель громади, які її потребують
	2.2.2. Розробити та поширити інвестиційні пропозиції громади
	2.2.3. Збільшити впізнаваність громади
	2.3.1. Провести комплексну реконструкцію з зонуванням «Гідропарку» у Сновську

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

2.3. Створення в громаді туристичного середовища та його популяризація	2.3.2. Виготовити та поширити інформаційні матеріали про туристично-рекреаційні можливості громади
Стратегічна ціль 3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами	
Оперативні цілі	Завдання
3.1. Кращий стан доріг та вулиць, супутньої інфраструктури, доступність населених пунктів громади	3.1.1. Реконструювати дороги місцевого значення, а також вулиці у населених пунктах і тротуари, супутню інфраструктуру 3.1.2. Стимулювати налагодження регулярного транспортного сполучення між адміністративним центром громади та старостинськими округами
3.2. Забезпечення мешканців громади якісною питною водою та послугами з водовідведення	3.2.1. Реконструювати очисні споруди 3.2.2. Модернізувати та розширити систему централізованого водопостачання
3.3. Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ	3.3.1. Забезпечити дотримання вимог щодо утилізації ТПВ у Сновську 3.3.2. Ліквідувати стихійні сміттєзвалища та створити систему централізованого сортування, збору, вивозу й утилізації ТПВ у селах

Стратегічна ціль 4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада	
Оперативні цілі	Завдання
4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді	4.1.1. Створити сучасні укриття, оборонні споруди, інші об'єкти для захисту мешканців 4.1.2. Створити центр безпеки громади 4.1.3. Реконструювати, відновити та розширити освітлення вулично-дорожньої мережі громади
4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії	4.2.1. Розробити та запровадити План дій сталого енергетичного розвитку громади та клімату (або його аналог) 4.2.2. Запровадити локальну генерацію та використання відновлювальних джерел енергії 4.2.3. Здійснити санацію низки приміщень установ бюджетної сфери міської комунальної власності
4.3. Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів	4.3.1. Покращити стан водних об'єктів громади та прилеглих територій 4.3.2. Очистити антропогенно змінені екосистеми 4.3.3. Стимулювання мешканців громади до відмови від спалювання органічних відходів та до боротьби з карантинними рослинами 4.3.4. Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну

Стратегічна ціль 1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу

Мета стратегічної цілі 1 – розвиток потенціалів мешканців і мешканок громади, збільшення їхньої згуртованості як територіальної спільноти та участі в громадських справах, що передбачає створення можливостей для особистого, професійного, творчого розвитку, збереження здоров'я. Цим обумовлено поєднання відразу кількох людиноцентричних напрямів – освіти, культури, спорту, адміністративних та соціальних послуг.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна ціль базується на розумінні обмежених внутрішніх ресурсів, насамперед, міського бюджету, що є наслідком російсько-української війни, тенденцією до централізації фінансових ресурсів у державі з одночасним скороченням її можливостей з підтримки соціально-гуманітарної сфери, пригніченого стану підприємництва у прикордонні з Росією (як одного з ключових джерел надходжень до місцевого бюджету). Цей фактор довгостроково впливатиме на бюджетні можливості розвитку людського потенціалу громади навіть після припинення активних воєнних дій. Одночасно значно збільшилися можливості залучення міжнародної технічної допомоги, що в свою чергу потребує нових знань та вмінь роботи з іноземними партнерами. Разом це вимагає вищого рівня організації управління громадою як основи для її розвитку – соціального та економічного, збільшення громадської активності, а також підвищення здатності жителів громади протистояти ворожим інформаційним впливам – з огляду на близькість небезпеки та необхідність налагодження ефективної горизонтальної й вертикальної комунікації в громаді.

Стратегічна ціль 1 досягається через реалізацію таких оперативних цілей: «Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності», «Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини», «Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації», «Краще організація управління з використанням цифровізації».

Оперативна ціль 1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності

Мета оперативної цілі – розвиток системи освіти в громаді в цілому, що дозволить зменшити існуючі невідповідності стартових умов для її здобуття юними мешканцями та мешканками громади, зрештою – забезпечить їхню конкурентоздатність незалежно від місця проживання (місто чи сільська місцевість). Така постановка питання вимагатиме перегляду існуючої освітньої мережі з врахуванням чисельності дітей шкільного віку та нормативних вимог до кількості учнів у гімназіях і ліцеях, а також посилення уваги до позашкільця, забезпечення його кращої якості, різноманіття та повсюдності (в старостинських округах). Складова цілі – створення кращих умов для оздоровлення дітей Сновщини безпосередньо на її території як частини позашкільця. Видатки міського бюджету на надання цих послуг у довготерміновій перспективі розглядатимуться як інвестиції в розвиток громади в цілому.

Оперативна ціль – «Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності» містить двох завдань: «Покращити умови надання середньої освіти з врахуванням вимог інклюзії», «Модернізувати заклади позашкільної освіти, а також оздоровлення юнаків та юнок».

Таблиця 5.2 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
1.1.1. Покращити умови надання середньої освіти з врахуванням вимог інклюзії	- Реконструкція (в т.ч. часткова) та капітальний ремонт приміщень середніх шкіл із врахуванням вимог енергозбереження, інклюзії, доступності - Закупівля та встановлення нового обладнання, що необхідно для впровадження реформи середньої освіти
1.1.2. Модернізувати заклади позашкільної освіти, а також оздоровлення юнаків та юнок	- Реконструкції/капітальні ремонти приміщень культурно-мистецьких закладів позашкільної освіти громади з врахуванням вимог енергозбереження, інклюзії, доступності - Створення осередків позашкільної освіти в старостинських округах - Комплексна поетапна реконструкція єдиного на території громади закладу оздоровлення та відпочинку підлітків «Дружба»

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Очікувані результати:

- Оновлено матеріально-технічну та навчально-методичну базу комунальних закладів – надавачів освітніх послуг
- В освітніх закладах громади забезпечено виконання вимог енергозбереження, інклюзії, доступності
- Покращено показники рівня знань випускників закладів освіти громади
- Здійснено реконструкцію/капітальні ремонти приміщень культурно-мистецьких закладів позашкільної освіти громади з врахуванням вимог енергозбереження, інклюзії, доступності
- Заклад оздоровлення та відпочинку «Дружба» реконструйовано.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Кількість освітніх закладів, де проведено реконструкцію приміщень із врахуванням вимог енергозбереження, інклюзії, доступності
- Частка закладів освіти громади, де оновлено матеріально-технічне обладнання
- Кількість відремонтованих споруд Сновського дитячого закладу оздоровлення та відпочинку «Дружба»
- Кількість працюючих осередків шкільної освіти в старостинських округах
- Відсоток дітей шкільного віку, які користуються послугами з позашкільної освіти.

Оперативна ціль 1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини

Мета цієї оперативної цілі – згуртованість громади як самобутньої територіальної спільноти Сновщини як основа для її розвитку. Російсько-українська війна, тимчасова окупація території громади засвідчили високий (водночас – прихований) потенціал згуртованості мешканців та мешканок, що найбільш яскраво проявилось як стихійний народний спротив зовнішній загрозі. Однак період також засвідчив, що проблеми попереднього періоду, пов'язані з розумінням спільності інтересів заради розвитку нікуди не зникли. Більше того – вони посилилися внаслідок появи «внутрішніх» ВПО (жителі понищених рашистами сіл півночі) та «зовнішніх» ВПО (переселенці з інших областей). Це виклик для громади. Аби його подолати передбачається впровадити низку творчих ініціатив у культурно-мистецькій сфері, що спрямовані на формування локальної ідентичності, а також ініціатив з задоволення специфічних інтересів окремих соціальних груп, аби збільшити їхню участь у справах громади. Одночасно здійснюватимуть проекти, спрямовані на задоволення потреб у змістовному та цікавому дозвіллі всіх мешканців та мешканок територіальної громади, в тому числі – активного, стимулювання розвитку масового спорту на всій її території. З огляду на кордон із державою-агресором та посилений медійний вплив рашистів особлива увага приділятиметься протидії інформаційній війні, що передбачає комбінацію як традиційних засобів так і новітніх.

Оперативна ціль – «Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини» містить п'ять завдань: «Запровадити креативні ініціативи у сфері мистецтва та культури», «Побудувати систему включення до громадського життя громади ВПО, мешканців старшого віку, ветеранів, а також осіб із інвалідністю», «Створити умови для активного дозвілля, розвитку масового спорту мешканців та мешканок громади», «Впровадити нові методи протидії інформаційним війнам», «Модернізувати матеріально-технічну базу закладів культури для нових завдань та функцій».

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 5.3 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
1.2.1. Запровадити креативні ініціативи у сфері мистецтва та культури	- Створення умов для надання мобільних культурно-мистецьких послуг у віддалених селах громади - Створення тематичних музеїв у старостинських округах громади як філій Сновського історичного музею - Створення та забезпечення функціонування «зеленої сцени» Сновської громади, підтримка подібних ініціатив у селах громади
1.2.2. Побудувати систему включення до громадського життя громади ВПО, мешканців старшого віку, ветеранів, а також осіб із інвалідністю	- Створення публічних просторів стійкості та згуртування для різних соціальних та вікових груп відповідно до їхніх потреб - Забезпечення соціальним житлом ВПО - Проведення реконструкцій у приміщеннях, що належать до міської комунальної власності, з метою досягнення їх безбар'єрності
1.2.3. Створити умови для активного дозвілля, розвитку масового спорту мешканців та мешканок громади	- Реконструкція міського стадіону у Сновську, модернізація спортивних майданчиків у селах громади - Реалізація низки ініціатив молоді: скейт-парку, мотузкового парку та ін.
1.2.4. Впровадити нові методи протидії інформаційним війнам	- Заснування школа медійної грамотності, кібербезпеки та/або підтримка подібних громадських ініціатив - Запровадження мобільного додатку «Моя громада» або аналогу - Створення нових діалогових можливості на офіційному веб-сайті міської ради
1.2.5. Модернізувати матеріально-технічну базу закладів культури для нових завдань та функцій	- Здійснення капітальних ремонтів низки приміщень установ культури громади - Закупівля та встановлення нового обладнання для установ культури громади – відповідно до нових потреб

Очікувані результати:

- Поставлено на баланс міської комунальної власності та працює автомобільний транспорт для надання культурно-мистецьких послуг у віддалених селах громади
- Створені та працюють кілька тематичних музеїв (як філії Сновського історичного музею) в старостинських округах громади
- В Сновську відкрито «Зелену сцену» як незалежний творчий простір
- Створено та працюють у населених пунктах громади публічні простори стійкості та згуртованості для різних вікових та соціальних груп: ВПО, мешканців старшого віку, осіб із інвалідністю, ветеранів російсько-української війни

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року**

- В приміщеннях комунальної власності міської ради проведено реконструкції з врахуванням вимог безбар'єрності
- Міський стадіон у Сновську реконструйовано та працює
- В селах громади збудовані/реконструйовані та діють спортивні майданчики
- В Сновську створено та працюють скейт-парк і «мотузковий парк»
- Засновано та працює школа медійної грамотності й кібербезпеки
- Приміщення установ культури відремонтовані
- Нове обладнання для установ культури придбано, встановлено та працює

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Кількість виїзних культурно-мистецьких, освітніх та спортивних заходів протягом року
- Наявність музею Л. Тереховича в с.Кучинівка
- Наявність музею сучасної російсько-української війни в с.Тур'я
- Наявність «Зеленої сцени»
- Наявність скейт-парку
- Наявність «мотузкового парку»
- Рівень задоволеності жителів громади низкою ініціатив: скейт-парку/ «мотузкового парку»/ «Зеленою сценою»
- Кількість працюючих публічних просторів стійкості та згуртування в установах Сновської громади
- Частки мешканців та мешканок громади, які відвідують простори згуртування
- Частка приміщень міської комунальної власності, де проведено реконструкції та досягнута безбар'єрність
- Кількість ВПО, які скористалися соціальним житлом
- Частки мешканців та мешканок громади, яка займаються масовим спортом
- Кількість модернізованих/побудованих спортивних майданчиків у старостинських округах
- Наявність працюючої школи медіа грамотності та кібербезпеки
- Частка мешканців громади, які використовують мобільний додаток «Моя громада»
- Рівень задоволеності місцевих мешканців можливістю отримати необхідну інформацію з офіційного сайту міської ради
- Кількість приміщень закладів культури громади, де здійснено капітальні ремонти
- Обсяг коштів (в грн.), що витрачені протягом року на закупівлі та встановлення нового обладнання для установ культури громади

Оперативна ціль 1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації

В основі оперативної цілі – створення кращих умов для збереження здоров'я, в тому числі – ментального, а також формування у мешканців та мешканок відповідного ставлення до власного здоров'я. Звідси три відповідні напрями. Вони єдині в сенсі кінцевої мети – здоров'я людини.

Реалізація цілі стосується переважно комунальної бюджетної сфери – йдеться, насамперед, про покращення умов надання послуг, що вимагає ремонтів існуючих приміщень, іншої дотичної інфраструктури, закупівлі нового медичного обладнання, збереження кадрового потенціалу лікарів та залучення до громади нових медичних працівників. Такий

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

підхід передбачає впровадження на теренах громади низки спеціалізованих програм, спрямованих на профілактику хвороб. А це передбачає зусилля з подолання браку уваги мешканців та мешканок до власного здоров'я. Важлива складова цілі – налагодження системної психологічної допомоги як засіб підтримки ментального здоров'я жителів громади та протидії наслідкам російсько-української війни.

Оперативна ціль враховує вплив на наслідки російсько-української війни – значне збільшення кількості людей, які потребують фізичної та психологічної реабілітації. Це окреме завдання, що вимагатиме низки проєктів, об'єктивні умови для реалізації яких на теренах громади існують.

Оперативна ціль – «Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації» містить три завдання. «Покращити умови надання послуг із охорони здоров'я, запровадити реабілітаційну медицину», «Сприяти відновленню ментального здоров'я мешканців та мешканок», «Сприяти формуванню відповідального ставлення до свого здоров'я, просуванню здорового способу життя».

Таблиця 5.4 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
1.3.1. Покращити умови надання послуг із охорони здоров'я, запровадити реабілітаційну медицину	- Капітальні ремонти (реконструкції) приміщень некомерційних комунальних установ, що надають послуги із охорони здоров'я - Закупівля та введення до експлуатації нового медичного обладнання - Стимулювання лікарів залишатися працювати в громаді (житло та інші складові) - Створення реабілітаційного центру для ветеранів російсько-української війни
1.3.2. Сприяти відновленню ментального здоров'я мешканців та мешканок	Створення системи допомоги мешканцям та мешканкам громади з психосоціальної підтримки та розвитку культури піклування
1.3.3. Сприяти формуванню відповідального ставлення до свого здоров'я, просуванню здорового способу життя	- Організація навчання здоровому способу життя, насамперед, серед молоді, просування його популярності, в тому числі – за допомогою інформаційних технологій та продуктів - Розробка, ухвалення та реалізація програми «Раннє виявлення онкології – збереження життя»

Очікувані результати:

- Приміщення некомерційних комунальних установ, що надають послуги із охорони здоров'я, відремонтовані
- Нове медичне обладнання для некомерційних комунальних підприємств із охорони здоров'я закуплено, встановлено та працює
- Завдяки наданому комунальному житлу до громади залучені необхідні лікарі
- Відкрито та працює реабілітаційний центр для ветеранів російсько-української війни
- Жителі громади можуть скористатися послугами з захисту свого ментального здоров'я на її теренах
- Розроблено та оприлюднено інформаційні продукти, що спрямовані на просування здорового способу життя

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

- Розроблено та запроваджено програму «Раннє виявлення онкології – збереження життя»

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Площа реконструйованих приміщень некомерційних комунальних підприємств, що надають послуги із охорони здоров'я
- Обсяг коштів, що витрачені на закупівлю нового медичного обладнання (включно з благодійною допомогою)
- Наявність легкового санітарного автомобілю
- Кількість лікарів, які працюватимуть у медичних закладах Сновської громади, та забезпечені житлом від міської ради
- Кількість осіб, які скористалися послугами реабілітаційного центру для ветеранів, ветеранок та членів їх сімей, протягом року
- Наявність об'єднання організацій різних форм власності, що започаткувало надання послуг із захисту ментального здоров'я
- Наявність розроблених та впроваджених програм: «Здорова жінка – здорова нація», «Раннє виявлення онкології – збереження життя».
- Чисельність народжених
- Чисельність померлих
- Кількість випадків інфекційної захворюваності на 10 тис. населення
- Кількість випадків неінфекційної захворюваності на 10 тис. населення

Оперативна ціль 1.4. Краще організація управління з використанням цифровізації

Мета цієї оперативної цілі – більша організованість та ефективність ухвалення управлінських рішень, управління громадою в цілому, що відображається у раціональнішому використанні наявних ресурсів, збільшенню залученості зовнішніх, повсюдності та рівному оперативному доступі мешканців до адміністративних та соціальних послуг (досягається через цифровізацію та мобільність). Це критично важливо для майбутньої громади як за умов війни, так і післявоєнного розвитку. Досягається ціль за допомогою цифровізації низки ланок управління. Відкриття в Сновську Дія Центру посилило спроможність громади до цифровізації послуг, водночас не зняло низку інших питань. Насамперед, збору та обробки базової інформації про стан різних галузей громади, зокрема – у сільській місцевості громади. Це передбачає розвиток телекомунікаційних систем та запровадження спеціального програмного забезпечення в діяльності міської ради з обліку ресурсів території. Така постановка питання вимагатиме низки структурних змін в організації управління, підвищення рівня професійної компетентності наявних фахівців. Складова цілі – підвищення мобільності та різноманіття публічних адміністративних й соціальних послуг як інструменту реалізації інтересів мешканців.

Оперативна ціль – «Краще організація управління з використанням цифровізації» містить три завдання: «Запровадити електронні системи збору та візуалізації інформації», «Забезпечити цифровізацію та мобільність надання адміністративних послуг», «Вивчити кращі практики організації управління територією в країнах ЄС».

Таблиця 5.5 Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 1.4. Краще організація управління з використанням цифровізації

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
1.4.1. Запровадити електронні системи збору та візуалізації інформації	▪ Впровадження єдиної для громади системи електронного погосподарського обліку ▪ Впровадження програмного забезпечення, необхідного для реалізації положень Закону

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

	України «Про публічні консультації»
1.4.2. Забезпечити цифровізацію та мобільність надання адміністративних і соціальних послуг	▪ Забезпечення надання адміністративних послуг дистанційно у старостинських округах ▪ Ремонти приміщень, насамперед, у сільській місцевості, що використовуються для надання адміністративних та соціальних послуг ▪ Розширення надання адміністративних і соціальних послуг мобільно
1.4.3. Вивчити кращі практики організації управління територією в країнах ЄС	▪ Використання конкурсів програми ЄС “Interreg Europe” ▪ Розвиток міжнародного партнерства громад

Очікувані результати:

- В громаді ведеться централізований електронний погосподарський облік
- Старостинські округи оснащені необхідним обладнанням, а персонал навчений для надання адміністративних послуг дистанційно
- Адміністративні приміщення модернізовані з врахуванням необхідності надання адміністративних послуг
- Здійснено капітальні ремонти приміщень, що використовуються для надання соціальної підтримки дітей та сімей громади
- Забезпечена мобільність надання адміністративних послуг
- Забезпечена мобільність надання соціальних послуг
- Сновська міська рада зареєструвалася на сайті програми ЄС “Interreg Europe” та отримала її консультації, що необхідні для участі в конкурсі проєктів

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Відсоток домогосподарств громади, які занесені до єдиної системи електронного погосподарського обліку громади
- Кількість адміністративних послуг, що надаються дистанційно
- Частка відремонтованих приміщень, де надаються послуги з соціальної підтримки дітей та сімей громади
- Кількість адміністративних послуг, що надаються мобільно
- Кількість соціальних послуг, що надаються мобільно
- Кількість мешканців громади, які протягом року скористалися послугою «соціальне таксі».
- Наявність реєстрації Сновської міської ради на сайті програми ЄС “Interreg Europe”

Стратегічна ціль 2. Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка

Мета стратегічної цілі 2 – підвищення ефективності економіки Сновської громади, відповідно – рівня надходжень до міського бюджету шляхом використання наявного потенціалу, конкурентних переваг, підтримки розвитку мікро- та малого бізнесу в традиційних галузях (сільське господарство, лісова, їх переробка, послуги), впровадження нових сільськогосподарських культур, що пов'язано зі змінами клімату, а також відродження туристично-рекреаційної сфери.

Така постановка питання зумовлена наступними обставинами. На час розробки стратегії економіка громади спиралася, насамперед, на сільське господарство та переробку, що постраждали від російсько-української війни лише локально (на півночі). Натомість лісове

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

господарство втратило більше, що негативно вплинуло на обсяги наявної продукції. Втім війна стимулювала активність мікротовиробників та надавачів послуг, а втрати на півдні України спонукали мешканців Сновщини до експериментів із вирощуванням відносно нових культур. Ця сфера набула позитивної динаміки, при цьому є дуже хаотичною,

Тому досягнення стратегічної цілі передбачає, насамперед, стимулювання інноваційної економічної активності мешканців громади у сфері мікро- та малого бізнесу, допомогу у вигляді створення інфраструктурних умов та консультування, підтримку модернізацію дрібного сільськогосподарського виробника, впровадження нових форм діяльності, поновлення туризму (насамперед, активного). Це дозволить посилити конкуренцію в традиційних галузях громади та водночас спонукає діючих суб'єктів господарської діяльності до змін. Для посилення ефекту громада просуватиме свої потенціали, розробивши для цього необхідну документацію та промоційні матеріали.

Стратегічна ціль 2 досягається через реалізацію таких оперативних цілей: «Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників», «Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади», «Створення в громаді туристичного середовища та його популяризація».

Оперативна ціль 2.1. Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників

Мета цієї оперативної цілі – збільшити економічну активність мешканців та мешканок громади, підвищуючи таким чином їх купівельну спроможність, сприяти збільшенню обсягів та вироблення різноманіття місцевих товарів та послуг. Це важлива умова й для конкурентоздатності громади, адже мікро та мале підприємництво, фермерство завжди мобільно, генерує інноваційні ідеї, привчає мешканців та мешканок до соціальної відповідальності. Така постановка питання вимагає від громади створення інфраструктури для розвитку такого ґатунку економічної активності, впровадження інших супутніх форм підтримки підприємницької діяльності, сприяння залучення до неї молоді. Зміни клімату відкривають нові можливості у сільському господарстві – поряд із традиційними ягідництвом та садівництвом перспективним йдеться про просування вирощування відносно нових для Сновщини сільськогосподарських культур (наприклад – бахчевих). З огляду на супутні ризики громада має також підтримувати запровадження новітніх аграрних технологій та кооперацію з первісної обробки та збуту вирощеної продукції.

Оперативна ціль – «Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників» містить трьох завдання: «Створити інфраструктуру для підтримки діяльності мікропідприємництва», «Сприяти впровадженню серед малих фермерів та родинних домогосподарств ягідництва й садівництва, вирощування нових сільгоспкультур», «Створити майстерні креативних індустрій на базі закладів освіти».

Таблиця 5.6. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.1. Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
2.1.1. Створити інфраструктуру для підтримки діяльності мікропідприємництва	- Впорядкування та реконструкція торговельних майданчиків для мешканців громади у її населених пунктів - Створення торговельно - сервісного осередку для представників мікробізнесу
2.1.2. Сприяти впровадженню серед малих фермерів та родинних домогосподарств ягідництва й садівництва, вирощування нових сільгоспкультур	Проведення інформаційних кампаній із популяризації садівництва, ягідництва, нових сільськогосподарських культур, поява яких стала можливою завдяки змінам клімату

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

	- Організація на теренах громади сільськогосподарського дорадництва - Просування серед домогосподарств та малих фермерів діяльності з рекультивації порушених земель, консервації деградованих, малопродуктивних - Сприяння створенню мешканцями сільськогосподарського кооперативу з виробництва та збуту продукції
2.1.3. Створити майстерні креативних індустрій на базі закладів освіти	- Створення тематичних коворкінгів, що спрямовані на підтримку місцевих ремесл - Створення інноваційних навчальних хабів, що спрямовані на виробничу діяльність

Очікувані результати:

- Реконструйовано та працює торгівельний майданчик (ринок) у центрі Сновська
- У Сновську створено та працює торгівельно-сервісний осередок для мікро підприємництва
- Мешканці Сновщини отримали інформацію щодо можливостей та переваг ведення садівництва, ягідництва, нових культур, поява яких стала можливою завдяки змінам клімату, а також тепличного господарства
- Низка ділянок землі рекультивована/законсервована (через деградування та малопродуктивність)
- Створено та працює сільськогосподарський кооператив
- Створено та працює коворкінг столярного мистецтва «Майстерня майбутнього» на базі Сновського ліцею №1
- Створено та працює інноваційний кулінарний хаб на базі Сновського вищого професійного училища лісового господарства.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Наявність реконструйованого торгівельного майданчику (ринку) у Сновську
- Кількість представників мікро та малого бізнесу, народних умільців громади, які використовують місця торгівлі на модернізованій ринковій площі в Сновську
- Кількість підприємців, які протягом року використовують послуги торгівельно-сервісного осередку мікропідприємництва
- Площа ділянок землі, що рекультивована/законсервована через деградування та малопродуктивність
- Кількість товаровиробників, що об'єдналися в сільськогосподарський кооператив
- Наявність коворкінгу столярного мистецтва «Майстерня майбутнього» на базі Сновського ліцею №1
- Кількість осіб (учнів, місцевих мешканців, підприємців та ВПО), які долучилися до діяльності столярного коворкінгу
- Наявність інноваційного кулінарного хабу на базі Сновського вищого професійного училища лісового господарства
- Кількість осіб (учнів, місцевих мешканців, підприємців та ВПО), які долучилися залучені до діяльності кулінарного хабу.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Оперативна ціль 2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади

Просторове планування, поряд із стратегічним та бюджетним, – одна з головних трьох складових планування розвитку громади в цілому. Однак наявний стан не дозволяє розв'язувати довгострокові питань розвитку території громади – лише поточні. Загроза рашистських обстрілів із півночі, відповідно – безпекові обмеження значно ускладнюють планування розвитку території Сновської громади. В основі оперативної цілі – розробка планувальних рішень стосовно перспективного використання всієї території громади для інтегрованого розвитку її населених пунктів як єдиної системи розселення, а також Комплексного плану просторового розвитку території громади. Останній визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території.

Просторове планування та її зонування – передумова для залучення інвестицій. Близькість до росії унеможливорює таку можливість на півночі громади. Однак у центрі та на півдні громади спокійніше, тут (в обмежених обсягах) інвестиції можливі, насамперед, у галузях, що забезпечують швидку віддачу коштів – сільське господарство (рослинництво), переробка та сервіс. А це означає необхідність розробки та просування інвестиційних пропозицій, просування позитивного іміджу території в цілому – з врахуванням вище зазначених ризиків.

Оперативна ціль – «Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади» містить три завдання: «Розробити документи містобудівного, просторового планування громади, земельної документації», «Розробити та поширити інвестиційні пропозиції громади», «Збільшити впізнаваність громади».

Таблиця 5.7. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
2.2.1. Розробити документи містобудівного, просторового планування громади, земельної документації	- Розробка генеральних плани населених пунктів громади - Розробка Комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади - Актуалізація нормативно-грошової оцінки земель - Розроблення (оновлення) іншої містобудівної документації та забезпечення її публічності - Розробка та запровадження геоінформаційної системи громади - Створення наборів геопросторових даних громади, в т.ч. щодо деградованих земель, природоохоронних територій та об'єктів громади – ПЗФ, Смарагдової мережі, інших
2.2.2. Розробити та поширити інвестиційні пропозиції громади	- Створення інвестиційного паспорту громади, розробка та просування інвестиційних проєктів - Розробка субсторінки сайту селищної ради для представлення інвестиційних потенціалів громади

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

2.2.3. Збільшити впізнаваність громади	Розробити та поширити бренд бук громади
--	---

Очікувані результати:

- Генеральні плани (з врахуванням детальних планів) та комплексний план просторового розвитку території розроблені та затверджені
- Нова нормативно-грошова оцінка земель населених пунктів громади проведена, відповідна документація розроблена та застосовується
- Розроблена та наповнена змістом геоінформаційна система (карта) громади
- Набори геопросторових даних громади, в т.ч. щодо деградованих земель, природоохоронних територій, об'єктів ПЗФ створено
- Розроблено та використовується бренд бук громади
- Розроблена та розміщена на сайті міської ради двомовна (українською та англійською) субсторінка для потенційних інвесторів.
- Розроблено та поширено інвестиційний паспорт громади

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Наявність комплексного плану просторового розвитку території громади
- Кількість генеральних планів населених пунктів громади, що розроблені
- Частка населених пунктів громади, де проведена нова НГО землі
- Наявність інвестиційного паспорта громади
- Кількість розроблених та поширених двома мовами (українською та англійською) інвестиційних пропозицій громади
- Кількість наборів геопросторових даних громади, в т.ч. щодо деградованих земель, природоохоронних територій, об'єктів ПЗФ
- Наявність затвердженого брендбуку громади
- Кількість переглядів субсторінки міської ради, що розроблена для приведення уваги інвесторів, протягом календарного року.

Оперативна ціль 2.3. Створення в громаді туристичного середовища та його популяризація

До початку повномасштабної війни за незалежність України в 2022 р. туристична галузь на території Сновської громади динамічно розвивалася – особливо, активного туризму. рашистка навала зупинила ці процеси та відкинула громаду на багато років назад. Однак об'єктивна основа для розвитку цього напрямку залишилася (ліси, Снов як складова Смарагдової мережі, хороше сполучення з Києвом та Черніговом, бренд осередку паровозів). Так само залишилися проблеми умовно довоєнного часу – бракує профільної інфраструктури (зокрема – атракцій) та фахівців, які б розуміли та знали як на туризмі та відпочинку можна заробляти. І якщо громада нічого не може вдіяти з зовнішніми ризиками, то подолати внутрішні проблеми вона здатна, відродивши тим самим галузь. З огляду на обставини пропонуються помірковані, скоріше – підготовчі кроки з розвитку інфраструктури туризму та поширення впізнаваності Сновщини. Це основа для розробки та просування нових туристичних продуктів, в т.ч. – за допомогою новітніх інформаційних технологій.

Оперативна ціль – «Створення в громаді туристичного середовища та його популяризація» містить два завдання: «Провести комплексну реконструкцію з зонуванням «Гідропарку» у Сновську», «Виготовити та поширити інформаційні матеріали про туристично-рекреаційні можливості громади».

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 5.8. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 2.3. Створення в громаді туристичного середовища та його популяризація

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
2.3.1. Провести комплексну реконструкцію з зонуванням «Гідропарку» у Сновську, а також поширити зони відпочинку у сільській місцевості	- Розробка дизайн-проєкту реконструкції «Гідропарку» в цілому та його окремих складових - Поетапна реконструкція «Гідропарку» з облаштуванням визначених зон (локацій) - Створення/реконструкція зон відпочинку в старостинських округах
2.3.2. Виготовити та поширити інформаційні матеріали про туристично-рекреаційні можливості громади	- Розробка, виготовлення та поширення інформаційної продукції про туристично-рекреаційні можливості громади, в т.ч. щодо території Смарагдової мережі - Розробка та поширення науково-популярного презентаційного видання про минуле Сновщини

Очікувані результати:

- Дизайн-проєкт реконструкції «Гідропарку» та окремих його складових розроблено
- Поетапну реконструкцію «Гідропарку» розпочато, оновлені локації використовуються жителями та гостями громади
- Зони відпочинку у сільській місцевості створені/реконструйовані
- Інформаційна продукція про туристично-рекреаційні можливості громади, в т.ч. про території Смарагдової мережі, виготовлена та поширена
- Презентаційне видання про минуле Сновщини розроблено та поширено.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Наявність дизайн-проєкту комерційно-розважальної зони «Гідропарк» у м.Сновськ
- Наявний та оприлюднений набір геопросторових даних щодо туристично-рекреаційних об'єктів та маршрутів на теренах громади
- Кількість створених/реконструйованих зон відпочинку у сільській місцевості
- Частка мешканців громади, які обізнані з особливостями господарської діяльності на територіях Смарагдової мережі та поведінки на об'єктах природно-заповідного фонду
- Кількість назв інформаційної продукції про туристично-рекреаційні можливості громади, що виготовлена та поширена протягом календарного року
- Наявність презентаційного видання про минуле Сновщини.

Стратегічна ціль 3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами

Мета стратегічної цілі 3 – забезпечення доступності території, поширення та якості базових комунальних послуг. Отже, йдеться про привабливість громади для мешканців та мешканок. Остання має кілька складових, із яких стратегічна ціль розглядає три – транспортна інфраструктура, водовідведення та водопостачання, поводження з твердими побутовими відходами.

В роки, що передували широкомасштабній війні, в Україні в цілому та в Сновській громаді зокрема простежувалася тенденція підвищення рівня вимог мешканців та мешканок до умов життя на території. Пов'язано це з більшою відкритістю та можливостями познайомитися з кращими практиками господарювання, в тому числі – за кордоном, в країнах ЄС. Між тим значна частина жителів громади відчуває на собі вплив негативних факторів, що притаманні

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

сільській місцевості України в цілому: погані дороги, що ускладнюють сполучення, та брак базових комунальних послуг, а саме: питної води й утилізації сміття. На тепер це все накладається на специфіку життя громади у зоні можливих бойових дій. А для втримання населення необхідна мотивація більша, ніж звичайна прив'язка до рідної місцевості. Як наслідок, помітна частина мешканців та мешканок заявляє про можливість залишити її межі (поки що – теоретично). Але одночасно є низка привабливих для життя факторів: чисте повітря, значні водні ресурси, ліси, мальовнича місцевість, відносно недалеко Чернігів та Київ. Їхнє посилення – гарна передумова для збереження та навіть росту привабливості громади як місця для життя.

Стратегічна ціль 3 досягається через реалізацію таких оперативних цілей: «Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами», «Забезпечення мешканців громади якісною питною водою та послугами з водовідведення», «Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ».

Оперативна ціль 3.1. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами

Мета цієї оперативної цілі – покращити можливості для мобільності мешканців та мешканок громади між її населеними пунктами, а також сполучення з іншими територіями. Реалізовуватиметься вона, насамперед, за допомогою покращення якості доріг місцевого значення, що необхідно аби скоротити час у дорозі між населеними пунктами громади. З огляду на велику площу Сновської громади та малу щільність населення зазначена обставина – вирішальна для вчасного надання більшості послуг, починаючи з освітніх, також важлива з точки зору витрат бізнесу, отже – його поширення, формування цін товарів та послуг. Складова цілі – покращення транспортного сполучення між адміністративним центром громади та селами (в рамках міжмуніципального співробітництва між громадами), що дасть можливість жителям раціональніше використовувати свій час та кошти. А також розвиток велосипедної інфраструктури – як для зручності мешканців та мешканок, так і гостей громади.

Оперативна ціль – «Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами» містить два завдання: Реконструювати дороги місцевого значення, а також вулиці у населених пунктах і тротуари, супутню інфраструктуру», «Стимулювати налагодження регулярного транспортного сполучення між адміністративним центром громади та старостинськими округами».

Таблиця 5.9. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.1. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
3.1.1. Реконструювати дороги місцевого значення, а також вулиці у населених пунктах і тротуари, супутню інфраструктуру	- Будівництво, капітальний ремонт та реконструкція низки ділянок доріг місцевого значення на території громади - Будівництво, капітальний ремонт та реконструкція тротуарів із дотримання вимог безбар'єрності в низці населених пунктів громади - Реконструкція та/або спорудження супутньої дорожньої інфраструктури (під'їзди, зупинки та ін.) - Спорудження під час капітального ремонту доріг систем лінійного поверхневого водовідведення, очищення та ремонт водовідвідних лотків, влаштування водоскидних систем

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

3.1.2. Стимулювати налагодження регулярного транспортного сполучення між адміністративним центром громади та старостинськими округами	▪ Розробка та реалізація проєктів співробітництва громад, що спрямовані на створення системи регулярних соціальних пасажирських перевезень на півночі Чернігівщини ▪ Розвиток велосипедної інфраструктури
---	--

Очікувані результати:

- Реконструйовано/споруджено низку ділянок доріг та вулиць та тротуарів із дотриманням вимог безбар'єрності, а час, необхідний на дорогу, зменшився
- Реконструйовано/споруджено низку тротуарів із дотриманням вимог безбар'єрності
- Встановлено нові та відремонтовано старі зупинки для автотранспорту.
- Розроблено та подано на конкурс проєкт створення системи регулярних соціальних пасажирських перевезень на півночі Чернігівщини на засадах співробітництва територіальних громад
- Велосипедну інфраструктуру в громаді створено.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Довжина (в км) капітально відремонтованих доріг місцевого значення
- Довжина (в км) капітально відремонтованих/новозбудованих тротуарів у населених пунктах з дотриманням вимог безбар'єрності
- Наявність проєкту створення системи регулярних соціальних пасажирських перевезень на півночі Чернігівщини на засадах співробітництва територіальних громад
- Кількість об'єктів велосипедної інфраструктури на теренах громади

Оперативна ціль 3.2. Забезпечення мешканців громади якісною питною водою та послугами з водовідведення

Мета цієї оперативної цілі – надати мешканцям громади доступ до послуг із постачання якісної питної води та зменшити навантаження на природне середовище за допомогою розширення мережі водовідведення та покращення якості очистки стічних вод. На тепер доступ до централізованого водопостачання мають лише мешканці та мешканки Сновська та кількох сіл, а це означає, що майже половина жителів громади використовують питну воду, що не відповідає встановленим санітарним нормативам, насамперед, щодо показників вмісту заліза. Крім того, стан очисних споруд у Сновську не дозволяє здійснювати якісну очистку стічних вод, що загрожує довкіллю, зрештою – здоров'ю людей. У селах така можливість взагалі відсутня. Мж тим громада розраховує на приток відвідувачів та туристів, що передбачає створення низки передумов, в тому числі й щодо чистоти довкілля.

Тому реалізації цілі – один із очевидних пріоритетів громади. Для її досягнення передбачається реконструкція діючих очисних споруд та поступове розширення мереж водопостачання й водовідведення. У випадку сільської місцевості увага концентруватиметься на розвитку локальних систем централізованого водопостачання як таких, що забезпечує якість питної води (на відміну від малих свердловин у садибах чи криниць).

Оперативна ціль – «Забезпечення мешканців громади якісною питною водою та послугами з водовідведення» містить два завдання: «Реконструювати очисні споруди», «Модернізувати та розширити систему централізованого водопостачання».

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 5.10. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.2. Забезпечення мешканців громади якісною питною водою та послугами з водовідведення

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
3.2.1. Реконструювати очисні споруди	- Реконструкція очисних систем у м. Сновськ - Здійснення капітального ремонту низки складових системи водовідведення в громаді
3.2.2. Модернізувати та розширити систему централізованого водопостачання	- Реалізація низки проєктів із будівництва та капітального ремонту мережі водогонів у Сновську - Будівництво зовнішніх мереж водопостачання у низці сіл громади - Здійснення реконструкцій, що спрямовані на покращення показників знезалізнення питної води у водогонях

Очікувані результати:

- Очисні споруди в Сновську реконструйовано
- Капітально відремонтовано низку складових систем водовідведення
- В громаді збільшено мережу водогонів, а частину наявних – замінено на нові
- Здійснено реконструкції, що спрямовані на покращення якості питної води, насамперед, щодо показника вмісту заліза.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Наявність реконструйованих очисних споруд у Сновську
- Кількість складових системи водовідведення, що реконструйовані
- Довжина новозбудованих/капітально відремонтованих водогонів у Сновську
- Довжина новозбудованих/капітально відремонтованих водогонів в старостинських округах
- Рівень задоволення мешканців та мешканок громади станом її дорожньо-транспортної інфраструктури

Оперативна ціль 3.3. Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ

Мета цієї оперативної цілі – зменшення антропогенне навантаження на довкілля у вигляді твердих побутових відходів. Нині воно пов'язано як із господарською діяльністю підприємств, так і жителів громади (насамперед, несанкціоноване захоронення ТПВ у сільській місцевості, а також сезонне спалювання зеленої маси). Між тим це складова формування якості життя та привабливості громади. Тому необхідний крок – створення системи сортування, збору, вивезення та утилізації ТПВ, яка б охопила всі населені пункти громади. Він включає, зокрема, санацію наявного сміттєзвалища у Сновську, спорудження якого було розпочато, але зупинено. Під час реалізації проєктних рішень щодо створення нових полігонів твердих побутових відходів необхідно дотримуватись вимог статті 46 Закону України «Про охорону земель», а саме:

Виконання заходів щодо запобігання або зменшення обсягів утворення відходів та екологічне безпечне поводження з ними;

Максимальне збереження ґрунтового покриву на основі обраного оптимального варіанта територіального розміщення об'єктів поводження з відходами;

Зняття родючого шару ґрунту, його складування, збереження та використання при рекультиватії земель, покращенні малопродуктивних земель і благоустрої населених пунктів;

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Запобігання негативному впливу об'єктів поводження з відходами, що використовуються для збирання, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів на ґрунтовий покрив прилеглих територій;

Рекультивация земельних ділянок після ліквідації об'єктів поводження з відходами.

Реалізація цілі передбачає Реалізація заходів Програми удосконалення послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024-2028 роки.

Оперативна ціль – «Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ» містить два завдання: «Забезпечити дотримання вимог щодо утилізації ТПВ у Сновську», «Ліквідувати стихійні сміттєзвалища та створити систему централізованого сортування, збору, вивозу й утилізації ТПВ у селах».

Таблиця 5.11. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 3.3. Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
3.3.1. Забезпечити дотримання вимог щодо утилізації ТПВ у Сновську	- Реалізація заходів Програми удосконалення послуги «Управління твердими побутовими відходами в Сновській МТГ» на 2024-2028 роки - Створення станції сегрегації (сортування) твердих побутових відходів
3.3.2. Ліквідувати стихійні сміттєзвалища та створити систему централізованого сортування, збору, вивозу й утилізації ТПВ у селах	- Просування серед мешканців громади договорів про збір та вивіз ТПВ, стимулювання серед домогосподарств практики роздільного збирання сміття - Спорудження майданчиків зі спеціальними контейнерами для роздільного збирання сміття із подальшим надходженням ТПВ на переробку чи повторне використання - Закупівля спеціальної техніки для забезпечення роботи з сортування, збору та вивезення ТПВ на утилізацію по всій території громади

Очікувані результати:

- Стихійні сміттєзвалища в громаді ліквідовані
- Станція сегрегації (сортування) ТПВ створено та введено до експлуатації
- Збільшено охоплення домогосподарств централізованим вивезенням ТПВ
- Спеціальні майданчики для збору ТПВ у населених пунктах громади споруджені, а контейнери для сміття придбані та встановлені
- Придбана та передана на баланс комунального підприємства спеціальна техніка, а його функції та територія відповідальності розширені.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Кількість населених пунктів громади, охоплених послугою вивезення ТПВ
- Частка домогосподарств громади, які уклали договори на вивіз ТПВ
- Кількість ліквідованих стихійних сміттєзвалищ протягом року
- Кількість споруджених майданчиків для роздільного збирання ТПВ
- Кількість встановлених євро контейнерів для сміття
- Наявність діючої станції сегрегації (сортування) твердих побутових відходів

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

- Кількість одиниць спеціальної техніки, що передана на баланс комунального підприємства для забезпечення роботи з сортування, збору та вивезення ТПВ на утилізацію по всій території громади.

Стратегічна ціль 4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада

Мета стратегічної цілі 4 – створити на території Сновської громади безпечні умови життя, поєднані з привабливим, комфортним довкіллям.

Стратегічна ціль базується на розумінні того, що в основі вибору людини жити в тій чи іншій місцевості не лише на можливостях заробити – існують інші впливові чинники. Як засвідчує практика інших країн та територіальних громад – це збережене навколишнє природне середовище, а саме: чисте повітря та вода, значні лісовкриті площі, мінімізація антропогенного тиску на довкілля, в тому числі – щодо викидів CO₂. Складовою цілі – адаптація до змін клімату, що передбачає як ощадливе ставлення до наявних природних ресурсів, так і низку управлінських рішень, які спрямовані на врахування об'єктивних процесів що відбуваються в розвитку громади. Така поставка питання тісно пов'язує екологію та безпеку – стан довкілля є частиною питання безпеки життєдіяльності людини. Водночас дбайливе поводження з природним середовищем передбачає необхідність превентивних безпекових заходів – тим більше за умов підвищених ризиків російсько-української війни. Остання також передбачає посилену увагу до питань цивільної захисту населення та реагування на надзвичайні ситуації – при цьому йдеться не лише про техногенні та загрозу природних катаклізмів, але й обстріли рашистів. Вся зазначена вище діяльність значною мірою залежить від стану інженерної інфраструктури, а також від принципів, ціннісних підходів до її формування та експлуатації.

Стратегічна ціль 4 досягається через реалізацію таких оперативних цілей: «Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді», «Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії», – «Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів».

Оперативна ціль 4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді

Мета цієї оперативної цілі – створення на локальному рівні умов, які б гарантували мешканцям та мешканкам громади рівень безпеки достатній для їхнього проживання на території громади. З огляду на те, що гарантування безпеки громадян – це функція, насамперед, держави, оперативна ціль розглядає виключно діяльність із питань безпеки, що знаходиться в сфері компетентності міської ради, тобто: укриття, формування місцевих оборонних споруд, цивільна безпека.

До лютого 2022 р. належної уваги до системи цивільного захисту населення (в тому числі щодо інфраструктури), контролю, попередження та оперативного реагування в разі виникнення загроз місцевого рівня, першої реакції на загрози вищого рівня не приділялося (крім реакції на стихійні лиха). В результаті громада постала перед новим викликом, що потребує додаткових сил та ресурсів.

Постановка цілі спирається на розуміння, що безпека за умов війни – першочергове завданням для усіх суб'єктів (державних, комунальних, приватних, громадських), які діють на теренах громади, у тому числі – самих мешканців. Тобто – це комплексне питання. Інструменти для реалізації цілі – це спорудження укриттів та інших захисних споруд (в т.ч. – оборонних), створення Центру безпеки громади, який би координував реакцію на загрози, що виникають, а також розширення вуличного освітлення та мережі камер відеоспостереження в громадських місцях.

Оперативна ціль – «Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді» містить три завдання: «Створити сучасні укриття, оборонні споруди, інші об'єкти для захисту

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

мешканців», «Створити центр безпеки громади», «Реконструювати, відновити та розширити освітлення вулично-дорожньої мережі громади».

Таблиця 5.12. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
4.1.1. Створити сучасні укриття, оборонні споруди, інші об'єкти для захисту мешканців	- Будівництво та облаштування оборонних споруд із територіальної оборони Сновської громади - Будівництво та капітальний ремонт фонду громадських захисних громади - Спорудження/реконструкція укриттів у закладах освіти, культури, охорони здоров'я, а також загальних
4.1.2. Створити центр безпеки громади	- Облаштування приміщення Центру безпеки громади - Придбання спеціальної техніки, іншого необхідного обладнання - Розширення мережі камер відеоспостереження - Організація навчання учасників добровільних пожежних дружин та їх забезпечення
4.1.3. Реконструювати, відновити та розширити освітлення вулично-дорожньої мережі громади	- Заміна всіх ламп на світлодіодні - Будівництво та реконструкція низки ділянок мереж вуличного освітлення в громаді

Очікувані результати:

- Обсяг коштів, що виділені для будівництва та облаштування оборонних і захисних споруд протягом календарного року
- Фонд громадських захисних споруд громади капітально відремонтовано та збільшено
- Заклади, установи та підприємства міської комунальної власності забезпечені укриттями
- Створено, оснащено та працює Центр безпеки громади
- Реконструйовано/збудовано низку ділянок вуличного освітлення
- Мережа камер відеоспостереження збільшена
- Учасники добровільних пожежних дружин навчені та забезпечені приміщенням, технікою й обладнанням.
- Реконструйовано/збудовано низку ділянок вуличного освітлення.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Кількість додатково встановлених камер відеоспостереження в публічних місцях громади
- Кількість старостинських округів, забезпечених камерами відеоспостереження в публічних місцях
- Наявність Центру безпеки громади в Сновську
- Кількість діючих укриттів на підприємствах, установах, закладах міської комунальної власності
- Кількість укриттів, що встановлені поза підприємствами, установами, закладами міської комунальної власності – в інших громадських місцях

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

- Обсяги фінансування добровільних пожежних дружин протягом календарного року
- Протяжність ділянок доріг та вулиць що освітлюються (в км)
- Рівень відчуття рівня безпеки мешканцями та мешканками громади.

Оперативна ціль 4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії

Мета цієї оперативної цілі – зменшення витрат із енергоспоживання, насамперед, серед комунальних підприємств, установ та організацій міської ради, насамперед, за допомогою термосанації приміщень, встановлення більш технологічного обладнання для їхнього опалення. Зменшення викидів до атмосфери також позитивно вплине на стан повітря на теренах громади, отже – її комфорт. Складова цілі – промоція використання відновлювальних джерел енергії, що передбачає реалізацію кількох різнопланових проєктів (сонячні електростанції на дахах будинків бюджетних установ, теплові помпи, інше), а також розробку та запровадження механізмів щодо залучення населення й суб'єктів підприємницької діяльності до впровадження енергоефективних заходів. Це передбачає реалізацію кількох пілотних проєктів, а також розробку та запровадження механізмів щодо залучення населення й суб'єктів підприємницької діяльності до впровадження енергоефективних заходів. Для забезпечення комплексного та довгострокового підходу ціль передбачає розробку Плану дій сталого енергетичного розвитку громади та клімату (або його аналогу).

Оперативна ціль – «Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії» містить три завдання: «Розробити та запровадити План дій сталого енергетичного розвитку громади та клімату (або його аналог)», «Запровадити локальну генерацію та використання відновлювальних джерел енергії», «Здійснити термосанацію приміщень установ бюджетної сфери міської комунальної власності».

Таблиця 5.13. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
4.2.1 Розробити та запровадити План дій сталого енергетичного розвитку громади та клімату (або його аналог)	▪ Розробка та впровадження нового Плану сталого енергетичного розвитку та клімату (або аналогу) Сновської громади ▪ Впровадження системи енергоменеджменту серед комунальних підприємств, установ і організацій
4.2.2. Запровадити локальну генерацію та використання відновлювальних джерел енергії	▪ Впровадження генерування електро- та теплової енергії за допомогою сонячних панелей на будинках комунальної власності ▪ Впровадження теплових pomp для використання в опалювальних та водонагрівних контурах будівель комунальної власності
4.2.3. Здійснити термосанацію приміщень установ бюджетної сфери міської комунальної власності	▪ Заміна систем опалення в низці приміщень комунальної власності міської ради на енергоефективні ▪ Термосанація приміщень комунальної власності Сновської міської ради

Очікувані результати:

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

- План сталого енергетичного розвитку та клімату (або аналог) громади розроблено та затверджено, а система енергоменджменту серед комунальних підприємств, установ і організацій запроваджена
- В будинках міської комунальної власності встановлені та працюють сонячні батареї та теплові помпи, а необхідні фахівці навчені
- Приміщення міської комунальної власності Сновської громади утеплені
- Здійснено заміну систем опалення в низці приміщень комунальної власності міської ради на енергоефективні

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Наявність нового Плану сталого енергетичного розвитку та клімату (або його аналог)
- Обсяги електроенергії (в МВт), що виробляються протягом календарного року завдяки сонячним батареям, що встановлені на приміщеннях міської комунальної власності
- Обсяг тепла (в Гкал), що виробляється тепловими помпами, які працюють для приміщень міської комунальної власності, протягом року
- Кількість будинків міської комунальної власності, де проведено термосанацію
- Обсяг економії енергетичних ресурсів (в Гкал), що досягнутий завдяки утепленню приміщень міської комунальної власності та встановлення енергоефективних систем опалення протягом року

Оперативна ціль 4.3. Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів

Мета цієї оперативної цілі – пристосування до наявних або очікуваних змін клімату на території громади, врахування змін що відбуваються в господарській діяльності на території громади – як в сенсі нових викликів, так і можливостей.

Досягнення цілі передбачає провадження діяльності, що спрямована одночасно як на мінімізацію негативних впливів, так і використання нових можливостей, що відкриваються у зв'язку з кліматичними змінами. А це означає санацію антропогенно змінених територій громади, її водних об'єктів, збільшення зелених насаджень у населених пунктах, стимулювання населення до відмови від спалювання органічних відходів та боротьби з карантинними рослинами.

Оперативна ціль – «Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів» містить три завдання: «Покращити стан водних об'єктів громади та прилеглої території, очистити антропогенно змінені екосистеми», «Стимулювання мешканців громади до відмови від спалювання органічних відходів та до боротьби з карантинними рослинами», «Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну та збільшити території зелених насаджень».

Таблиця 5.14. Потенційні сфери реалізації оперативної цілі 4.3. Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів

Завдання	Потенційні сфери реалізації проєктів
4.3.1. Покращити стан водних об'єктів громади та прилеглої території, очистити антропогенно змінені екосистеми	▪ Придбання земснаряду для очистки водойм на території громади та покращення умов життя й відпочинку ▪ Очищення прибережних територій у населених пунктах громади, інших антропогенно змінених ділянок, розроблення та реалізації місцевої схеми екомережі

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

	■ Рекультивация земель, що довгий час використовувалися у промисловості • Дослідження можливостей створення на теренах громади нових об'єктів природно-заповідного фонду
4.3.2. Стимулювання мешканців громади до відмови від спалювання органічних відходів та до боротьби з карантинними рослинами	■ Проведення інформаційно-роз'яснювальних кампаній щодо можливостей компостування органічних відходів та боротьби з карантинними тваринами ■ Реалізація пілотних проєктів збору та компостування органічних відходів і деревини
4.3.3. Створити міні-паркові зони на території громади з елементами ландшафтного дизайну та збільшити території зелених насаджень	■ Облаштування міні-паркових зон у населених пунктах громади ■ Відтворення зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування, поширення ґрунтозахисних насаджень ■ Реалізація проєктів із благоустрою в населених пунктах громади

Очікувані результати:

- Завдяки земснаряду низка водойм на території громади очищена, а умови для життя та відпочинку мешканців та мешканок громади покращено
- Низка антропогенно змінених територій у громади очищені, а відповідні землі рекультивовані
- Система збору та компостування органічних відходів, а також деревини створена й працює
- Обсяги спалення органічних відходів зменшилися (відповідно – й шкідливі викиди до атмосфери), а компостування – збільшилися
- В населених пунктах громади створені/реконструйовані паркові зони, а рівень благоустрою їх покращився
- Збільшено площ зелених насаджень загального, спеціального та обмеженого користування
- У старостатах реалізовано кілька локальних проєктів із благоустрою населених пунктів.

Індикатори виконання оперативної цілі:

- Обсяги роботи земснаряду з очищення водойм протягом року
- Площа (в га) антропогенно змінених територій у громади, що очищені та рекультивовані
- Кількість домогосподарств, що отримали змогу поглиблення та очистки колодязів для питної води
- Кількість населених пунктів, в яких очищено водопої для великої рогатої худоби
- Кількість облаштованих місць забору води пожежною технікою на невеликих відстанях від населених пунктів громади для гасіння пожеж
- Кількість міні-паркових зон, що створені в населених пунктах громади
- Сума коштів, що витрачені на придбання компостерів для закладів освіти
- Частка домогосподарств громади, що застосовує переважно метод компостування
- Кількість локальних проєктів із благоустрою населених пунктів, що реалізовані в старостатах

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

- Площа лісів та лісистість території
- Кількість територій та об'єктів природно-заповідного фонду
- Площа територій національної екологічної мережі

5.2. Узгодженість Стратегії з державними та регіональними стратегічними документами

Система стратегічного планування в Україні базується на координації процесів стратегічного планування на центральному, регіональному та місцевому рівнях. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки (ДСРР) – основний планувальний документ для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців.

Державна Стратегія розроблена відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 р., затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722. Під час розробки Стратегії розвитку Сновської територіальної громади до 2027 року враховані ключові аспекти Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр.

Стратегічні напрямки розвитку Сновської громади також сформовані відповідно до стратегічних цілей Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року. Зазначений документ затверджений рішенням 21-ї сесії Чернігівської обласної ради VII скликання від 18.12.2019 № 4-21/VII в редакції рішення двадцять п'ятої сесії обласної ради сьомого скликання 28.10.2020 № 43-25/VII. Дані аналізу засвідчують високу ступінь узгодженості. Розбіжності мають об'єктивний характер та відображають специфіку області.

Діюча регіональна Стратегія передбачає такі пріоритети:

Пріоритетами розвитку області на період до 2027 року є:

- розвиток економічної, інфраструктурної, соціально-культурної зв'язаності та інтегрованості на регіональному та місцевому рівні;
- прискорення економічного зростання територій з низьким рівнем соціально-економічного розвитку із забезпеченням покращення стану навколишнього природного середовища та невиснажливого використання природних ресурсів;
- підвищення якості та забезпечення доступності для населення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, незалежно від місця проживання, зокрема на засадах цифровізації.

В Стратегії розвитку Чернігівської області наголошується – об'єднання зусиль усіх гілок влади області, її міст та громад зможуть забезпечити досягнення стратегічного бачення та створення регіону сталого розвитку, у якому гармонійно поєднуюватимуться інноваційна промисловість, екологічне сільське господарство, висока якість людського капіталу та безпечне довкілля. Тобто мовиться про спільну діяльність регіональної та місцевої влад як умови для успіху реалізації стратегії.

Реалізація Стратегії розвитку Сновської територіальної громади до 2027 року сприятиме виконанню ДСРР на 2021–2027 роки та Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період 2021–2027 років. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей Стратегії розвитку Сновської громади до 2027 року Стратегії розвитку Чернігівської області на період 2027 роки проведено у таблиці 5.18. Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегії розвитку Сновської територіальної громади до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки проведено у таблиці 5.19.

Аналіз відповідності положень Стратегії розвитку Сновської громади до 2027 року Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період 2021–2027 роки

Як наголосили розробники Стратегія Чернігівської області «ставить перед собою амбітну мету та важливе завдання – перетворити Чернігівщину на інвестиційно та туристично привабливий, конкурентоспроможний, екологічно чистий, доброзичливий, соціально стабільний, комфортний для життя, роботи та відпочинку регіон, з унікальним природно-рекреаційним потенціалом, сприятливими умовами для ведення бізнесу, інноваційною економікою, високим рівнем інформатизації та сучасною сферою послуг». Тобто мовиться про перетворення регіону на комфортну територію для життя та відпочинку, розвиваючи конкретні галузі, за рахунок яких передбачається забезпечення розвитку регіону: туризм, рекреація, інноваційна економіка, інформатизація, послуги.

Стратегічне бачення сформульовано таким чином: «Чернігівщина – інвестиційно та туристично привабливий, конкурентоспроможний, екологічно чистий, доброзичливий, соціально стабільний, комфортний для життя, роботи та відпочинку регіон, що в своєму розвитку спирається на тисячолітню княжу та козацьку державницькі традиції й історико-культурну спадщину Чернігово-Сіверщини, з унікальним природно-рекреаційним потенціалом, сприятливими умовами для ведення бізнесу, інноваційною економікою, високим рівнем інформатизації та сучасною сферою послуг».

Стратегічне бачення дотягатиметься через досягнення 5-ти стратегічних цілей:

1. Розвиток людського потенціалу.
2. Комфортні та безпечні умови для життя.
3. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки.
4. Прискорений інноваційний розвиток пріоритетних сфер економічної діяльності.
5. Ефективне багаторівневе врядування та управління територіальним розвитком.

Таблиця 5.15. Порівняння Стратегії сталого розвитку Чернігівської області та Стратегії розвитку Сновської міської територіальної громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей

	О	Оперативні цілі	О	Оперативні цілі	О	Оперативні цілі	Стратегічна	Оперативні цілі
--	---	--------------------	---	--------------------	---	--------------------	-------------	--------------------

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічні та оперативні цілі Стратегії розвитку Чернігівської області 2027		1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності	1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини	1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації	1.4. Краще управління управлінням з використанням цифровізації		2.1. Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників	2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади	2.3. Створення в громаді туристичного середовища та його популяризація		3.1. Кращий стан доріг та вулиць, супутньої інфраструктури, постійність населених пунктів громади	3.2. Забезпечення мешканців громади якісною питною водою та послугами з водопостачання	3.3. Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ		4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді	4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії	4.3. Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів
Стратегічна ціль I. Розвиток людського потенціалу																	
1.1. Забезпечення умов для отримання якісної освіти		++	+		+		+								+	+	
1.2. Створення умов для підтримки та формування здорового населення		+	+	++	+				+						+		+
1.3. Розвиток сфери культури і мистецтв та збереження історико-культурної спадщини		+	++		+			+	+						+	+	
1.4. Забезпечення соціального захисту населення та гендерної рівності		+	++		+												
1.5. Підвищення якості та конкурентоспроможності людських ресурсів		++	+	+	+		+		+								
Стратегічна ціль II. Комфортні та безпечні умови для життя																	
2.1. Розвиток транспортної інфраструктури								+			++						
2.2. Ефективне планування територіального розвитку					+			++	+		+	+	+		++		
2.3. Підвищення якості надання населенню житлово-комунальних послуг. Енергозбереження					+			+								++	+
2.4. Захист екосистем і збереження довкілля на засадах сталого розвитку		+	+		+		+	+	+		+	+	++		+	+	++
Стратегічна ціль III. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки																	
3.1. Реалізація регіонального інвестиційного потенціалу, нарощення обсягів інвестиційних надходжень					+		+	++	+		+				+		
3.2. Сталий розвиток агропромислового					+		++	+			+				+		+

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

комплексу																	
3.3. Розвиток високотехнологічного промислового виробництва		+						+									
3.4. Стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва		+			+		++	+	++						+		
3.5. Підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів області							+	+	++								+
Стратегічна ціль IV. Прискорений інноваційний розвиток пріоритетних сфер економічної діяльності																	
4.1. Нарощування виробництва якісної сільгоспсировини та розвиток її поглибленої переробки							++	+									+
4.2. Розвиток «зелених» технологій та біоекономіки							+	+									+
4.3. Розвиток інформаційних, інформаційно-комунікаційних технологій та їх впровадження у різних сферах життєдіяльності і виробництва		+	+		++		+	+	+							+	
4.4. Сприяння розвитку інноваційноспрямованих та експортоорієнтованих галузей промисловості																	
Стратегічна ціль V. Ефективне багаторівневе врядування та управління територіальним розвитком																	
5.1. Посилення можливостей територій з особливими проблемами розвитку		+	+	+	+		+	+	+		+	+	+		+	+	+
5.2. Цифрова трансформація регіону					+			+									
5.3. Розбудова системи ефективного публічного багаторівневого врядування			+		++												
5.4. Підвищення ефективності діяльності Інститутів громадянського суспільства			++		+												
5.5. Покращення доступу громадськості до інформації			++		+												

У клітинках зазначається ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як «++» (сильний зв'язок) або «+» (опосередкований зв'язок).

Аналіз відповідності положень Стратегії розвитку Сновської громади до 2027 року Державній стратегії регіонального розвитку України до 2027 року (ДСРР-2027)

Стратегія є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців.

ДСРР-2027 потрібна для того, аби розвиток регіонів і територій відбувався більш рівномірно, аби диспропорції між регіонами не зростали, аби вирівнювалась якість життя населення, через допомогу в розвитку тим територіям, де є обмежені ресурси чи фізичні об'єктивні обмеження їх зростання. Стратегія загалом має стати основою для планування різних публічних інвестицій, не просто у якісь сектори, а сектори у певних регіонах і територіях. Вона має виконувати певну координуючу роль – узгодження секторальних інвестицій, інтересів держави з інтересами і потребами регіонів

Державної стратегією регіонального розвитку України до 2027 р. визначено три стратегічні цілі:

1. Формування згуртованої країни в соціальному, економічному, екологічному та просторовому вимірах.
2. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів.
3. Ефективне людиноцентричне багаторівневе врядування.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 5.16. Порівняння ДСРР-2027 та Стратегії розвитку Сновської міської територіальної громади в розрізі стратегічних та оперативних цілей

[illegible]

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

2.1. Розвиток людського капіталу		++	+	+	+		+										
2.2. Сприяння розвитку підприємництва, підтримка інтернаціоналізації бізнесу у секторі МСП					+		++	+									
2.3. Підвищення інвестиційної привабливості територій і громад, підтримка залучення та розміщення інвестицій					+		++	+						+	+		
2.4. Сприяння впровадженню інновацій та зростанню технологічного рівня регіональної економіки, підтримка інноваційних підприємств та стартапів							+		+								
2.5. Сталий розвиток промисловості								+									+
Стратегічна ціль III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування																	
3.1. Формування ефективної системи адміністративно-територіального устрою та завершення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади																	
3.2. Формування горизонтальної та вертикальної координації секторальних та державної регіональної політик					+												
3.3. Побудова системи ефективного публічного інвестування на всіх рівнях врядування					+			+									
3.4. Розбудова потенціалу суб'єктів державної регіональної політики																	
3.5. Розвиток державної статистики на регіональному та територіальному рівнях																	
3.6. Розбудова системи інформаційно-аналітичного забезпечення та розвиток управлінських навичок для прийняття рішень, що базуються на об'єктивних даних та просторовому плануванні		+			+			+									

У клітинках зазначається ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як «++» (сильний зв'язок) або «+» (опосередкований зв'язок).

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Розділ 6. Проведення моніторингу, оцінювання реалізації Стратегії та управління ризиками

Процеси впровадження та оцінювання – складові єдиного стратегічного планувального циклу.

Впровадження Стратегії включає розробку та затвердження Плану заходів, формування бюджету з урахуванням цілей, визначених у Стратегії, реалізацію місцевих програм розвитку, проєктів та заходів, моніторинг досягнення цілей та їх коригування у разі необхідності.

Оцінювання – визначення результатів впливу реалізації Стратегії на розвиток територіальної громади, досягнення запланованих результатів та врахування їх у наступному планувальному циклі.

Система впровадження Стратегії. Реалізація стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії передбачає виконання одночасно багатьох завдань різними структурами виконавчого комітету ради, бізнесом, громадським активом та мешканцями, що ставить перед керівництвом громади питання раціонального управління цим доволі складним процесом.

Система впровадження Стратегії має два рівні: *політичний та технічний*.

Політичний рівень забезпечує особисто голова громади та депутатський корпус. Ключова роль при цьому відводиться Сновському міському голові. Його завдання – стимулювання та координація виконання завдань, які реалізують різні суб'єкти, а також мобілізація та інтеграція ресурсів, що знаходяться у їх розпорядженні з метою досягнення стратегічних цілей та реалізації завдань, які дозволять досягнути спільно визначеного бачення розвитку громади. Крім того, однією із стратегічних ролей голови представницькі функції – представництво інтересів громади з метою досягнення цілей та виконання завдань Стратегії. Крім того, на цьому рівні заслуховуються та затверджуються звіти голови щодо реалізації Стратегії, пропозиції щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії.

Технічний рівень впровадження виконують відповідальні за досягнення завдань Стратегії структурні підрозділи виконавчого комітету та комунальні установи ради.

З метою покращення ефективності їх роботи та координації дій щодо впровадження Стратегії розпорядженням голови утворюється **Робоча група з управління впровадженням Стратегії, проведення моніторингу її реалізації** як постійно діючий консультативно-дорадчий орган (далі – Робоча група).

Робочу групу очолює міський голова. До її складу входять особи, які представляють найважливіших учасників процесу планування й реалізації Стратегії: керівники структурних підрозділів виконавчого комітету ради та комунальних підприємств, відповідальні за виконання завдань Стратегії, інші представники міської ради, представники бізнесу, установ, організацій, громадських організацій, активні мешканці, в тому числі які брали участь у її розробці.

Робоча група збирається не рідше одного разу на півріччя та виконує такі функції:

- координує дії підрозділів, комунальних установ міської ради, старост громади, органів державної влади, підприємств та установ в процесі впровадження Стратегії, реалізації проєктів місцевого розвитку, заходів місцевих та регіональних програм;
- здійснює підготовку щорічних звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії;
- здійснює підготовку піврічних звітів про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії;
- готує пропозиції щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

За організацію роботи Робочої групи, узагальнення та формування звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії, про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії, а також формування пропозицій щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії відповідає відділ економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради.

Процес впровадження Стратегії здійснюється на основі Плану заходів з її реалізації, що розробляється для забезпечення виконання завдань, визначених Стратегією.

План заходів з реалізації Стратегії складається з технічних завдань на проекти місцевого розвитку, які будуть впроваджуватися впродовж 2024–2027 років, а також переліку програм та заходів.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії та Плану заходів здійснюється за рахунок:

- коштів бюджету територіальної громади;
- коштів державного бюджету, в тому числі міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;
- коштів обласного бюджету;
- коштів, які надходять до бюджетів у рамках програм допомоги та грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;
- інших джерел, не заборонених законодавством.

Моніторинг впровадження Стратегії.

Результати моніторингу – основа для висновків про необхідність внесення змін (актуалізації) Стратегії та стимулювання її реалізації.

Моніторинг впровадження Стратегії здійснюється щорічно на основі аналізу кількісних та якісних індикаторів, що демонструють рівень виконання стратегічних, оперативних цілей та завдань, зокрема шляхом порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих проміжних (станом на конкретний період) і фактичних значень показників.

Система показників (індикаторів) для моніторингу реалізації Стратегії розвитку Сновської територіальної громади на період до 2027 року подана у таблиці 6.1.

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії готує Робоча група, узагальнення та формування його тексту здійснює відділ економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради. Голова Робочої групи (міський голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє його на розгляд сесії ради. Крім того, звіт оприлюднюється на її офіційному вебсайті.

Звіт про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 12 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265³³, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Моніторинг виконання Плану заходів з реалізації Стратегії здійснюється двічі на рік на основі відстеження виконання визначених індикаторів результативності впровадження кожного проекту місцевого розвитку.

³³ <https://mtu.gov.ua/content/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku.html>

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Звіт про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 13 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Звіти про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії за перше півріччя та за рік готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює відділ економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради. Голова Робочої групи (міський голова) в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє їх на розгляд сесії відповідної ради. Крім того, звіти оприлюднюються на офіційному веб-сайті міської ради.

Оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів проводиться після завершення строку їх реалізації на основі даних звітів проведеного моніторингу та є необхідним етапом для отримання інформації стосовно досягнення очікуваних результатів, їх впливу на стан соціально-економічного розвитку територіальної громади та інформації щодо сталості змін з метою прийняття в подальшому необхідних управлінських рішень та необхідних коригувань.

На основі здійснення оцінювання складається заключний звіт, який містить:

► результати порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих цільових (станом на останній період) і фактичних значень показників;

- досягнення запланованих цілей;
- задоволення потреб різних груп заінтересованих осіб;
- наявних незапланованих змін та впливів;
- діяльності, що призвела до змін (зокрема незапланованих);
- ефективності механізмів реалізації Стратегії або ресурсних витрат;
- стійкості результатів Стратегії тощо.
- Оцінювання може бути внутрішнім (проводиться виконавцями Стратегії) та зовнішнім (проводиться залученими експертами).

Звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів готує Робоча група, узагальнення та формування їх тексту здійснює відділ економічного розвитку та інвестицій Сновської міської ради. Голова Робочої групи (міський голова) в термін не пізніше трьох місяців після закінчення періоду реалізації Стратегії та Плану заходів представляє їх на розгляд сесії міської ради. Крім того, заключні звіти про оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів оприлюднюються на офіційному вебсайті громади та/або у місцевих медіа.

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Таблиця 6.1 Система показників для моніторингу стану реалізації Стратегії розвитку Сновської територіальної громади на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
Стратегічна ціль 1. Згуртована спільнота динамічного розвитку людського капіталу								
1.1. Якісна освіта, забезпечення її інклюзивності	Кількість освітніх закладів, де проведено реконструкцію приміщень із врахуванням вимог енергозбереження, інклюзії, доступності	од.	3	4	6	8	10	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту
	Частка закладів освіти громади, де оновлено матеріально-технічне обладнання	%	17	34	58	100	100	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту
	Кількість відремонтованих споруд Сновського дитячого закладу оздоровлення та відпочинку «Дружба»	од.	-	-	-	-	7	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту
	Відсоток дітей шкільного віку, які користуються послугами з позашкільної освіти.	%	-	44	50	52	55	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту
1.2. Згуртована активна громада, що спирається на традиції Сновщини	Кількість виїзних культурно-мистецьких, освітніх та спортивних заходів протягом року	%					30	Відділ культури і туризму
	Наявність музею Л. Тереховича в с.Кучинівка	+/-	-	-	+	+	+	Відділ культури і туризму, Кучинівський старостат
	Наявність музею сучасної російсько-української війни в с.Тур'я	+/-	-	-	-	+	+	Відділ культури і туризму, Тур'янський старостат
	Наявність «Зеленої сцени»	+/-	-	-	-	+	+	Молодіжна рада
	Наявність скейт-парку	+/-	-	-	-	-	+	Молодіжна рада

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	Наявність «мотузкового парку»	+/-	-	-	-	-	+	Молодіжна рада
	Рівень задоволеності жителів громади низкою ініціатив: скейт-парку/ «мотузкового парку»/ «Зеленою сценою»	%					80	Опитування
	Кількість працюючих публічних просторів стійкості та згуртування в установах Сновської громади	од	3	4	7	11	17	Відділ культури і туризму, Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту, старостати
	Збільшення частки жителів громади, що відвідують простори згуртування	%		8	10	15	50	Відділ культури і туризму, Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту, старостати
	Кількість будівель міської комунальної власності, де проведено реконструкції та досягнута безбар'єрність	%			4	6	6	Відділ культури і туризму, Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту, КНП «Сновська ЦРЛ»
	Збільшення частки мешканців та мешканок громади, яка займаються масовим спортом	%					+30	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту
	Кількість модернізованих/п обудованих спортивних майданчиків у старостинських округах	%			2	2	6	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту, старостати
	Наявність працюючої школи медіа грамотності та кібербезпеки	+/-	-	-	+	+	+	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту, Молодіжна рада
	Рівень задоволеності місцевих мешканців	%			60	65	70	Опитування

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	можливістю отримати необхідну інформацію з офіційного сайту міської ради							
	Кількість будівель закладів культури громади, де здійснено капітальні ремонти	одиниць					3	Відділ культури і туризму
1.3. Доступні якісні послуги з охорони здоров'я та реабілітації	Кількість реконструйованих приміщень некомерційних комунальних підприємств, що надають послуги із охорони здоров'я	одиниць				1	2	КНП «Сновський ЦМД»
	Обсяг коштів, що витрачені на закупівлю нового медичного обладнання (включно з благодійною допомогою)	тис.грн.			2000	12000	14400	КНП «Сновська ЦРЛ»
	Наявність легкового санітарного автомобілю	+/-				+	+	КНП «Сновська ЦРЛ»
	Кількість лікарів, які працюватимуть у медичних закладах Сновської громади, та забезпечені житлом від міської ради	сімей		1	1	1	1	Заклади охорони здоров'я
	Наявність реабілітаційного центру для ветеранів, ветеранок та членів їх сімей, протягом року	+/-	-	-	-	+	+	КНП «Сновська ЦРЛ», КУ «Територіальний центр надання соціальних послуг»
	Наявність об'єднання організацій різних форм власності, що започаткувало надання послуг із захисту	+/-			+	+	+	Громадські організації, заклади освіти та культури

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	ментального здоров'я							
	Наявність розроблених та впроваджених програми «Раннє виявлення онкології збереження життя»	+/-			+	+	+	Заклади охорони здоров'я
	Чисельність народжених	осіб	62	75	75	76	77	КНП «Сновський центр ПМД», ТОВ «Поліклініка моєї родини»
	Чисельність померлих	осіб	390	394	392	393	393	КНП «Сновський центр ПМД», ТОВ «Поліклініка моєї родини»
	Кількість випадків інфекційної захворюваності на 10тис.населення	одиниць	265,1	358,3	273,5	257,7	209,3	КНП «Сновський центр ПМД», ТОВ «Поліклініка моєї родини»
	Кількість випадків неінфекційної захворюваності на 10 тис. населення	одиниць	4373,5	6375,0	5147,9	5146,4	5126,0	КНП «Сновський центр ПМД», ТОВ «Поліклініка моєї родини»
1.4. Краще організація управління з використанням цифровізації	Кількість старостатів, які впровадили єдину системи електронного погосподарського обліку громади	одиниць			15	15	15	ЦНАП, старостати
	Кількість працівників міської ради, що пройшли підвищення кваліфікації з питань цифровізації	осіб			7	14	29	Сновська міська рада
	Кількість адміністративних послуг, що надаються дистанційно	одиниць						ЦНАП
	Кількість відремонтованих приміщень, де надаються послуги з психологічної підтримки дітей та	одиниць			3	3	3	Заклади освіти, ГО «ЛАМПА»

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	сімей громади							
	Кількість адміністративних послуг, що надаються мобільно							
	Кількість мешканців громади, які протягом року скористалися послугою «соціальне таксі»	осіб			1000	1200	1300	Територіальний центр надання соціальних послуг
	Наявність реєстрації Сновської міської ради на сайті програми ЄС "Interreg Europe"	+/-	-	+	+	+	+	Сновська міська рада
Стратегічна ціль 2. Стійка відкрита до новітніх тенденцій технологічна економіка								
2.1. Підтримка підприємництва, фермерства, інших мікро та малих товаровиробників	Наявність реконструйованого торговельного майданчику (ринку) у м. Сновськ	+/-	-	-	+	+	+	Сновська міська рада
	Кількість представників мікро та малого бізнесу, народних умільців громади, які використовують місця торгівлі на модернізованій ринковій площі в Сновську	осіб	-	-	50	55	60	Сновська міська рада
	Кількість підприємців, які протягом року використовують послуги торговельно-сервісного осередку мікропідприємства	осіб	-	-	50	100	300	Сновська міська рада
	Наявність консультативно-дорадчої служби для дрібних сільгосптоваровиробників	+/-				+	+	Сновська міська рада
	Кількість товаровиробників	одиниць				8	15	Старостати

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	, що об'єдналися в сільськогосподар ський кооператив							
	Наявність коворкінгу столярного мистецтва «Майстерня майбутнього» на базі Сновського ліцею №1	+/-	-	-	+	+	+	Сновський ліцей №1
	Кількість осіб (учнів, місцевих мешканців, підприємців та ВПО), які долучилися до діяльності столярного коворкінгу	осіб	-	-	1500	1500	1500	Сновський ліцей №1
	Наявність інноваційного кулінарного хабу на базі Сновського вищого професійного училища лісового господарства	+/-	-	-	+	+	+	Сновське ВПУЛГ
	Кількість осіб (учнів, місцевих мешканців, підприємців та ВПО), які долучилися залучені до діяльності кулінарного хабу	осіб	-	-	296			Сновське ВПУЛГ
2.2. Планування просторового розвитку території та просування інвестиційної привабливості громади	Наявність комплексного плану просторового розвитку території громади	+/-	-	-	-	+	+	Сновська міська рада
	Кількість генеральних планів населених пунктів громади, що розроблені	одиниць	1	1				Сновська міська рада
	Частка населених пунктів громади, де проведена нова НГО землі	одиниць			2	4	6	Сновська міська рада
	Наявність інвестиційного паспорту громади	+/-	-	-	+	+	+	Сновська міська рада

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	Наявність розроблених та поширених двома мовами (українською та англійською) інвестиційних пропозицій громади	+/-	-	-	-	+	+	Сновська міська рада
	Наявність наповненого змістом геоінформаційного порталу	+/-	-	-	-	+	+	Сновська міська рада
	Наявність розробленого та затвердженого бренд буку громади	+/-	-	-	+	+	+	Сновська міська рада
	Кількість переглядів субсторінки міської ради, що розроблена для приведення уваги інвесторів, протягом календарного року	одиниць				300	3000	Сновська міська рада
2.3. Створення в громаді туристичного середовища та його популяризація	Наявність дизайн-проєкту комерційно-розважальної зони «Гідропарк» у м. Сновськ	+/-	-	-	-	-	+	Сновська міська рада
	Наявний та оприлюднений набір геопросторових даних щодо туристично-рекреаційних об'єктів та маршрутів на теренах громади	+/-	-	-	-	+	+	Відділ культури і туризму
	Кількість створених/реконструйованих зон відпочинку у сільській місцевості				1	2	4	Старостати
	Частка мешканців громади, які обізнані з особливостями господарської діяльності на територіях Смарагдової	%			10	20	60	Сновська міська рада, відділ культури і туризму

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	мережі та поведінки на об'єктах природно-заповідного фонду							
	Наявність інформаційної продукції про туристично-рекреаційні можливості громади, що виготовлена та поширена	+/-	-	-	-	+	+	Відділ культури і туризму, Сновська публічна бібліотека
	Наявність презентаційного видання про минуле Сновщини	+/-	-	-	+	+	+	Відділ культури і туризму, Сновська публічна бібліотека, Сновський історичний музей
Стратегічна ціль 3. Приваблива до життя громада з якісними та доступними послугами								
3.1. Кращий стан доріг та вулиць, супутньої інфраструктури, доступність населених пунктів громади	Довжина капітально відремонтованих доріг місцевого значення	км						Сновська міська рада
	Кількість запущених рейсових маршрутів							Сновська міська рада
	Довжина (в км) капітально відремонтованих/новозбудованих тротуарів у населених пунктах з дотриманням вимог безбар'єрності							Сновська міська рада
	Наявність проекту створення системи регулярних соціальних пасажирських перевезень на півночі Чернігівщини на засадах співробітництва територіальних громад	+/-			+	+	+	Сновська міська рада
	Кількість новозбудованих велопарковок на					2	5	Сновська міська рада

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	теренах громади							
3.2. Забезпечення мешканців громади якісною питною водою та послугами з водовідведення	Наявність реконструйованих очисних споруд у Сновську	+/-	-	-	-	+	+	Сновська міська рада
	Кількість складових системи водовідведення, що реконструйовані	одиниць	-	-	4	6	6	Сновська міська рада
	Довжина новозбудованих/ капітально відремонтованих водогонів у Сновську	км			4	14,5	20,5	ПрАТ «Комунальник»
3.3. Ефективна організація надання послуг поводження з ТПВ	Кількість населених пунктів громади, охоплених послугою вивезення ТПВ	од	1	1	3	4	6	КП «Сновська ЖЕД»
	Частка домогосподарств громади, які уклали договори на вивіз ТПВ	од	3315	3380	3480	3550	3650	КП «Сновська ЖЕД»
	Наявність облаштованого полігону ТПВ	+/-	-	-	-	-	+	КП «Сновська ЖЕД»
	Кількість споруджених майданчиків для роздільного збирання ТПВ	од.				3	6	КП «Сновська ЖЕД»
	Кількість встановлених євро контейнерів для сміття	од	12	48	80	100	100	КП «Сновська ЖЕД»
	Наявність діючої станції сегрегації (сортування) твердих побутових відходів	+/-	-	-	-	-	+	КП «Сновська ЖЕД»
	Кількість одиниць спеціальної техніки, що передана на баланс комунального підприємства для	одиниць	-	1	1	1	2	КП «Сновська ЖЕД»

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	забезпечення роботи з сортування, збору та вивезення ТПВ на утилізацію по всій території громади							
Стратегічна ціль 4. Безпечна, адаптована до змін клімату громада								
4.1. Створення безпечних умов для життєдіяльності в громаді	Кількість додатково встановлених камер відеоспостереження в публічних місцях громади	одиниць					18	Відділення поліції
	Кількість старостинських округів, забезпечених камерами відеоспостереження в публічних місцях	Одиниць					15	Сектор поліції
	Кількість облаштованих центрів безпеки громади в сільській місцевості	одиниць	2	2	3	3	3	Сновська міська рада Сектор поліції
	Кількість діючих укриттів на підприємствах, установах, закладах міської комунальної власності	одиниць	9	10	12	13	14	Сновська міська рада
	Довжина новозбудованих ліній вуличного освітлення	км				1,8	2,4	КП «Сновська ЖЕД»
4.2. Запровадження енергозберігаючих технологій та відновлювальних джерел енергії	Наявність нового Плану сталого енергетичного розвитку та клімату (або його аналог)	+/-			+	+	+	Сновська міська рада
	Кількість будівель, на яких встановлені сонячні панелі	одиниць	1	1	2	3	4	Сновська міська рада
	Кількість будинків комунальної власності, де додатково проведено термосацію	одиниць			1	5	7	Сновська міська рада

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
4.3. Адаптація до змін клімату та санація водних об'єктів	Наявність земснаряду з очищення водойм протягом року	+/-	-	-	+	+	+	КП «Сновська ЖЕД»
	Площа (в га) антропогенно змінених територій у громади, що очищені та рекультивовані	га						Сновська міська рада, КП «Сновська ЖЕД»,
	Відсоток домогосподарств, що отримали змогу поглиблення та очистки колодязів для питної води	%			5	30	76	Сновська міська рада, старостати
	Кількість населених пунктів, в яких очищено водопої для великої рогатої худоби	одиниць			2	10	22	Сновська міська рада, старостати
	Кількість облаштованих місць забору води пожежною технікою на невеликих відстанях від населених пунктів громади для гасіння пожеж	одиниць			5	35	60	Сновська міська рада, пожежна частина
	Кількість міні- паркових зон, що створені в населених пунктах громади	одиниць			1	2	4	Сновська міська рада
	Сума коштів, що витрачені на придбання компостерів для закладів освіти	тис. грн			20,0	20,0	20,0	Управління освіти, сім'ї, молоді та спорту
	Частка домогосподарств громади, що застосовує переважно метод компостування	%						Опитування
	Площа лісів та лісистість території	га	42209	42209	42209	42209	42209	Сновська міська рада
	Кількість об'єктів природно- заповідного фонду	одиниць	31	31	31	31	31	Департамент екології та природних ресурсів ОДА

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE)
СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СНОВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ на період до 2027 року

Стратегічна/ оперативна ціль	Показник	Одиниця вимірю- вання	Базове значення 2023 /2022	Проміжне значення 2024	Проміжне значення 2025	Проміжне значення 2026	Цільове значення 2027	Джерело даних
	Площа території об'єктів екологічної мережі	га	10812,0	10812,0	10812,0	10812,0	10812,0	Департамент екології та природних ресурсів ОДА

Заступник начальника відділу
економічного розвитку та інвестицій

Ганна ГУКУН